

ČESKÁ ZĚMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2020

Bc. Lucie Nováková

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Katedra biotechnických úprav

krajiny

Komponované krajiny v severní části Středočeského kraje

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: prof. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.

Diplomantka: Bc. Lucie Nováková

2020

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Lucie Nováková

Rozvoj venkova a zemědělství
Prostorové plánování

Název práce

Komponované krajiny v severní části Středočeského kraje

Název anglicky

Designed Landscapes in the Northern Part of the Central Bohemian Region

Cíle práce

Komponovaná kulturní krajina a kulturní krajina jako taková je fenoménem, který v současné době vyvolává stále větší pozornost odborné i laické veřejnosti jako významná hodnota a součást našeho a světového kulturního dědictví. Informace o komponovaných krajinách v ČR jsou ale neúplné, neexistuje soupis ani těch potvrzených, natož potenciálních. Některé z našich komponovaných krajin jsou sice chráněné jako krajinné památkové zóny. Komponovaných krajin je však významně více. V rámci projektu IGA ZF MENDELU byla vytvořena databáze potenciálních komponovaných krajin na základě II. a III. vojenského mapování (2016). Vycházela ze signifikantních znaků krajinných kompozic nacházejících se na těchto archivních mapách. Cílem diplomové práce je ověřit skutečný stav a dochovanost takto výtípaných krajin na vybraném území severní části Středočeského kraje, zdokumentovat je a zhodnotit spolehlivost uvedené databáze, která nevycházela z terénních průzkumů, nýbrž z výtípaných parametrů zachycených na archivních mapách (<https://www.zamek-veltrusy.cz/cs/dalsi-sluzby-v-zameckem-arealu/Potencialni-krajinne-kompozice>). Analyzované lokality budou představeny textovou i grafickou formou.

Metodika

DP bude vycházet z Metodických pokynů pro zpracování diplomové práce na FŽP a z Pravidel zadávání, zpracování, odevzdávání, archivace a zveřejňování bakalářských a diplomových prací na ČZU. V rešeršní části se zaměří především na problematiku kulturní krajiny se zaměřením na krajinu komponovanou, možnostmi její ochrany a využitelností různých archivních pramenů (mapových, leteckých snímků atd.) pro identifikaci a prezentaci těchto hodnot. Praktická část bude v návaznosti na databázi potenciálních komponovaných krajin podrobně analyzovat výtípané krajiny – vedle terénních průzkumů a studia regionální literatury bude vycházet z analýzy dochovaných archivních map a leteckých snímků. Výsledky budou prezentovány mapovými výstupy v prostředí GIS, textovými komentáři a bohatou fotografickou přílohou. Závěry budou vztaheny k případné praktické využitelnosti práce. Diskuze se zaměří na zhodnocení spolehlivosti uvedené databáze a její využitelnosti.

Doporučený rozsah práce

80 NS textu, grafická a mapová příloha

Klíčová slova

kulturní krajina, komponovaná krajina, krajinná památková zóna, archivní mapy, státní památková péče, historické krajinné struktury

Doporučené zdroje informací

- FLEKALOVÁ, M. et al. *Komponované krajiny*. Brno: Mendelova univerzita, 2011. ISBN 978-80-7375-536-2.
kol. *Metodika identifikace komponovaných krajin*. V Brně: Mendelova univerzita, 2014. ISBN 978-80-7375-997-1.
- KUPKA, J. *Komponovaná kulturní krajina*. In: MANSFELDOVÁ, A. – VOREL, I. – ŠOVAROVÁ, D. (eds.). *Člověk, stavba a územní plánování 6*. Praha: ČVUT, 2012, s. 90-96. ISBN 978-80-01-05025-5.
- KUPKA, J. *Krajiny kulturní a historické : vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010. ISBN 978-80-01-04653-1.
- KUPKA, J. – VOREL, I. *Využití archivních map při identifikaci znaků krajinného rázu na příkladu Osovska*. In: Štréblová Hronovská, K. – Kupka, J. (eds), *Ochrana kulturní krajiny – hledání cílů, možností a pravidel*. Praha: ČVUT, 2013. s. 57-77, ISBN 978-80-01-05391-1.
- ŠTRÉBLOVÁ HRONOVSKÁ, K. – KUPKA, J. (eds.). *Ochrana kulturní krajiny – hledání cílů, možností a pravidel*. Praha: ČVUT, 2013, ISBN 978-80-01-05391-1.
- ŠTRÉBLOVÁ HRONOVSKÁ, K. – KUPKA, J. – VOREL, I. (eds.). *Osobitost kulturní krajiny. Od rozpoznání k ochraně*. Praha: ČVUT, 2014, ISBN 978-80-01-05607-3.
-

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – FŽP

Vedoucí práce

doc. ThLic. Ing. arch. Jiří Kupka, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra biotechnických úprav krajiny

Elektronicky schváleno dne 8. 3. 2019

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 3. 2019

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 07. 03. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Komponované krajiny v severní části Středočeského kraje vypracovala samostatně pod vedením pana prof. Ing. arch. ThLic. Jířího Kupky, Ph.D. a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla. Jsem si vědoma, že odevzdáním diplomové práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Praze dne 29.3.2020

.....

Poděkování

Děkuji především vedoucímu své diplomové práce panu prof. Ing. arch. ThLic. Jiřímu Kupkovi, Ph.D. za jeho čas, který mi věnoval, velkou ochotu, milé jednání, bezmeznou trpělivost a předání cenných rad. Děkuji tatínkovi Jiřímu Novákovi za jeho energii a pomoc při zpracování této práce. Poděkování patří také celé mé rodině a všem mým přátelům za nepřetržitou podporu a pomoc nejen v posledních měsících, ale i po celou dobu studia.

V Praze dne 29.3.2020

.....

Abstrakt

Tématem této diplomové práce jsou komponované krajiny v severní části Středočeského kraje, a to v rámci ORP Brandýs nad Labem, Neratovice, Mladá Boleslav a Lysá nad Labem. Identifikace a hodnocení řešených komponovaných krajín vychází z Metodiky identifikace komponovaných krajín (Kulišťáková a kol., 2014) v kombinaci s vlastní doplňující metodikou. Pro správné vypracování této práce byla nejprve zpracována literární rešerše, jež pojednává o kulturní krajině, jejích hodnotách, ochraně a dále se zaměřuje na komponovanou krajinu, včetně její typologie a doby vzniku. Cílem diplomové práce je ověřit skutečný stav a dochovanost vytipovaných krajín jedinečným projektem IGA ZF MENDELU. Dílčím cílem je vlastní fotodokumentace řešených krajín a zhodnocení spolehlivosti samotné databáze. Na rozdíl od zmíněného projektu vychází tato práce mimo archivních a současných mapových podkladů také z terénních průzkumů. Výstupem práce jsou zpracované karty jednotlivých 27 lokalit s vyhodnocením dochovanosti celkové krajinné kompozice. V rámci každé karty je uvedena základní charakteristika území a kompozice, stručná historie, fotodokumentace, rozbor a popis kompozičních prvků a vyhodnocení jejich stavu či dochovanosti.

Klíčová slova

kulturní krajina, komponovaná krajina, krajinná památková zóna, archivní mapy, státní památková péče, historické krajinné struktury

Abstract

The theme of this thesis is composed landscapes in the northern part of the Central Bohemian Region, namely within the ORP Brandýs nad Labem, Neratovice, Mladá Boleslav and Lysá nad Labem. Identification and evaluation of composed landscapes is based on the Methodology of identification of composed landscapes (Kulišťáková a kol., 2014) in combination with own complementary methodology. For the proper elaboration of this work was first processed a literary research, which deals with the cultural landscape, its values, protection and further it focuses on the composed landscape, including its typology and time of its origin. The aim of the diploma thesis is to verify the real state and preserved nature of selected landscapes by the unique project of IGA ZF MENDELU. Partial aim is to own photo documentation of solved landscapes and to evaluate the reliability of the database itself. In contrast to the mentioned project, this work is based not only on archival and current maps but also on field surveys. The output of the work are processed cards of 27 localities with evaluation of the survival of the overall landscape composition. Within each card, basic characteristics of the territory and composition, a brief history, photo documentation, analysis and description of the composition elements and an evaluation of their condition or survival are given.

Keyword

cultural landscape, composed landscape, landscape conservation area, archival maps, state relic protection, historical landscape structures

Obsah

1. Úvod.....	10
2. Cíle.....	11
3. Metodika.....	12
3.1 Metodika v rámci projektu IGA ZF MENDELU.....	12
3.2 Vlastní metodika	13
3.2.1 Mapové podklady	14
3.2.2 Literární zdroje a obrazové podklady.....	22
3.2.3 Hmotné jevy dokazující možnou existenci kompozice	22
3.2.4 Terénní průzkum.....	24
3.2.5 Hodnocení jednotlivých prvků	25
3.2.6 Kategorizace.....	26
3.2.7 Karta lokality	28
4. Literární rešerše	30
4.1 Krajina jako pojem	30
4.2 Kulturní krajina.....	31
4.2.1 Kategorie kulturní krajiny.....	32
4.2.2 Kulturní krajina a její hodnoty.....	36
4.2.3 Kulturní krajina a její ochrana	41
4.2.4 Mezinárodní dokumenty k ochraně kulturní krajiny	46
4.3 Komponovaná krajina	48
4.3.1 Hlavní typy komponovaných krajin.....	49
4.3.2 Doba vzniku komponovaných krajin	50
4.3.3 Komponenty komponované krajiny.....	52
5. Analytická část	55
5.1 Popis řešeného území.....	55
5.2 Popis lokalit.....	70
5.3 Karty lokalit	72
6. Diskuse	104
7. Závěr.....	123
8. Seznam použité literatury.....	124
9. Seznam obrázků.....	138
10. Seznam tabulek.....	143

1. Úvod

Krajinu, která je všude kolem nás, je potřeba vnímat jako prostředí nutné pro život. Kulturní krajina nám mimo jiné slouží k odpočinku a rekreaci, proto je nutné si uvědomit její důležitost a důkladně se jí věnovat především v rámci územně plánovací praxe, a nejen v ní. Dnes existuje poměrně málo odborníků, kteří by byli schopni propojit krajinářství s územním plánováním a urbanismem. Často pak ve významných dokumentacích zaniká existence či význam krajinných kompozic, které spoluutváří atraktivitu a identitu místa. Hlavním tématem této práce jsou tedy komponované krajiny, které nemusí nutně tvořit pouze dominanty a jednotlivé objekty, ale jejich součástí může být množství průhledů, scén či propojení a další důkladně promyšlené prvky.

Komponovaná kulturní krajina a kulturní krajina jako taková je fenomén, který v současné době vyvolává stále větší pozornost nejen odborné, ale i laické veřejnosti jako velice významná hodnota a také jako součást našeho a světového kulturního dědictví. Neexistuje žádný soupis potvrzených komponovaných krajin, navíc informace o nich jsou většinou neúplné. Některé z nich jsou sice chráněny jako krajinné památkové zóny, avšak komponovaných krajin je znatelně více.

2. Cíle

V rámci jedinečného projektu IGA ZF MENDELU byla vytvořena databáze potenciálních komponovaných krajin na základě II. a III. vojenského mapování pro celé území státu. Databáze vychází ze signifikantních znaků krajinných kompozic identifikovaných na archivních mapách. Cílem diplomové práce je ověřit skutečný stav a dochovanost takto vytipovaných krajin v rámci ORP Brandýs nad Labem, Neratovice, Mladá Boleslav a Lysá nad Labem, které se nachází v severní části Středočeského kraje. Dalším cílem je tyto krajiny zdokumentovat a zhodnotit spolehlivost uvedené databáze, která nevycházela z terénních průzkumů, nýbrž z vybraných parametrů zachycených na archivních mapách.

3. Metodika

Metodika diplomové práce uvádí postup zpracování práce. Analytická část byla vytvořena na základě vlastního metodického postupu pro ověření či vyvrácení zpracovaných výsledků projektem IGA ZF MENDELU, který se v roce 2006 zabýval vytipováním potenciálních komponovaných krajin. Metodika identifikace takovýchto krajin je popsána níže v kapitole 3.1.

3.1 Metodika v rámci projektu IGA ZF MENDELU

Cílem projektu IGA ZF MENDELU 14/2016/591 bylo vytvoření databáze potenciálně komponovaných krajin v rámci České republiky. Charakteristické signifikantní znaky (zámek, kostel, lovecký zámček, drobné sakrální objekty, stromořadí, aleje, cesty, lesní průseky, zámecké zahrady, bažantnice, rybníky, obory atd.), které by poukazovaly na existenci komponované krajiny, byly analyzovány na mapách II. a III. vojenského mapování. Druhé vojenské mapování z let 1836-1852 je v měřítku 1:28 800 a třetí vojenské mapování z období 1877-1880 disponuje měřítkem 1:25 000. Analýza mapových podkladů byla vytvořena z volně dostupných a online přístupných mapových serverů umístěných na adrese <http://oldmaps.geolab.cz/>. Rozeznání kompozice na archivních mapách proběhlo formou identifikace fyzické kostry krajinné kompozice (bodů, linií, ploch s hmotným projevem). Zjištěná data, vektorizována v programu ArcGIS, znázorňují přesnou polohu jednotlivých znaků či vazeb určených na základě analýz a korelací současných map, ortofotomap a map II. a III. vojenského mapování. Dle charakteru znaků byly kompozice děleny do tří základních konceptů. Koncept profánní, sakrální a kombinovaný. Tyto znaky byly znázorněny v samostatné mapové vrstvě, včetně uvedení předpokládaných vazeb kompozice. V rámci projektu je kompozice dělena dle složitosti (označeno číselně) s upřesněním na podtypy (označeno písmenem) a finálně vyjádřena jejich kombinací. Podtypy A, B, C a D vyjadřují složitost kompozice dle abecedního řazení, tedy A jako kompozice nejjednodušší, D jako kompozice nejsložitější (Zahradnická fakulta, 2016).

Dělení kompozic:

- Třída 0: přítomnost jednoho či dvou znaků bez patrné vazby, kompozice je možná, ale nejednoznačná, podtypem třídy 0 je pouze A či B.

- Třída 1: kompozice je jednoduchá, lineární s fyzickými vazbami, dle množství prvků dělena na podtyp A, B, C či D.
- Třída 2: složité kompozice, prostorově rozvinuté se všemi typy prvků (body, linie, mnohdy plochy) a s propojením fyzickými vazbami, třída dělena na podtyp A, B, C či D dle množství prvků a vazeb.

Pro zjednodušení bylo na základě schématu určeno jen jádro kompozice formou bodu, od něhož se odvíjí kompoziční vazby, nebo k němu směřují. Bodu byly přiřazeny GPS souřadnice, typologické určení (kostel, zámek atd.) a základní údaje o kompozici za pomoci atributové tabulky v prostředí GIS. Z důvodu náročnosti práce nebyly takto definovány ostatní znaky kompozice. V rámci II. a III. vojenského mapování byla nejčastěji identifikována kompozice 2A. Nejčastějším jádrem byl zámek či dvůr. (Zahradnická fakulta, 2016)

3.2 Vlastní metodika

Vlastní metodika práce částečně vychází z odborné publikace s názvem Metodika identifikace komponovaných krajín, jejímiž autory jsou Kulišťáková a kol. (2014). Nejprve došlo k výběru řešeného území a potenciálně komponovaných krajín dle výše zmíněného projektu IGA ZF MENDELU. (Zahradnická fakulta, 2016) Následně bylo nutné provést základní rozbory dostupných dat pro zvolenou krajinu a rozhodnout, zda se v ní vyskytují prvky záměrných historických úprav krajiny či nikoli. Základní rozbory byly tvořeny na základě volně dostupných archivních a současných map a dalších přístupných informací. Výhodou je, že dnes díky digitalizaci archivních fondů vzrůstá počet online dostupných map. (Semotanová, 2018) Vůbec nejvhodnějšími podklady k identifikaci existence krajinných kompozic jsou archivní mapy. K této práci bylo užito Müllerova mapování, I., II. a III. vojenského mapování, Stabilního katastru včetně indikačních skic, historických leteckých snímků, pozemkového katastru a současných mapových podkladů (letecké mapy, turistické mapy, základní mapa). (Kulišťáková a kol., 2014) Pokud byla na základě výše zmíněných prostředků prokázána existence komponované krajiny, přišly na řadu speciální rozbory (modely geografických systémů, kroniky, majetkové knihy, obrazy, pohlednice, historické fotografie, historická vyobrazení, odborná literatura) jejichž součástí je terénní průzkum a vyhodnocení současného stavu kompozice krajiny. V rámci posouzení existence komponované krajiny byla

pozornost věnována především hmotným stopám, jako je zámek, klášter, drobné sakrální objekty, kostel atd. Sledovaly se také liniové znaky, mezi které patří například křížové cesty, stromořadí či aleje – ty ale nemusí vždy nutně souviset s komponovaným prostorem. Plošnými znaky jsou pak zámecké zahrady, poutní areály, bažantnice, rybníční soustavy, obory atd. Pokud nebylo možné na základě průzkumů ověřit vztahy v komponované krajině, bylo využito nástrojů programu GIS, kde lze například uměle protáhnout osy průseků či cest. (Kulišťáková, 2013) Posledním krokem bylo u předem vybraných oblastí s komponovanými krajinami zjistit informace o historii daného sídla a provést terénní průzkum. Ten proběhl v měsících říjen až prosinec roku 2019 a jeho součástí bylo pořízení vlastní fotodokumentace. Na základě terénního průzkumu byla určena zachovalost kompozice. Posuzovány byly jednotlivé prvky krajinné kompozice, celistvost a význam prvků pro komponovanou krajinu. Hodnocení stavu kompozičních bodů, linií, vazeb a ploch spočívá v posouzení kvalitativního stavu každého prvku z kompozice. Součástí hodnocení je také posouzení jejich možné obnovy. Hodnocení proběhlo ve čtyřech kategoriích – existující kvalitní, existující ve špatném kvalitativním stavu, neexistující obnovitelný a neexistující neobnovitelný. Následně byla jednotlivá celková území rozřazena do předem stanovených kategorií dle jejich zachovalosti. Základní rozdělení kategorií bylo převzato z Metodiky identifikace komponovaných krajin. Jedná se o čtyři kategorie – krajinná kompozice zachovalá, krajinná kompozice částečně zachovalá, krajinná kompozice poškozená a krajinná kompozice silně poškozená. Dále byly kategorie dle vlastního výběru rozšířeny o kategorii krajinná kompozice převážně zachovalá a krajinná kompozice zaniklá. Tato práce je zaměřena především na hodnocení zachovalosti komponované krajiny, nikoli na rozsah kompozic, které jsou bezpochyby z historického hlediska také důležitým aspektem. (Kulišťáková a kol., 2014)

Měřítko jednotlivých map a vojenských mapování v rámci práce není určeno jednotně, neboť rozvíjející se mapování archivních map není totožné a rozsahy jednotlivých kompozic ve vybraných oblastech jsou často odlišné. Mapové výřezy v této práci tedy slouží pouze pro názornost.

3.2.1 Mapové podklady

V rámci této diplomové práce bylo využito **Müllerovo mapování** jako jedno z prvních topografických mapování českých zemí v první polovině 18. století.

Mapování je pojmenováno po inženýru Janu Kryštofu Müllerovi, jenž využil opěrných bodů stanovených astronomicky. Mapování proběhlo na Moravě roku 1716 a v Čechách o čtyři roky později. Mapa zobrazuje samostatně stojící významné objekty, cesty vyšších významů, lesní porosty, rybníky, vodní toky a jednotlivá sídla. K identifikaci záměrných krajinných úprav se využívají samostatně stojící objekty jako kostely, kaple, zámky, dvory atp., postavení těchto objektů v terénu a ve vztahu k okolním sídlům. Ač tyto mapy nezachází do podrobnosti, je v nich možné nalézt drobnější krajinné kompozice, na které upozorňují například aleje (zobrazovány ojedinelé) či lesní průseky. Hodnotou jsou zaznamenané místní názvy, které mohou naznačovat existenci bažantnice nebo obor a označení i u dalších prvků jako je kaple, kostel, letohrádek atp. Müllerovo mapování je v rámci komponovaných krajin hodnotné, neboť tyto záměrné kompozice nebyly běžně zobrazovány. (Kulišťáková a kol., 2014) Dostupné je na webu FŽP UJEP (©2001-2017d).

Dalším významným mapováním je **I. vojenské mapování** – Josefské (1764-1768 a rektifikace 1780-1783) v měřítku 1 : 28 800, které bylo provedeno za dob vlády Marie Terezie. Zachycuje krajinu barokní v počátku novověku (Hauserová a Poláková, 2015), kdy vojenští důstojníci při projíždkách terénem postupně mapovali okolní krajinu bez trigonometrické sítě, odděleně v jednotlivých monarchiích metodou „a la vue“. (Kulišťáková a kol., 2014; Semotanová, 2018) Důvodem mapování byla potřeba jednotného mapového podkladu pro rakouské vojenské účely. (Hauserová a Poláková, 2015) I přes topografické nepřesnosti (kvůli spěchu a také z úsporných důvodů) je I. vojenské mapování důležitým podkladem ke zhodnocení výskytu komponované krajiny. (Hauserová a Poláková, 2015; Kulišťáková a kol., 2014) Výhodou je podrobnost zobrazení, kdy je možné toto mapování alespoň porovnat s dnešními mapovými podklady a díky selektivnosti prvků jsou oproti pozdějším kartografickým dílům znatelně čitelnější. Protože prvky komponované krajiny jsou tvořeny významnými objekty, je mnoho z nich na I. vojenském mapování zobrazeno. Oproti výše zmíněným Müllerovým mapám je zde zobrazeno více alejí či lesních průseků, které mohou tvořit krajinnou kompozici a naznačovat vizuální vztahy s dominantami (kostely, vrcholy kopců, věže atd.). Kvůli nepřesnosti I. vojenského mapování je nutné identifikované jevy ověřit na novějších kartografických dílech. (Kulišťáková a kol., 2014) Nelze totiž I. vojenské mapování promítnout do současných mapových děl, které již mají geodetický základ. Mapování bylo zhotoveno jako ručně vytvořené originály a znázorňovalo ty krajinné

složky, které byly významné pro vojenské účely. (Hauserová a Poláková, 2015)
Dostupné je na webu FŽP UJEP (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017a).

Tmavě šedá – mapové značky, červená – budovy, silnice, mosty, modrá – vodstvo.

Zelená – louky či pastviny, šedozelená – lesy, černá – popisy, šedá – skály.

Obr. 1: Barevně znázorněný polohopis v I. vojenském mapování. (Zdroj: Hauserová a Poláková, 2015)

Františkovo mapování, neboli **II. vojenského mapování** (1836-1852) v měřítku 1 : 28 800 vzniklo v době intenzivních forem zemědělství a průmyslové revoluce. Právě geodetické nedostatky předchozího mapování vedly k rozhodnutí o pořízení nového přesnějšího mapového díla na základě přesné trigonometrické sítě. Za tímto účelem byl v roce 1806 zřízen vojenský topografický ústav ve Vídni. (Hauserová a Poláková, 2015) Právě II. vojenské mapování se vyznačuje poměrně vysokou geografickou přesností, proto je možné identifikovat větší množství krajinných kompozic než na předchozích kartografických dílech. Určujícími znaky mohou být opět zámky (Schloss, Schlofs), aleje, lesní průseky, lázně (Badhouse) či kláštery (Kloster) atd. V důsledku velké přesnosti tohoto mapování je důležité důkladně vyhodnotit lesní průseky, které nutně nemusí být součástí krajinné kompozice, ale jen čistě hospodářského charakteru. (Kulišťáková a kol., 2014) Předmětem mapování je krajina Českých zemí za dob průmyslové revoluce. (Hauserová a Poláková, 2015) Mapování je dostupné na webu FŽP UJEP (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b).

Následně bylo v rámci této práce využito map **Stabilního katastru** (Čechy 1826-1830 a 1837-1843, Morava 1824-1830 a 1833-1836) v měřítku 1 : 2880. Stabilní katastr představuje údaje půdního fondu tehdejšího Rakouského císařství, na jehož základě byly vybírány daně z pozemků. Potřeba vyobrazení hodnot všech pozemků docílila jemného mapového rozlišení krajinného pokryvu. Mapování proběhlo v době intenzifikace zemědělství a na prahu industrializace. (Hauserová a Poláková, 2015) Pro identifikaci krajinných kompozic bylo užito císařských otisků jako vedlejších zdrojů dat. Výhodou je přesnost polohy objektů a kompozic, i těch dnes zaniklých a přítomnost toponym upozorňujících na další cenné prvky. Po prostorové analýze vizuálních vazeb je možné potvrdit nebo vyvrátit existenci komponované krajiny. (Kulišťáková a kol., 2014) Cílem mapování nebylo znázornění georeliéfu, proto mapy nezachycují terén. (Hauserová a Poláková, 2015) Dostupné je na webu ČÚZK (©2018a). Katalog objektů stabilního katastru je přístupný online (Vichrová, 2013). Legenda k Císařským otiskům je také dostupná na webu ČÚZK (©2018b).

Obr. 2: Legenda k Císařským otiskům stabilního katastru. (Zdroj: ČÚZK, ©2018b)

Využito bylo také **III. vojenského mapování** – Františko-Josefské (Morava a Slezsko 1876-1878, Čechy 1877-1880) v měřítku 1 : 25 000. Vznikalo v době vrcholové etapy industrializace, kdy docházelo k rozšiřování železnice, silniční sítě, zakládání uhelných dolů či technické plány pro splavení řek. Značné změny zaznamenaly především okraje měst, neboť ztratila svůj smysl opevnění. Požadavkem nového mapování bylo vytvoření mapového díla jak pro vojenské, tak pro civilní účely. (Hauserová a Poláková, 2015; Šimůnek a kol., 2015) Oproti dřívějším mapovým podkladům disponuje výškopisem, tedy vrstevnicemi s kótami a směry svahu, přehledností a kolorováním. Nevýhodou je neúplnost těchto mapových podkladů. Záměrné krajinné kompozice jsou identifikovány obdobně jako v případě II. vojenského mapování. Bylo tedy třeba vyhodnotit vztah zakreslených os, například zmíněných lesních průseků, s okolní krajinou a jejími charakteristikami a dále jej porovnat s dalšími archivními podklady. Například v době barokní či klasicistní směřovaly lesní průseky k významným objektům či dominantám. (Kulišťáková a kol., 2014) Mapování je dostupné na webu FŽP ČZU (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017c). Legenda je k dispozici online na webu ČÚZK (©2018b).

Ortschaften, Befestigungen und Land-Communicationen			Gebiete und Culturen		
Nr.	Fläche in qm		Nr.	Fläche in qm	
1	7	WIEN, POLA <i>Städte mit mehr als 10000 Einwohner, Hauptstädte und Residenzen</i>	16	7	PREUSZEN, ITALIEN <i>Empirelande, Staaten</i>
2	6	BRÜNN, FASANA <i>Städte mit 3500 bis 10000 Einwohnern, Hauptstädte in besetzten Provinzen</i>	17	6	UNGARN, BÖHMEN, MÄHREN <i>Empirelande und Länder der Provinzen</i>
3	5	MARBURG <i>Städte mit weniger als 3000 Einwohnern</i>	18	5	JUDICARIEN, ZBIROWER WALD <i>Städte und besetzte Territorien, welche von mindestens 20 km. großer Länge ausstrahlen</i>
4	5	Neunkirchen, Lardaro <i>Städte, Spitzer, Kirchenorte und Residenzen</i>	19	4	ISOLA UGLIANO, STEINFELD <i>Städte und Residenzen von 10-20 km. großer Länge ausstrahlung</i>
5	4	Wöllersdorf, Lupków, Knin <i>Städte mit Befestigung, Residenzen, Grenzfürstentümern und großen Festungsbauwerken</i>	20	4	Königgrätzer Revier, Früh Alpe <i>Städte von 1-2 km. großer Länge ausstrahlung</i>
6	4	Neudling (Loc.), Gmd., Spič., Fern. Str. <i>Städte mit und ohne Befestigung, welche nicht mit einem Ortswort gleich besetzt sind</i>	21	3	MOHÄCSER INSEL, BRÜHL, K.K. PRATER <i>Städte und Residenzen von 1-10 km. großer Länge ausstrahlung</i>
7	3	Ramack, Schloss Fernstein, Grafenweg <i>Residenzen, Residenzen, Residenzen, Residenzen und Residenzen</i>	22	3	Generalforst, Herrschafts Weide, Heitauer Weingarten <i>Städte von 100 m. - 1 km. großer Länge ausstrahlung</i>
8	25	Stoffbauer, Mooshaus, Römer Schanze <i>Städte, welche nicht als Residenzen, Hauptstädte, Hauptstädte, Hauptstädte, Hauptstädte</i>	23	25	MARGARETHEN INSEL IN DER BÖE, HALLER ANGER <i>Städte und Residenzen mit weniger als 2 km. großer Länge ausstrahlung</i>
9	7	ADRIATISCHES M., DONAU <i>See, Strom</i>	24	25	Rauberwald, Baumgarten, Zigeunerwiese <i>Städte mit weniger als 100 m. großer Länge ausstrahlung</i>
10	8	PLATTEN SEE, DRAU <i>Residenzen, Residenzen, Residenzen und Residenzen mit mehr als 20 km. Länge mit mehr als 100 km. Länge</i>	25	10	Höhe Tauern <i>Abgeschnittene Thäler von nicht über 20 km. Länge</i>
11	5	ENNS, KRUMAUER TEICH, BEGA CANAL <i>Residenzen, Residenzen, Residenzen und Residenzen mit 1-2 km. großer Länge ausstrahlung</i>	26	8	Sillertthaler Alpen <i>Städte von 10-20 km. Länge</i>
12	5	Reschen See, Struj <i>Residenzen, Residenzen, Residenzen, Residenzen und Residenzen mit 1-2 km. großer Länge ausstrahlung</i>	27	8	Deferegger Geb., Ahn Thal <i>Städte von 10-20 km. Länge</i>
13	4	Palten Bach, Mühlgraben <i>Residenzen, Residenzen, Residenzen, Residenzen und Residenzen mit 1-2 km. großer Länge ausstrahlung</i>	28	5	Groß Hockner, Hochalpen Sp., Seilos Th. <i>Residenzen, Residenzen, Residenzen, Residenzen und Residenzen mit 1-2 km. großer Länge ausstrahlung</i>
14	3	Schwarze Lacke, Zwiesel Bach <i>Residenzen, Residenzen, Residenzen, Residenzen und Residenzen mit 1-2 km. großer Länge ausstrahlung</i>	29	4	Seichen Vogel, Hödnitz Thal <i>Residenzen, Residenzen, Residenzen, Residenzen und Residenzen mit 1-2 km. großer Länge ausstrahlung</i>
15	25	Duchon Brinnel, Fuchspass Quelle <i>Residenzen, Residenzen, Residenzen, Residenzen und Residenzen mit 1-2 km. großer Länge ausstrahlung</i>	30	3	Keumauer B., Bamberger Joch, Rauberschlucht <i>Residenzen, Residenzen, Residenzen, Residenzen und Residenzen mit 1-2 km. großer Länge ausstrahlung</i>

Anmerkung: Die Befestigungswerte der Residenzen 10, 15, 20, 25 und 30 kann bei dieser Zeichnung um 1/1000 abweichend sein. Die Maße 1-10, 100 sind die Dimensionen der Residenzen um 1/1000.

Obr. 3: Část legendy III. vojenského mapování. (Zdroj: ČÚZK, ©2018a)

Jako doplňkové zdroje informací bylo užito **historických leteckých snímků** a **pozemkového katastru**. Historické letecké snímky zobrazují stav krajiny před kolektivizací. Lze na nich rozeznat krajinný pokryv jako lesní porosty, pole, zastavěné území, vedení cest atd. Opět díky zachycení detailu je možné rozeznat bývalé objekty fotointerpretací. Mapy pozemkového katastru slouží k určení jednotlivých parcel a staveb, konkrétně k přesnému určení jejich polohy. Využitelné jsou místní názvy, které se do nových mapových děl nedostaly. (Kulišťáková a kol., 2014) Dostupné jsou na webu MO ČR (©2009).

Po analýze archivních mapových podkladů následovala analýza **současných mapových děl**, které jsou nezbytnou součástí identifikace komponovaných krajin. Disponují vysokou přesností, detailem a v rámci porovnání s dřívějšími mapovými podklady je možné objevit zaniklé či existující objekty nebo struktury. **Letecké snímky** nebo **ortofotomapy** byly využity k porovnání dřívější a současné fyzické kompozice. Díky přesnosti snímků lze také rozlišit stromořadí v lesních porostech, jež mohou naznačovat historickou krajinnou kompozici atp. Využity byly také **turistické mapy** upozorňující na historické, kulturní nebo přírodní hodnoty či kvality krajiny. Zachycují i drobné objekty jako aleje, sakrální objekty a orientační dominanty. Dostupné jsou online na portálu Mapy.cz. **Základní mapy**, zejména v měřítku 1 : 10 000, které je nejvhodnější pro rozbor krajinných kompozic, v kombinaci s polohopisem i výškopisem tvoří ucelený podklad pro prostorovou analýzu v rámci této práce. (Kulišťáková a kol., 2014) Dostupné jsou v rámci webového mapového serveru WMS na webu ČÚZK (©2018a).

Ukázka porovnání mapových podkladů na vzorovém území Husinec u Řeže:

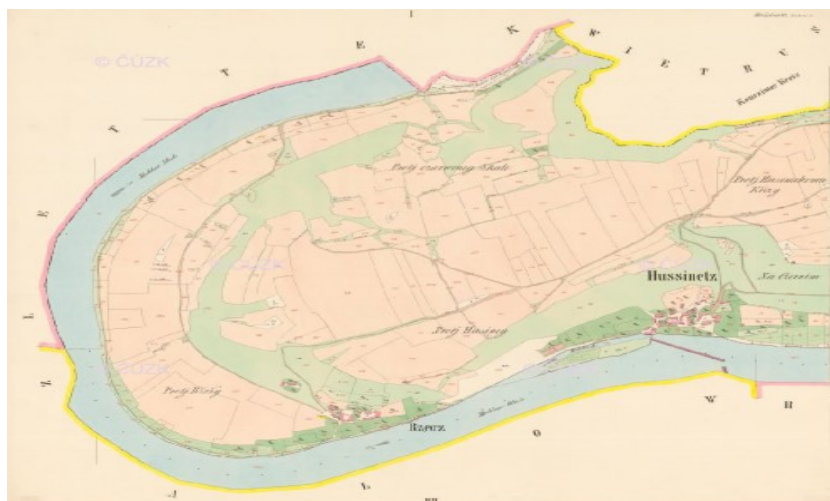
Obr. 4: Znárodnění Müllerova mapování na příkladu dnešní obce Husinec. (Zdroj: FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017d)

Obr. 5: Znárodnění I. vojenského mapování na příkladu dnešní obce Husinec. (Zdroj: FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017a)

Obr. 6: Znárodnění II. vojenského mapování na příkladu dnešní obce Husinec. (Zdroj: FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b)

Obr. 7: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech na příkladu dnešní obce Husinec. (Zdroj: ČÚZK, ©2018a)

Obr. 8: Zázornění III. vojenského mapování na příkladu dnešní obce Husinec. (Zdroj: FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017c)

Obr. 9: Ortofoto mapa na příkladu dnešní obce Husinec. (Zdroj: Mapy.cz)

3.2.2 Literární zdroje a obrazové podklady

Po analýzách mapových podkladů následovalo zjištění informací z **literárních zdrojů**. Je třeba pochopit historický vývoj vybraného území, kulturních událostí a utvořit si představu o historickém vývoji staveb či kompozic. Analyzována byla také dostupná **dobová vyobrazení** prezentující dílčí části krajiny a **historické obrazy**, skici či další podklady, neboť zachycují individuální vnímání prostředí autorem. Je však třeba k jejich vyhodnocování přistupovat mírně kriticky. Dalšími zdroji byly **historické fotografie a pohlednice**, jejichž výhodou je vysoká míra přesnosti a hodnota.

3.2.3 Hmotné jevy dokazující možnou existenci kompozice

Nejvýraznějším důkazem záměrné krajinné kompozice jsou hmotné jevy, na základě nichž byla vyhodnocena existence komponované krajiny. Komponovanou krajinu může tvořit rozsáhlejší kompozice v rámci jednoho panství, jako například zámek propojený alejemi. Součástí kompozice bývaly často též kostely a od nich vedoucí pašijové nebo poutní cesty. Jako jednodušší komponovaná krajina byl považován samostatný významný objekt, jako je hrad či zámek, spolu se zahradou. V této práci byly nejsledovanějšími prvky zámek a hospodářský dvůr. Hospodářské dvory tvořil převážně soubor několika budov se značnou rozlohou pozemků. Ač v dnešní době nejsou dvory mnohdy dochované či udržované, ve své době utvářely obraz kulturní krajiny a staly se významnými kompozičně promyšlenými komplexy. (Kulišťáková a kol., 2014)

Hmotnými jevy, které mohou dokazovat existenci komponované krajiny, jsou zámky, kláštery, kostely, lovecké zámečky, lázně, drobné sakrální objekty, stromořadí, zámecké zahrady, bažantnice, obory, rybníky a mnohé další. Přehled takových jevů je znázorněn níže v Tab. 1.

Hmotný jev	Pojmenování	Doplňující informace
Aleje	<i>Strasse mit Bäumen, Alee</i>	oboustranná, pravidelně rytmizovaná linie stromů
Bažantnice	<i>Fas gart, Fasangarten</i>	první bažantnice vznikají ve středověku
Cesty	-	nejvýznamnější prostorové osy, často s alejemi
Drobné sakrální objekty	-	kaple, boží muka, kříže, sochy svatých apod.
Hrobka	<i>Beerdigungsplatz</i>	vznik v návaznosti na šlechtická sídla
Kalvárie	<i>Kalvaria, Calvariaberg</i>	skupina objektů symbolizující Kristovo ukřížování
Klášter	<i>Kloster, Closter, Cloft</i>	možná centra krajinné kompozice
Kostel	<i>Kirchen</i>	možná centra krajinné kompozice
Křížové, pašijové cesty	-	často součástí sakrálního komplexu
Lázeňské cesty	-	vázané na lázeňský areál, propojují léčivé prameny
Lázně	<i>Badhaus</i>	součástí šlechtických sídel a lázeňských komplexů
Lesní průseky	-	kompoz. vazby v lesních porostech (obory atd.)
Letohrádek	<i>Lust Schl., Lusthaus</i>	poprvé v renesančních krajinných kompozicích
Loreta	<i>Loretto, Lorette</i>	drobná sakrální stavba promyšleně umístěna
Lovecký zámček	<i>Jägd Schlössel, Jagd Sch.</i>	vznikají od středověku
Obora	<i>Thiergarten, Tier Gart</i>	později záměrně estetizovány, okrasně osazovány
Poutní areály atd.	<i>Heiligenberg apod.</i>	typ sakrálního areálu, často na vrcholech kopců
Poutní cesty	-	cesty směřující k významným poutním místům
Rybniční soustava	<i>Teich, See</i>	nejdříve z hospod. důvodů, později záměrná
Stromořadí	-	jednostranná, pravidelně rytmizovaná linie stromů
Stromový rondel	-	stromy nebo živé stěny na kruh. či oválném půdorysu
Vodní kanály	-	uměle budované kanály, hlavně jev klasicist.kompozic
Voluptuární objekty	-	stavby primárně sloužící „pro radost“ (altány atd.)
Votivní a memorální objekty	-	děkovné a pamětní objekty (obelisky atd.)
Zámecká zahrada	<i>Gärten, Ziergärten</i>	mnohdy provázané s okolní zemědělskou krajinou
Zámek	<i>Schloss, Schlof, Sch.</i>	hlavní průvodní jev většiny krajinných kompozic

Tab. 1: Přehled hmotných jevů dokazující existenci kompozice. (Zdroj: Kulišťáková a kol., 2014)

3.2.4 Terénní průzkum

Terénní šetření proběhlo v rámci vytipovaných území v rozsahu ORP Brandýs nad Labem, Neratovice, Mladá Boleslav a Lysá nad Labem. Jednotlivá jádra kompozic byla definována projektem IGA ZF MENDELU. Konkrétní řešené obce, jejich místní části, osady či města jsou znázorněny v Tab. 2 níže. Při návštěvě lokalit byly cíleně hledány prvky potenciálních komponovaných krajin dle předem připraveného analytického rozboru z archivních map a doplňujících průzkumů. Ve většině lokalit bylo nejprve nalezeno jádro samotné kompozice a následně analyzováno jeho nejbližší okolí. Ve složitějším území typu města Brandýs nad Labem byly prvky kompozice prozkoumávány postupně dle směru příjezdu, tzn. počátkem nebylo vždy jádro komponované krajiny. Pro snazší a rychlejší orientaci v prostoru byla předem pro každou lokalitu naplánována trasa a postup terénního průzkumu, včetně vytipování pohledových míst na daný prvek kompozice pro nejlepší fotografické zachycení. Některé fotografie nejsou vždy ideální, neboť prvky byly často rekonstruovány (tzn. na fotografii je viditelné lešení, plachty apod.), místa nejlepších pohledů nebyla dostupná (opravy komunikací, uzavírky, nepřístupný terén), objekty či lokality nebyly veřejně přístupné (např. zámek ve městě Klecany, Dolní zámek v Panenských Břežanech apod.) či nebylo zcela příznivé počasí (vzhledem k podzimnímu a zimnímu ročnímu období).

ORP	pořadí	název	charakter jádra
Brandýs nad Labem	1	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav	zámek
	2	Škvorec	dvůr
	3	Měšice	zámek
	4	Líbeznice	kostel
	5	Panenské Břežany	zámek
	6	Klecany	zámek
Neratovice	7	Lobkovice	zámek
	8	Byškovice	dvůr
	9	Obříství	zámek
Mladá Boleslav	10	Struhy	lovec. zámeček
	11	Luštěnice	zámek
	12	Dobrovice	dvůr
	13	Nepřevázka	dvůr
	14	Dlouhá Lhota	dvůr
	15	Skašov	dvůr
	16	Obruby	dvůr
	17	Obrubce	dvůr
	18	Košátky	zámek
	19	Hřívno	dvůr
	20	Velké Všelisy	zámek
	21	Horní Krnsko	zámek
	22	Niměřice	zámek
	23	Mladá Boleslav	kostel
24	Kosmonosy	zámek	
25	Valdštejnsko	lovec. zámeček	
26	Panin Dvůr u Bělé pod Bezdězem	dvůr	
Lysá nad Labem	27	Milovice	dvůr

Tab. 2: Přehled řešených lokalit s definovaným jádrem kompozice. (Zdroj: Zahradnická fakulta, 2016)

3.2.5 Hodnocení jednotlivých prvků

Hodnocení stavu bodových, liniových i plošných prvků kompozice spočívá v posouzení jejich současného kvalitativního stavu. Posouzení proběhlo primárně na základě terénního průzkumu. V případě nepřístupnosti prvku bylo hodnocení provedeno z volně dostupných informací a map. Kategorie hodnocení stavu kompozičních bodů byly převzaty z Metodiky komponovaných krajin. (Kulišťáková a kol., 2014) Jedná se o čtyři kategorie stavu prvku:

Existující kvalitní: prvek existující, plně funkční, v kvalitativním stavu, existence a kvalitativní stav takového prvku je jistou zárukou dalšího trvání bez potřeby nadstandardních zásahů.

Existující ve špatném kvalitativním stavu: prvek existující, funkční pouze částečně, ve špatném kvalitativním stavu, existence a špatný kvalitativní stav takového prvku není zárukou dalšího trvání.

Neexistující obnovitelný: prvek neexistující (v dnešní krajině se neuplatňuje), funkčnost a prostorové vlastnosti jsou potlačeny, stále možná obnova prvku.

Neexistující neobnovitelný: prvek neexistující (v dnešní krajině se neuplatňuje), funkčnost a prostorové vlastnosti jsou potlačeny, obnova takového prvku je velice náročná až nemožná. Při obnově je třeba brát v potaz náročnost realizace a změny ve využití území, které mohou být nevratné.

(Kulišťáková a kol., 2014)

3.2.6 Kategorizace

Jednotlivé kategorie vyjadřují dochovanost prvků tvořící danou komponovanou krajinu. Není tedy hodnocen rozsah ani složitost těchto záměrných kompozic, který okrajově stanovil projekt IGA ZF MENDELU jednotlivým potenciálně komponovaným krajinám. Současný stav vybraných lokalit je popsán v „Kartě lokality“ (viz kapitola 3.2.7.), jež uvádí veškeré informace o lokalitě, včetně popisu zachovalosti, stavu a začlenění do dále zmíněných kategorií. Zvolené kategorie slouží k obecnému zhodnocení stavu kompozice. Prvně byl hodnocen stav centrálního jádra kompozice, následně vedlejší a doplňkové prvky odvíjející se od centrálního jádra. Důraz byl kladen na vizuální vazby tvořící komponovanou krajinu, neboť záměrem původních autorů bylo často vytvoření opticky vnímaného obrazu, který je možné v dnešní době velice snadno narušit v důsledku neznalosti nebo lhostejnosti. V rámci diplomové práce bylo zvoleno šest kategorií: krajinná kompozice zachovalá, krajinná kompozice převážně zachovalá, krajinná kompozice částečně zachovalá, krajinná kompozice poškozená, krajinná kompozice silně poškozená a krajinná kompozice zaniklá.

KATEGORIE č. 1: krajinná kompozice zachovalá

V rámci Kategorie č. 1 se připouští pouze minimální poškození některých doplňujících prvků kompozice. Jádru a hlavní vztahy jsou plně funkční jak v kompozičním principu, tak v kontextu daného místa. Hlavní kompoziční prvky a vzájemné vztahy vytvářející kostru kompozice jsou existující a nenarušené. Vedlejší i doplňkové prvky kompozice jsou ve vynikajícím stavu a jejich vazby jsou funkční. V charakteru krajinné struktury nedošlo k žádným změnám.

KATEGORIE č. 2: krajinná kompozice převážně zachovalá

V rámci Kategorie č. 2 se připouští poškození některých doplňujících prvků a minimální zánik vedlejších prvků kompozice. Hlavní kompoziční prvky a vzájemné vztahy vytvářející kostru kompozice jsou existující a nenarušené. Vedlejší i doplňkové prvky kompozice nemusí být ve vynikajícím stavu, ale jejich vazby jsou funkční. V charakteru krajinné struktury nedošlo k žádným změnám.

KATEGORIE č. 3: krajinná kompozice částečně zachovalá

V rámci Kategorie č. 3 se připouští poškození některých doplňujících a vedlejších prvků kompozice. Skladba prvků je tedy neúplná, avšak komponovaná krajina si zachovává svůj charakter. Mohou chybět některé z vazeb, ty však stejně jako vedlejší prvky nejsou narušeny natolik, aby nemohly být obnoveny.

KATEGORIE č. 4: krajinná kompozice poškozená

V rámci Kategorie č. 4 se připouští poškození některých hlavních prvků kompozice. Hlavní kompoziční vazby jsou narušeny, odstraněny nebo překryty. Obnova i přes její náročnost je však stále možná.

KATEGORIE č. 5: krajinná kompozice silně poškozená

V rámci Kategorie č. 5 se připouští zánik některých hlavních prvků kompozice. Prostorové souvislosti vytvářející kostru kompozice jsou zdatelně narušeny. Obnova takové kompozice je neúměrně náročná.

KATEGORIE č. 6: krajinná kompozice zaniklá

V rámci Kategorie č. 6 se připouští zánik většiny či všech hlavních prvků kompozice. V charakteru krajinné struktury došlo k takovým změnám, že obnova kompozice není možná.

(Kulišťáková a kol., 2014)

3.2.7 Karta lokality

Výstupem práce jsou zpracované karty jednotlivých 27 lokalit ve formátu A3 se závěrečným vyhodnocením dochovanosti celkové krajinné kompozice. V rámci každé karty je uvedena základní charakteristika obce, kde se nachází jádro kompozice a charakteristika komponované krajiny dle projektu IGA ZF MENDELU. U nevytipovaných lokalit tímto projektem je uvedena vlastní charakteristika. Zpracované karty lokalit dále obsahují výčet památkové péče, stručnou historii daného území či obce, výřezy z archivních map, fotodokumentaci kompozičních prvků, jejich rozbor, popis a vyhodnocení stavu. Vzorová karta lokality s popisem jednotlivých polí je uvedena níže.

č.) NÁZEV LOKALITY

Základní informace:			Krajinná kompozice:	Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:
Název obce: -	k.ú.: -	ORP: -	<p>Výkres Krajinná kompozice znázorňuje skladbu kompozice. Prvky jsou členěny na plochy, linie a body, případně dále na kompoziční vazby:</p> <p>Grafické znázornění:</p> <p>1) kompoziční body: </p> <p>2) kompoziční linie: </p> <p>3) kompoziční plochy: </p> <p>4) kompoziční vazby: </p> <p>Číselné označení prvků slouží k jejich identifikaci (viz identifikované znaky, objekty a jejich soubory vpravo).</p> <p>Podkladem výkresu je ortofotomapa poskytnuta v rámci WMS serveru ČÚZK (Geoportál ČÚZK, 2020).</p>	<p>Soupis identifikovaných prvků tvořící kompozici v řešené lokalitě, na základě rozborů archivních map, současných mapových podkladů a dalších historických či současných volně dostupných informací. Prvky jsou zde dle číselného označení ve výkrese slovně pojmenovány.</p> <p>Popis skladby kompozice:</p> <p>Popis skladby krajinné kompozice včetně fyzických, symbolických a vizuálních vazeb mezi identifikovanými prvky.</p>
Okres: -	Kraj: -	Nadmořská výška: -		
Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:				
Charakter jádra: -	Koncept: -	Název: -		
Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: -		Číslo: -		
Památková péče:				
<p>Soupis památkově chráněných objektů či území (kulturní památky, národní kulturní památky, památkové rezervace, památkové zóny) v řešené lokalitě v rozsahu definovaném památkovým zákonem.</p> <p>Zdrojem dat je Památkový katalog (NPÚ, ©2003-2016e). Uveden je název, památková ochrana, katalogové číslo a stručný popis památky.</p>				
Historický vývoj území:				
<p>Stručný popis historického vývoje lokality a hlavních prvků kompozice, především jejího jádra. Vedlejší či doplňkové prvky komponované krajiny jsou popsány v případě dostupnosti informací.</p> <p>Zdrojem informací jsou oficiální webové stránky obcí či měst a další volně dostupné zdroje.</p>				
Archivní mapy, fotografie a vyobrazení:			Stav a dochovanost krajinné kompozice:	Hodnocení skutečného stavu kompozice:
<p>Výběr archivní mapy (I., II., III. vojenské mapování, stabilní katastr, indikační skica), fotografie či vyobrazení.</p> <p>Zdrojem výřezů jsou archivní mapy: (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017a, FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b, FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017c, FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017d, ČÚZK, ©2018a, ČÚZK, ©2018b).</p>		<p>Výběr archivní mapy (I., II., III. vojenské mapování, stabilní katastr, indikační skica), fotografie či vyobrazení.</p> <p>Zdrojem výřezů jsou archivní mapy: (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017a, FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b, FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017c, FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017d, ČÚZK, ©2018a, ČÚZK, ©2018b).</p>	<p>Zhodnocení kvalitativního stavu jednotlivých prvků krajinné kompozice znázorňuje výkres Stav a dochovanost krajinné kompozice vytvořený na podkladu ortofotomapy. Hodnocení je vyjádřeno pomocí čtyř rozdílných hodnot: existující kvalitní, existující ve špatném stavu, neexistující obnovitelný, neexistující neobnovitelný.</p> <p>Grafické znázornění kategorií dochovanosti kompozičních bodů, linií, vazeb a ploch:</p> <p>1) prvek existující kvalitní: </p> <p>2) prvek existující ve špatném stavu: </p> <p>3) prvek neexistující obnovitelný: </p> <p>4) prvek neexistující neobnovitelný: </p> <p>Podkladem výkresu je ortofoto mapa poskytnutá v rámci WMS serveru ČÚZK (Geoportál ČÚZK, 2020).</p>	<p>Základem vyhodnocení současného stavu krajinné kompozice je terénní průzkum, na jehož základě je ověřen skutečný stav a dochovanost hlavních prvků kompozice (především jádra), vedlejších prvků a doplňkových prvků kompozice.</p> <p>Závěrem hodnocení je celková identifikovaná kompozice zařazena do předem stanovených kategorií. Krajinná kompozice:</p> <p>a) zachovalá, </p> <p>b) převážně zachovalá, </p> <p>c) částečně zachovalá, </p> <p>d) poškozená, </p> <p>e) silně poškozená, </p> <p>f) zaniklá. </p>
Fotodokumentace:				
Vlastní fotografie kompozičního prvku. Primárně jádro kompozice, další hlavní prvky a vedlejší prvky kompozice.	Vlastní fotografie kompozičního prvku. Primárně jádro kompozice, další hlavní prvky a vedlejší prvky kompozice.	Vlastní fotografie kompozičního prvku. Primárně jádro kompozice, další hlavní prvky a vedlejší prvky kompozice.		
Popis kompozičního prvku	Popis kompozičního prvku	Popis kompozičního prvku	Kategorizace: barevné označení	Pojmenování kategorie, do níž je celková kompozice zařazena.

4. Literární rešerše

Kapitola se zabývá základní charakteristickou kulturních krajín včetně platné legislativy v rámci jejich ochrany. Závěr rešerše je zaměřen na krajiny komponované.

4.1 Krajina jako pojem

Výraz „krajina“ (anglicky landscape, německy Landschaft) lze interpretovat mnoha způsoby. (Svobodová, 2011) Neexistuje žádná jednotná definice ani konkrétní obor, který by ji dokázal dostatečně vysvětlit. (Sádlo a kol., 2008, s. 9) Kromě odborného vědeckého pojetí je možné vnímat krajinu z filosofického, ekonomického, estetického či uměleckého pohledu. (Sádlo a kol., 2008, s.11; Kupka, 2010, s. 5) Jinak chápe krajinu architekt, jinak historik, ekonom nebo umělec. (Sklenička, 2003, s. 8) Například laický pohled chápe krajinu jako část „přírody“ mimo zástavbu, tedy lokalizovanou na kraji obce či města. Sádlo a kol. (2008) oproti tomu popisuje krajinu jako velmi vzdálený prvek, který ale zároveň utváří kontext všeho nám blízkého. Vnímá ji jako knihu, v níž jsou všechny její složky – od lidí po lesní společenství – jejími tvůrci a zároveň i čtenáři. Z toho vyplývá, že každá složka přikládá krajině jinou relevanci a vnímá ji v různém měřítku. Lidé často pohlížejí na krajinu čistě tradičně, přirozeně. To, co je za „jejich vsí“, za jejich domovem, je již cizí kraj. Pokud však obrátíme měřítko a podíváme se na svou ves či domov z větší vzdálenosti, zjistíme, že je součástí mnohem rozsáhlejší krajiny. Že krajina je jednoduše řečeno úplně všude. (Sádlo a kol., 2008, s.11-12)

Evropská úmluva o krajině (European Landscape Convention) definuje krajinu jako *„část území, tak jak je vnímána lidmi, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů“*. (Rada Evropy, 2000) Podle zákona České národní rady o ochraně přírody a krajiny je krajina *„část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky“*. (Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny) Stejně jako definice krajiny jsou značně různorodé pohledy na ni. Etymologický pohled vnímá krajinu jako jakýsi kraj či okraj (Machek, 1971), naopak Čihařová (2008) považuje za proměnu přírody na krajinu až moment, kdy je smyslově vnímána. Její hranice však závisí na individuální percepci. Význam, vnímání a interpretace krajiny se, jednoduše řečeno, proměňují jak v čase, tak

i v rámci potřeb jednotlivých oborů. (Kulišťáková, 2011) Pořád však platí, že krajinu jako poměrně složitý systém lze pochopit pouze pomocí holistického přístupu. (Sklenička, 2003, s. 8) Navíc se jedná o dynamický jev, což znamená, že krajina i se svým charakterem jsou určitým neopakovatelným fenoménem, který se neustále proměňuje. (Kupka, 2010, s. 5)

Rozlišujeme dvě kategorie krajiny podle míry ovlivnění člověkem, a to krajinu přírodní/přirozenou a krajinu kulturní. Krajina přírodní a přirozená je taková krajina, která je utvářena krajinotvornými procesy s žádným, nebo minimálním vlivem antropogenních faktorů. Se zcela nedotčenou krajinou se lze setkat v podstatě jen v těžko přístupných nebo nevyužitelných oblastech. Opakem je krajina kulturní. (Sklenička, 2003, s. 17) Jedná se o kombinované dílo přírody a člověka (combined works of nature and of man). (Kupka, 2012; UNESCO, 1992)

Obr. 10: Pohled na krásy české krajiny. (Zdroj: Pálka, 2017)

4.2 Kulturní krajina

Krajina od nepaměti plnila hospodářskou a ekonomickou funkci, je však také odrazem činnosti lidí a kultur, což vede k obohacení krajiny o náboženský či mystický rozměr. (Kulišťáková, 2011, s. 10) Krajinu nejvýrazněji ovlivněnou člověkem, v níž však i nadále dochází k přírodním procesům, lze považovat

za krajinu kulturní (cultural landscape). (UNESCO, ©1992-2019a; Kulišťáková, 2011, s.11) Základem slova kultura je latinské sloveso „cōlo“, jehož význam je opatrovat, dbát, šlechtit. (Liška, 2013, s. 7) Lidé vytvářejí kulturu, která v sobě skrývá také krajinu (např. význam písni rolníků z hor je jiný než písňe rolníků z nížin). (Jančura, 2013) Dříve byla kulturní krajina vnímána čistě jako výsledek lidských aktivit. Dnes je však známo, že kulturní krajina je utvářena vzájemným působením člověka i přírody a jejich vzájemnými vazbami, tedy jistou koevolucí. (Sádlo a kol., 2008, s. 15) V kulturní krajině může působení jednoho z prvků převládat, v optimálním případě se však lidská činnost a příroda doplňují. Přírodu nikdy není možno zcela nahradit kulturním působením člověka a zároveň nelze měřit přírodnost určité krajiny z hlediska míry lidského vlivu. (Sádlo a kol., 2008, s. 17) Vznik kulturní krajiny v rámci Českých zemí, jak uvádí Sádlo a kol. (2008), je datován do doby neolitu (cca 5300-4300 př.n.l.), kdy došlo k významné změně ve způsobu života lidí (např. nástup zemědělství či zavlečení nepůvodních druhů fauny a flóry). (Sádlo a kol., 2008, s. 58; Buček, 2000) Kulturní krajina tedy odráží vývoj sídel a společnosti v průběhu celé historie za různého vnitřního i vnějšího ekonomického, společenského a kulturního vlivu. Z tohoto důvodu je významnou součástí světového kulturního bohatství. (Kupka, 2010, s. 5) Kovář (2000) dokonce přirovnává po vizuální stránce lákavou a také prosperující krajinu k „manželství“ kultury s přírodou. (Kovář, 2000) Do kulturních krajin je z různých důvodů vložen estetický, umělecký či symbolický vyšší řád, díky němuž se krajina stává osobitou. (Kulišťáková a kol., 2014, s. 4; Kubeša a Kulišťáková, 2010)

4.2.1 Kategorie kulturní krajiny

Kategorizaci kulturních krajin definoval Výbor pro světové dědictví podle charakteristiky a původu krajiny. Stalo se tak v roce 1992 na 16. zasedání Výboru v USA, kde byly definovány tři základní kategorie. Tyto tři kategorie vnímání kulturních krajin jsou v současné době hojně využívány. (Kučová, 2009, s. 57) Ehrlich a kol. (2019) uvádí, že žádnou krajinu není možné zařadit pouze do jedné kategorie, ale je třeba počítat s řazením do kombinací níže uvedených kategorií kulturní krajiny. Některá z kategorií ale může převažovat. Například v případě bojišť převažuje krajina asociativní. V Lednicko-valtickém areálu pak kulturní krajina komponovaná, kde má však svůj podíl také krajina organicky vyvinutá. (Ehrlich a kol., 2019)

a) První kategorií je „*Komponovaná kulturní krajina záměrně navržená a vytvořená člověkem (clearly defined landscape designed and created intentionally by man)*“. V originále definována jako: „*This embraces garden and parkland landscapes constructed for aesthetic reasons which are often (but not always) associated with religious or other monumental buildings and ensembles*“. (UNESCO, ©1992-2019a) Může se například jednat o křížové cesty, nebo území záměrně navazující na významnou architekturu. (Kučová, 2009, s. 3-4) Do této kategorie se řadí především parky, zahrady a další rozsáhlé krajinné kompozice, které byly vytvořeny především z estetických důvodů. (Ehrlich a kol., 2019, s. 18). Často jsou spojeny s církevními stavbami, nebo dalšími monumenty či jejich soubory. To však není podmínkou. Můžeme nalézt řadu krásných kompozic i bez vazby na tyto stavby. Uspořádání takovéto krajiny je předem promyšlené a vytvořené na základě estetického záměru, který odráží filosofický či duchovní postoj jejího majitele, demonstruje jeho touhu po logickém uspořádání a jistý estetický názor. Může symbolizovat postavení majitele ve společnosti či poukazovat na jeho bohatství. Takto záměrně navržená krajina zhmotňuje také potřebu jakéhosi krásna a usměrňuje okolní „divočinu“. (Kubeša a Kulišťáková, 2010) Touto cílenou činností vznikají a výrazně se v krajině uplatňují kompozice sakrální, profánní nebo kombinované, které (mimo jiné) utvářejí charakter krajiny a její jedinečnost. (Kulišťáková, 2010) Reakcí na mocenskou estetickou tvorbu byla výsadba alejí ovocných dřevin směřující ke kovárnám, mlýnům a dalším lidovým stavbám. (Velička, 2010) Jedním z nejvýznamnějších evropských člověkem vytvořených areálů (a od roku 1996 také památkou UNESCO) je Lednicko-valtický areál. (Vaishar a kol., 2011) Během 18. a 19. století rod Liechtensteinů vytvořil přírodní park s významnou kompozicí zahrad se dvěma zámky a také výjimečnou krajinu se soustavami rybníků, alejí, lesů a zemědělské krajiny včetně romantických pavilonů a dalších budov. (Vysloužil, 2007) Do této kategorie řadíme většinu našich krajinných památkových zón (Kupka, 2006a), kterých bylo dosud na území České republiky vyhlášeno 25 (NPÚ, ©2003-2016e).

Obr. 11: Pohled na komponovanou krajinu Lednicko-valtického areálu. (Zdroj: NPÚ, ©2003-2016a)

b) Druhou kategorií je „*Organicky vyvinutá krajina (organically evolved landscape)*“ s podkategorií „*reliktní nebo zkamenělá krajina (relict or fossil landscape)*“ a „*kontinuální, stále se vyvíjející krajina (continuing landscape)*“. (Kučová, 2009, s. 3-5) V originále definována jako: „*This results from an initial social, economic, administrative, and/or religious imperative and has developed its present form by association with and in response to its natural environment. Such landscapes reflect that process of evolution in their form and component features..*“ Podkategorie reliktní krajina: „*A relict (or fossil) landscape is one in which an evolutionary process came to an end at some time in the past, either abruptly or over a period. Its significant distinguishing features are, however, still visible in material form.*“ Podkategorie kontinuální krajina: „*Continuing landscape is one which retains an active social role in contemporary society closely associated with the traditional way of life, and in which the evolutionary process is still in progress. At the same time it exhibits significant material evidence of its evolution over time.*“ (UNESCO, ©1992-2019a) Tato kategorie krajiny je výsledkem společenských, ekonomických a náboženských nároků a tlaků. (Ehrlich a kol., 2019, s. 18) Ochrana krajín s dokladem typického hospodaření v této kategorii je na vzestupu především v zahraničí. Jedná se převážně o vinařské oblasti, oblasti pěstování tabáku, rýže či agáve. Zakonzervované krajiny mohou být například industriální krajiny, přestože jejich uchování je velice složité a finančně nákladné, stříbrné doly, území četných archeologických nálezů atd. Součástí této kategorie

jsou také různé obchodní cesty či přístavní města. (Kučová, 2009, s. 3-5) Vývojový proces reliktní krajiny je již ukončen, zachovány jsou však její charakteristické znaky. Oproti tomu kontinuální krajina, jež je spjata s tradičním způsobem života, se i nadále vyvíjí. (Kupka, 2006a, s. 1)

c) Třetí kategorii zaujímá „*Asociativní kulturní krajina (associative cultural landscape)*“. V originále definována jako: „*The inclusion of such landscapes on the World Heritage List is justifiable by virtue of the powerful religious, artistic or cultural associations of the natural element rather than material cultural evidence, which may be insignificant or even absent.*“ (UNESCO, ©1992-2019a) Jedná se převážně o území s ochranou paměti na historické bitvy. (Kučová, 2009, s. 3-5) Za asociativní krajinu lze pokládat přírodní hodnoty, kde může být materiální složka nevýznamná nebo značně potlačená a jejichž součástí je umělecká, náboženská nebo kulturní asociace. (UNESCO, 1992; Ehrlich a kol., 2019). Jako příklad lze uvést památkovou zónu území bojiště bitvy u Slavkova, kde je hlavní hodnotou samotný význam území z pohledu historie místa, historických vazeb blízkých sídel či krajinný obraz území atd. (Vyhláška č. 475/1992 Sb., o prohlášení území bojiště bitvy u Slavkova za památkovou zónu)

Obr. 12: Umělecké ztvárnění bitvy u Slavkova tvořící hlavní hodnotu památkové zóny Bojiště bitvy u Slavkova. (Zdroj: Zámek Slavkov – Austerlitz, ©2016)

Významné je také speciální dělení historické kulturní krajiny České republiky, kterému se detailně věnuje Ehrlich a kol. (2019) v metodice pod názvem Typologie historické a kulturní krajiny České republiky. Naopak Meyer (2006) a Douet (2012)

uvádí, že by v současné době měla být nalezena typologie pro krajiny postižené průmyslem s výrazně odlišnými specifiky, neboť tato území jsou mnohdy již z převážné části rekultivována.

4.2.2 Kulturní krajina a její hodnoty

Již od pravěku zaznamenáváme vliv člověka na krajinu. Lidé se v krajině zprvu zabydlovali, následně docházelo k její účelné kultivaci. Velkým milníkem byl nástup významné krajinytvorné činnosti – zemědělství – v době neolitu. (Löw a Míchal, 2003) To, co dnes považujeme za krajinu a přírodu není už zcela jistě krajina původní, neboť tato kulturní krajina je ve své podstatě produkt agrárního života společnosti. (Kmínek, 2000, s. 79; Dejmal, 2000, s. 13)

V dnešní době jsou tedy v krajině zřetelné stopy jejího cíleného organizovaného využívání. Postupný dobový vývoj zanechal v krajině množství prvků a dochovaných krajinných struktur. Jedná se o stopy kulturního a historického vývoje, které jsou obrazem dané společnosti, její filozofie, tradic, technologického pokroku či emocionálního vnímání krajiny. (Stibral, 2005; Stibral a kol., 2009) Vlivná mohou být také politická rozhodnutí, události či významné osobnosti. (Kupka, 2006b) Tyto stopy označujeme jako znaky kulturní a historické charakteristiky krajiny. (Vorel, 2006, s. 302) Na základě řady zkušeností je lze v rámci hodnocení krajinného rázu v České republice dále klasifikovat a rozdělit do skupin. Jedná se o dochované prvky, objekty a jejich soubory, dochovanou urbanistickou, sídlení a krajinnou strukturu. (Kupka, 2008)

Dochované prvky, objekty a jejich soubory jsou nejtypičtějším a nejčastějším znaky historické a kulturní charakteristiky. Často se jedná o kulturní nebo národní kulturní památky, památkové zóny a rezervace, objekty lidové architektury a jiné oblasti či objekty s různým typem ochrany. Jejich význam tkví v dokladu historického vývoje území, sídla či oblasti. Jsou obrazem přírodních, sociálních nebo kulturních vlivů, které stavbám či území dodaly originalitu a výraz. Tím se tato území či stavby jasně odlišily od jiných regionů. Může jít například o vliv klimatu, úrodnost půdy, dostupnost místního materiálu atp. V rámci této kategorie rozeznáváme **stopy prehistorického vývoje krajiny a archeologické stopy**. V tomto období se objevují první krajinné kultivace jako pohřebiště, rituální místa, svatyně, menhiry, opevněná hradiště, oppida, trasy významných stezek či systém

parcelace v rámci zemědělské půdy a mnoho dalších. (Kupka, 2010, s. 8) **Cenné objekty a jejich soubory** jsou spojeny s aristokratickým životem (hrady, zříceniny, tvrze, zámky, zámecké areály či letohrádky, aj.), náboženstvím, na jehož základě vznikaly sakrální stavby (kostely, kaple, kláštery, hřbitovy, poutní místa a objekty spojené s poutními cestami, i drobné sakrální objekty jako kapličky či křížové cesty, aj.) (Kolmanová a Pařík, 2002), tradičním způsobem života (dvory, stodoly, mlýny či hamry, aj.), historickou nebo lidovou architekturou (domy měšťanů, radnice, objekty pro bydlení z tradičních materiálů a s dochovanou architekturou, aj.), technickým a průmyslovým odvětvím (továrny, technologie, technické památky jako mosty, přehrady, aj.), zahradní architekturou (parky, zahrady, aj.). Do této kategorie lze zařadit mnoho dalších objektů jako pomníky, rozcestníky, příkopy atd. (Hájek a Bukačová, 2001)

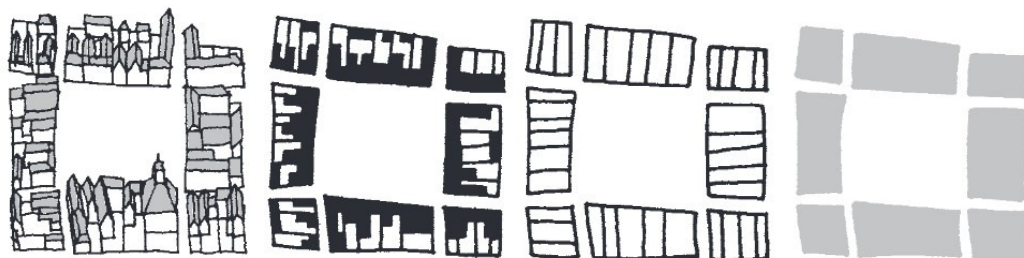
Podrobný popis objektů lidové architektury a venkovských sídel, s certifikovanou metodikou, vytvořil Pešta (2014) s podporou Národního památkového ústavu. Další zajímavou publikací je Metodika dokumentace drobných památek, kterou sepsal Hrubý a kol. (2015) a Encyklopedie českých zámků, jejímž autorem je Vlček (2006).

Když se laická i odborná veřejnost na hodnotě výše zmíněných složek kulturní krajiny jednoznačně shoduje, stoupá šance zajistit jejich fyzickou ochranu především v rámci nových developerských a investičních záměrů. Často je fyzická ochrana od veřejnosti vyžadována formou petic, sdružení a dalších iniciativ. Naopak zajištění jejich vizuální ochrany, ať už objektů nebo souborů bez památkové ochrany, zůstává dodnes problematické. V tomto případě hraje roli přístup zainteresovaných osob (majitelů) a různých aktivistů. (Kupka, 2010, s. 10) Vizuální působení složek kulturní krajiny v dnešní době značně ovlivňují rozsáhlé záměry (výstavba skladových hal, bytové developerské areály atd.), které jsou nedostatečně nebo vůbec regulovány územními plány a další dokumentací územního plánování.

Obr. 13: Drobná sakrální architektura. Štěpánova kaplička nad Hrbovem byla postavena v roce 1766 Vavřincem Štěpánkem jako symbol vděčnosti za ochranu jeho domu před požárem v roce 1765, kdy celý Hrbov prakticky zlikvidoval požár. (Zdroj: Hrbov-Svařenov, ©2016-2017)

Dochovaná urbanistická a sídelní struktura je nejstarším a často i jediným ukazatelem existence sídla. Každé sídlo, ať městské nebo vesnické, disponuje specifickou prostorovou (urbanistickou) strukturou (včetně kompozic prostorů, orientace, tvaru atd.) se základním půdorysem (parcelace, půdorysné linie náměstí, ulic, hmotová skladba atd.). Urbanistická struktura je významná pro svou setrvačnost a stabilitu. Dělíme ji na půdorysnou osnovu sídla a skladbu zástavby, hmotovou skladbu, významné stavební dominanty, kompoziční vztahy a parcelaci. (Kuča a Kučová, 2000, s. 13; Kuča a Kučová, 2015a, s. 18)

Hmotová skladba
zástavby

Půdorysná skladba
zástavby

Parcelace

Půdorysná osnova
sídla

Obr. 14: Půdorysná struktura sídla. (Zdroj: Kuča a Kučová, 2015a)

Dochovaná urbanistická struktura jako hodnota je chápána zejména v souvislosti s venkovským osídlením, neboť každý nevnímá velmi urbanizované území jako krajinu, přesto se týká i měst a velkoměstské krajiny. (Kupka, 2010, s. 19) Zákon o ochraně přírody a krajiny označuje celý povrch země za krajinu, neodlišuje tedy město od krajiny. (Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, §3) Proto rozlišujeme mnoho druhů krajiny, např. krajina urbanizovaná, městská, industrializovaná, suburbánní atd. (Kupka, 2010, s. 19) Potřeba ochrany dochované urbanistické struktury není vnímána a přijímána tolik jako ochrana objektů nebo jejich souborů, ač dokládá, často jako vůbec jediný zdroj, vývoj zvoleného sídla. V tomto případě ochranu struktury saturuje památková péče pomocí památkových zón a rezervací. Jedinou další možností ochrany tohoto znaku kulturní a historické charakteristiky je osvěta vedoucí k uznání jeho cennosti širokou veřejností. (Kupka, 2010, s. 20)

Obr. 15: Vesnická památková rezervace Holašovice s dochovanou zástavbou z 19. století jako tzv. selské baroko. (Zdroj: NPÚ, ©2003-2016b)

Hodnotná urbanistická struktura sídla může být jednoduše zničena převrstvením novými strukturami, jako je třeba panelové sídliště. Příkladem takového zániku historické struktury sídla a přestavby na betonové sídliště jsou Bohunice, městská část Brno. (Kuča a Kučová, 2015a, s. 40)

Obr. 16: Bohunice na katastrální mapě z roku 1895 a na současné ortofoto mapě. Historické jádro nahradilo panelové sídliště. (Zdroj: ČÚZK, ©2018a; Mapy.cz)

Dochované krajinné struktury spolu utváří kulturní a historickou charakteristiku krajiny a podílí se na jedinečnosti regionů země. (Stíbral a kol., 2009) Historickou a kulturní charakteristiku tvoří pouze objekty, případně jejich soubory či urbanistické sídelní struktury. V samotné krajině lze také nalézt množství dochovaných struktur od cestních sítí (lávek, mostků aj.) přes hospodářské úpravy (rybníky, nádrže, hráze aj.) a struktury zeleně (historické parky, aleje, obory, bažantnice aj.) až po dochovanou strukturu plužin, humna (stáje, stodoly, políčka, aj.) nebo tradiční způsoby hospodaření (pastviny, sady, vinice aj.). Každý zmíněný prvek má v krajině svou funkci a význam. Struktura pozemků s polními cestami tvoří shluk dynamických krajinných linií, které mohou podmiňovat rozmístění plodin v prostoru, a tím například i barevnost či estetickou část krajiny. (Mareček, 2001; Kupka, 2010, s. 21)

Dochované plužiny, nejčastěji středověké, jsou nepochybně světovým dědictvím a charakteristikou kulturní krajiny. Spadají do kategorie organicky vyvinuté krajiny. Lánová plužina vznikala nejprve ve vazbě na sídlo, později dále od usedlosti. Obvykle každá oblast, která se pyšní dochovanou výraznou plužinou, zahrnuje hned několik katastrálních území se stejnými geografickými podmínkami, které ovlivňují

vznik lánových, traťových a úsekových plužin. Proto je oblast dochovaných plužin často složena ze sousedících katastrálních území. (Kuča, 2014)

Důležité jsou i stopy zaniklých osad, jako jsou zbylá torza zástavby, ale i struktura krajiny jako výše zmiňovaná cestní síť, různé krajinářské úpravy či pro dané území typická vegetace. K nejpodstatnějším a nejvýznamnějším dochovaným krajinářským kompozicím patří komponovaná kulturní krajina a feudální hospodářské celky. (Kupka, 2010, s. 21)

4.2.3 Kulturní krajina a její ochrana

Problém v ochraně kulturní krajiny spočívá v roztržitém legislativním a v obrovském ekonomickém či ekologickém tlaku. Ochranou krajiny se zabývá resort ochrany přírody a krajiny, zemědělství, kultury a územního plánování. Často navíc dochází k rozporům mezi jednotlivými resorty. Znamé heslo „Poznej a chraň!“ vybízí k prvotnímu poznání přítomných hodnot, jejich zhodnocení (včetně ocenění) a v poslední fázi k rozhodnutí, které z nich mají být předmětem ochrany. (Kupka, 2010, s. 6)

Kulturní krajiny se dotýká mnoho dalších zákonů jako například zákon o lesích či vodní zákon. Níže zmíněné legislativní prameny patří mezi ty nejvýznamnější. (Kučová, 2015.s. 24)

Zákon o státní památkové péči

Zákon České národní rady o státní památkové péči č. 20/1987, účinný od 1.1.1988, stanovuje funkci státu v oblasti péče o kulturní památky. (Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči) Funkci státní památkové péče vykonává Ministerstvo kultury, krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

Zákon o státní památkové péči se nejprve zabýval pouze jednotlivými stavbami (kostely, hrady) chráněnými jako **kulturní či národní kulturní památky**. Jako kulturní památku lze chránit také krajinný prvek, jako jsou aleje (Slavkov u Brna – Zámecká alej), vodohospodářská díla (dnes jsou již vnímána jako „přírodní“), rybníky, (rybník Mrhal, Třeboňské rybníky aj.) či jeskyně (Mladečské jeskyně, jeskyně v Moravském krasu aj.). Seznam kulturních památek vede Národní památkový ústav. (Kuča, 2013) Postupem času se předmětem ochrany stalo i okolí památek obecně (působení dominant v rámci širokého krajinného rámce), často

i s krajinným kontextem a bylo (mimo jiné) zřízeno **ochranné pásmo** k ochraně nenarušených krajinných působení památek. Ochranné pásmo můžeme vnímat jako dílčí způsob ochrany kulturní krajiny, nikoli však jako náhradu vlastní ochrany jak uvádí Kuča (2013). Lze také vyhlásit plošnou ochranu formou **památkové rezervace** či **zóny**. Prohlášení vybraného území za památkovou zónu je po právní stránce základem k zajištění veřejného zájmu k ochraně kulturních a historických hodnot. Orgány památkové péče mohou navíc zasahovat do územně plánovací dokumentace například svými stanovisky. (Ehrlich a kol., 2019, s. 16)

Památková zóna je „*území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty*“. (Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, §6) Krajinné památkové zóny patří do jediné kategorie, díky níž památková péče zasahuje do ochrany kulturní historické krajiny. (Kuča a Kučová, 2015b) V reakci na vymezení tohoto pojmu bylo do dnešní doby zřízeno 25 krajinných památkových zón a mnoho dalších navrženo. Významnou a největší památkovou zónou je v České republice Lednicko-valtický areál zapsaný do Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Většina našich krajinných zón disponuje znaky typickými pro stále se vyvíjející – kontinuální – krajinu, což ale neznamená, že byla vyhlášena primárně pro jejich ochranu. (Kuča, 2013) Mezi asociativní kulturní krajiny řadíme zóny prohlášené k ochraně bojišť (např. bojiště bitvy u Slavkova aj.). (Kučová, 2008)

Zákon o ochraně přírody a krajiny

Zákonem České národní rady o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. ze dne 19.2.1992 lze v krajině zajistit v ideálním případě udržení, případně obnovu přírodní rovnováhy, přírodních krás a hodnot, soustavy Natura 2000, šetrné hospodaření s přírodními zdroji a dbát na rozmanitost života na Zemi s ohledem na místní podmínky. Zákon představuje podstatnou oporu ochrany kulturní krajiny (Ehrlich a kol., 2019, s. 16) a jednoznačně definuje například pojem památný strom, krajinný ráz, významný krajinný prvek, přírodní park, chráněné krajinné oblasti aj. (Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny) Zabývá se jak obecnou ochranou přírody a krajiny, tak ochranou zvláštní. (MŽP, ©2008-2019a)

V roce 1991 došlo k rozdělení sounáležitosti památkového zákona se zákonem o ochraně přírody, vzniklo Ministerstvo životního prostředí a byl přijat nový zákon

č. 114/1992 Sb., v němž se nově objevuje § 12 zabývající se ochranou krajinného rázu a přírodním parkem. Obecná ochrana krajiny se tak dočkala nejen definice, ale také zajištění ochrany nejen přírodní, ale i kulturní a historické charakteristiky celkově. (Kuča, 2015, s. 13) K ochraně **krajinného rázu** je zřizován přírodní park definovaný kulturní, přírodní a historickou charakteristikou. (Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, §12) **Přírodní park**, dříve znám pod termínem oblasti klidu, je řazen mezi krajinu chráněnou a nechráněnou. (Kuča, 2015, s. 14) Další změnou v „novém“ zákoně byla konkretizace definice **chráněných krajinných oblastí**, na jejichž hodnotě se mohou podílet dochované historické památky. (Kuča, 2015; Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny) Chráněná krajinná oblast je „*rozsáhlé území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení*“. (Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, §25) Z této definice je patrné, že mimo přírodní prvky je chráněna také kulturní krajina a historické památky. Dnešní chráněné krajinné oblasti jsou mnohonásobně plošně rozsáhlejší než krajinné památkové zóny. (Kučová, 2016) Dále byl definován **významný krajinný prvek**. Ze zákona se jedná o rašeliniště, lesy, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy. Další krajinné části se dle § 6 zákona mohou registrovat, registraci provádí orgán ochrany přírody. (Kuča, 2015; Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny) Může se jednat o historické zahrady, historické parky, cenné plochy porostů sídelních útvarů atp. (MŽP, ©2008-2019b) Pro sjednocení postupů orgánů ochrany životního prostředí k registraci významných krajinných prvků byla Ministerstvem životního prostředí vydána návodná metodika. (MŽP, 2013) **Památné stromy** jsou neopomenutelnou součástí kulturní krajiny. Mohou být solitérní, ve skupinách nebo v rámci stromořadí a pro jejich důkladnější ochranu lze vymezit ochranné pásmo v souladu s podmínkami v zákoně o ochraně přírody a krajiny. (Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, §46)

Zákon o územním plánování a stavebním řádu

Pro ochranu přírody a krajiny i pro památkovou péči, jak již bylo výše zmíněno, je podstatné propojení s územním plánováním. (Kuča, 2015) Mezioborové propojení zajišťuje § 18 Stavebního zákona: „*územní plánování ve veřejném zájmu chrání a rozvíjí přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického,*

architektonického a archeologického dědictví. Přitom chrání krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti“ (Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu) a § 19 Stavebního zákona, kdy úkolem územního plánování je: „zjišťovat a posuzovat stav území, jeho přírodní, kulturní a civilizační hodnoty, prověřovat a posuzovat potřebu změn v území...“ a „uplatňovat poznatky zejména z oborů architektury, urbanismu, územního plánování a ekologie a památkové péče“ (Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu; Ehrlich a kol., 2019) Z definic je například patrná vazba na Evropskou úmluvu o krajině. Samotný zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) č. 183/2006 Sb. se krajinných hodnot dotýká pouze obecně, především v rámci ochrany nezastavitelných ploch.

Krajinu je nutné vnímat nejen jako ochranu přírody nebo ekologii, ale i jako prostředí potřebné k životu. Zjednodušeně řečeno je krajina všude tam, kde žije člověk. (Krusová, 2018; Harvey a kol., 2005) Kulturní krajinu využíváme pro odpočinek a rekreaci, proto je nutné v rámci územně plánovací praxe věnovat krajině dostatek času a uvědomit si její důležitost, často tomu tak totiž není. Například ne vždy jsou zpracovatelé ÚPD dostatečně pochopeny hodnoty kulturní krajiny, nebo jsou záměrně přehlíženy pro splnění zadání. V ÚPD běžně dochází k návrhu dopravní liniové stavby například přes území KPZ kdy kvůli roztržitosti legislativy zvítězí odlišný zájem, než který hájilo Ministerstvo kultury. (Krusová, 2018)

Územní plány řeší dopodrobna zastavěné území, zastavitelné plochy a další prvky týkající se staveb. Řešení krajinného rámce je omezeno často jen na konstatování současného stavu a vymezení ÚSES. Je nutné si uvědomit, že nezastavěná krajina má funkci produkční, rekreační, ekostabilizační atd. Otázkou zůstává, do jaké podrobnosti krajinu řešit, tedy čím vším by se měl územní plán v rámci krajiny zabývat. (Krusová, 2018) Součástí územního plánu je koncepce uspořádání krajiny buď samostatně, nebo jako součást koncepce urbanistické. Koncepce vytváří podmínky pro využívání krajiny, pro ochranu a rozvoj hodnot v nezastavěném území, týká se též prvků a struktury krajiny v zastavěném území včetně možnosti stanovení podmínek k ochraně krajinné rázu například formou výškové regulace. Takové podmínky může stanovit také **regulační plán** včetně podmínek pro ochranu charakteru a hodnot v území. (Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických

podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti)

Zásady územního rozvoje zpřesňují specifické podmínky pro dané území kraje k ochraně hodnot, ať už přírodních či kulturních nebo civilizačních. Dále stanovují cílové kvality krajiny a určují podmínky pro jejich zachování nebo samotného dosažení, včetně grafického znázornění ve výkresu krajin. (Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti)

V republikových prioritách **Politiky územního rozvoje** je krajina zmíněna v rámci požadavku zabývajícím se umisťováním rozvojových záměrů tak, aby neměly negativní vliv na krajinu. Důraz je kladen také na potřebu zachovat jedinečný ráz krajiny. (MMR, 2015)

Památková péče je zapojena v rámci jevů v **Územně analytických podkladech**. (Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu) Vyhláška č. 500/2006 Sb. stanovuje obsah ÚAP s výčtem sledovaných jevů v území. Dle přílohy č. 1 vyhlášky jsou místa a oblasti krajinného rázu sloučeny do jevu A017a. Novým jevem je jev A017b s názvem krajiny a krajinné okrsky, kde se nejedná jen o ochranu krajinného rázu, ale také o stanovení cílových kvalit krajiny a opatření ochrany. (Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti) Aktualizace dále zasáhla jev č.11 s názvem urbanistické a krajinné hodnoty. Dříve byly v ÚAP řešeny pouze hodnoty urbanistické, nikoli krajinné. (Kuča, 2018) V rámci projektu NAKI byla zpracována certifikovaná metodika členící zastavěné území do 4 kategorií v rámci jevu č. 11. (Kuča a Kučová, 2015a) V prosinci roku 2019 byl nově vydán standard jevů ÚAP s názvem Metodika sledovaných jevů pro územně analytické podklady. Dostupná je online na webu MMR (2019).

V současné době jsou velice aktuální **územní studie** jako součást územně plánovacích podkladů. Do nástrojů územního plánování promítají krajinářskou problematiku. Problémem je absence metody a odborníků, jejichž krajinářské vzdělání by mělo zároveň přesah do územního plánování. Územní studie utváří charakter, ráz krajiny atp. K tomu mimo jiné využívá také důležitých historických

krajinných úprav. Záměrem krajinářů, který je v současné době v počátcích, je územní studie krajiny, která pojímá komplexní problematiku krajiny, jejíž výstupy by měly být brány v úvahu při zpracování územních plánů a obecným doporučením pro územně plánovací dokumentaci, územně analytické podklady a pro orgány veřejné správy. (Kupka, 2018) Územní studie krajiny s cílem pomoci uspořádat nezastavěné území a vymezit cílové charakteristiky krajiny, trpí absencí návaznosti na sídla a zapřením vztahu těchto dvou složek, které k sobě neodmyslitelně patří. I tak jsou územní studie krajiny pozitivním přínosem a budou i nadále, pokud budou respektovány a budou-li zahrnovat i poznatky péče o památky. (Krusová, 2018)

Stále častěji se poukazuje na zastaralost pojetí územního plánování v současném stavebním zákoně. V rámci legislativy stavebního zákona je třeba se více zabývat krajinou a uvažovat, co by bylo vhodné změnit, jaké nástroje jsou potřeba atp. (Krusová, 2018)

4.2.4 Mezinárodní dokumenty k ochraně kulturní krajiny

Celostní ochranu území s kulturními a historickými hodnotami, jimiž je i kulturní krajina, zajišťuje nespočet úmluv a dalších dokumentů. Několik z nich je popsáno níže. (Kuča a Kučová, 2015c)

Evropská úmluva o krajině (European Landscape Convention)

Ochranu kulturní krajiny podpořila po roce 2000 Evropská úmluva o krajině. Evropská úmluva se netýká jen výjimečných krajin, ale také krajiny běžné nebo dokonce narušené. Zabývá se přírodními, městskými, příměstskými a venkovskými oblastmi. (Kuča, 2013, s. 82) V preambuli uvádí krajinu jako součást evropského kulturního a přírodního dědictví. (Matoušková, 2000) Podstata úmluvy je v deklaraci významu krajiny a její realizaci zabezpečuje Usnesení vlády ČR č. 1049. (Kuča, 2013)

Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy je významná pro skupiny krajinných památkových zón (v České republice v Krušných horách), se zaměřením na historickou těžbu s archeologickými prameny. (Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy – č. 99/2000 Sbírky mezinárodních smluv)

Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy je opět důležitá převážně pro stavební složku v krajinných památkových zónách pro stavby s absencí ochrany jako národní kulturní, nebo kulturní památka. (Kuča a Kučová, 2015c) Do architektonického dědictví jsou zahrnuta i tzv. místa (sites). Těmi jsou charakteristické oblasti z části zastavěné a pozoruhodné svým významem (historickým, společenským atd.). (Ehrlich a kol., 2019, s. 10)

Úmluva o ochraně světového a kulturního dědictví UNESCO

Naše kulturní a přírodní dědictví je významný odkaz minulosti, nezastupitelným zdrojem života a také inspirace. Organizace spojených národů pro vzdělávání, vědu a kulturu usiluje o ochranu a zachování přírodního a kulturního dědictví světa. Jedná se o mezinárodní organizaci založenou v roce 1945. (UNESCO, ©1992-2019b) V roce 1972 byla členskými zeměmi přijata Úmluva o světovém dědictví, která dále upřesňuje a rozvíjí péči a identifikaci památek. O 4 roky později byly konstituovány dva výbory, Fond světového dědictví a Výbor pro světové dědictví. ČSFR se k úmluvě připojila 15.11.1990. Celý text úmluvy lze najít ve Sbírce zákonů č. 159/1991 Sb. na jejímž základě je založena spolupráce ČR a UNESCO. (NPÚ, ©2003-2016c) Úmluva dle §1 sdělení č. 159/1991 Sb. definuje kulturní dědictví jako skupiny budov, lokality či památníky, za přírodní dědictví naopak považuje přírodní jevy, geologické nebo fyziografické útvary nebo přírodní lokality. (Sdělení č. 159/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví) V rámci Úmluvy je tvořen Seznam světového dědictví, v ČR se často užívá nepřesný termín Seznam památek UNESCO. O zápisu památky do tohoto seznamu rozhoduje Výbor světového dědictví. Stát, který přijme Úmluvu, musí zabezpečit ochranu, zachování či předávání přírodního a samozřejmě i kulturního dědictví generacím budoucím. (NPÚ, ©2003-2016c) Česká republika se chlubí 14 lokalitami zapsanými na Seznamu světového dědictví. Příkladem je historické jádro Prahy či známého Českého Krumlova, kulturní krajina Lednice-valtice, výše již zmíněná vesnička Holašovice či zámek se zahradami v Kroměříži. (NPÚ, ©2019)

Obr. 17: Květná zahrada v Kroměříži zapsaná na Seznamu světového dědictví. (Zdroj: České dědictví UNESCO, ©2016)

4.3 Komponovaná krajina

Prostorové vymezení komponované krajiny udávají vlastnosti krajinné kompozice. Kompozice vyjadřuje souvislost minimálně mezi dvěma kompozičními prvky, nebo entitami a jejich vzájemným vztahem. Výraz „komponovat“ klade důraz na promyšlené skládání různých krajino tvorných prvků do nového obrazu v krajině. Tvorba krajinné kompozice vychází z jakého si vyššího smyslu, např. smysl pro krásu, mystiku atd. Tímto způsobem člověk utváří vlastní prostor pro demonstraci svých myšlenek a sdělení. (Kulišťáková, 2011, s.10)

Vymezení hranice komponované krajiny je poměrně komplikované. Součástí krajinných kompozic je často mnoho pohledů a scén, které jsou důkladně promyšlené, vzdálené pohledové dominanty umocněné různými průhledy, trasování cest či důmyslné propojení s velmi vzdálenými místy. (Kulišťáková, 2011, s.11) Kompozice může být tvořena na základě virtuálních – vizuálních vazeb nebo na hranicích tvořených z cest, alejí a z dalších hmotných prvků. (Vorel, 2004) Komponované krajiny tedy úzce souvisí s vizuální stránkou prostoru, krajinným rázem, identitou a atraktivitou místa a s mnohým dalším. (Kulišťáková a kol., 2014, s.4; Sedláček a Salašová, 2016)

Ač tyto krajiny v minulých dobách představovaly oblíbený způsob prostorové kultivace, dnes je poměrně obtížné je na první pohled identifikovat. Přitom díky své kvalitě by tato identifikace mohla být inspirací při územním rozvoji. Právě kvůli neznalosti organizace prostoru dochází územním rozvojem k narušení skladby, celistvosti a hodnot krajinných kompozic. (Kulišťáková a kol., 2014, s. 4-5) Velkým problémem je fakt, že státní správě a velice často i projektantům významných

dokumentací, jako je například územní plán, uniká existence a význam komponovaných krajin i přesto, že vlastnosti komponované krajiny více než souvisí s identitou místa, atraktivitou prostoru (nejen vizuální) a geniem loci. (Kulišťáková a kol., 2014, s. 12)

4.3.1 Hlavní typy komponovaných krajin

Komponovaná krajina je rozdělena do několika typů, které se navzájem nevylučují – mohou se prolínat, doplňovat nebo překrývat. Jedná se o parky, zahrady, bažantnice (z hospodářských důvodů vymezeny ploty), barokní obory a další záměrně vytvořené a jasně vymezené prostory, které jsou obvykle reorganizované dle myšlenky celé kompozice a předem vytvořeného kompozičního plánu do nového obrazu. V případě komponovaných krajin dochází k celkovým změnám prostoru, např. k vymezení hlavních kompozičních os. Pokud se v plánu nachází utilitární funkce, pak jsou zcela podřízeny plánu kompozice. (Kulišťáková, 2011, s. 11-12) V případě krajinné kompozice, která je provázána se vzdálenými dominantami, spojená s ekonomickými nebo hospodářskými funkcemi či prostorově rozsáhlejší (např. šlechtická sídla jako Lednicko-valtický areál), je její hranice nejasná, neboť na rozdíl od parků obvykle přesahují i do blízkých okolních krajin. (Kulišťáková, 2011; Kulišťáková a kol., 2014) Pro identifikaci kompozic či jejich prvků je třeba porozumět historickému a kulturnímu vývoji a vzájemným souvislostem. (Kulišťáková a kol., 2014)

Typy komponovaných krajin jsou děleny dle charakteru signifikantních znaků na profánní, sakrální a kombinované typy kompozice. Vyjadřují společenské postavení a majetnost vlastníka, případně jeho myšlenky, duchovní přesvědčení či životní filozofii. (Kulišťáková a kol., 2014; Zahradnická fakulta, 2016, s.4)

Profánní kompozice vzniká v okolí aristokratických a panských sídel, nebo jsou spojeny s hospodářským zázemím. Vázány jsou často na zámky, dvory, bažantnice, obory aj.

Sakrální kompozice vzniká naopak v okolí církevních staveb a komplexů k oslavě Boha. Jedná se o křížové cesty, poutní areály aj. Kompozice je často spojena s kostelem, drobnými sakrálními objekty atd.

Kombinovaná kompozice je spojením profánního a sakrálního charakteru. V dřívějších dobách lidé propojovali víru se způsobem života, proto vznikaly kompozice z kombinovaných prvků sakrálního a profánního typu, nejčastěji v období baroka. (Kulišťáková a kol., 2014; Zahradnická fakulta, 2016, s.4; Salašová, 2004)

4.3.2 Doba vzniku komponovaných krajín

Komponované krajiny měly zprvu sakrální charakter, s příchodem křesťanství a úctou k biblickým postavám či příběhům se objevují poutní cesty, kapličky, kostely a další stavby. Následný feudalismus přetvořil krajinnou kompozici na funkční prostor prezentující význam prosperujícího a pohledného panství. Pozdější doba kapitalismu se navrácí ke krajíně přirozené, zdravé, určené k rekreaci. (Matáková a kol., 2011) Zásahy do krajiny jsou krásným dokladem lidské činnosti z dob minulých, neboť přetrvaly i několik staletí, proto je možné krajinné kompozice typologicky rozdělit také podle doby jejich vzniku na předkřesťanské, středověké, renesanční, barokní, klasicistní, romantické a současné krajinné kompozice. (Ehrlich a kol., 2019) Protože je téma vzniku komponovaných krajín poměrně obsáhlé, popis jednotlivých krajinných kompozic níže je zjednodušen dle potřeb této práce.

Předkřesťanské krajinné kompozice

V českých zemích se poprvé objevovaly komponované krajiny v době předkřesťanské (neolitu), kde souvisely často s astronomickými jevy a přírodními dominantními prvky. (Kulišťáková a kol., 2014; Trpák, 2001)

Středověké krajinné kompozice

Ve středověku u nás kompozice odrážely biblické příběhy, proto se postupně začala objevovat například poutní místa. (Kulišťáková a kol., 2014; Kalusok, 2001) Křížové cesty vznikaly spíše v pozdějších obdobích.

Renesanční krajinné kompozice

Vnímání krajiny se změnilo v době renesance. Lidé začali vnímat její krásu či užitečnost. (Kulišťáková a kol., 2014; Kalusok, 2001) Důraz byl kladen na architekturu, systém alejí, stromořadí u panských sídel či výstavbu odloučených letohrádků. Užitečnost naopak odrážely například zkrášlované obory, bažantnice a hájovny. (Kulišťáková a kol., 2014; Hendrych, 2002)

Barokní krajinné kompozice

Největší rozkvět komponovaných krajin nastal v době baroka (lze dokonce použít výraz barokní komponované krajiny), a to v podobě profánní kompozice odrážející moc panovníka a jeho společenské postavení či v podobě kompozice sakrální, jež vznikala v blízkosti církevních staveb (v době barokní nejčastěji spojována s poutními místy). (Kulišťáková a kol., 2014; Kupka, 2012) Základem barokní kompozice je hlavní středová osa narážející na profánní či sakrální dominantu s cílem emocionálního a vizuálního účinku. Vizuální účinek zajišťují pohledy na zámek, kostel či panství přímo z volné krajiny. Obvykle přímé cesty doprovází stromořadí či aleje, architektonické nebo přírodní útvary. Mezi objevující se sakrální prvky lze zařadit kostely, lorety, poutní, křížové či pašijové cesty. (Kulišťáková a kol., 2014, s. 7-8) Poutní místa byla pozvolna propojována s okolními vesnicemi či městy a doprovázena alejemi, které mimo jiné při nepřízni počasí ochraňovaly poutníky. Vznikaly tak poutní cesty. (Royt, 2000) Příkladem poutní cesty je Via sancta vedoucí z hlavního města Prahy do Staré Boleslavi. (Květ, 2003) Poutě tedy postupně přetvářely krajinu naší země. (Royt, 2000) Doba barokní vytváří mnoho protikladů, které tvoří pestrou mozaiku, z níž vzniká jedinečná česká barokní krajina neboli, jak používá Hájek a Sádlo (2004), krajina s barokním dědictvím. Barokní doba je význačná novým přístupem ke krajině, kdy se jí snaží člověk jako její pán poznávat, ovládat a podřizuje ji svým vlastním potřebám nebo cílům. (Anzenbacher, 2004) Trefný výrok spisovatele Františka Xavera Šaldy uvádí Valtr (1986): „*Barok je pro mne první věk moderní, lépe – počátek moderního věku, v němž žijeme*“. (Valtr, 1986) Dnešní obraz české krajiny by byl bez záměrných funkčních a estetických kultivací, vlastních právě zmíněnému baroku, jednoduše nepředstavitelný. (Kupka, 2012)

Klasicistní krajinné kompozice

Komponované krajiny v době klasicistní okouzlovaly nekonečnými perspektivami, dlouhými osami a iluzemi s pohledem do nebe především u aristokratických sídel. Klasicistní kompozice čerpají často z principů z doby baroka. V rámci myšlenky celkové kompozice bylo využíváno geometricky formovaných vodních ploch, vysoušení bažin, modelací terénu a projevů velkorysosti u hlavních příjezdových cest, jejichž významnost podtrhovalo navíc i několik řad alejí. Další vývoj

kompozice směřoval k návratu k přírodě, a to v době romantismu. Hra světla a stínu (např. otevřená louka a temný lesní porost), prvky pastorní krajiny či venkovské krajiny, úpravy vodních toků a ploch, umělé vodopády či rokliny byly důmyslně propojeny pohledy a cestami. (Kulišťáková a kol., 2014)

Romantické krajinné kompozice

Romantické komponované krajiny vyvolávaly pocit temna a náhlý překvapující moment z otevřené scény. Nově vzniklé okrasné statky propojovaly estetičnost s užitečností. Díky tomu byla v té době krajina sice kultivovaná, ale velice působivá a funkční. (Kulišťáková a kol., 2014) Jedná se o krajinné úpravy s přírodně krajinářským principem z dob z 18. a 19. století, kdy se začala objevovat například lovecká krajina. (Kupka, 2012)

Současné krajinné kompozice

Další vývoj krajiny zaznamenalo 19. století vznikem lázeňských parků přesahujících samotné město. Parky se volně napojovaly na okolní krajinu a využívaly přírodních zdrojů. (Kulišťáková a kol., 2014) V současné době dochází také k negativním zásahům do krajiny formou průmyslových, komerčních či logistických areálů, které sice přímo nesouvisí s komponovanou krajinou, ale negativně ovlivňují existující hodnoty kulturní krajiny a krajinné kompozice. (Weber a Kučová, 2015, s. 7)

Novodobé kompozice krajiny se projevují například ve formě golfových hřišť, které však ve volné krajině působí jako bariéry. Vznikají také nové sakrální kompozice s novodobými svatyněmi. (Kulišťáková a kol., 2014)

4.3.3 Komponenty komponované krajiny

Krajinné kompozice můžeme chápat na úrovni vnější, kde záleží na geografickém, fyzickém a prostorovém rozložení a na úrovni vnitřní, kde je podstatný duchovní význam či myšlenka, tedy na abstraktní úrovni. Komponovanou krajinu nelze posuzovat pouze na základě fyzických znaků, ale musíme vnímat i její symboliku. (Kulišťáková, 2013, s. 14) Krajinná kompozice se všemi svými prvky tvoří jeden celek, obraz. Jednotný obraz utvářejí dílčí prvky krajinné kompozice, které jsou navzájem propojeny nejrůznějšími vztahy. Nedílnou součástí kompozice je také okolní krajina a její vlastnosti. Charakteristiky (skladba krajiny, historický vývoj) komponované krajiny lze pak odvodit metodou porovnávání a doplňování

informací z nejrůznějších literárních či archivních zdrojů a především z mapových podkladů. (Kulišťáková, 2013)

Jednotlivé prvky kompozice se dělí na body, linie a plochy.

Kompoziční body

Kompozičními body ve skladbě kompozice krajiny jsou velice často nejrůznější dominanty s charakterem upoutávajícím pozornost. Mohou jimi být kostely, kaple, zámky, významná vyhlídková místa (bez výrazného prostorového projevu) atd. Kompoziční body jsou často centry nebo uzly díky důkladnému výběru jejich umístění. (Kulišťáková, 2013) V případě kompozičních bodů platí, že přitahují tím více pozornosti, čím více jsou v prostoru osamoceny. (Flekalová, 2011; Kulišťáková, 2013)

Kompoziční linie

„Kompoziční linie představují prostorové spojnice mezi dílčími body a plochami kompozice. Jejich význam spočívá v zajištění celistvosti komponované krajiny a ve vyjádření hlavních prostorových souvislostí a vztahů mezi dílčími prvky kompozice.“ (Kulišťáková, 2013) Kompoziční linie mohou být čistě fyzické, vizuální, symbolické či různé kombinace os. Mezi **fyzické** kompoziční vazby lze zařadit cesty, nadhledy, lesní průseky, pohledy atd. Kompoziční vazby byly v různých slozích rozdílné. V období romantismu šlo o vinuté linie, naopak v období baroka byly linie přímé. Kompoziční vazby **vizuální** jsou dány vjemem a jejich významnost tkví ve smyslovém vnímání krajinné kompozice. Aby byly tyto vazby funkční, je třeba vazbu doplnit o vyhlídková místa a ukončení pohledů buď stavbami, nebo pohledem „do nebe“. V sídlech či v krajině lze nalézt i kombinované vazby, avšak vazby čistě vizuální musí splňovat podmínku přirozené dominance prvku, např. pohled na horu Říp z okolních obcí. Odhalení kompozičních vazeb **symbolických** vyžaduje asociativní myšlení a znalost historie daného místa. Jedná se například o křížové cesty či svaté kopce. Souvislost vazeb je skrytá, může být i na duchovní a symbolické úrovni. Existují i speciální kompoziční vazby, které ovlivňuje kupříkladu východ a západ slunce, což bylo uplatňováno například při stavbě kostelů. (Kulišťáková, 2013)

Kompoziční plochy

Nejrozsáhlejšími prvky kompozice jsou kompoziční plochy (zámecké zahrady, lázeňské parky, rybníky, obory či bažantnice, poutní areály atd.). Ty mohou být vymezeny fyzicky, vizuálně nebo symbolicky. Mezi kompoziční plochy s fyzickým ohraničením patří příkopy či zdi, mezi plochy vizuálně vymezené patří například rybniční soustava Lednické rybníky. (Kulišťáková, 2013)

Obr. 18: Pohled na kompoziční plochu v podobě rybniční soustavy Lednické rybníky. (Zdroj: Východní Morava, ©2000-2019)

5. Analytická část

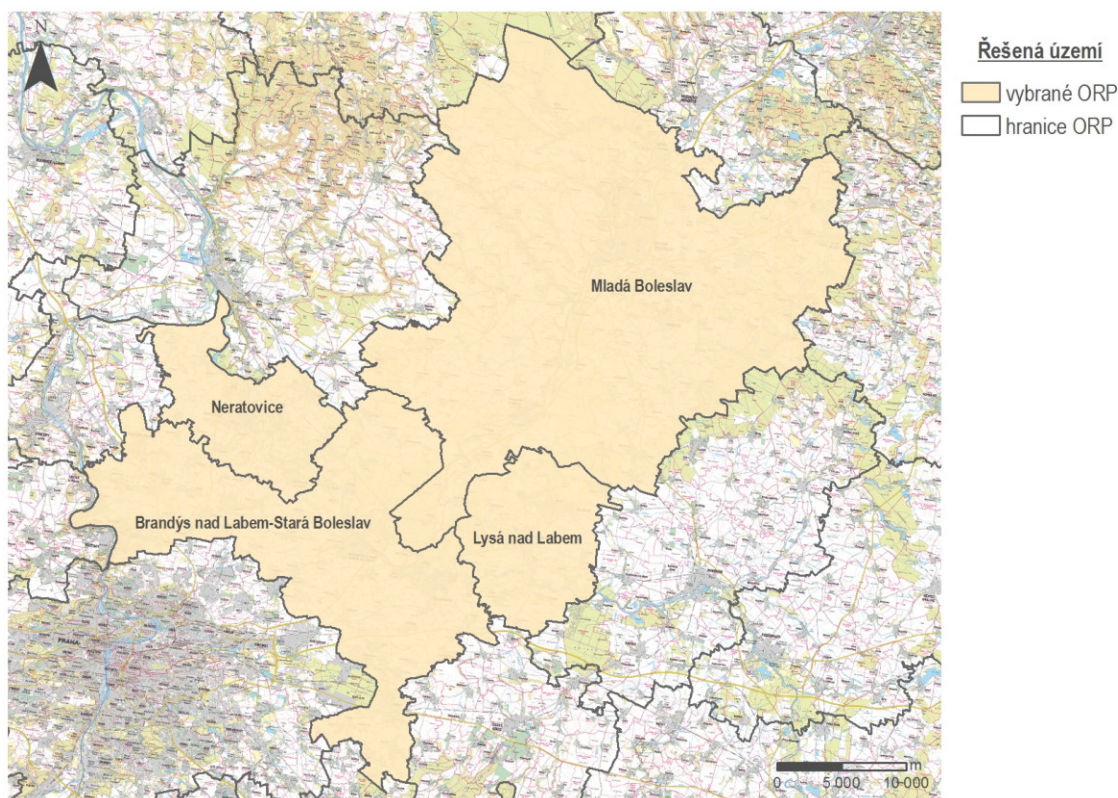
Analytická část práce v následujících kapitolách popisuje řešené území, karty jednotlivých lokalit a výsledky práce.

5.1 Popis řešeného území

Tato diplomová práce se zabývá vytipovanými komponovanými krajinami v severní části Středočeského kraje. Jedná se o území ORP Brandýs nad Labem, ORP Neratovice, ORP Mladá Boleslav a ORP Lysá nad Labem (viz Obr. 20). V rámci projektu IGA ZF MENDELU, z něhož práce vychází, bylo řešeno celé území České republiky. Naopak tato práce se zabývá pouze vybranou částí Středočeského kraje. Díky rozdílnosti měřítek řešených území je diplomová práce jistým zpřesněním zmíněného projektu.

Obr. 19: Správní obvody obcí s rozšířenou působností v rámci Středočeského kraje. (Zdroj: Středočeský kraj, ©2010)

Obr. 20: Vymezení řešeného území. V levém dolním rohu se nachází hlavní město Praha.

Zmíněné řešené obce s rozšířenou působností se nachází ve Středočeském kraji, jenž leží uprostřed území České republiky, v těsné blízkosti hlavního města Prahy. Počtem obyvatel a obcí se jedná o největší kraj České republiky, který zabírá přibližně 14% území republiky. Středočeský kraj je tvořen 26 správními obvody obcí s rozšířenou působností s velice rozdílnou velikostí. Rozlohou nejmenším obvodem je obec s rozšířenou působností Neratovice, tvořící cca 1% kraje. Největším správním obvodem z hlediska počtu jeho obcí je ORP Mladá Boleslav, kterou tvoří asi 98 obcí. Naopak je tomu u ORP Lysá nad Labem, kterou tvoří pouhých 9 obcí. Mladá Boleslav patří k největším městům Středočeského kraje se stěžejním průmyslovým podnikem, který značně ovlivnil rozvoj města. Je jím ŠKODA AUTO a.s. Mladá Boleslav. (Středočeský kraj, ©2020a; Středočeský kraj, ©2020b)

Krajina Středočeského kraje je soustavně osídlena minimálně 7 tisíc let. Od 90. let 20. století však prochází značnou industrializací, urbanizací a přetvářením do velkoplošného zemědělství. (Ložek a kol., 2003)

Ložek a kol. (2003) uvádí, že „Střední Čechy jsou krajinou pro znalce“. Jde o zprvu nenápadnou, ale ve skutečnosti rozmanitou krajinu, často jen pár arů velkou, v blízkosti rušné dálnice nebo rozsáhlé zástavby. I přesto svou rozmanitostí přírody

Středočeský kraj předčí i některá chráněná území. Řešené území patří z hlediska podnebí do teplé a mírně teplé oblasti. V severní části Čech převládá sušší a teplejší oblast s černozemí. (Ložek a kol., 2003) Severní a východní část kraje je rovinatá, s nížinami kolem velkých řek. Vyznačuje se hospodářským využitím krajiny, s kvalitní zemědělskou půdou v oblasti Polabí a v dalších nížinách. Disponuje tak skvělými přírodními podmínkami pro pěstování pšenice, cukrové řepy, brambor a ječmene. (Středočeský kraj, ©2020a; Středočeský kraj, ©2020b) Důkazem je rozsáhlá stavba cukrovaru (viz Obr. 21) u zámku ve městě Dobruška a okolní krajina využívaná pro pěstování cukrové řepy. Dominantním tokem protékajícím řešeným územím je řeka Vltava (Klečany), Labe (Neratovice) a Jizera (Mladá Boleslav). Oblast spadá pod úmoří Severního moře, do něhož ústí Labe.

Obr. 21: Pohled na cukrovar Dobruška společnosti Tereos TTD.

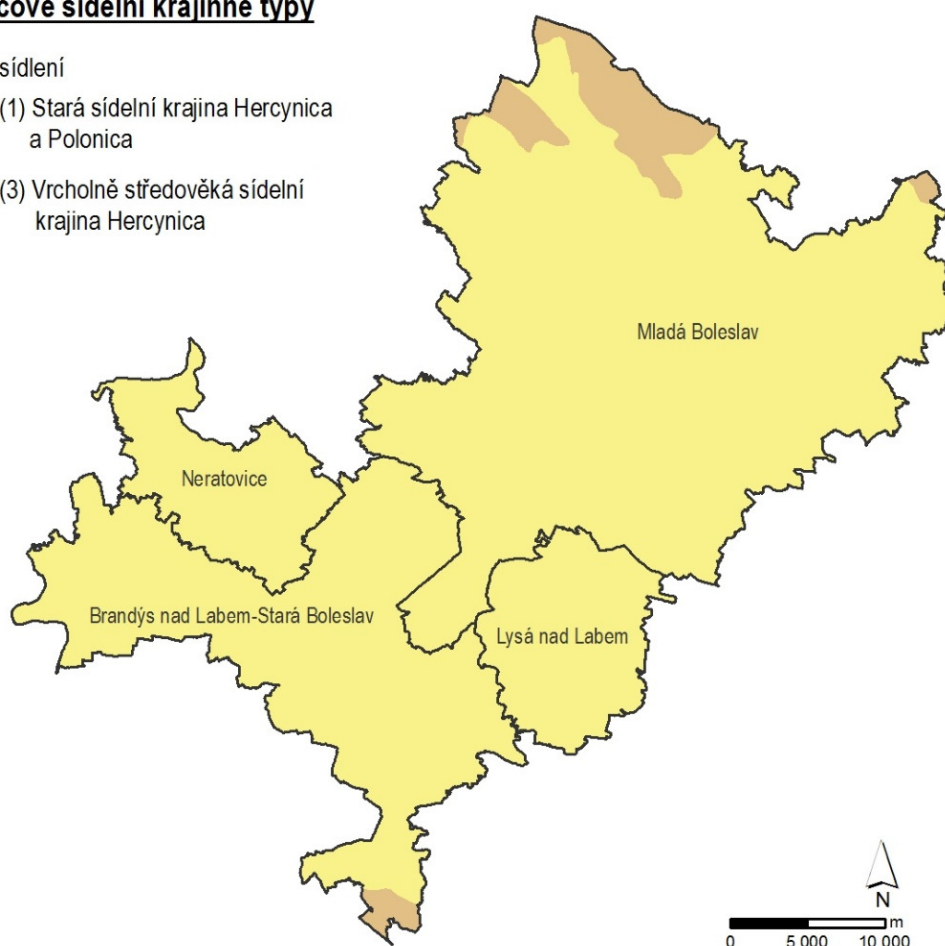
Aby bylo možné sjednotit pohled na ráz a pestrost krajiny v České republice a implementovat zásady Evropské úmluvy o krajině bylo nutné krajinu typologicky rozčlenit. Typologické členění slouží zároveň jako podklad k definicím míst a oblastí krajinného rázu (včetně jejich interpretace) v územně plánovacích dokumentech. Löw a Novák (2008) dle charakteristik krajin ČR vytvořil tři typologické řady. Rámcové typy sídelních krajin, rámcové typy využití krajin a rámcové typy reliéfu krajin. (Löw a Novák, 2008)

Rámcové sídelní krajinné typy byly vymezeny dle doby vzniku dané sídelní krajiny. V řešeném území byly lokalizovány dva typy sídelních krajín. Stará sídelní krajina Hercynica a Polonica a vrcholně středověká sídelní krajina Hercynica. Krajina Hercynica a Polonica byla osidlována od dob neolitu. Je typická návesními vesnicemi s nepravými traťovými plužinami a lidovým typem roubeného domu. Reliéf je v této době tvořen plošinami a pahorkatinami. Převažuje zemědělská krajina s dominancí orné půdy. Ve vrcholně středověké krajině Hercynika převažují návesní vsi s pravými traťovými plužinami a s typickými roubenými domy. Oblast je osidlována od 13. až 14. století, tedy od dob vrcholného středověku. Reliéf tvoří vrchoviny či pahorkatiny. (Löw a Novák, 2008)

Rámcové sídelní krajinné typy

typy osídlení

- (1) Stará sídelní krajina Hercynica a Polonica
- (3) Vrcholně středověká sídelní krajina Hercynica

Obr. 22: Rámcové sídelní krajinné typy v rámci řešených ORP. (Zdroj: Národní geoportál INSPIRE, 2010-2019)

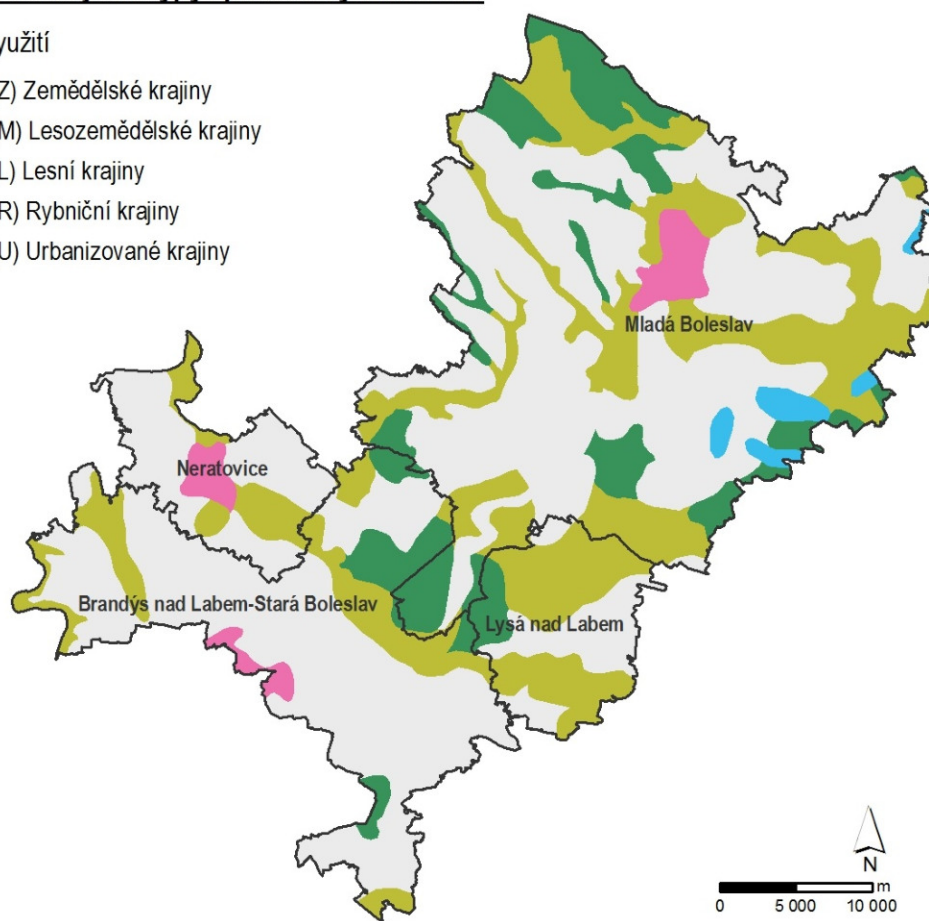
Rámcové krajinné typy způsobů využití území člení Českou republiku dle převažujícího způsobu využití krajiny. V rámci řešeného území se jedná

o zemědělskou, lesozemědělskou, lesní, rybníční a urbanizovanou krajinu. Nejvíce rozsáhlá zemědělská krajina je silně pozmeněným typem krajiny s pohledově velmi otevřeným charakterem. Tvoří ji převážně pole a trvale travní porosty. V lesozemědělské krajině se střídají nelesní a lesní stanoviště. Charakter krajiny je polootevřený. Méně pozmeněná je lesní krajina, v níž převažují lesní porosty a její charakter je uzavřený. Rybníční krajina se v řešeném území vyskytuje ojediněle v západní části. Jedná se o větší počet vodních mělkých ploch. Urbanizovaná krajina v řešeném území znázorňuje větší města jako Mladá Boleslav, Neratovice či Brandýs nad Labem - Stará Boleslav. Jedná se o krajinu nejvíce ovlivněnou člověkem s převahou budov či zpevněných ploch. (Löw a Novák, 2008)

Rámcové krajinné typy způsobu využití území

typy využití

- (Z) Zemědělské krajiny
- (M) Lesozemědělské krajiny
- (L) Lesní krajiny
- (R) Rybníční krajiny
- (U) Urbanizované krajiny

Obr. 23: Rámcové krajinné typy způsobu využití území v rámci řešených ORP. (Zdroj: Národní geoportál INSPIRE, 2010-2019)

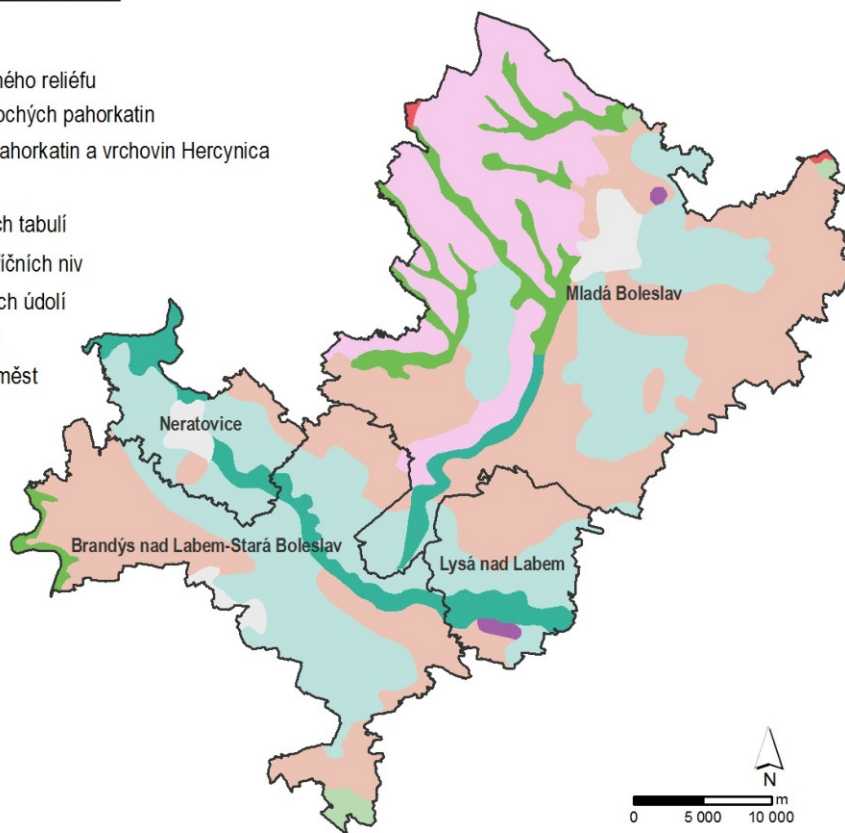
Rámcové krajinné typy dle reliéfu byly stanoveny dle jejich odlišnosti a vzácnosti. Lze tak rozlišit krajiny s individuálním rázem. V řešeném území převažují krajiny

plošin a plochých pahorkatin a krajiny rovin. Naopak ojediněle se zde vyskytuje krajina skalních měst či izolovaných kuželů. (Löw a Novák, 2008)

Rámcové krajinné typy dle reliéfu

typy reliéfu

- (0) Krajiny bez vylišeného reliéfu
- (1) Krajiny plošin a plochých pahorkatin
- (2) Krajiny členitých pahorkatin a vrchovin Hercynica
- (4) Krajiny rovin
- (5) Krajiny rozřezaných tabulí
- (11) Krajiny širokých říčních niv
- (15) Krajiny zaříznutých údolí
- (16) Izolované kužele
- (19) Krajiny skalních měst

Obr. 24: Rámcové krajinné typy dle reliéfu v rámci řešených ORP. (Zdroj: Národní geoportál INSPIRE, 2010-2019)

Z hlediska geomorfologického členění se řešené území nachází v provincii Česká vysočina, větší část území v subprovincii Česká tabule a část v Poberounské subprovincii. V rámci subprovincie Poberounská soustava (označení V) leží území v Brdské podsoustavě (označení VA) v celku Pražská plošina (označení VA-2). Jedná se o členitou pahorkatinu ve středních Čechách v povodí řeky Vltavy s rozčleněným erozně denudačním reliéfem se zarovnanými neogenními povrchy a předkřídovým zarovnaným a rozčleněným povrchem. Charakteristická je také údolní síť a neogenní či pleistocenní říční terasy řeky Vltavy. Řešená oblast se dále nachází v subprovincii Česká tabule (označení VI), oblasti Severočeské tabule (označení VIA) a celku Jičínská pahorkatina (označení VIA-2). Jičínská pahorkatina je místy plochá vrchovina, poměrně členitá pahorkatina s tektonicky podmíněným strukturně denudačním reliéfem a říčními terasami převážně v rámci povodí řeky

Jizery, Cidliny a Labe. Krajinné dominanty tvoří vrchy nacházející se na exhumovaných sopečných horninách. Charakteristické jsou tvary po zvětrávání a odnosu hlavně křídových pískovců. V rámci subprovincie Česká tabule se řešené území dále nachází v oblasti Středočeská tabule (označení VIB), v celku Jizerská tabule (označení VIB-2) a Středolabská tabule (označení VIB-3). Jizerská tabule má ráz členité pahorkatiny s erozně denudačním reliéfem především v povodí řeky Jizery, Košáteckého potoka, dolní Pšovky či Vlkavy. Plošiny jsou rozčleněny na většině území údolními zářezy převážně bez stálých vodních toků. Středolabská tabule je částí Polabských tabulí s rázem ploché pahorkatiny. Tvoří ji erozně až strukturně denudační a kumulační reliéf kotlaného či plošinného rázu s říčními terasami, zarovnanými povrchy a údolními nivami při středním toku řeky Labe, Vltavy, Doubravi a Mrlině. (Geoportál ČÚZK, ©2010; Demek a Mackovčín, 2006)

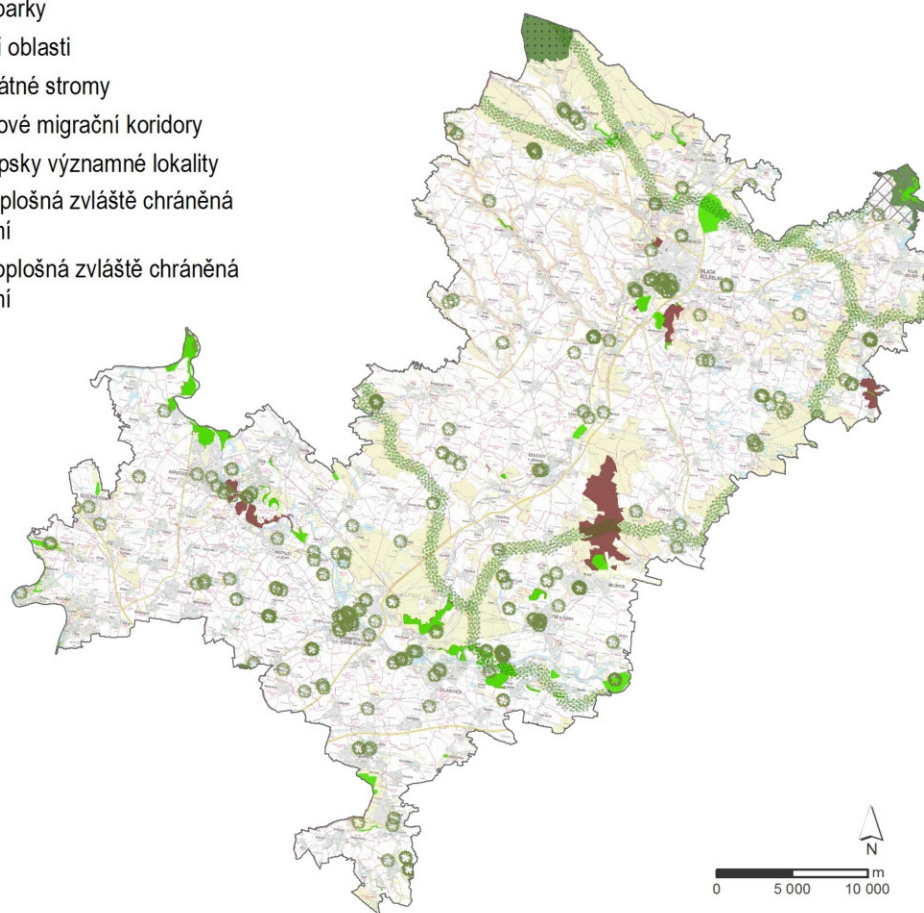
Souvislost změn vegetace v závislosti na změny výškového a expozičního klimatu vyjadřují vegetační stupně. Řešené území se nachází v bukodubovém, dubobukovém a bukovém vegetačním stupni. Geobiocenózy bukodubového stupně se vyskytují v teplých suchých až mírně vlhkých oblastech nížin, pahorkatin a vrchovin okolo 200 - 400 m n.m. V Čechách se jedná o oblast Polabí a Povltaví, v současné době s převahou zemědělské krajiny. Lesnatost je pouze okolo 14%, převažuje dub zimní či habr, buk takřka vymizel. Na oblasti Polabí souvisle navazuje dubobukový vegetační stupeň vyskytující se v pahorkatinách a vrchovinách v rozmezí 300 - 500 m n.m. Nachází se v mírně teplém a suchém klimatu. Převládá zde buk, dub a v podrostu svízel lesní či mařinka vonná. Největší procento zaujímá zemědělsko-lesní krajina s výskytem polí ze zhruba 50%. Nejrozšířenějším stupněm v České republice je bukový vegetační stupeň, který se nachází ve vrchovinách či hornatinách s nadmořskou výškou 400 - 700 m n.m. Převažuje zde buk, podrost je složen z druhů odolných vyšším polohám. Převažující zemědělsko-lesní krajina je spolu se sídly, lukami či pastvinami často považovaná za ukázkovou a harmonickou kulturní krajinu. (Demek a Mackovčín, 2006)

Ochrana přírody v řešeném území není zanedbatelná (viz Obr. 25). Do správních území řešených ORP ze severní strany okrajově zasahuje CHKO Kokořínsko-Máchův kraj a CHKO Český ráj. Ptačí oblast se zde nachází jedna, a to Českolipsko-Dokeské pískovce a mokřady, taktéž v severní části. Maloplošně chráněných území lze najít kolem 50. Jediným zástupcem geoparků je geopark

Český ráj opět na severu území. Evropsky významných lokalit je zde možné nalézt kolem 25, například EVL Milovice – Mladá či EVL Bezděčín. Na Obr. 25 jsou také znázorněny dálkové migrační koridory, které zajišťují prostupnost krajiny větším savcům a reagují tak na dnešní problematiku fragmentace krajiny. (AOPK ČR, ©2020)

Ochrana přírody

- Geoparky
- Ptačí oblasti
- Památné stromy
- Dálkové migrační koridory
- Evropsky významné lokality
- Maloplošná zvláště chráněná území
- Velkoplošná zvláště chráněná území

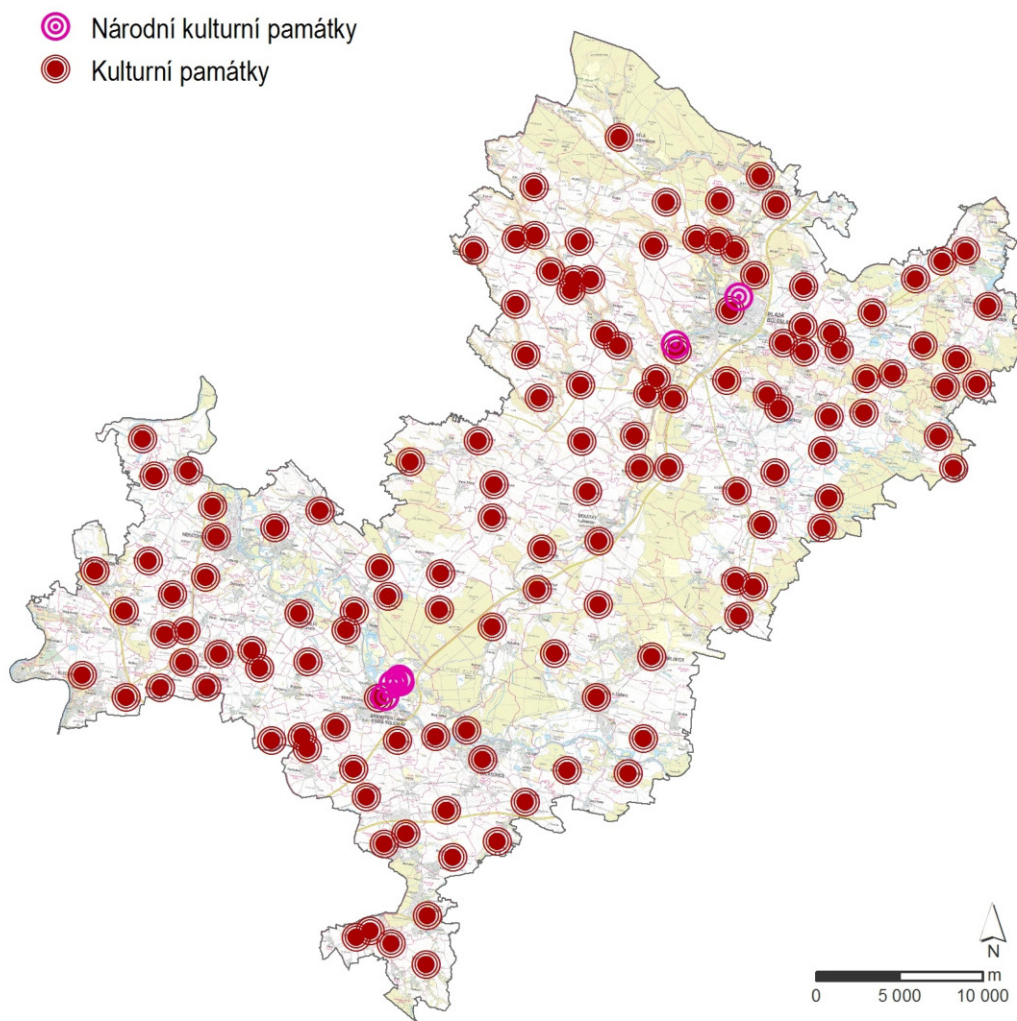
Obr. 25: Ochrana přírody v rámci řešených ORP. (Zdroj:AOPK ČR, 2019)

Na území řešených ORP se nachází movité i nemovité kulturní dědictví pod památkovou ochranou. Jedná se o kulturní památky, národní kulturní památky, památkové zóny a památkové rezervace s aktuální památkovou ochranou ke dni 23.1.2020.

Mezi šest národních kulturních památek v tomto území patří Střední strojní průmyslová škola v Mladé Boleslavi, zámek Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, kostely sv. Václava a kostel sv. Klimenta, Staroboleslavské palladium, kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Staré Boleslavi a kostel sv. Mikuláše ve Vinci. Zámek

a kostely v Brandýse nad Labem - Staré Boleslavi jsou součástí komponované krajiny. Kulturních památek je možné zde nalézt poměrně mnoho. Sídla disponující jednou a více kulturními památkami či národní kulturní památkou jsou vyznačena na Obr. 26. Mezi kulturní památky v řešeném území patří například zámek Krnsko, zámek Kosmonosy, Panin Dvůr u Bělé nad Sázavou, panská sýpka v Nehvizdech, fara v Dolním Bousově a mnoho dalších.

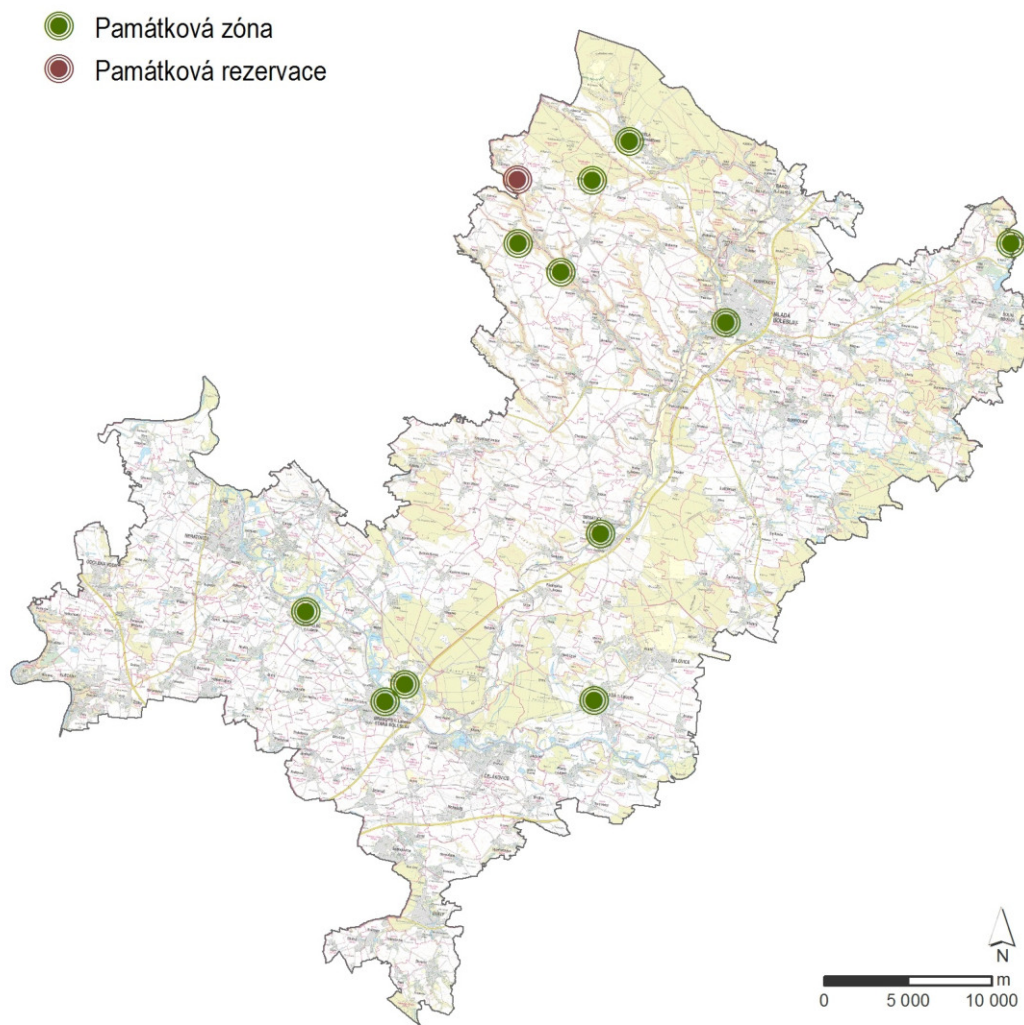
Sídla s národními kulturními památkami a kulturními památkami

Obr. 26: Sídla s národní kulturní památkou či kulturní památkou v rámci řešených ORP.

V území se dále nachází jedna památková rezervace Víška a jedenáct památkových zón. Jedná se o městskou památkovou zónu Mladá Boleslav, Bělá pod Bezdězem, Brandýs nad Labem, Stará Boleslav, Kostelec nad Labem, Benátky nad Jizerou, Lysá nad Labem, vesnickou památkovou zónu Březinka, Střehom, Kluky a Skalsko. Sídla s památkovou zónou či památkovou rezervací jsou znázorněna na Obr. 27.

Sídla s památkovou zónou a památkovou rezervací

Obr. 27: Sídla s památkovou zónou či památkovou rezervací v rámci řešených ORP.

Vesnická památková rezervace Víška leží zhruba 5 km od řešené lokality Valdštejnsko a asi 20 km od Mladé Boleslavi. Jedná se o uceleně dochovanou vesnici s oválným návesním půdorysem. Tvoří ji soubor lidové architektury od roubených až po zděné domy z 18. a 19. století. Domy mají typickou podobu oblasti Kokořínska. (NPÚ, ©2003-2016e)

Mladá Boleslav je na ostrohu založené město s výrazným panoramatem nad řekou Jizerou. Nachází se zde dochované domy měšťanů a několik církevních staveb. Roku 1992 zde byla zřízena městská památková zóna. (NPÚ, ©2003-2016d) Městské památkové zóně Benátky nad Jizerou, založené na návrší nad řekou Jizerou, dominuje renesanční zámek s gotickým kostelem. Malebné panorama tvoří zámek spolu s městskými domy. O Bělé pod Bezdězem lze hovořit jako o středověkém

městě založeném ve 14. století na ostrožně nad říčkou Bělá. Jádro města tvoří lichoběžníkové náměstí s radnicí, zámek, farním kostele Povýšení sv. Kříže a okolními středověkými hradbami. Městskou památkovou zónou dále disponuje město Brandýs nad Labem, situované na vyvýšenině nad řekou Labe. Jádro tvoří do dnes dochovaný urbanistický komplex, jemuž dominuje renesanční zámek, kostel Obracení sv. Pavla a kostel sv. Petra. Památkově významným městem je město Stará Boleslav s románskými kostely, poutním barokním chrámem, hradbami či významnými barokními objekty. Město je známé jako duchovní centrum českého království. Kostelec nad Labem, původně královské město, je situované při řece Labe. Historické jádro je tvořeno obdélníkovým náměstím, kostelem z 15. století, významnou městskou zástavbou a cennou radnicí. Poslední městskou památkovou zónou je Lysá nad Labem. Jedná se o město situované na návrší nad řekou Labe s jádrem tvořeným zámeckým areálem, farním kostelem a trojúhelníkovým náměstím. (NPÚ, ©2003-2016e)

Vesnickou památkovou zónu Skalsko představuje ves s nepravidelným uspořádáním ležící ve svahu nad Strenickým potokem západním směrem od města Mladá Boleslav. Jádrem zóny je barokní zámek a farní kostel. Malá ves ze 14. století s názvem Střehom je umístěna v nivě říčky Klenice. Dominantou obce je soustava rybníků a historická vesnická zástavba, včetně renesančního mlýna a kaplí. Vesnickou památkovou zónu Březinka tvoří protáhlá náves, štítově orientované statky a kaple s hasičskou zbrojnicí. Poslední vesnická památková zóna Kluky byla založena ve 14. století. Jedná se o nepravidelnou ulicovou náves v rovinaté krajině mezi Mladou Boleslaví a Mšenem. (NPÚ, ©2003-2016e)

Výčet sídel s památkovou ochranou v rámci řešených ORP Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, Mladá Boleslav, Neratovice a Lysá nad Labem, je znázorněn v Tab. 3, Tab. 4, Tab. 5, Tab. 6 a Tab. 7.

Sídla s památkovou ochranou v ORP Mladá Boleslav				
název obce/města	kulturní památka	národní kulturní památka	památková zóna	památková rezervace
Dolní Bousov	☑	x	x	x
Bělá pod Bezdězem	☑	x	☑	x
Bakov nad Jizerou	☑	x		x
Benátky nad Jizerou	☑	x	☑	x
Bezno	☑	x	x	x
Bítouchov	☑	x	x	x
Boreč	☑	x	x	x
Bradlec	☑	x	x	x
Brodce	☑	x	x	x
Březinka	☑	x	☑	
Březno	☑	x	x	x
Březovice (Víska)	☑	x	x	☑
Bukovno	☑	x	x	x
Čachovice	☑	x	x	x
Čistá	☑	x	x	x
Dobrovice	☑	x	x	x
Dolní Bousov	☑	x	☑	x
Dolní Slivno	☑	x	x	x
Dolní Stakory	☑	x	x	x
Domousnice	☑	x	x	x
Horky nad Jizerou	☑	x	x	x
Horní Slivno	☑	x	x	x
Hrdlořezy	☑	x	x	x
Hrušov	☑	x	x	x
Chotětov	☑	x	x	x
Chudř	☑	x	x	x
Jabkenice	☑	x	x	x
Jizerní Vtelno	☑	x	x	x
Josefův Důl (Kosmonosy)	☑	x	x	x
Katusice	☑	x	x	x
Kluky	☑	x	☑	x
Kochánky	☑	x	x	x
Kolomuty	☑	x	x	x
Kosmonosy	☑	x	x	x
Kosořice	☑	x	x	x
Košátky	☑	x	x	x
Kováň	☑	x	x	x
Kovanec	☑	x	x	x
Krásná Ves	☑	x	x	x
Krnsko	☑	x	x	x
Kropáčova Vrutice	☑	x	x	x

Tab. 3: Jmenovitý výčet sídel s památkovou ochranou v rámci řešeném ORP Mladá Boleslav, 1. část.

(Zdroj: NPÚ, ©2003-2016e)

Sídla s památkovou ochranou v ORP Mladá Boleslav				
název obce/města	kulturní památka	národní kulturní památka	památková zóna	památková rezervace
Lhotky	☑	x	x	x
Luštěnice	☑	x	x	x
Mečeříž	☑	x	x	x
Mladá Boleslav	☑	☑	☑	x
Nemyslovice	☑	x	x	x
Nepřevázka	☑	x	x	x
Niměřice	☑	x	x	x
Nová Telib	☑	x	x	x
Nová Ves u Bakova	☑	x	x	x
Obrubce	☑	x	x	x
Obruby	☑	x	x	x
Pěčice	☑	x	x	x
Petkovy	☑	x	x	x
Písková Lhota	☑	x	x	x
Plazy	☑	x	x	x
Prodašice	☑	x	x	x
Předměřice nad Jizerou	☑	x	x	x
Přepeře	☑	x	x	x
Řepov	☑	x	x	x
Řítonice	☑	x	x	x
Semčice	☑	x	x	x
Skalsko	☑	x	☑	x
Skorkov	☑	x	x	x
Smilovice	☑	x	x	x
Strenice	☑	x	x	x
Střehom	☑		☑	
Sudoměř	☑	x	x	x
Sukorady	☑	x	x	x
Ujkovice	☑	x	x	x
Velké Všelisy	☑	x	x	x
Veselice	☑	x	x	x
Vinařice	☑	x	x	x
Vinec	☑	☑	x	x
Vlkava	☑	x	x	x
Vrátno	☑	x	x	x
Všejany	☑	x	x	x
Zdětín	☑	x	x	x
Žerčice	☑	x	x	x
Židněves	☑	x	x	x

Tab. 4: Jmenovitý výčet sídel s památkovou ochranou v rámci řešeném ORP Mladá Boleslav, 2. část.

(Zdroj: NPÚ, ©2003-2016e)

Sídla s památkovou ochranou v ORP Brandýs nad Labem - Stará Boleslav				
název obce/města	kulturní památka	národní kulturní památka	památková zóna	památková rezervace
Bašť	☑	x	x	x
Bořanovice	☑	x	x	x
Brandýs n. L. - Stará Boleslav	☑	☑	☑	x
Čelákovice	☑	x	x	x
Dobročovice	☑	x	x	x
Dřevčice	☑	x	x	x
Dřísy	☑	x	x	x
Hlavenec	☑	x	x	x
Horoušany	☑	x	x	x
Hovorčovice	☑	x	x	x
Jenštejn	☑	x	x	x
Jirny	☑	x	x	x
Káraný	☑	x	x	x
Klecany	☑	x	x	x
Kostelní Hlavno	☑	x	x	x
Křenek	☑	x	x	x
Květnice	☑	x	x	x
Lázně Toušeň	☑	x	x	x
Lhota	☑	x	x	x
Líbeznice	☑	x	x	x
Měšice	☑	x	x	x
Mochov	☑	x	x	x
Mratín	☑	x	x	x
Nehvizdy	☑	x	x	x
Odolena Voda	☑	x	x	x
Panenské Břežany	☑	x	x	x
Podolanka	☑	x	x	x
Polerady	☑	x	x	x
Předboj	☑	x	x	x
Přezletice	☑	x	x	x
Sibřina	☑	x	x	x
Sluhy	☑	x	x	x
Svémyslice	☑	x	x	x
Šestajovice	☑	x	x	x
Škvorec	☑	x	x	x
Úvaly	☑	x	x	x
Veliká Ves	☑	x	x	x
Vyšehořovice	☑	x	x	x
Zápy	☑	x	x	x
Záryby	☑	x	x	x
Zdiby	☑	x	x	x
Zeleneč	☑	x	x	x

Tab. 5: Jmenovitý výčet sídel s památkovou ochranou v rámci řešeném ORP Brandýs nad Labem - Stará Boleslav. (Zdroj: NPÚ, ©2003-2016e)

Sídla s památkovou ochranou v ORP Neratovice				
název obce/města	kulturní památka	národní kulturní památka	památková zóna	památková rezervace
Chlumín	☒	x	x	x
Kojetice	☒	x	x	x
Kostelec nad Labem	☒	x	☒	x
Líbiš	☒	x	x	x
Neratovice	☒	x	x	x
Obříství	☒	x	x	x
Tišice	☒	x	x	x
Všetaty	☒	x	x	x
Zálezlice	☒	x	x	x

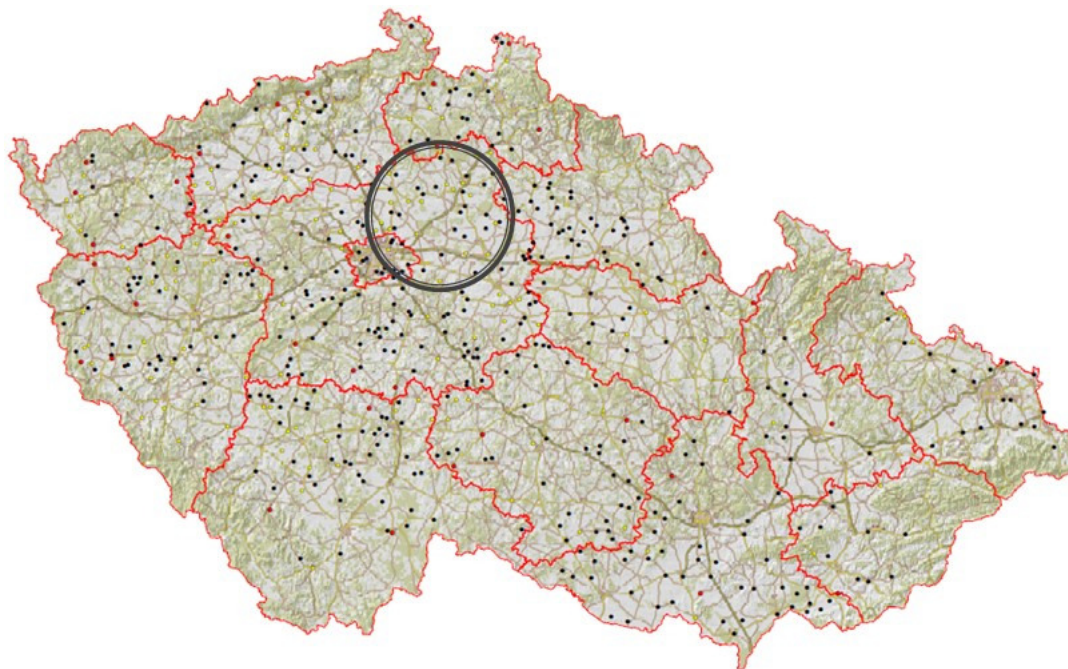
Tab. 6: Jmenovitý výčet sídel s památkovou ochranou v rámci řešeném ORP Neratovice. (Zdroj: NPÚ, ©2003-2016e)

Sídla s památkovou ochranou v ORP Lysá nad Labem				
název obce/města	kulturní památka	národní kulturní památka	památková zóna	památková rezervace
Jiřice	☒	x		x
Lysá nad Labem	☒	x	☒	x
Milovice	☒	x	x	x
Ostrá	☒	x	x	x
Přerov nad Labem	☒	x	x	x
Semice	☒	x	x	x
Stará Lysá	☒	x	x	x

Tab. 7: Jmenovitý výčet sídel s památkovou ochranou v rámci řešeném ORP Lysá nad Labem. (Zdroj: NPÚ, ©2003-2016e)

5.2 Popis lokalit

Tato diplomová práce řeší celkem 27 lokalit. Z toho 25 s potenciálním výskytem komponované krajiny, které byly vytipovány v rámci projektu IGA ZF MENDELU.

Obr. 28: Poloha řešených lokalit na mapě České republiky. (Zdroj: Zahradnická fakulta, 2016)

Ve dvou případech vytipovaných krajinných kompozic nebylo možné identifikovat myšlenou komponovanou krajinu dle uvedených charakteristik projektu IGA ZF MENDELU. Jedná se o lokalitu Obruby a Dlouhá Lhota, které jsou také řešeny v kartách lokalit níže.

Mohlo dojít například k nepřesnému pojmenování obce či lokality, na základě něhož je pro další uživatele komplikované myšlenou záměrnou kompozici určit. Zpracovatel mohl také jinak vnímat schéma kompozice či její koncept. Rozbory lokalit jsou totiž prováděny vizuálně, tedy od oka, nad archivními mapami. V těchto studiích se pak projevuje subjektivní vnímání řešitele. Samotná identifikace takové komponované krajiny, nebo pak jejích znaků či objektů může být u jednotlivých osob rozdílná. Stejně tak u vnímání charakteru jádra, konceptu či schémat kompozice. Navíc byla proto řešena nejbližší kompozice, která by mohla splňovat uvedené charakteristiky, a to lokalita Obrubce a Skašov. Karta lokality je tedy zpracována jak na území Obruby a Dlouhá Lhota tak na doplněné území Obrubce a Skašov.

Soupis lokalit a popis jejich základních charakteristik dle projektu IGA ZF MENDELU je uveden v Tab. 8 níže. Dle schémat kompozice se jedná o 1x 0B, 1x 1A, 5x 1B, 2x 1C, 6x 2A, 9x 2C a 1x 2D. Doplněné lokality Obrubce a Skašov nejsou vytipovány zmíněným projektem, proto jsou jejich charakteristiky uvedeny v Kartě lokalit níže, dle posouzení autora této práce.

		základní charakteristiky				II. voj. map.	III. voj. map.
ORP	poř. č.	koncept	číslo	název	charakter jádra	schéma kompozice	
Brandýs nad Labem	1	kombinovaný	99	Stará Boleslav	zámek	2D	2C
	2	profánní	100	Škvorec	dvůr	1B	
	3	profánní	91	Měšice	zámek	2C	
	4	kombinovaný	90	Líbeznice	kostel	2A	
	5	kombinovaný	89	Panenské Břežany	zámek	1C	
	6	kombinovaný	88	Klecany	zámek	2C	
Neratovice	7	profánní	98	Lobkovice	zámek	2A	
	8	profánní	92	Byškovice	dvůr	2C	
	9	kombinovaný	40	Obříství	zámek	2C	
Mladá Boleslav	10	profánní	51	Struhy	lovec. zámeček	1B	
	11	profánní	53	Luštěnice	zámek	1B	
	12	kombinovaný	50	Dobrovice	dvůr	2A	
	13	profánní	49	Nepřevázka	dvůr	2A	
	14	profánní	52	Dlouhá Lhota	dvůr	0A	0B
	15	profánní	27	Obruby	dvůr	2C	
	16	kombinovaný	46	Košátky	zámek	1B	2A
	17	profánní	47	Hřivno	dvůr	1A	
	18	profánní	43	Velké Všelisy	zámek	2C	
	19	kombinovaný	45	Horní Krnsko	zámek	2C	
	20	kombinovaný	44	Niměřice	zámek	2C	
	21	kombinovaný	48	Mladá Boleslav	kostel	2A	
	22	profánní	30	Kosmonosy	zámek	2C	
	23	profánní	32	Valdštejnsko	lovec. zámeček	2A	
24	profánní	31	Panin Dvůr u Bělé p.B.	dvůr	1B		
Lysá nad Labem	25	profánní	144	Milovice	dvůr	1C	

Tab. 8: Popis a základní charakteristiky 25 vytipovaných lokalit dle projektu IGA ZF MENDELU na území ORP Brandýs nad Labem, Neratovice, Mladá Boleslav a Lysá nad Labem. (Zdroj: Zahradnická fakulta, 2016)

5.3 Karty lokalit

Karty lokalit jsou zpracované pro potenciální komponované krajiny v rámci ORP Brandýs nad Labem, ORP Lysý nad Labem, ORP Mladá Boleslav a ORP Neratovice. Uvedeny jsou vždy základní informace o obci, v níž se nachází jádro kompozice (některé komponované krajiny leží v několika obcích, či katastrálních územích), výpis památkové péče dané obce, krátká historie území a charakteristiky dle Projektu IGA ZF MENDELU. Dále je uveden výkres a popis dané kompozice, a také výkres a popis stavu/dochovanosti jednotlivých kompozičních prvků. Závěr karet je věnován hodnocení dochovanosti celkové krajinné kompozice dle stanovených kategorií.

Po prověření existence a skladbě komponovaných krajin bylo v rámci několika lokalit pozměněno schéma, jádro, či koncept kompozice. Změny jsou v kartách lokalit označeny znakem „*“ a následně v popisu kompozice odůvodněny. V Tab. 9 níže jsou červeně vyznačeny vlastní změny v charakteristikách lokalit na základě vlastních rozborů a doplněny dvě navíc zpracované lokality – Skašov a Oubruče.

		základní charakteristiky				II. voj. mapování	III. voj. mapování
ORP	pořadí	koncept	číslo	název	charakter jádra	schéma kompozice	
Brandýs nad Labem	1	kombinovaný	99	Stará Boleslav	zámek	2D	2C
	2	profánní	100	Škvorec	dvůr	1D	
	3	profánní	91	Měšice	zámek	2C	
	4	kombinovaný	90	Líbeznice	kostel	2A	
	5	kombinovaný	89	Panenské Břežany	zámek	1C	
	6	kombinovaný	88	Klecany	zámek	2C	
Neratovice	7	profánní	98	Lobkovice	zámek	2A	
	8	profánní	92	Byškovice	dvůr	2C	
	9	kombinovaný	40	Obříství	zámek	2C	
Mladá Boleslav	10	profánní	51	Struhy	dvůr	1B	
	11	profánní	53	Luštěnice	zámek	1C	
	12	kombinovaný	50	Dobrovice	dvůr	1D	
	13	profánní	49	Nepřevázka	dvůr	2A	
	14	profánní	52	Dlouhá Lhota	dvůr	0A	0B
	15	profánní	x	Skašov	dvůr	0B	
	16	profánní	27	Obruby	dvůr	1C	
	17	profánní	x	Obrubce	dvůr	2B	
	18	profánní	46	Košátky	zámek	2B	
	19	profánní	47	Hřívno	dvůr	1A	
	20	profánní	43	Velké Všelisy	zámek	2C	
	21	kombinovaný	45	Horní Krnsko	zámek	2B	
	22	kombinovaný	44	Niměřice	zámek	2C	
	23	kombinovaný	48	Mladá Boleslav	kostel	2A	
	24	profánní	30	Kosmonosy	zámek	2C	
	25	profánní	32	Valdštejsko	lovec. zámeček	2A	
26	profánní	31	Panin Dvůr u Bělé p.B.	dvůr	1B		
Lysá nad Labem	27	profánní	144	Milovice	dvůr	2A	

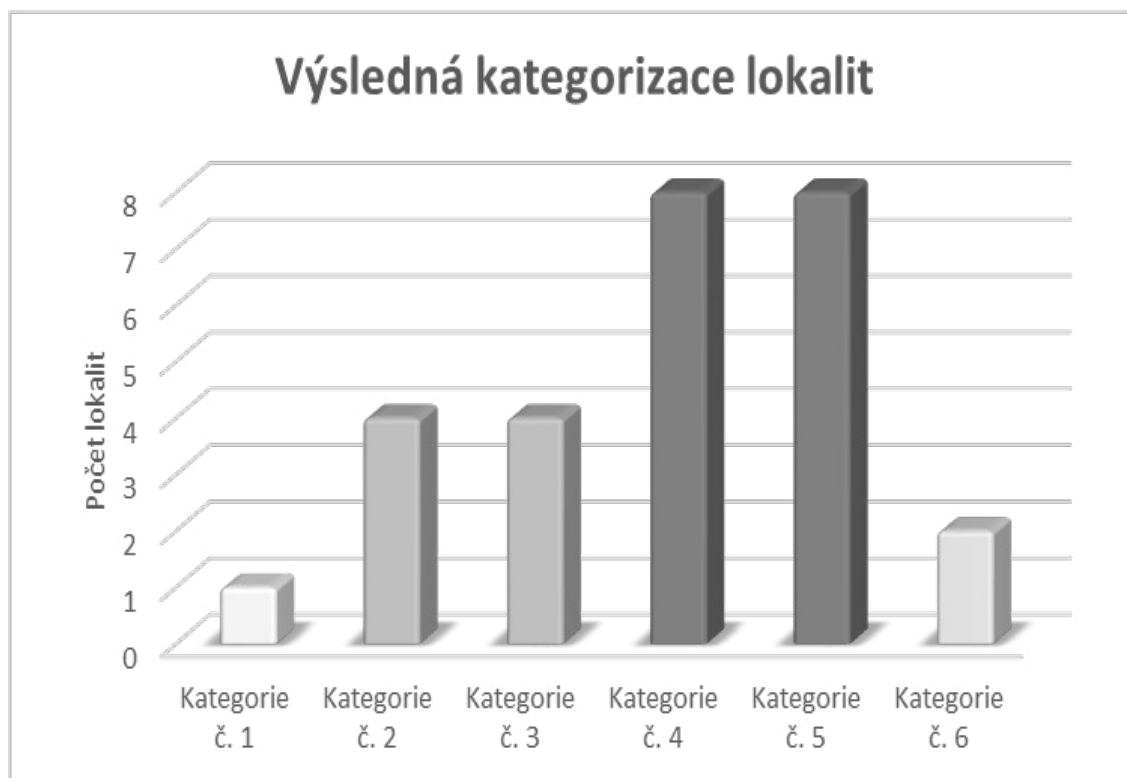
Tab. 9: Změny v charakteristikách řešených lokalit (zobrazeny červeně), včetně doplnění lokalit Skašov a Obrubce.

Výsledný počet lokalit v jednotlivých kategoriích je uveden v Tab. 10. Jako zachovalá byla identifikována pouze jediná lokalita. Do kategorií převážně zachovalých a částečně zachovalých kompozic bylo zařazeno po čtyřech lokalitách. Krajiných kompozic poškozených a silně poškozených se v řešeném území nachází celkem 16 (po 8 v každé kategorii), zaniklé krajinné kompozice jsou přesně dvě. Dochovaných komponovaných krajin se v rámci řešených ORP objevuje celkem 9, naopak poškozených či zaniklých komponovaných krajin je vyhodnoceno hned 18. Z 25 potenciálních komponovaných krajin vytipovaných Projektem IGA ZF MENDELU nebyly dvě lokality (Obruby a Dlouhá Lhota) po ověření identifikovány jako záměrné kompozice. Protože je však projekt IGA ZF MENDELU vymezil jako potenciální komponované krajiny, bylo hledáno takové složení prvků, které by tuto kompozici tvořily, či nejbližší lokality s podobnou charakteristikou. Zpracovatelé

zmíněného projektu mohli zamýšlet existenci komponované krajiny v obci Obrubce (namísto Obruby) či Skašov (namísto Dlouhé Lhoty).

VÝSLEDNÁ KATEGORIZACE		
Kategorie	počet lokalit	výčet lokalit
Kategorie č. 1: krajinná kompozice zachovalá	1	Košátky
Kategorie č. 2: krajinná kompozice převážně zachovalá	4	St. Boleslav, Měšice, Pan. Břežany, Skašov
Kategorie č. 3: krajinná kompozice částečně zachovalá	4	Škvorec, Lobkovice, Dl. Lhota, Ml. Boleslav
Kategorie č. 4: krajinná kompozice poškozená	8	Libeznice, Byškovice, Obříství, Dobrovice, Hor. Krnsko, Niměřice, Panin Dvůr, Obrubce
Kategorie č. 5: krajinná kompozice silně poškozená	8	Klecany, Struhy, Luštěnice, Nepřevázka, Obruby, Velké Všelisy, Kosmonosy, Valdštejsko
Kategorie č. 6: krajinná kompozice zaniklá	2	Hřívno, Milovice

Tab. 10: Výsledný počet lokalit v rámci jednotlivých kategorií dochovanosti.

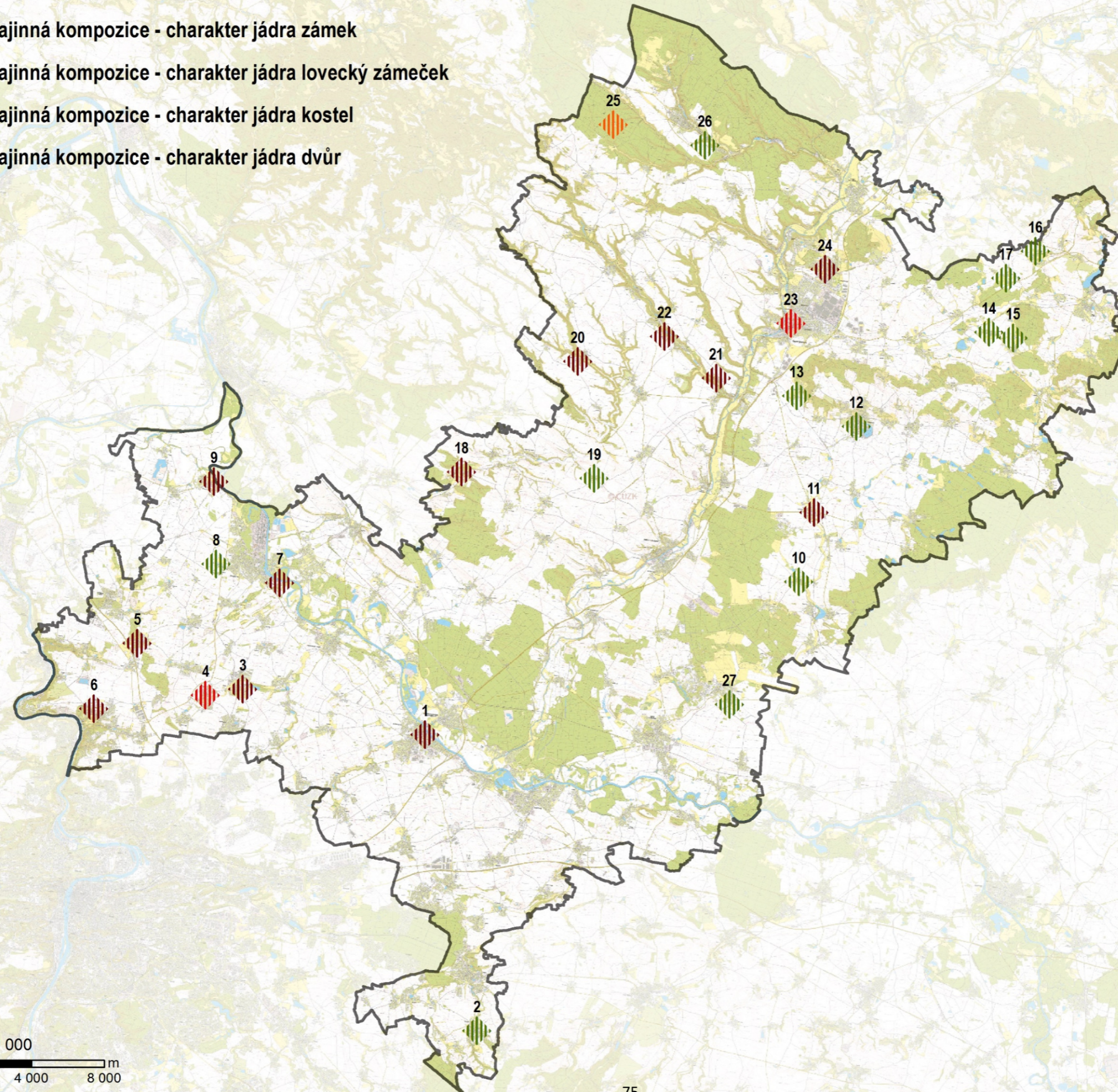

Obr. 29: Grafické znázornění počtu lokalit v jednotlivých kategoriích dochovanosti.

Vytipované potenciálně komponované krajiny v severní části Středočeského kraje

Legenda:

- Krajinná kompozice - charakter jádra zámek
- Krajinná kompozice - charakter jádra lovecký zámeček
- Krajinná kompozice - charakter jádra kostel
- Krajinná kompozice - charakter jádra dvůr

Názvy potenciálních komponovaných krajín:

- 1) Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
- 2) Škvorec
- 3) Měšice
- 4) Libeznice
- 5) Panenské Břežany
- 6) Klecany
- 7) Lobkovice
- 8) Byškovice
- 9) Obříství
- 10) Struhy
- 11) Luštěnice
- 12) Dobrovice
- 13) Nepřevázka
- 14) Dlouhá Lhota
- 15) Skašov
- 16) Obruby
- 17) Obrubce
- 18) Košátky
- 19) Hřívno
- 20) Velké Všelisy
- 21) Horní Krnsko
- 22) Niměřice
- 23) Mladá Boleslav
- 24) Kosmonosy
- 25) Valdštejsko
- 26) Panin Dvůr u Bělé pod Bezdězem
- 27) Milovice

1) STARÁ BOLESLAV

Základní informace:

Název obce: Brandýs n. L. - Stará Boleslav **k.ú.:** Stará Boleslav **ORP:** Brandýs n. L. - Stará Boleslav
Okres: Praha - východ **Kraj:** Středočeský **Nadmořská výška:** 169 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: zámek **Koncept:** kombinovaný **Název:** Stará Boleslav
Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2D / 2C **Číslo:** 99

Památková péče:

Brandýs n. L. – Stará Boleslav disponuje okolo 60 objektů památkové péče s aktuální ochranou, např.:
Brandýs nad Labem – městská památková zóna, kat. č. 1000084430; **zámek** – NKP, kat. č. 100128695; **kostel sv. Vavřince** – KP, kat. č. 1000135678; **Stará Boleslav** – památková zóna, kat.č. 1000084431; **Staroboleslavské Palladium** – NKP, kat. č. 1150266715, **kostel sv. Václava a kostel sv. Klementa** – NKP, kat. č. 1000128779

Historický vývoj území:

Brandýs n. L.- Stará Boleslav je souměstím dvou dříve samostatných měst. Stará Boleslav byla významnou oblastí českého přemyslovského státu. V 10. st. na ochranu labského brodu bylo v Boleslavi vystavěno staroboleslavské hradiště. V roce 1052 zde vznikla nejstarší kapitula v Čechách. Kostelík sv. Pavla na břehu Vavřineckého potoka je doložen ke 12. st., kostelík sv. Vavřince pak k počátku 14. st. Postupně zde došlo ke vzniku městečka Brandýs nad Labem včetně pevnosti s věží, jež byla v 15. st. začleněna do východního křídla hradu. Hrad byl v 16. st. přestavěn na zámek. V roce 1680 vznikla Svatá cesta z Prahy do Staré Boleslavi s mnoha kapličkami. Obě města byla pustošena válkami. V roce 1757 za Prusko-rakouské války byla část Staré Boleslavi zničena. Rozvoj měst nastal za Tereziánských reforem díky arabizaci. V roce 1820 byl objeven pramen, na jehož základě byly založeny blízké lázně Houšůvka. Od roku 1960 jsou obě města sloučena a jejich oba názvy zachovány. Brandýs nad Labem - Stará Boleslav je tak nejdelším názvem obce v ČR. (Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, 2014)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Fotodokumentace:

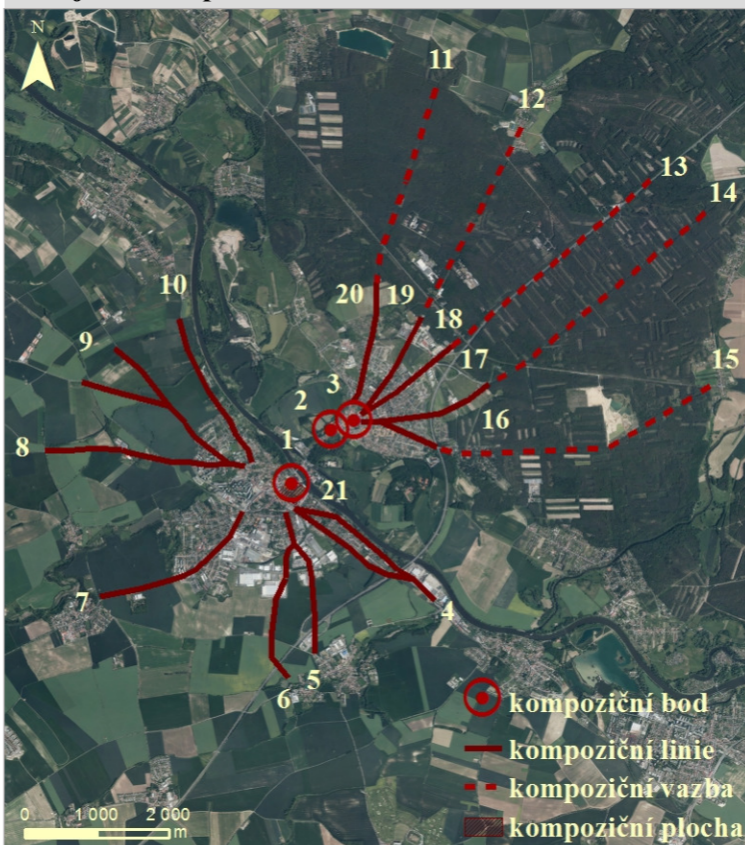

Zámek Brandýs nad Labem – jádro kompozice

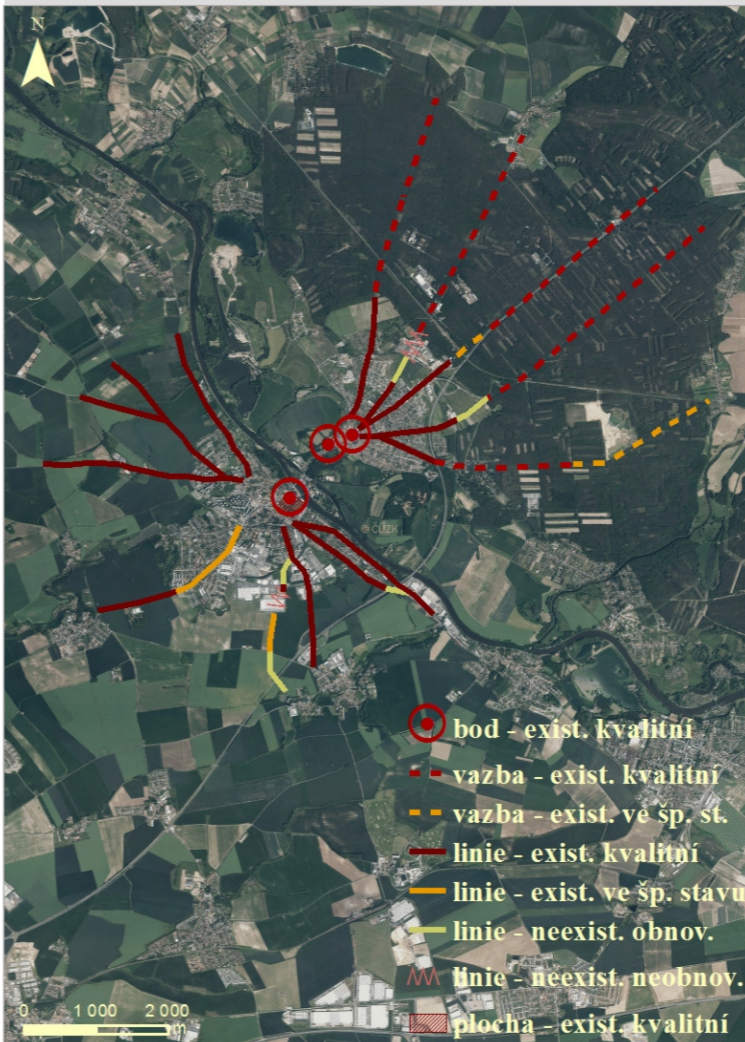
Kostel Nanebevzetí P. M.

Zámecká zahrada

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

Kategorie č. 2: krajinná kompozice převážně zachovalá

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – zámek Brandýs n. L.
- 2 – kostel sv. Václava a kostel sv. Klementa
- 3 – kostel Nanebevzetí Panny Marie
- 21 – zámecká zahrada
- 7,18 – cesta s alejí
- 4,5,6,8,9,10,16,17,19,20 – cesta
- 11,12,13,14,15 – vazba (cesty a lesní průseky)

Popis skladby kompozice:

Kombinovaný koncept vyjadřuje vazbu zámku (1) v Brandýse nad Labem a tří kostelů (2,3) ve Staré Boleslavi na pravém břehu řeky Labe. Od zámku (1) se zahradou (21) vede paprskovitě několik cest (4,5,6,8,9,1), z nichž jedna je doprovázena alejí (7). Jedná se o poutní cestu z Prahy do Staré Boleslavi s množstvím kapliček. Severně od Boleslavi vede vějířovitý systém cest (20,19,18,17,16), které v lesním porostu utváří lesní průseky (11,12,13,14,15). Vzhledem k rozsahu kompozice a stanovení zámku (1) jako jádra nejsou řešeny vazby lesních průseků dále směrem na sever, kde by se mohla nacházet vazba na bývalý Rudolfův zámeček, zámeček Bon Repos, jižně na Karlshof či na historicky doložené myslivny, lovecké pomníky, bažantnice, obory a další prvky feudálního hospodářského celku.

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci této komponované krajiny došlo k poškození či zániku některých vedlejších a doplňkových prvků. Cesta (7), dnes Via Sancta, v jižní části směrem na Brandýs nad Labem je existující, avšak v části zástavby města došlo k zániku alejí. Další linie jsou ve většině případů narušené přeložením bývalé cesty a vytvořením nového koridoru, nebo překryty zástavbou na okrajích města (převážně průmyslovými nebo skladovacími areály). Hlavní bodové prvky kompozice, jimiž jsou zámek (1), kostel sv. Klementa a kostel sv. Václava (2) či kostel Nanebevzetí Panny Marie (3) disponují vynikajícím kvalitativním stavem. Hodnoceny jsou tedy jako existující kvalitní. Vazba mezi nimi je dodnes zachována. Taktéž kompoziční plocha v podobě zámecké zahrady či parku (21) je v současné době dochována a pravidelně udržována. Severně od staré Boleslavi, na pravém břehu Jizery, je v rozsáhlých lesích zachován systém lesních průseků (11,12,13,14,15) a navazujících alejí vějířovitě vycházejících ze Staré Boleslavi. Hlavní osa pak propojuje Starou Boleslav a Předměřice. V tomto rozsáhlém území hospodařilo postupně několik významných šlechticů, jenž zdejší krajinu utvářeli až do dnešní podoby. Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 2. Hlavní kompoziční prvky a vzájemné vztahy utvářející kostru kompozice jsou existující a převážně nenarušené. Vazby mezi prvky jsou i nadále funkční.

2) ŠKVOREC

Základní informace:

Název obce: Škvorec k.ú.: Škvorec ORP: Brandýs n. L. - Stará Boleslav
 Okres: Praha - východ Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 305 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: dvůr Koncept: profánní Název: Škvorec
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1B* Číslo: 100

Památková péče:

Nový zámek – KP, kat. č. 1000126157, jednopatrový barokní zámek; venkovská usedlost – KP, kat. č. 1000149879; Starý zámek – KP, kat. č. 1000131491; socha sv. Prokopa – KP, kat.č. 1000137053; kamenný kříž – KP, kat. č. 1000159688; socha sv. Donáta – KP, kat. č. 1000141462; boží muka – KP, kat. č. 1000158917; kostel sv. Anny – KP, kat. č. 1000147843, zděný jednolodní kostel, barokní stavba z let 1759-1767

Historický vývoj území:

Obec Škvorec je poprvé zmiňována v písemných pramenech v roce 1279. Zakladatelem Škvoreckého hradu byl zřejmě ke konci 13. st. dvorský a zemský úředník Domaslav. Hrad však brzy přešel do vlastnictví jiného šlechtického rodu, neboť se erb Domaslava dále neobjevuje. Ve 2. pol. 14. st. se stávají vlastníky hradu pražští Olbramovicové, kteří hradní areál rozšířili o další objekty. V roce 1522 se majitelem stává Zikmund Smiřický ze Smiřic, který přestavuje hradní objekty na reprezentativní renesanční zámek, a to v roce 1545. Dochází k vybudování západního křídla zámku a celkové přeměně do renesančního slohu. Spisy z roku 1618 uvádí, že Albrecht Jan Smiřický měl k dispozici na škvoreckém zámku kamennou síň, zbrojnici a panské pokoje. V 17. st. byl k zámku přistavěn zámecký pivovar a v roce 1791 vystavěn (dle architekta Josefa Jägra) Nový zámek využívaný pro správu majetku a jako hospodářský dvůr. Starý zámek však postupně pustl a byl pokládán za zříceninu. V letech 1860-1884 byly nejvíce poškozené části rozebrány a na jejich místě postavena škola. (Škvorec, ©2020)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Fotodokumentace:

Nový zámek byl využíván jako hospodářský dvůr

Starý zámek

Cesta s obnovenou alejí

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

● Kategorie č. 3: krajinná kompozice částečně zachovalá

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – Starý zámek
- 2 – Nový zámek (hospodářský dvůr)
- 3 – pivovar
- 4,5,6,7,8,9 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Jádrem krajinné kompozice je hospodářský dvůr s názvem Nový zámek (2), jenž dříve fungoval jako panské hospodářské zázemí Starého zámku (1). Dalším hlavním prvkem kompozice je Starý zámek (1) a vedlejším prvkem je blízký pivovar (3). Od pivovaru (3) vede cesta s alejí (4), která dříve propojovala panské stavby s jižní částí vsi. Geometrizace krajiny se projevuje v návaznosti na hospodářský dvůr (2). Tvořena je cestami s alejemi (5,6,7,8,9), které umožňují lepší prostupnost krajinou. Přímá cesta s alejí (10) vytváří vizuální vazbu s dvorem, včetně průhledu na dvůr. *Schéma kompozice je v rámci projektu IGA ZF MENDELU uvedeno jako 1B. Vzhledem k většímu množství kompozičních prvků odpovídá však hodnocení 1D.

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci kompozice došlo k zániku a poškození některých vedlejších prvků. Jedná se o budovu pivovaru (3), jenž se 17. st. stal lichtenštejnským zámeckým pivovarem a později, v 19. st., parostrojním pivovarem. Po jeho zrušení v roce 1924 sloužil jako sladovna. V letech 2005-2008 proběhla přeměna celého areálu pivovaru (3) na obytný komplex, ve kterém se momentálně nachází 56 bytů. Objekt je tak hodnocen jako prvek neexistující a již neobnovitelný. Linie cesty (4) vedoucí od pivovaru (3) byla poškozena, a to kvůli zániku doprovodné aleje (4). Mezi neexistující prvky kompozice patří dvě cesty s alejí (6,7), jenž jsou součástí cestní sítě. Naopak kvalitativním stavem a výbornou dochovaností objektu a jeho stavu disponují hlavní prvky kompozice, jimiž je zámek (1) a hospodářský dvůr (2). V objektu nového zámku (2) se dnes nachází byty, nebytové prostory určené pro podnikatelskou a zemědělskou činnost a soukromá Základní škola Purkrabka. Kostra cestní sítě je také dochována (5,8,9,10), včetně všech alejí. U některých z cest (8,10) je v blízkosti staré aleje založena nová výsadba převážně ovocných stromů s ochranou proti okusu. Dochovalá cestní síť s alejemi (5,8,9,10) je tak v městysu Škvorec pravidelně udržována a obnovována.

Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č.3. Skladba prvků je neúplná, avšak komponovaná krajina si zachovává svůj charakter.

3) MĚŠICE

Základní informace:

Název obce: Měšice k.ú.: Měšice u Prahy ORP: Brandýs n. L. - Stará Boleslav
 Okres: Praha - východ Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 203 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: zámek Koncept: profánní Název: Škvorec
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2C Číslo: 91

Památková péče:

zámek – KP, kat. č. 1000159584, osobě komponovaný významný celek zámku s parkem ohraničeným pilířovým plotem s bránami, dvorem, zahradou a jízdárnou, včetně vesnické zástavby, trojkřídlá budova se severně otevřeným nádvořím, na severní straně areálu je vystavěna jízdárna se zahradou, veškeré prvky jsou osově komponované

Historický vývoj území:

Obec Měšice je poprvé zmiňována v písemných pramenech v roce 1294 za vlastnictví pražských johanitů. Ve vsi stávala tvrz a hospodářský dvůr. Tvrz byla v roce 1434 přestavěna na kamennou. Od 15. st. se v držení vsi vystřídalo několik majitelů. V roce 1677 koupil Měšice Jan Hartwig Nostitz a spojil ves s pakoměřickým panstvím. Zásadním bodem historie obce byla výstavba rokokového zámku a symetricky k jeho ose výstavba hospodářské budovy, včetně dvou ulic s domy pro služebnictvo či panských domů, a to v roce 1767. V roce 1770 byl založen zámecký park jako pravidelná francouzská zahrada s vizuální vazbou na průčelí zámku. Na park navazují okolní cesty, stromořadí, bažantnice, zámecké i obytné budovy. Rod Nostitzů v Měšicích sídlil bez přerušení do roku 1945. Potomci Jana Hartwiga Nostitze založili linii rodu Rhieneck, která je historicky spjata s panstvím Pakoměřice. Areál zámku byl později znehodnocován přístavbami, přestavbami či naopak chátral. V podobě vytvořené rodem Nostitzů (dnes ulice Hlavní a Měšická) byl areál zachován do 20. let 20. st., kdy došlo k rozrůstání železniční tratě. Po roce 1945 zasáhl do podoby obce rozvoj průmyslu a další výstavby. (Měšice, 2016)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (I. voj. map., II. voj. map.):

Fotodokumentace:

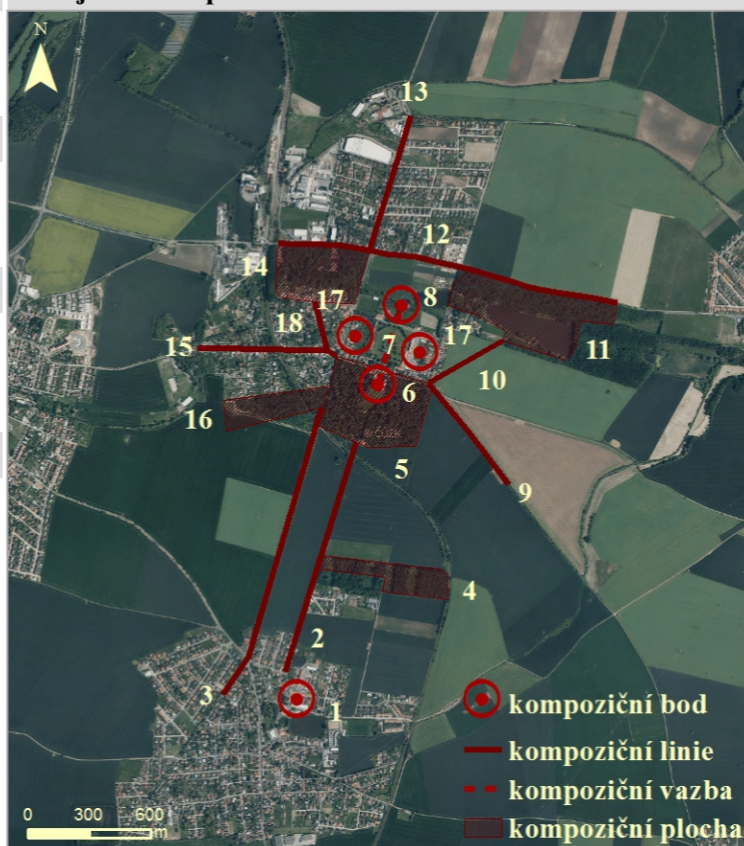
Alej vedoucí k zámku

Bažantnice u Hovorčovic

Zámek

Vesnice s dvory

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

Kategorie č. 2: krajinná kompozice převážně zachovalá

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

1 – panský dvůr 17 – hospodářské dvory
 5 – zámecký park
 6 – zámek
 7 – vizuální vazba
 8 – pavilon pro ustájení hřibat
 4,11,14,16 – bažantnice
 2,3,9,10,12,13,15,18 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Barokní areál rodu Nostitzů započal výstavbou vesnice s hospodářskými dvory (17) ve dvou symetrických částech. Následovala stavba zámku (6) a zřízení zám. parku, dříve francouzské zahrady (5). Areál byl na severní straně završen stavbou pavilonu pro ustájení hřibat (8) s vizuální vazbou na zámek (7), rozevírající se do okolní krajiny. V rámci krajiny tvorby areálu byly vysázeny dvě symetrické bažantnice (14,11) se dvěma úhlopříčnými alejemi (18,10). V návaznosti na zámecký park (5) byla později vysázena typickým systémem průhledů další bažantnice (16) spojující zámek s blízkým kopcem. Ke kompozici také náleží hospodářský dvůr (1) v dnešní obci Hovorčovice s blízkou bažantnicí (4) a systém dalších cest a alejí (2,3,9,15,12,13). Důraz byl vždy kladen na přísnou osovou symetrii.

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V hodnocení dochovanosti prvků a celkové kompozice je přihlédnuto k existenci téměř všech prvků. Výborným kvalitativním stavem disponuje zámek (6), pavilon (8), zámecký park (5), Velká bažantnice (11), vizuální vazba (7), zámek s pavilonem přes rybník ve vsi a z parku vedoucích cest s alejemi. Existující prvky ve špatném stavu jsou převážně cesty, jejichž poloha je zachována, došlo však k zániku alejí. Dnes tyto cesty lemují náletová zeleň či zástavba. Ve špatném stavu je také bažantnice u Hovorčovic (4), jejíž porost je značně prořídilý a neucelený, dále bažantnice U Křížku (16), jenž je neúplná a Malá bažantnice (16), jejíž jižní část byla nucena ustoupit zástavbě. Areál Hovorčovicického dvoru (1) zůstal zachován, avšak většina budov je ve špatném kvalitativním stavu. Dnes je dvůr využíván jako základní škola či sběrné místo. Také vesnice s dvory (17) tvořena dvěma symetrickými částmi není zcela dochována. Některé z budov jsou po rekonstrukci, jiné nejsou udržované. Jediným nedochovaným prvkem je úhlopříčná alej (10) s cestou vedoucí od zámeckého parku do Velké bažantnice (11). Obnova této linie je však stále možná. Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 2. Hlavní kompoziční prvky a vzájemné vztahy utvářející kostru kompozic jsou existující a nepřilíživě narušené. Vazby vedlejších i doplňkových prvků jsou stále funkční. K narušení charakteru této krajinné struktury došlo zánikem úhlopříčné aleje, avšak tento prvek je díky překryvu ornou půdou možné obnovit.

4) LÍBEZNICE

Základní informace:

Název obce: Líbeznice k.ú.: Líbeznice ORP: Brandýs n. L. - Stará Boleslav
Okres: Praha - východ Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 219 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: kostel Koncept: kombinovaný Název: Líbeznice

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2A Číslo: 90

Památková péče:

kostel sv. Martina – KP, kat. č. 1000149774, pozdně barokní kostel z let 1788-1795

fara – KP, kat. č. 1000127586, areál s farou, stodolou a ohradní zdí, barokní komplex z 18. st.

kaple – KP, kat. č. 1000131703, barokní kaple z 18. st. se zdobeným průčelím a freskovou výzdobou uvnitř

Historický vývoj území:

Obec Líbeznice je poprvé zmiňována v písemných pramenech v roce 1236. Koncem 13. st. se Líbeznice dělí mezi kapitulou vyšehradskou a také svatovítskou, do nichž plynuly z obce dávky peněžní i naturální. Taktéž ve 14. st. patří Líbeznice do vlastnictví svatovítských a vyšehradských kanovníků. Majitelem, jenž vlastnil obec okolo roku 1421 je Jan Náz, dvorní úředník krále Václava IV. Od roku 1459 vlastnil ves král Jiří z Poděbrad. Významným majitelem je od roku 1652 Jan Hartvík Nostic. V 60. letech 17. st. získává Líbeznice Staré Město pražské, avšak po čase je ves opět součástí majetku rodu Nosticů. V jejich držení zůstávají Líbeznice až do 20. st.

Středověké jádro Líbeznice leží v dnešní ulici Na Hůrce, v níž zůstaly patrné obrysy původní návsi. Přes obec vedla významná vedlejší obchodní cesta, která odbočovala v místě dnešních Zdíb a procházela přes Pakoměřice, vyúsťovala v Líbeznicích a dále vedla směrem na Mělnicko. (Líbeznice, ©2020)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Fotodokumentace:

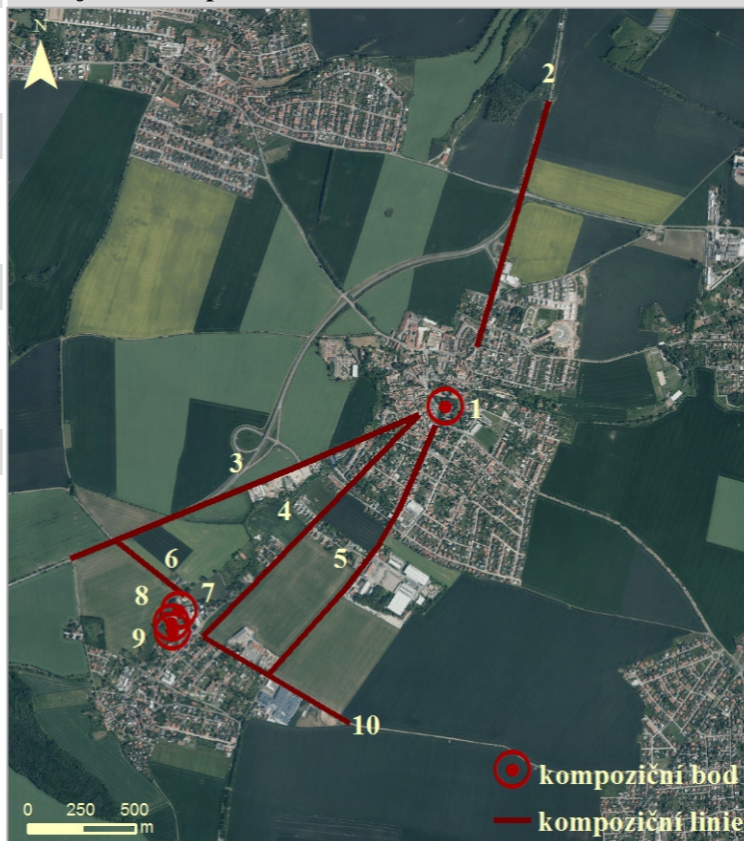

Průhled na kostel sv. Martina z bývalé obchodní cesty

Zámek Pakoměřice

Kostel sv. Martina

Krajinná kompozice:

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

1 – kostel sv. Martina
7 – pivovar
8 – zámek
9 – kostel a fara
2,3,4,5,6,10 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Jádrem kompozice je kostel sv. Martina (1) v Líbeznicích. Od něho vede přímá cesta s alejí (2) směrem do Kojetic. Další cesty s alejemi (3,4,5) spojují kostel sv. Martina (1) s nedalekým areálem zámku s hospodářským dvorem (8), pivovarem (7), kostelem Narození Panny Marie a farou. Přímá cesta s alejí (3) a průhledem na kostel sv. Martina (1) kopíruje trasu bývalé významné obchodní cesty. Od areálu zámku (7,8,9) v Pakoměřicích se táhnou dvě linie cest (10,6) spojující hlavní aleje (3,4,5), které vedou k líbeznickému kostelu (1). Tyto dvě linie mají vizuální vazbu se zámeckým areálem. **Schéma kompozice je i k absenci plošného prvku zachováno jako 2A, neboť její rozsah a prostorová složitost neodpovídá nižší kategorii (např. 1D).**

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V krajinné kompozici došlo k poškození některých hlavních prvků, jako je areál zámku v Pakoměřicích (7,8,9). Prvky jsou sice existující, avšak ve špatném kvalitativním stavu. V současné době byl Pakoměřický zámek (8) s kostelem a farou (9) rekonstruován (viz fotografie zámku ve fotodokumentaci). Stejně tak je tomu u linií vedoucích ke kostelu sv. Martina v Líbeznicích. V místech nové zástavby došlo k zániku alejí (2,3,4,5), původní trasa cesty byla zachována. Další narušení cest s alejemi (2,3,4,5) způsobila výstavba silnice I/9 (silnice I. třídy), kdy původní trasa cesty byla odkloněna. V některých částech jsou proto linie vedené jako neexistující, avšak obnovitelné, neboť nedošlo k překryvu s jinou funkcí (např. výstavbou).

Výborným kvalitativním stavem disponuje kostel sv. Martina (1), jakož to jádro kompozice. Kostel je udržován a využíván. Taktéž jsou zachovány vizuální vazby kostela a cest (3,4,5) v jižní části území. Dnešní silnice I. třídy s dochovalou alejí (3) utváří v celé své linii průhled na stavbu kostela (viz první fotografie ve fotodokumentaci).

Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 4. Hlavní kompoziční vazby jsou z části narušené. Obnova kompozice je i přes její náročnost stále možná.

Kategorizace:

● Kategorie č. 4: krajinná kompozice poškozená

5) PANENSKÉ BŘEŽANY

Základní informace:

Název obce: Panenské Břežany **k.ú.:** Panenské Břežany **ORP:** Brandýs n. L. - Stará Boleslav
Okres: Praha - východ **Kraj:** Středočeský **Nadmořská výška:** 245 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: zámek **Koncept:** kombinovaný **Název:** Byškovice

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1C **Číslo:** 89

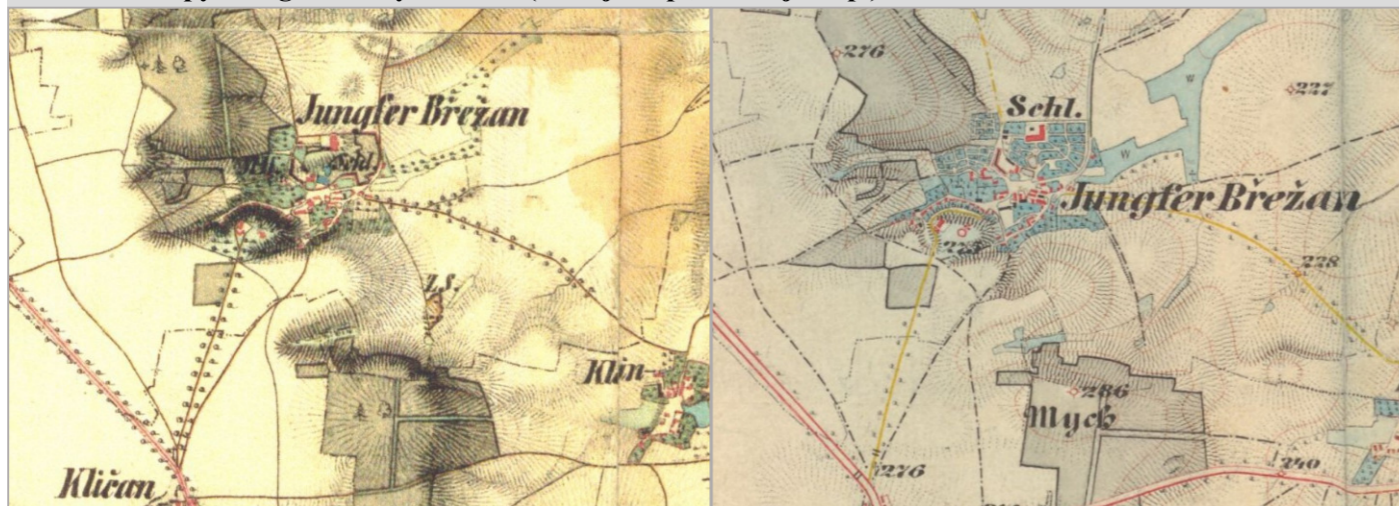
Památková péče:

zámek s kaplí sv. Anny – KP, kat. č. 1000153421, areál zámku z 18. st. s kaplí, parkem a sochařskou výzdobou;
dolní zámek – KP, kat. č. 1999993409, klasicistní budova zámku z roku 1840 a komplex hospodářských budov;
socha sv. Jana Nepomuckého – KP, kat. č. 1000141620, socha z roku 1724 na hranolovém podstavci

Historický vývoj území:

Ves Panenské Břežany, dříve nazývána jen Břežany, náležela k majetku kláštera benediktinek u sv. Jiří na Pražském hradě. Ve vsi okolo roku 1441 stávala tvrz, z níž se v 1. pol. 18. st. stává barokní zámek. Jde o obdélníkovou a jednopatrovou stavbu, výrazně prostornou a doplněnou balkónem v průčelí. Součástí zámeckého areálu je rozlehlý park a barokní kaple sv. Anny, která tvoří centrální architektonický prvek. Kaple byla po ničivém požáru okolo roku 1705 přestavěna dle projektu J. B. Santiniho-Aichela. Dnes je zmíněný zámek nazýván jako Horní zámek a představuje památkově, urbanisticky a kulturně-historicky hodnotný soubor. Stavba druhého, Dolního zámku, byla započata okolo roku 1840 na žádost majitele panství Matyáše Fridricha Riese-Stallburga. Jedná se o klasicistní budovu s hospodářským zázemím a parkem. Panství následně prošlo několika změnami majitele. Kolem roku 1941 stavbu Dolního zámku užíval zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich. Po roce 1945 bylo na Dolním zámku zřízeno zemědělské družstvo a následně Inovační technologické centrum, které zámek vlastní i dnes. (Panenské Břežany, ©2020)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Fotodokumentace:

Horní zámek – jádro kompozice

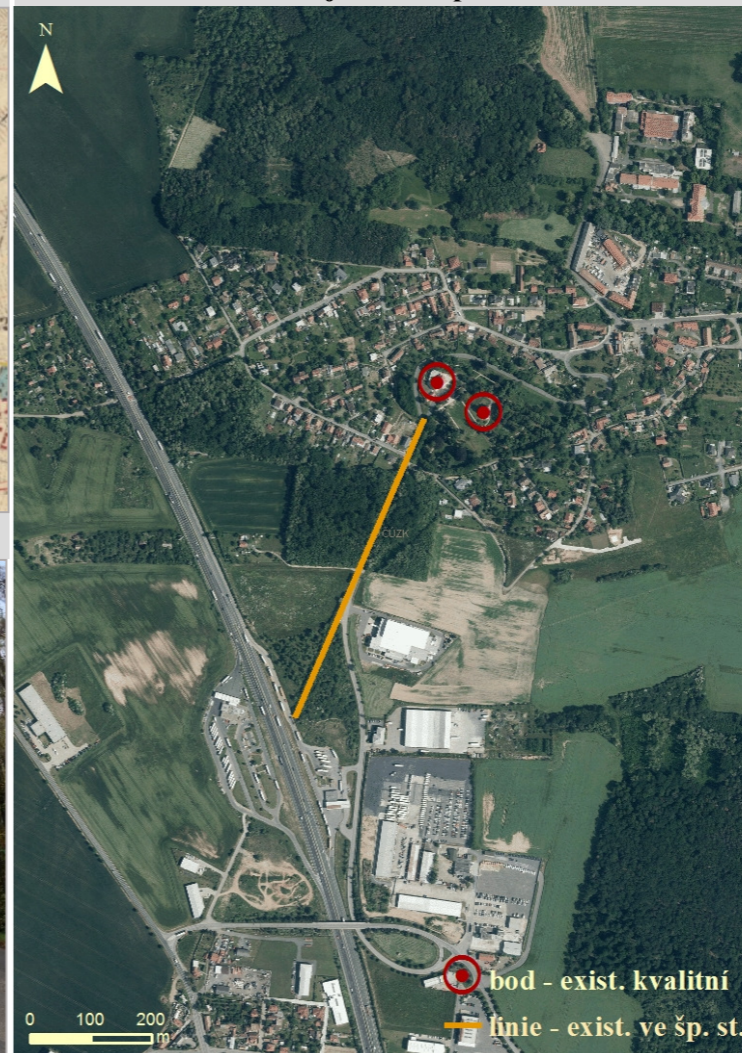
Kaple sv. Anny

Přímá linie (cesta) k zámku

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

Kategorie č. 2: krajinná kompozice převážně zachovalá

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – Horní zámek Panenské Břežany (jádro kompozice)
- 2 – kaple sv. Anny (vazba na zámek)
- 3 – cesta s alejí (průhledy na zámek, vizuální vazba se zámekem)

Popis skladby kompozice:

Kombinovaný koncept krajinné kompozice je složen ze zámku (1) a kaple (2). Oba tyto hlavní prvky mají úzkou vazbu a nachází se v zámeckém areálu. Vizuální vazba mezi nimi je na místě jasně zřetelná. K zámku vede přímá linie v podobě cesty s alejí (3). Po celé její délce je zachován průhled na hlavní stavbu zámku (1). Schéma kompozice je označeno jako 1C. Třída 1 označuje jednoduchou lineární kompozici s bodovým a liniovým typem prvku. Plošný prvek, kterým by mohla být blízká lesní plocha s průsekem vizuálně směřujícím k zámku (viditelná na archivních mapách), či vzdálenější bažantnice u obce Bašt, je tak z této kompozice vyloučena. V rámci vlastního ověření také nedošlo k zařazení těchto plošných prvků do řešené kompozice.

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

Hlavní prvky kompozice zůstaly zachovány a jsou ve výborném kvalitativním stavu. Horní zámek Panenské Břežany (1) je dnes v majetku Oblastního muzea Praha - východ a slouží jako Památník národního útlaku a odboje.

Ve stejném vlastnictví je také celý areál zámku s parkem a kaplí sv. Anny (2), který je taktéž ve vynikajícím kvalitativním stavu. Oba prvky jsou pravidelně udržovány. V areálu parku se nachází letité aleje lípy malolisté, vícekmenný javor cukrový a řada dochovaných sloupů a sousoší, jako je např. socha sv. Vavřince či Nejsvětější trojice.

Přímá cesta s průhledem na zámek je v existujícím a kvalitativním stavu (3). Došlo však k zániku aleje po celé její délce. Liniový prvek je proto hodnocen jako existující, ale ve špatném stavu.

Hlavní kompoziční prvky a vzájemné vztahy, které utváří kostru kompozice, jsou existující a nenarušené. Taktéž vazby kompozice jsou funkční.

Protože v charakteru struktury došlo k zániku aleje, nemůže být celková kompozice považována za zcela zachovalou. To se projevuje ve výsledné kategorizaci níže.

Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 2.

6) KLECANY

Základní informace:

Název obce: Klecany k.ú.: Klecany ORP: Brandýs n. L. - Stará Boleslav
Okres: Praha - východ Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 265 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: zámek Koncept: kombinovaný Název: Klecany

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2C Číslo: 88

Památková péče:

kostel Nanebevzetí Panny Marie – KP, kat. č. 1000127014, neorenesanční přestavba původně gotického kostela;
zámek – KP, kat. č. 1000147577, v jádru barokní zámecký areál, významný historicko-urbanistický prvek;
fara – KP, kat. č. 1000136583, barokní soubor staveb; pomník Václava Beneše Třebízského – KP, kat. č. 1000157821; pamětní kříž Václava Beneše Třebízského – KP, kat. č. 1000147544

Historický vývoj území:

Farní kronika Liber Memorabilium uvádí, že v roce 777 nechal kníže Přemysl zřídit ve vsi Klecany chrám a tvrz, kterou daroval svému věrnému služebníku. Protože byl služebník klecavý (kulhavý), byla ves pojmenována Klecany. Ves je dále zmiňována r. 1316 za vlastnictví vladky Mladoně z Klecan a v r. 1507 povýšena králem Václavem II. Jagellonským na městečko. V 17. st. byla tvrz přestavěna na zámek. Roku 1628 na zámku sídlila hraběnka Anna Fürstenberková, rozená Lobkowiczová. Během třicetileté války Klecany přišly o privilegium městečka, kdy kvůli rozsáhlým požárům byla část sídla zničena. Roku 1803 spadají Klecany pod majetek nelahozevského panství Jana Viléma Vobořila (viditelné na volně dostupné indikační skice). Zámek dvakrát vyhořel, nejprve v r. 1827 a poté o třicet let později. Po požárech byl přestavěn v empírovém slohu, zachováno bylo vnitřní uspořádání a jižní fasáda přizdobena. Do r. 1990 zámek vlastnila armáda, dnes náleží soukromému majiteli, jenž zámek plně zrestauroval. Statut města obdržely Klecany opět v r. 1994. (Klecany, ©2020) Zámek je v současné době veřejnosti nepřístupný.

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

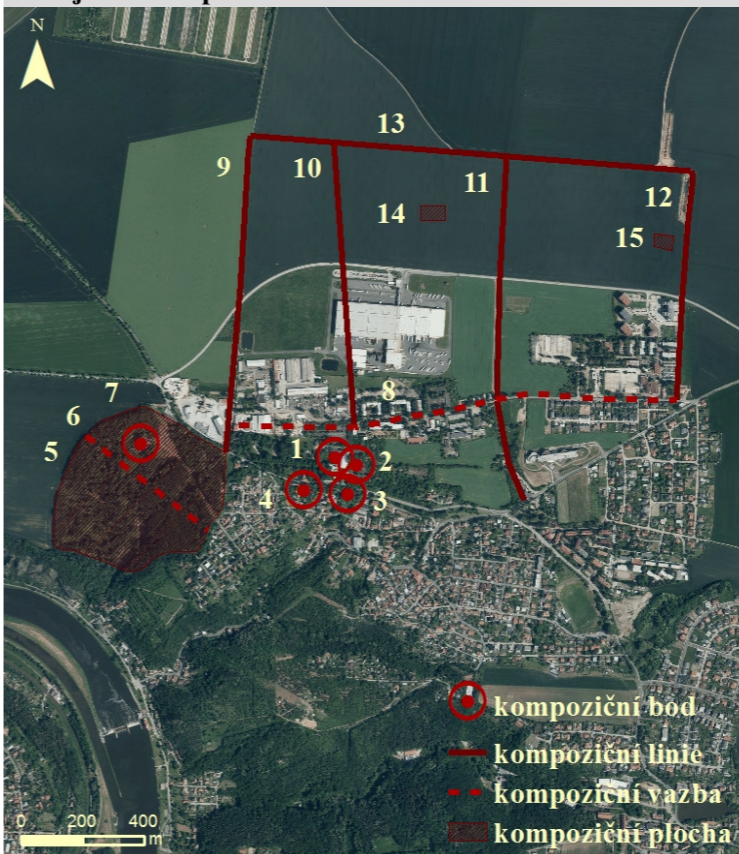
Fotodokumentace:

Zámek – jádro kompozice

Hájovna (v procesu demolice)

Krajinná kompozice:

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

1 – zámek	8 – fyzická vazba
2 – hospodářský dvůr	9 – bažantí pás
3 – kostel	10, 11 – bažantí pásy
4 – fara	12, 13 – bažantí pásy
5 – bažantnice	14, 15 – remízek
6 – lesní průsek	
7 – pivovar	

Popis skladby kompozice:

Kombinovaný koncept krajinné kompozice je složen ze zámku (1) s dvorem (2) a kostelem (3) s farou (4). V blízkosti zámku (1) se nachází hony, tedy rozměrově velká pole s absencí větších možných bariér. Hony jsou zřejmě členěny bažantními pásy (10, 11, 12, 13) pro zpřístupnění a umožnění lovu. Doplněny jsou o dva remízky (14, 15) a v jižní části propojeny fyzickou vazbou (8), nejprve formou stromořadí, později cestou s alejí. Západní část kompozice dotváří plocha bažantnice (5) s lesním průsekem (6) a pivovarem (7). Bažantnice (5) přímo navazuje na bažantí pás (9) a hon. Klecanský pivovar (7) uvedený na archivních mapách byl ve 30. letech 20. století zdemolován. Následně byla na planině zbudována hájovna, která byla také součástí klecanského panství a patřila majitelům zámku.

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

Jádro kompozice v podobě zámku (1), je spolu s farou (4) a bažantnicí (5) ve výborném kvalitativním stavu. Porost bažantnice (5) je poměrně prořídilý, avšak stále existující a v porovnání s jinými prvky v poměrně kvalitativním stavu. Zaniklým hlavním prvkem kompozice je pivovar (7), později panská hájovna a hospodářský dvůr (2) v areálu zámku. Demolice hájovny byla provedena v prosinci roku 2019, pod stavbou byly nalezeny bývalé pivovarské sklepy.

Přímý lesní průsek (5) v blízkosti hájovny, uměle vytvořené remízky (14, 15) a části bažantních pásů v honu s doprovodnými alejemi jsou zaniklé, avšak stále obnovitelné. Zaniklé a neobnovitelné jsou jižní části bažantních pásů (10, 11) a je spojující fyzická vazba se zámekem (8). Tyto vedlejší prvky překryla stávající zástavba. Stejně tak zanikly aleje, které doprovázely a vizuálně umocňovaly poměrně pravidelné bažantí pásy (10, 11, 12, 13).

V celkové kompozici došlo k zániku některých hlavních prvků. Prostorové souvislosti, které utváří kostru kompozice, jsou narušeny. Hlavní příčinou poškození či zániku prvků je rozvíjející se výstavba ve městě. Obnova takové kompozice je neúměrně náročná.

Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 5.

Kategorizace:

● Kategorie č. 5: krajinná kompozice silně poškozená

7) LOBKOVICE

Základní informace:

Název obce: Lobkovice (Neratovice) k.ú.: Lobkovice ORP: Neratovice
 Okres: Mělník Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 167 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: zámek Koncept: profánní Název: Lobkovice
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2A Číslo: 98

Památková péče:

kostel Nanebevzetí Panny Marie – KP, kat. č. 1000136983, venkovský kostelík gotického založení
 zámek – KP, kat. č. 1000151842, panské sídlo rodu Lobkowiczů, jádrem areálu je barokně přestavěný zámek v 17. st., součástí areálu je hospodářský dvůr

Historický vývoj území:

Obec Lobkovice, která je nyní součástí města Neratovice, se poprvé připomíná v pol. 14. st. Bývalá tvrz z 15. st. náležela pražskému měšťanovi Prokopu Kruknerovi. Ten si pro její výstavbu zvolil pozici na terénní terase na břehu Labe obehnané z velké části bažinami. Z tvrze je dnes zámek stojící na okraji lužního lesa ve východní části obce jen pár metrů od řeky Labe, mezi stromy je snadno přehlédnutelný. Zámek dříve stával na konci slepého ramene Labe, jehož protažením vzniklo zkrácené novodobé koryto. Protože bylo rameno toku původně od skály se zámek poměrně vzdáleno, netvořilo součást opevnění. Zámek byl chráněn okolními bažinami a obehnan valy.

Jeden z prvních majitelů panství byl Mikuláš Chudý, později psaný z Lobkovic. Zámecký areál však v 19. st. ztrácí funkci sídla šlechty a převažuje hospodářské využití. Po několika změnách vlastnictví je zámek v 90. letech 20. st. v rámci restituce navrácen zpět rodu Lobkoviců. (NPÚ, ©2003-2016e)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., Stabilní katastr):

Fotodokumentace:

Zámek Lobkovice – jádro kompozice

Vlevo: zámecký les; vpravo: zámek a dvůr

Krajinná kompozice:

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – zámek (původně vodní tvrz)
- 2 – hospodářský dvůr (soubor stavení)
- 3 – ovčín
- 4 – lesní průsek
- 5 – lesní průsek
- 6 – lesní průsek
- 7 – zámecký les

Popis skladby kompozice:

Hlavním a centrálním prvkem kompozice je zámek (1) lichoběžníkového půdorysu. Původně gotická tvrz byla přestavěna na renesanční zámek, jenž byl v 17. st. barokně upraven. Spolu se zámekem je součástí areálu středověký hospodářský dvůr (2) s bývalým pivovarem, chlévy, hospodářskou budovou a kolnou. Patří tak k hlavním prvkům kompozice. Před regulací Labe (viz II. voj. map.) vedlo slepé rameno řeky pod skalním ostrohem se zámekem, od něhož vedl přímý lesní průsek (5). Rozsáhlá plocha lesa (7) pravděpodobně náležela k zámku. Zbylé lesní průseky (4,6) dotváří kompoziční vazby v lesním porostu a tvoří vedlejší prvky kompozice. Nedaleký ovčín (3) související s Lobkowiczským panstvím je doplňkovým prvkem kompozice.

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

Nejlépejším kvalitativním stavem disponuje jádro kompozice Lobkovický zámek (1) a sousední hospodářský dvůr (2). Úzká vazba těchto dvou hlavních prvků v rámci jednoho areálu zůstala zachována. Do charakteru staveb dvora či zámku nebylo znatelně zasazeno přístavbami ani jinými rozsáhlými stavebními úpravami. Nedaleký ovčín (3) nebyl zcela zachován, z původně dvou budov byla zachována pouze jedna. Jedná se tedy o existující kompoziční bod, avšak ve špatném kvalitativním stavu. Kompoziční plochu zámeckého lesa (7) narušila cílená regulace Středního Labe ve 20. století za účelem stabilizace podzemních vod, zásobování vodou, umožnění splavu větších lodí a prevence před možnými povodněmi v rovinaté zemědělské krajině. Novodobé rameno řeky rozdělilo lesní plochu na dvě rozdílně velké části. Došlo tak k zániku přímé vazby zámku (1) s ucelenou plochou lesa (7) a nejbližších kompozičních vazeb (jižní část 4 a 5) v podobě lesních průseků. Tyto kompoziční vazby patří mezi neexistující, avšak obnovitelné prvky kompozice. V dobrém kvalitativním stavu zůstaly lesní průseky v severní části lesní plochy (severní část 4 a 6), které jsou v současné době využívány jako lesní cesty.

V rámci kompozice jsou narušeny pouze doplňující a vedlejší prvky. Skladba prvků je neúplná, avšak komponovaná krajina si zachovává svůj charakter.

Celková kompozice je zařazena do kategorie č. 3.

Kategorizace:

● Kategorie č. 3: krajinná kompozice částečně zachovalá

8) BYŠKOVICE

Základní informace:

Název obce: Byškovice (Neratovice) k.ú.: Byškovice ORP: Neratovice
 Okres: Mělník Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 180 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: dvůr Koncept: profánní Název: Byškovice
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2C Číslo: 92

Památková péče:

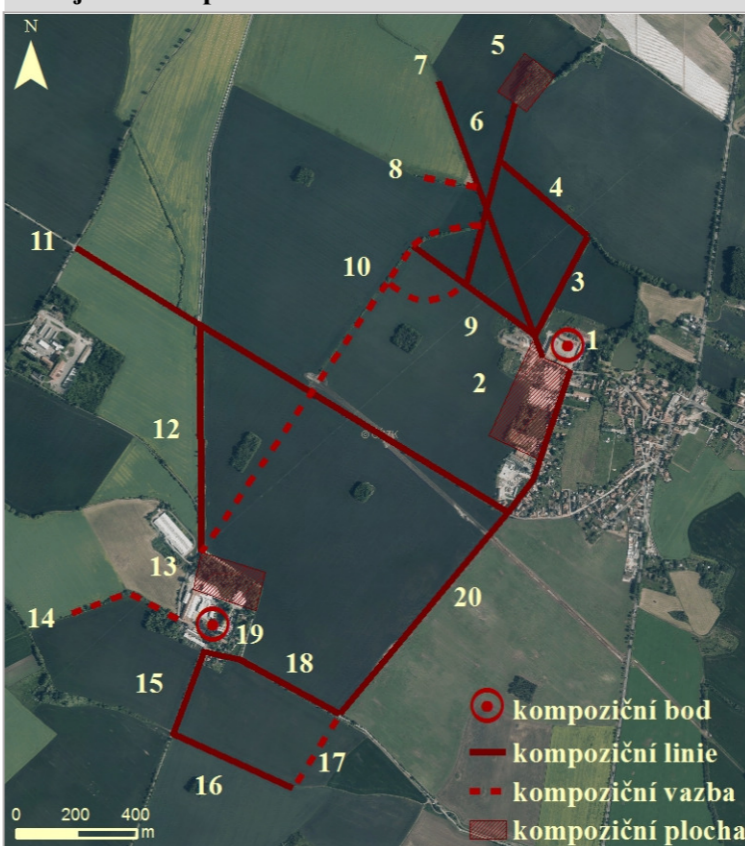
kaple – KP, kat. č. 1000137595, zděná kaplička se čtvercovým půdorysem a stanovou střechou s profilovanou podstřešní římsou, střecha disponuje zděnou zvoničkou s otvory završenými oblouky a kovaným křížem, jedná se o barokní kapli postavenou okolo roku 1800, památkovou hodnotou je barokní stavba s dochovanými detaily

Historický vývoj území:

Vesnice Byškovice je prvně zmíněna v 1. pol. 14. st., naopak zmínka o vesnici Hornátky je datována do 2. pol. 13. st. Ves Hornátky byla několik let součástí obce Byškovice, zřejmě v letech 1869-1890. Obec Byškovice je spolu s blízkými Hornátky od roku 1960 součástí města Neratovice.

Historický krajinný vývoj území je poměrně těžko dohledatelný, mimo jiné i kvůli připojení k městu Neratovice.

Krajinná kompozice:

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – dvůr (Byškovice)
- 5 – remízek
- 19 – dvůr (Hornátky)
- 2,13 – zázemí dvora Byškovice a Hornátky se sady
- 8,10,14,17 – vazba na cestní síť
- 3,4,6,7,9,11,12,15,16,18,20 – cesty, hlavní cestní síť

Popis skladby kompozice:

Prostorové osy spojují hlavní a centrální prvek kompozice, jímž je hospodářský dvůr v Byškovících (1) a dvůr v Hornátkách (19). Dvory jsou provázány cestní sítí lemovanou alejemi (7,11,12,15,20) a doplňkovými vazbami (8,10,14). Aleje podél cest vytváří prostorový efekt, kdy je krajina rozdělena do menších prostorů. Je tak vnímána v drobnějším měřítku. V kompozici je znatelné narovnání linií a další geometrické formy. Komponované krajinné úpravy takto vytváří v krajině geometrický prostorový řád. V rámci hospodářské úpravy vychází geometrizace z logiky geometrie tras cestní sítě či pozemkových hranic. Geometrizace krajiny je znatelná především u dvora v obci Byškovice (1).

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

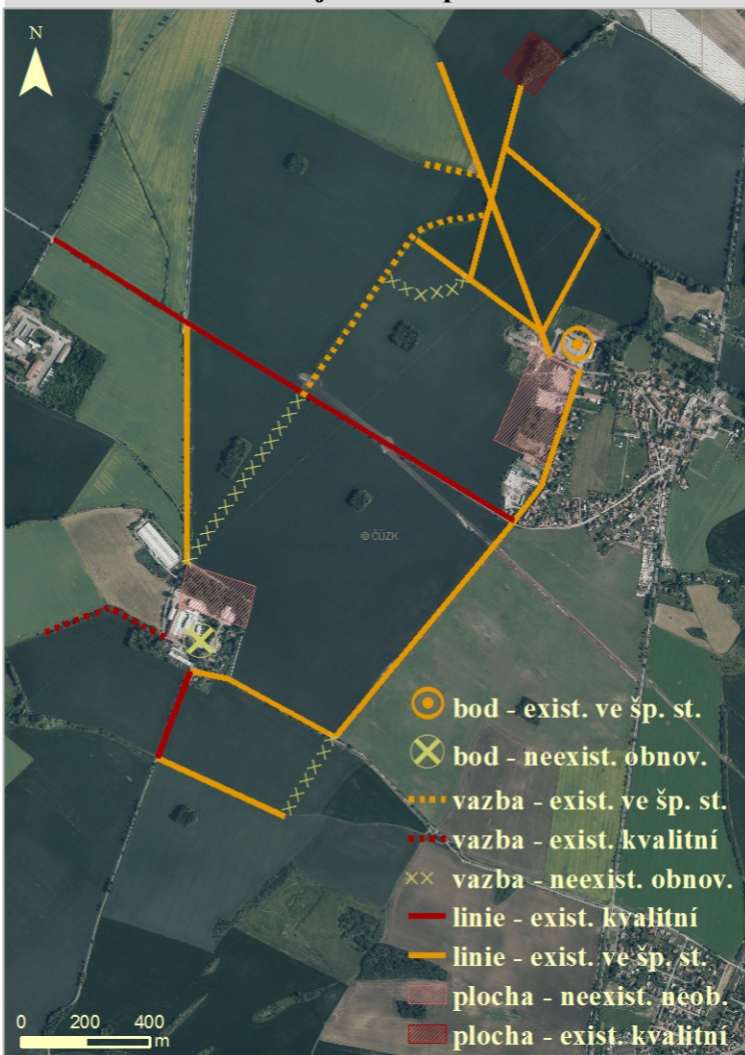
Fotodokumentace:

Hospodářský dvůr – jádro kompozice

Pohled od dvora na cestní síť

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci kompozice došlo k poškození hlavních prvků, a to dvora Byškovice (1), dvora Hornátky (19) a kompoziční vazby (10) od nich vedoucí. Budovy dvorů prošly rekonstrukcí, přístavbou a v případě dvora Hornátky (19) přeměnou na skladový areál. Hlavní kompoziční prvky a vazby jsou tak narušeny.

Neexistující a neobnovitelné jsou plochy dřívě tvořící nejbližší zázemí dvora (2,13), patrně se sadovými úpravami. V současné době jsou překryty výstavbou.

Celková kompozice je poměrně zachovalá, avšak většina jejích prvků je ve špatném stavu. Mimo dvory se jedná především o cestní síť s alejemi (7,11,12,15,20) a kompoziční vazby mezi dvory. Aleje jsou často nahrazeny náletovou zelení či zcela nedochovány. I přesto, že řešená kompozice je v území dodnes poměrně dobře viditelná, je její celková obnova poměrně náročná, avšak stále možná.

Geometrizace krajiny se v této kompozici projevuje ortogonálními a diagonálními liniemi, méně patrným motivem trojzubce, alejemi a vzájemnou provázaností kompozičních prvků krajiny. Určuje tak prostorový řád vycházející z logiky geometrie.

Celková kompozice je zařazena do kategorie č. 4.

Kategorizace:

● Kategorie č. 4: krajinná kompozice poškozená

9) OBŘÍSTVÍ

Základní informace:

Název obce: Obříství k.ú.: Obříství ORP: Neratovice
 Okres: Mělník Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 165 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: zámek Koncept: kombinovaný Název: Obříství

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2C Číslo: 40

Památková péče:

zámek – KP, kat. č. 1000131971, dvoupatrový trojkřídový zámek z let 1824-1826, součástí areálu je gotický kostel Narození sv. Jana Křtitele; **roubená světnička** – KP, kat. č. 1000130581; **boží muka** – KP, kat. č. 1000147433, boží muka s litinovým křížem z poč. 19. st.; **socha sv. Markéty** – KP, kat. č. 1000136058; **brána usedlosti čp.5** – KP, kat. č. 1000131605; **morový sloup** – KP, kat. č. 1000154000; **socha sv. Jana Nepomuckého** – KP, kat.č. 1000146120; **brána usedlosti čp. 6** – KP, kat. č. 1000151803; **vila** – KP, kat. č. 1000164123

Historický vývoj území:

Obec Obříství leží v oblasti nazývané Meziříčí, osídlené již za dob neolitu. Kolonizací ve 13. st. došlo ke vzniku mnoha osad, včetně Obříství. Kostel sv. Jana Křtitele v těsné blízkosti zámku se připomíná v roce 1384. Název nese po pánovi Obříství rytíři Janovi. Dalším majitelem a zakladatelem rodu byl Mikuláš Hasištejnský z Lobkovic, jenž v roce 1409 získal ves Lobkovice a ves Libiš. Společně s Obřístvím je pak spojil v jedno panství. Po třicetileté válce statek Obříství velice utrpěl. Až roku 1810 o zvelebení zpustlého panství pečoval Kristian Kryštof Clam. Statek (dvůr) byl však prodělečný, proto jej okolo roku 1817 odkoupil Baron František Koller, jenž nechává přestavět a rozšířit zámek. Roku 1847 přejímá majetek na celých 80 let rod Trauttmansdorffů. V následné době kolektivizace byl zámek a hospodářský dvůr zabaven rodině Havelkových a stal se z něj státní statek se sídlem JZD. Po roce 1989 byl majetek navrácen zpět původním majitelům. (Obříství, ©1998-2017)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (I. voj. map., III. voj. map., historické vyobrazení):

Fotodokumentace:

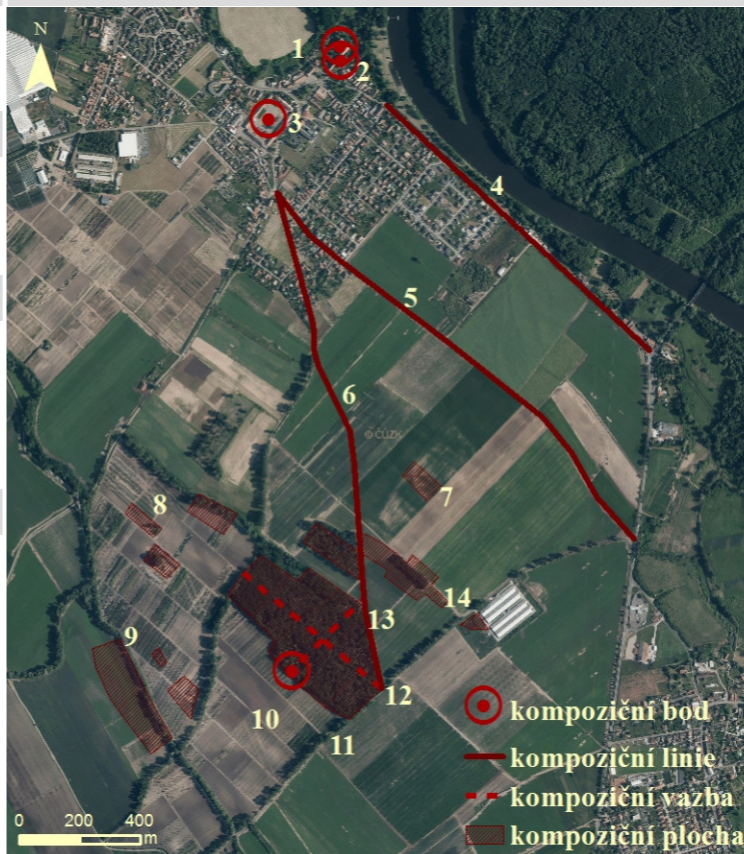

Hospodářský dvůr

Alejí vedoucí k bažantnici (v pozadí)

Zámek (vlevo) s kostelem a zvonici

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

● Kategorie č. 4: krajinná kompozice poškozená

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – zámek Obříství
- 2 – kostel Narození sv. Jana Křtitele
- 3 – hospodářský dvůr
- 10 – myslivna
- 11 – bažantnice
- 12, 13 – lesní průsek
- 4, 5, 6 – cesta s alejí
- 7, 8, 9, 14 – remízek, soubor remízků

Popis skladby kompozice:

Kombinovaný koncept tvoří hlavní prvky kompozice, jimiž je zámek Obříství (1) a kostel Narození sv. Jana Křtitele. V přímé vizuální vazbě se zámkem se nachází další hlavní prvek – hospodářský dvůr (3). Významná linie v podobě cesty (4) vedoucí od zámku (1) s kostelem (2) disponovala alejemi, a tvořila zřejmě přímou vazbu s blízkým zámečkem Na Štěpáně. Vedlejším prvkem je cesta s alejí (5) vedoucí od dvora, která doplňuje cestní síť. Další tři hlavní prvky tvoří ne zcela liniová cesta s alejí (6) a plocha bažantnice (11), v níž se nachází stavba myslivny (10). Od myslivny (10) se táhnou dva lesní průseky (12,13) směřující k přilehlé cestě (6). Celkovou kompozici doplňuje množství blízkých remízků (7,8,9,14).

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci kompozice došlo k poškození hlavních prvků, myslivny (10) a od ní vedoucí vazby ke dvoru (3) v podobě cesty s alejí (6). Zanikly také doplňkové prvky, jimiž jsou plochy remízků (7,8,9,14) a vedlejší vazby v podobě lesních průseků (12,13), které se nachází v ploše bažantnice (11). Neexistující prvky této kompozice jsou však stále obnovitelné. Vazby dvou zbylých cest (4,5) na zámek s kostelem či dvůr jsou dochované a dodnes součástí cestní sítě obce. Došlo však k zániku oboustranných alejí u obou těchto linií. V případě cestní linie (4) u řeky Labe je alej nahrazena novou výsadbou stromořadí.

Velice dobrým kvalitativním stavem disponuje bažantnice (10), zámek (1), kostel (2) a hospodářský dvůr (3). Jedná se o stěžejní prvky tvořící tuto kompozici. Stavby nejsou nijak výrazně narušeny. Vizuální úzká vazba mezi nimi je zachována. Lesní porost bažantnice je hustý, bez viditelného poškození.

V rámci celkové kompozice jsou zaniklé či narušené některé hlavní prvky a vazby. Naopak množství zbylých hlavních prvků či vizuálních vazeb je dochováno a ve výborném kvalitativním stavu. Obnova celkové kompozice je stále možná.

Krajinná kompozice Obříství je řazena do kategorie č. 4.

10) STRUHY

Základní informace:

Název obce: Struhy (Čachovice) k.ú.: Struhy ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 207 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: lovecký zámek * Koncept: profánní Název: Struhy
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1B Číslo: 51

Památková péče:

kostel sv. Petra a Pavla – KP, kat. č. 1000138301, areál kostela se nachází uprostřed části obce Struhy na mírném návrší, součástí areálu je budova kostela, márnice, hřbitova, ohrazení s branou a kříže vně areálu, před hlavní branou

Historický vývoj území:

V obci Struhy dříve stávala středověká tvrz zřejmě v místech hospodářského dvora. V roce 1611 z finančních důvodů přenechal císař a král Rudolf II. ves Čachovice a Struhy Adamu Linhartovi z Najenperku. Ves s poplužním dvorem tak vlastnil majitel vlkavského panství. Adam Linhar později odkázal ves Vlka, Struhy a Čachovice manželce Hedvice. V roce 1622 po konfiskaci majetku byla nejen ves Struhy postoupena Adamovi z Valdštejna. Ves se tak stala součástí loučeňského panství rodu Valdštejnů, kteří mimo poplužního dvora vlastnili také nedaleký hospodářský dvůr Karlov (severně od obce), včetně ovčína a mlýna (směrem na Bor) u řeky Vlka. Později za německé okupace se dvůr Karlov s přílehlými pozemky stává součástí vojenského výcvikového prostoru Milovice. Vesnice Struhy byla tak pomalu vysídlována a dvůr Karlov zanikl. Během druhé světové války kronika obce Čachovice shořela, nová kronika je vedena od roku 1945. Výše uvedené informace jsou tedy čerpány z dochované kroniky vedlejší obce Vlka. (Čachovice, ©2019)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Fotodokumentace:

Část panského dvora uprostřed obce – jádro kompozice

Cesta vedoucí z obce k zaniklému dvoru Karlov

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

Kategorie č. 5: krajinná kompozice silně poškozená

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – hospodářský dvůr uprostřed obce
- 2 – vazba mezi dvory
- 3 – hospodářský dvůr
- 4 – cesta s alejí
- 5 – cesta s alejí
- 6 – hospodářský dvůr Karlov (Maxmilianhof)

Popis skladby kompozice:

Hlavními prvky kompozice jsou tři dvory propojené přímou cestou s alejí (4) a vizuální vazbou (2) mezi zástavbou obce. Vedlejším prvkem je cesta s alejí (5) v blízkosti hospodářského dvora Karlov (6) severně směřující ke vzdálené hájovně či sadu. Západně od dvora Karlov jsou na archivních mapách znatelné lesní průseky, severně pak hájovna. Vzhledem k určenému schématu kompozice 1B, jež vylučuje plošné prvky a k následnému prověření, není lesní plocha s průseky do kompozice zařazena. Pokud by tyto prvky byly součástí kompozice, jednalo by se o schéma 2B. Projekt IGA ZF MENDELU stanovuje jádrem kompozice lovecký zámek. * Existence loveckého zámku v území nebyla prokázána, proto je jádrem kompozice zvolen poplužní dvůr (1) uprostřed vsi.

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci krajinné kompozice došlo k zániku několika hlavních prvků, a to dvora Karlov (6) vlivem změny využití území jako vojenského areálu a prostředního hospodářského dvora na okraji obce (3) vlivem nové zástavby rodinných domů. Poškozeno je také jádro kompozice, poplužní dvůr v centru obce (1), z něhož je dochováno pouze několik budov a v současné chvíli funguje jako fotovoltaická elektrárna.

Existující, avšak ve špatném stavu je hlavní kompoziční linie v podobě cesty s alejí (4) propojující soubor všech tří dvorů. Cesta je dochována, zanikla však alej, kterou nahradila náletová zeleň.

Cesta s alejí v blízkosti bývalého dvora Karlov (5) není dochována, její obnova je ale stále možná. Cesta by v současné podobě území neměla přílišný potenciál a využitelnost. Zřejmě z tohoto důvodu nebyla nadále zachována.

Výborným kvalitativním stavem disponuje vizuální vazba (2) v obci mezi dvěma dvory. Struktura zástavby vsi zůstala zachována, proto nedošlo k narušení či zániku této vazby.

Hlavní kompoziční prvky jsou buď zaniklé či poškozeny. Prostorové souvislosti vytvářející kostru kompozice jsou znatelně narušeny. Její obnova je neúměrně náročná. Celková krajinná kompozice je proto zařazena do kategorie č. 5.

11) LUŠTĚNICE

Základní informace:

Název obce: Luštěnice k.ú.: Luštěnice ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 209 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: zámek Koncept: profánní Název: Luštěnice
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1B * Číslo: 53

Památková péče:

socha sv. Jana Nepomuckého – KP, kat. č. 1000144977, dílo z roku 1772;
 zámek – KP, kat. č. 1000134939, pozdně barokní stavba z 18. st. v blízkosti kostela a hospodářského dvora;
 kostel sv. Martina – KP, kat. č. 1000134578, hřbitovní kostel z 18. st. stojící vedle zámku na návsi

Historický vývoj území:

Prvním majitelem vsi se okolo roku 1268 stává Pavel z Luštěnic. Ves často mění své majitele až do roku 1481, kdy byla část Luštěnic odkoupena nejvyšším komorníkem českého království a hejtmanem boleslavského kraje. Ves tak byla připojena k mladoboleslavskému panství. V boleslavském panství zůstaly Luštěnice i za vlády rodu Lobkoviců, kdy došlo k jejímu připojení ke Kosmonosům. Panství Kosmonosy držel do roku 1739 hrabě Heřman Černín z Chudenic, následně pak Josef Scherzer z Kleinmühl. V roce 1740 nechal vystavět barokní zámek a letohrádek Sanssouci. Kostel sv. Martina stál v obci již ve 14. st., avšak kolem roku 1774 byl nahrazen novým kostelem s farou. Pozdějším majitelem Luštěnic a zámku se stává Kristian Filip hrabě z Gallas, který panství připojuje k Horkám nad Jizerou. Okolo roku 1805 zámek využíval rod Nosticů-Reinecků pro úřednictvo. Zámek však pustne, jeho stav je do roku 2014 havarijní, prováděny jsou jen nejnnutnější opravy. Velice nákladnou rekonstrukcí zámek prochází v letech 2014-2016. Oprava je komplexní, rekonstrukcí prochází jak exteriéry, tak i interiéry zámku. Fotografie níže zobrazuje stav zámku po rekonstrukci. (Luštěnice, ©2019)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Fotodokumentace:

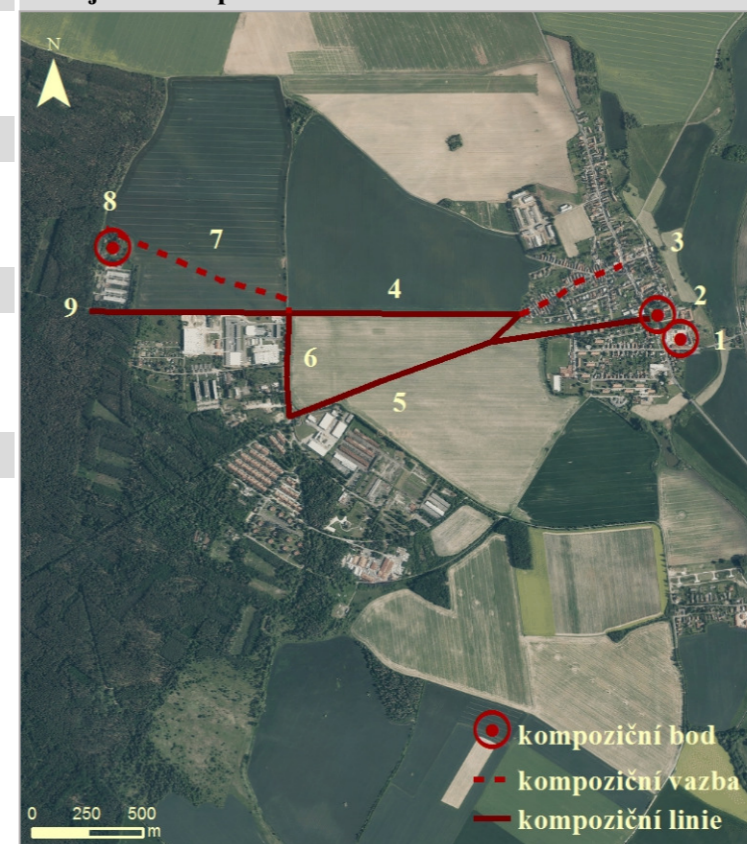

Zámek Luštěnice – jádro kompozice

Přestavba dvora

Bývalá cesta s alejí

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

Kategorie č. 5: krajinná kompozice silně poškozená

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – hospodářský dvůr
- 2 – zámek
- 3 – kompoziční vazba skrz obec
- 4, 5, 6 – cesta s alejí
- 7 – kompoziční vazba od letohrádku
- 8 – letohrádek (Sanssouci)
- 9 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Hlavním bodovým prvkem kompozice je zámek Luštěnice (2), blízký hospodářský dvůr (1) a vzdálenější letohrádek Sanssouci (8). Cesta s alejí (4,9), jež má vizuální vazbu na zámek (2), směřuje k letohrádku (8), od něhož vede fyzická vazba (7) k cestní síti (4,5,6). Cestní síť s alejemi (4,5,6) utváří geometrizaci krajiny. Na III. voj. mapování je zřetelné vizuální propojení cesty (4) se dvorem (1). Naopak II. vojenské mapování směřuje tuto vizuální vazbu k zámku. Vzhledem k současné poloze objektů je patrná vazba se zámek. Ve vojenském mapování mohlo dojít k nepřesnostem, nebo k drobné změně polohy cesty. * Projekt IGA ZF MENDELU uvádí schéma kompozice 1B. Vzhledem k většímu množství zapojených prvků bylo schéma kompozice změněno na 1C.

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci krajinné kompozice došlo k zániku několika hlavních prvků, a to letohrádku Sanssouci (8) vlivem nevyužitelnosti. Dále také cesty s alejí (5) vedoucí od zámku vlivem zástavby a překryvu ornou půdou. Neexistující, avšak obnovitelná je vazba (7) od letohrádku navazující na cesty s alejemi (4,5,6,9). Vazba po zániku letohrádku ztratila svůj potenciál.

V dobrém kvalitativním stavu je jádro kompozice – zámek Luštěnice (2), jenž je pro kompozici klíčovým prvkem. Po dlouhé době chátrání byl zámek v roce 2014 zrekonstruován a dodnes je udržován. V blízkosti zámku se nachází kostel sv. Martina, jenž není součástí kompozice, neboť se jedná o profánní koncept. V těsné blízkosti zámku leží hospodářský dvůr (1), který byl součástí panství. Některé z budov hospodářského dvora (1) nejsou udržovány, do jiných bylo zasaženo přístavbou nebo rekonstrukcí. V areálu budov je například motorest, či skladovací prostory. Prvek dvora je hodnocen jako existující, avšak ve špatném stavu. Dochována je také významná cesta (4,9) vizuálně směřující k zámku s absencí aleje a vizuálního průhledu na zámek (2) důsledkem nové zástavby.

Několik hlavních prvků kompozice je zaniklých či poškozených, prostorové souvislosti vytvářející kostru kompozice jsou narušeny. I přes kvalitativní stav tří prvků kompozice, včetně jejího jádra, je obnova kompozice velice náročná. Celková krajinná kompozice je proto zařazena do kategorie č. 5.

12) DOBROVICE

Základní informace:

Název obce: Dobrovice k.ú.: Dobrovice ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 247 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: dvůr Koncept: kombinovaný Název: Dobrovice

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2A *

Číslo: 50

Památková péče:

zámek – KP, kat. č. 1000153913, renesanční stavba z 16. st. doplněná o kapli v 19. st., částečně přestavěná na cukrovar; městský dům – KP, kat. č. 1000157760 a 1000143124; radnice – KP, kat. č. 1000144340; socha sv. Václava – KP, kat. č. 1000129602; fara – KP, kat. č. 1954346260; socha Anděla Strážného - KP, kat. č. 1000126599; kostel sv. Bartoloměje – KP, kat. č. 1000131158; zemědělský dvůr – KP, kat. č. 1000148761 – dvůr náležející k Dobrovickému zámku; sloup se sousoším Nejsvětější Trojice – KP, kat. č. 1000141632

Historický vývoj území:

Ves Dobrovice se prvně připomíná v r. 1249. Ve 14. st. byla zformována protáhlá návěs od tvrze na jižním konci vsi, a to výše do svahu pod kostel. V roce 1558 povýšil Ferdinand I. ves na městečko v rámci žádosti majitele Jindřicha z Valdštejna. Jindřich nechal postavit na místě tvrze zámek a v jeho blízkosti pozdně gotický kostel sv. Bartoloměje, a to v letech 1559-1571. U kostela se nachází barokní fara z roku 1709. Jindřichův syn Henyk čtyřkřídlový objekt zámku s příkopem dokončil a nechal v něm zřídit tiskárnu. K. Weinrich z Wetzlarzu v roce 1831 vybudoval v západní části zámku cukrovar, kvůli němuž musela být odstraněna zámecká kaple. Došlo také k poškození interiéru zámku. Následovaly další stavební úpravy, jako demolice severního křídla a část západního a východního křídla. V blízkosti zámku vznikaly nové výrobní budovy potřebné pro chod cukrovaru. V roce 1923 připadl zámek včetně budov cukrovaru do vlastnictví Ústecké rafinérii cukru. (Dobrovice, 2006)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., historická fotografie města Dobrovice):

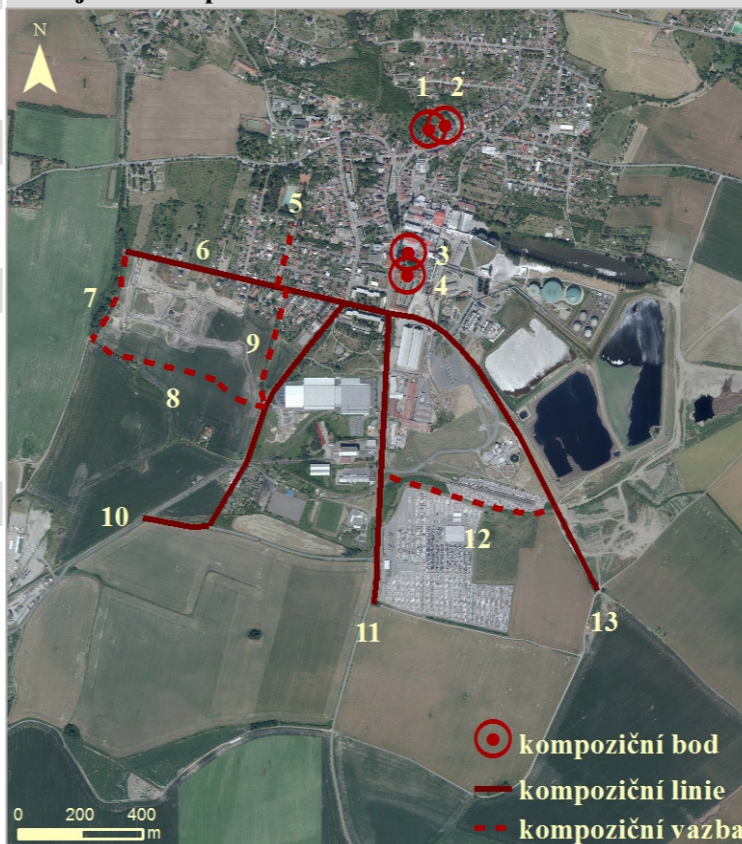
Fotodokumentace:

Kostel sv. Bartoloměje – hlavní prvek kompozice

Hospodářský dvůr u zámku – jádro kompozice

Krajinná kompozice:

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – kostel sv. Bartoloměje
- 2 – fara
- 3 – zámek Dobrovice
- 4 – hospodářský dvůr (cukrovar)
- 5, 7, 8, 9, 12 – kompoziční vazba doplňující cestní síť
- 6, 10, 11, 13 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Kostra kompozice je tvořena zámek (3) s hospodářským dvorem (4), tvořící jádro kompozice a cestní sítí doprovázené alejemi (6, 10, 11, 13). Cesty jsou provázány fyzickými vazbami (5, 7, 8, 9, 12) v podobě stromořadí, či drobných cest pro zvýšení prostupnosti území a geometrizace krajiny. Kombinovaný koncept uvádí přítomnost sakrálního prvku, jímž je kostel sv. Bartoloměje (1) s blízkou farou (2). Historické fotografie a pohlednice (viz Archivní mapy, fotografie a vyobrazení) dokládají vizuální vazbu mezi zámek (3) a kostelem (1).

* Projekt IGA ZF MENDELU uvádí schéma kompozice 2A. Protože nebyl ověřen plošný prvek jako součást kompozice, je kompoziční schéma změněno na 1D. Jedná se tedy o větší množství bodových a liniových prvků.

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci krajinné kompozice došlo k zániku alejí (6, 10, 11, 13) a části cestní sítě (10, 13), včetně některých kompozičních vazeb (8, 9). Vlivem výstavby průmyslového areálu cukrovaru založeného v roce 1831 vlastníkem panství K. A. Thurn-Taxisem, došlo ke značným změnám v území, včetně změn v krajinné struktuře. (Jedná se o největšího producenta cukru v České republice.) Změna využívání území způsobila zánik většiny vodních prvků (součástí zázemí hospodářského dvora) viditelných na II. vojenském mapování, stavební úpravy zámku, zánik vizuální vazby zámku s kostelem a cesty s alejí (13). Krajinnou kompozici tak ovlivnila změna z hospodářského využití na využití průmyslové. V místě neobnovitelných prvků se nachází zástavba rodinných domů (10) či zázemí cukrovaru, např. rozsáhlé plochy odkaliště. Velice dobrým kvalitativním stavem disponují bodové prvky kompozice. Jedná se o kostel sv. Bartoloměje (1) s farou (2), zámek (3) a hospodářský dvůr (4). Prvky jsou (i vlivem působení cukrovaru) udržovány a využívány. Existující, avšak s absencí alejí, je dochována kostra cestní sítě kompozice. Cesty dnes představují místní či účelové komunikace s doprovodnou náletovou zelení.

Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 4. Některé hlavní prvky a kompoziční vazby jsou narušeny. Obnova hlavní kostry krajinné kompozice je i přes její náročnost možná.

Kategorizace:

● Kategorie č. 4: krajinná kompozice poškozená

13) NEPŘEVÁZKA

Základní informace:

Název obce: Nepřevázka k.ú.: Nepřevázka ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 235 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: dvůr Koncept: profánní Název: Nepřevázka
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2A Číslo: 49

Památková péče:

Tvrziště Hrádek, archeologické stopy – KP, kat. č. 1000130053, středověká památka situovaná na kopci mezi vesnicí Nepřevázka a Chloumek, velice dobře patrné valy, areál je však poškozen stavbou betonového bunkru

Historický vývoj území:

Ve 13. st. patřila ves Ctiboru ze Vtelna jako součást Jizerního Vtelna. Kmetci dvůr ve vsi patřil později k Vinařicům, v roce 1340 jej Havel z Vinařic daroval Půtovi ze Žandova spolu s Vinařickým a Křimínským majetkem. Okolo roku 1447 získal ves Jan Černín z Černína. Po několika změnách majitelů vsi zakoupil v roce 1551 poplužní dvůr Jiřík Cetenský z Cetna. Tak byl dvůr znovu připojen k vinařickému panství. Dalšími významnými majiteli vsi byli například Zikmund Berka z Dubé či Michal Slavata z Chlumu. V roce 1695 získal Nepřevázku Ota Ferdinadn z Nostic a následně Karel Arnošt z Valdštejna, po němž panství zdědila jeho dcera Marie Anna. Marie Anna jej v roce 1756 odkázala synovi Karlu Egonu. Roku 1808 přejímá vládu nad Dobrovským panstvím včetně Nepřevázky rod Thurn-Taxisů. Posledním majitelem panství byl kníže Hugo Thurn-Taxis, od něhož si statek pronajal a později odkoupil Slavoj Schonfeld. Jedním z posledních majitelů dvora v obci Nepřevázka byl Josef Nepomucký, který jej ve 20. st. zakoupil od zmíněného Slavoj Schondelfa. (Nepřevázka, ©2006-2009)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

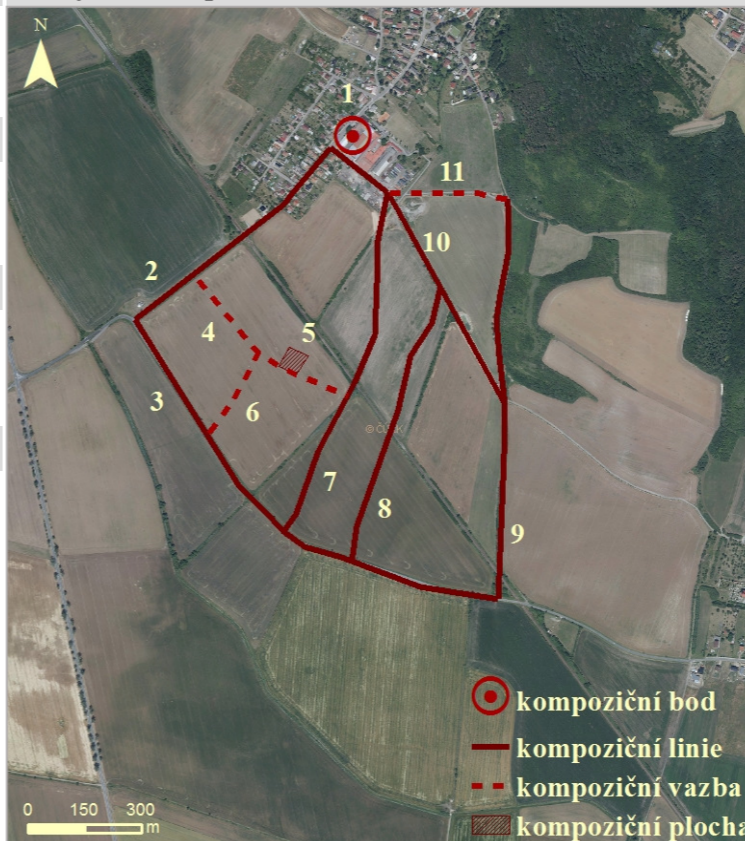
Fotodokumentace:

Bývalý hospodářský dvůr – jádro kompozice

Bývalá cesta s alejí vedoucí od hospodářského dvora

Krajinná kompozice:

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

1 – hospodářský dvůr
 5 – remízek
 4,6,11 – kompoziční vazba
 2,3,7,8,9,10 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Hlavním prvkem a jádrem kompozice je poplužní dvůr (1). Od dvora vedoucí cesty a aleje (2,3,7,8,9,10) vytváří prostorový efekt rozdělení krajiny do menších prostorů. Ta je pak vnímána v menším měřítku. V kompozici jsou znatelné úpravy, které vytváří jakýsi prostorový řád. Cesty také umožňují prostupnost krajinou a snazší využití zemědělské půdy v blízkosti hospodářského dvora. Cestní síť (2,3,7,8,9,10) s vazbami (4,6,11) naznačuje možnou geometrizaci krajiny. V tomto případě však nedošlo k narovnání linií, není znatelná symetrie a další prvky typické pro geometrizaci krajiny. Jedná se tedy zřejmě o úpravu krajiny v zázemí dvora pro snazší užívání a provázání cestní sítě. Do kompozice znatelně zasáhla výstavba železniční trati (viz III. voj. map.).

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci této komponované krajiny došlo k zániku některých hlavních prvků kompozice, či k jejich poškození. Jedná se o zánik některých cest (7,8,9) a alejí (2,3,9,10) tvořící spolu s hospodářským dvorem (1) hlavní kostru kompozice. K jejich zániku vedlo zřejmě zavedení železniční tratě pod obcí Nepřevázka. V krajině tedy došlo k výstavbě bariéry a cesty tak ztratily svou využitelnost. V současné chvíli je jediným možným přechodem železniční přejezd v obci a dále na hlavní silnici vedoucí do obce Sýčina. Neexistující, avšak stále obnovitelná je plocha remízku (5) a od ní vedoucí vazby (4,6) k cestám s alejemi (2,3,7). Samotné jádro kompozice, hospodářský dvůr (1), je v dnešní době po rekonstrukci využíváno jako restaurační zařízení „hospoda Na Statku“. Některé z budov dvora zřejmě slouží k průmyslové výrobě. Po porovnání historických a současných mapových podkladů došlo patrně k výstavbě nové budovy uprostřed hospodářského areálu. Prvek je tak hodnocen jako existující, avšak ve špatném kvalitativním stavu, neboť rekonstrukcí a přístavbou došlo k poškození jeho charakteru.

Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 5. Prostorové souvislosti utvářející kostru kompozice jsou znatelně narušeny. Obnova takové kompozice vzhledem k zániku nebo poškození veškerých alejí a některých hlavních či vedlejších prvků je neúměrně náročná.

Kategorizace:

Kategorie č. 5: krajinná kompozice silně poškozená

14) DLOUHÁ LHOTA

Základní informace:

Název obce: Dlouhá Lhota k.ú.: D. Lhota u Mladé Boleslavi ORP: Mladá Boleslav
Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 225 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: dvůr Koncept: profánní Název: Dlouhá Lhota
Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 0A / 0B Číslo: 52

Památková péče:

-

Historický vývoj území:

Dlouhá Lhota, původně nazývaná Lhota Mravinná, se v písemných pramenech objevuje v roce 1383. Ve 14. st. vlastní ves rod Wartemberků. V pol. 15. st. spolu s velkostatkem Březno přechází do držení purkrabího v Hradci Králové Jindřicha Valdštejna, od něhož ves kupuje Jan Lapáček ze Sukorad. Jan sídlil na vodní tvrzi mimo vesnici, která se nacházela na soutoku říčky Klenice a potoka z Matrovice, v blízkosti Dlouhé Lhoty. Roku 1457 Jan získává vesnici Skašov, k níž příslušelo šest kmetcích dvorů (dvůr selský/poddaný, zatížen povinnou robotou a úroky), lesy a mnoho dalších pozemků. Na Skašově býval ještě před rokem 1440 poplužní dvůr, později byl však rozdělen na kmetčí dvory. Jan po roce 1457 kupuje také dvory ve vsi Březno, stává se tak zakladatelem rozsáhlého březenského panství, k němuž náleželi statky na Skašově, Lhotě Mravinné (dnes Dlouhé Lhotě) a v Sukoradech. Po smrti Jana přejímá panství syn Jiří. V roce 1544 získává majetek včetně poplužního dvora Matrovice rod rytířů Bubnů z Bubna na následných 205 let. Do roku 1570 byl kousek od Lhoty Mravinné využíván blízký Klenický rybník, jenž byl později stržen povodní, a tak zanikl. Tricetiletá válka zpusťovala veškeré osady, včetně Dlouhé Lhoty. Ve vsi tak zůstalo pouze několik usedlostí. Rokem 1991 se Dlouhá Lhota stává samostatnou s vlastním obecním zastupitelstvem a starostou. (Dlouhá Lhota, ©2005-2019)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (I. voj. map., II. voj. map.):

Fotodokumentace:

Obec Dlouhá Lhota

Pohled na dvůr Skašov

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

● Kategorie č. 3: krajinná kompozice částečně zachovalá

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – kmetčí dvůr Skašov
- 2 – sídlo Skašov
- 3 – obec dlouhá Lhota
- 4 – sídlo Matrovice
- 5 – poplužní dvůr Matrovice

Popis skladby kompozice:

Projekt IGA ZF MENDELU uvádí potenciálně komponovanou krajinu v obci Dlouhá Lhota (3) se schématem kompozice 0A. Schéma s označením 0 značí přítomnost jednoho či dvou významných znaků bez patrné vazby. Kompozice je v takových případech možná, avšak neurčitelná. Protože se v obci (3) dle archivních map nenacházel žádný dvůr, jenž má tvořit jádro kompozice, ani jiný prvek naznačující existenci komponované krajiny, byly identifikovány nejbližší možné dvory s totožnými charakteristikami. Jedná se o kmetčí dvůr Skašov (1) na východ od obce, jež stejně jako Dlouhou Lhotu (3) vlastnil Jan Lapáček ze Sukorad. Druhou možností je poplužní dvůr v Matrovicích (5), který později stejně jako Dlouhou Lhotu vlastnil syn Jana Lapáčka Jiří. Výkres zobrazuje oba zmíněné dvory.

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

Projekt IGA ZF MENDELU uvádí v rámci III. vojenského mapování schéma kompozice 0B, což naznačuje existenci dvou významných prvků bez vzájemných či těžko identifikovatelných vazeb. Vzhledem k výše uvedenému je celková kompozice hodnocena na základě dvou blízkých dvorů (1,5), které splňují stanovené charakteristiky a mohou tak tvořit myšlenou kompozici. Jedná se o dvůr Skašov (1) a Matrovice (5).

Dvůr Skašov (1) je v současné době využíván jako fotovoltaická elektrárna a zrekonstruován, proto je hodnocen jako prvek existující v kvalitativním stavu. Naopak dvůr v Matrovicích (5) je sice dochován, avšak ve špatném kvalitativním stavu. Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 3, jež připouští drobné poškození prvků. Vzhledem k absenci jakýkoliv vazeb jsou hodnoceny jen bodové prvky.

(Potenciální kompozice dvora Skašov je hodnocena samostatně v kartě lokality č. 15.)

15) SKAŠOV

Základní informace:

Název obce: Petkovy k.ú.: Petkovy ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 258 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: dvůr Koncept: profánní Název: Skašov
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 0B Číslo: 15

Památková péče:

sýpka, bývalá tvrz – KP, kat. č. 1000146814, dochovaná renesanční tvrz přestavěná na barokní sýpku

Historický vývoj území:

Vůbec první zmínka o obci Petkovy je datována k roku 1393. Na Skašově býval ještě před rokem 1440 poplužní dvůr, později byl však rozdělen na kmetcí dvory. Celý statek získal později Petr Božič, po jeho smrti přechází majetek na krále Ladislava, jenž Skašov věnuje bohatému Janu Lapáčkovi ze Sukorad. Roku 1457 tak získává statek Skašov, k němuž příslušelo šest kmetcích dvorů, lesy a mnoho dalších pozemků. Jan kupuje také dvory ve vsi Březno. Stává se tak zakladatelem rozsáhlého březenského panství, k němuž náležely statky na Skašově, Lhotě Mravinné (dnes Dlouhá Lhotě) a v Sukoradech. V roce 1544 se dědici březenského panství stává rod Bubnů z Bubnu. Panství se dělí mezi syny majitele a Skašov spolu s poplužním dvorem v Matrovicích, Dlouhou Lhotou a Sukorady náleží Heřmanu Bubnovi. Heřman nechává na Skašově v místě dnešní sýpky vystavět tvrz, založit poplužní dvůr a zahrady se sady. V Matrovicích buduje mlýn a na Skašově kovárnu s krémou. Později vykupuje ves Řitonic. Ke Skašovu tak spadá poplužní dvůr matrovický, skašovský a řitonický. Během třicetileté války Skašov pustne, z tvrže zbývají jen zdi a sklepy, dvůr je vypálený. Roku 1749 končí panování rodu Bubnů z Bubna, pánů ze Skašova a Března. Majetek přechází do vlastnictví rodu Netolických z Netolic. Zanedlouho však mění majitele. Ve 20. st. kupuje Skašov s okolními lesy Pavel Gelner, obchodník z Mladé Boleslavi. (Dlouhá Lhota, ©2005-2019)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

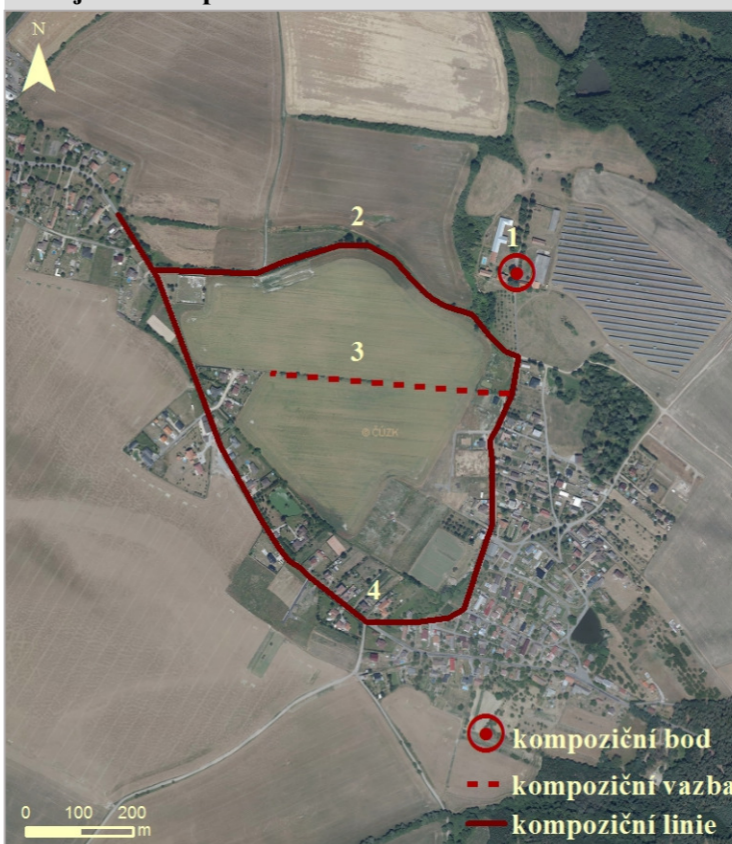
Fotodokumentace:

Pohled na dvůr Skašov

Dvůr Skašov s hlavní branou

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

Kategorie č. 2: krajinná kompozice převážně zachovalá

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

1 – hospodářský dvůr
 3 – kompoziční vazba v orné půdě
 2,4 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Projekt IGA ZF MENDELU vymezil jako možnou potenciální komponovanou krajinu v obci Dlouhá Lhota, v níž se však nevyskytují žádné významné znaky naznačující existenci takové kompozice (viz předchozí karta lokality č. 14). Nejbližším sousedním dvorem s obdobnými charakteristikami a historicky totožným majitelem je dvůr Skašov. Protože jej zmíněný projekt nevymezuje, byla stanovena vlastní charakteristika. Projektem zamýšlenou kompozicí tedy mohl být skašovský dvůr, avšak toto území spadá pod obec Petkovy, nikoli pod obec Dlouhá Lhota. Možnou kompozici tvoří kmetcí dvůr Skašov (1) a cestní síť (2,4) místy doprovázená alejemi. Na pozemcích u dvora je také vazba (3) mezi pozemky a cestami.

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

Namísto Projektem IGA ZF MENDELU stanovené lokality Dlouhá Lhota, bylo vytvořené hodnocení dochovanosti blízkého dvora Skašov (1). Samotný dvůr disponuje kvalitativním stavem. V současné době je tento prvek po rekonstrukci a využíván jako fotovoltaická elektrárna. Hlavní stavby areálu dvora nejsou znatelně narušeny přístavbami ani jinou dostavbou.

V rámci kompozice byla stanovena přítomnost jednoho významného znaku, a to hospodářského dvora (1). Zázemí areálu tvoří cesty místy doprovázené alejemi (2,4), a to především směrem na obec Dlouhá Lhota. Tyto prvky však mezi sebou nemají patrnou záměrnou kompoziční vazbu, neboť se může jednat pouze o cestní síť pro přístupnost dvora a blízkých pozemků se zemědělskou půdou. Z toho důvodu je schéma kompozice hodnocené jako 0B. Označení 0 upozorňuje na možnou kompozici, avšak z hodnocených podkladů neurčitelnou. Písmeno B značí více možných kompozičních prvků. Třída hodnocení schématu je převzata z Metodiky identifikace komponovaných krajin. Na jejímž základě lze tuto neurčitelnou kompozici zařadit do třídy 0. Pokud by tuto třídu metodika neurčovala, nebyla by tato lokalita zařazena mezi komponované krajiny. (Kulišťáková a kol., 2014)

Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 2.

16) OBRUBY

Základní informace:

Název obce: Obruby k.ú.: Obruby ORP: Mladá Boleslav
Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 255 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: dvůr Koncept: profánní Název: Obruby
Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2C * Číslo: 27

Památková péče:

venkovská usedlost – KP, kat. č. 1000126838, roubený dům z 18. st. s chlévy

Historický vývoj území:

Obec Obruby, dříve také Velké Obruby, se v písemných pramenech objevuje v roce 1408. Počátky slovanského osídlení území obce lze zařadit do 14. st. V té době v Obrubách stávala tvrz či zemanský dvorec nacházející se původně v místech dnešní mateřské školy. Prvními majiteli se stávají vladykové z Obrub, v roce 1530 ves s tvrzí získávají pánové ze Šanova. Po 45 letech prodávají ves Odkolkům z Újezdce. Později Obrubce přejímá významný rod Lobkoviců a připojují tak ves ke kosteleckému panství, které sdílí s Krajíři z Krajku. Chátrající tvrz později přebírají Červínové z Chuděnic. Ač není tvrz obnovena a udržována, její stavba vydržela až do roku 1924. Následně došlo k demolici. (Obruby, 2019a)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Fotodokumentace:

Drobná sakrální architektura (Obruby, 2019b)

Letecký pohled na obec Obruby (Obruby, 2019b)

Krajinná kompozice:

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – zemanský dvorec Obruby
- 2 – kompoziční vazba mezi dvěma dvory
- 3 – dvůr Malobratřice
- 4 – cesta s alejí
- 5 – dvůr Soleček

Popis skladby kompozice:

Projekt IGA ZF MENDELU uvádí potenciálně komponovanou krajinu v obci Obruby. Stanovenému schématu 2C odpovídá více sousední kompozice v obci Obrubce, proto je také zpracována v rámci karty lokality č. 17. Protože se v obci Obruby nachází pouze jeden možný kompoziční prvek v podobě dvora (1), byla identifikována potenciální vazba na blízký dvůr Malobratřice (3) a dvůr Soleček (5). Komponovaná krajina by se tak skládala ze soustavy tří dvorů (1,3,5) propojených cestou s alejí (4) a vazbou v podobě cesty (2). Vzhledem k propojení dvorů je jádrem kompozice zemanský dvorec (1) v obci Obruby. * **Kompoziční schéma z výše uvedených důvodů odpovídá hodnocení 1C.**

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci kompozice v obci Obruby byla stanovena přítomnost jednoho významného znaku, a to zemanského dvorce (1). Jedná se o dvůr Obruby (1), jenž je dnes nahrazen novostavbou mateřské školy a zástavbou rodinných domů. Prvek je proto veden jako neexistující a neobnovitelný.

Vzhledem ke stanovenému schématu 2C byly hledány v nejbližším okolí možné další významné znaky s vazbou na dvůr v Obrubách (1). Projektem IGA ZF MENDELU je zřejmě myšlena kompozice složená ze tří dvorů. Dvora Obruby (1), Malobratřice (3) a Soleček (5). Sousední dvory (3,5) jsou v současné době dochované, avšak ve špatném stavu. Dvůr v obci Malobratřice (3) je narušen přístavbou a částečnou přestavbou budov. Dvůr v obci Soleček (5) naopak chátrá. Vazba (2) v podobě cesty od dvora Obruby (1) směrem na dvůr Malobratřice (3) je v jižní části dochovaná. Severní část cesty (2) propojující oba (1,3) dvory je dnes překryta funkcí orné půdy. Cesta (2) je však stále lehce obnovitelná. Alej (4) směřující na dvůr Soleček (5) je zřetelně prořídlá, v některých částech je nahrazena náletovou zelení. Hodnocena je proto jako existující, avšak ve špatném kvalitativním stavu. Celková krajinná kompozice je na základě zániku hlavního prvku a jádra kompozice zařazena do kategorie č. 5.

(Potenciální kompozice v obci Obrubce je hodnocena samostatně v kartě lokality č. 17.)

Kategorizace:

Kategorie č. 5: krajinná kompozice silně poškozená

17) OBRUBCE

Základní informace:

Název obce: Obrubce k.ú.: Obrubce ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 234 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: dvůr Koncept: profánní Název: Obrubce
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2C * Číslo: 17

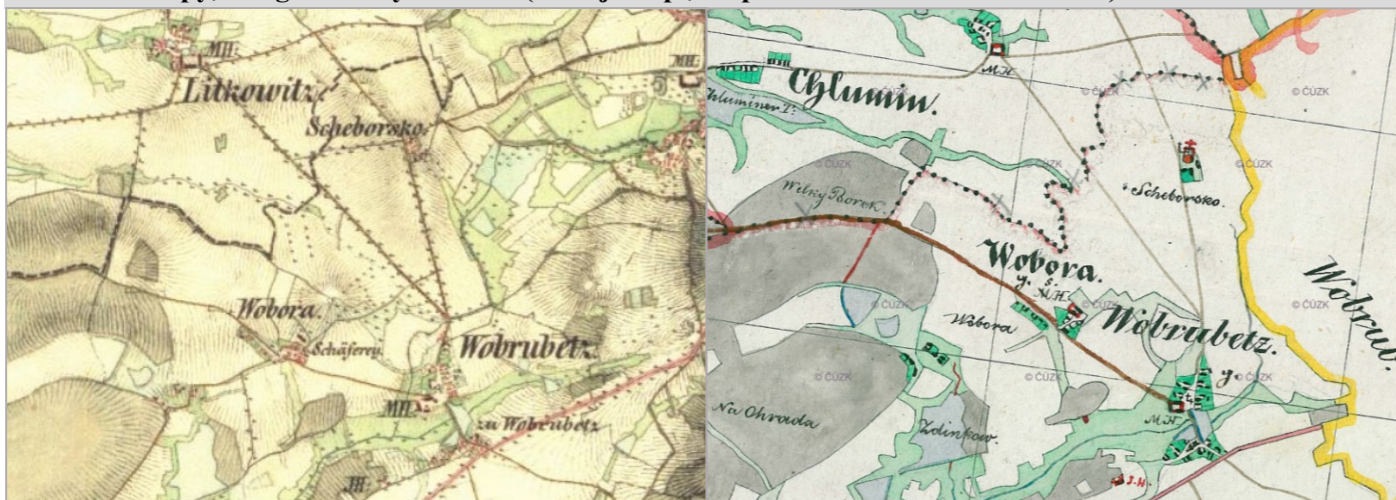
Památková péče:

kostel Nejsvětější Trojice – KP, kat. č. 1000131836, hřbitovní kostel upravený do barokní podoby v 18. st.;
 sousoší Nejsvětější Trojice – KP, kat. č. 1000126824, sochařské dílo z roku 1721

Historický vývoj území:

První písemná zmínka o obci je datována k roku 1335. Pozůstatky téhož roku založené tvrze se dnes nachází v budově statku č.p. 13, kde jsou zachovány klenuté stropy a 90 cm široké zdivo. K držení majitelů vsi a tvrze v Obrubcích patřil také statek ve Vršci, Litkovicích a Malobratřicích. K prvním majitelům patří Mikuláš z Obrubce a okolo roku 1400 vladykové Ušákové z Lomnice pocházející z tvrze a vsi Lomnice. V roce 1477 získává ves Mikuláš Okáč z Bříšťan, roku 1505 Albrecht z Rychnova a v roce 1519 Obrubickou tvrz s poplužním dvorem kupuje Kunrát Krajíř z Krajku. Ves tak připojuje k boleslavskému panství. V 16. st. Krajířové z Krajku přestavují část tvrze na nové sídlo u dvora. (Obrubce, 2019)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., mapa kultur Stabilního katastru):

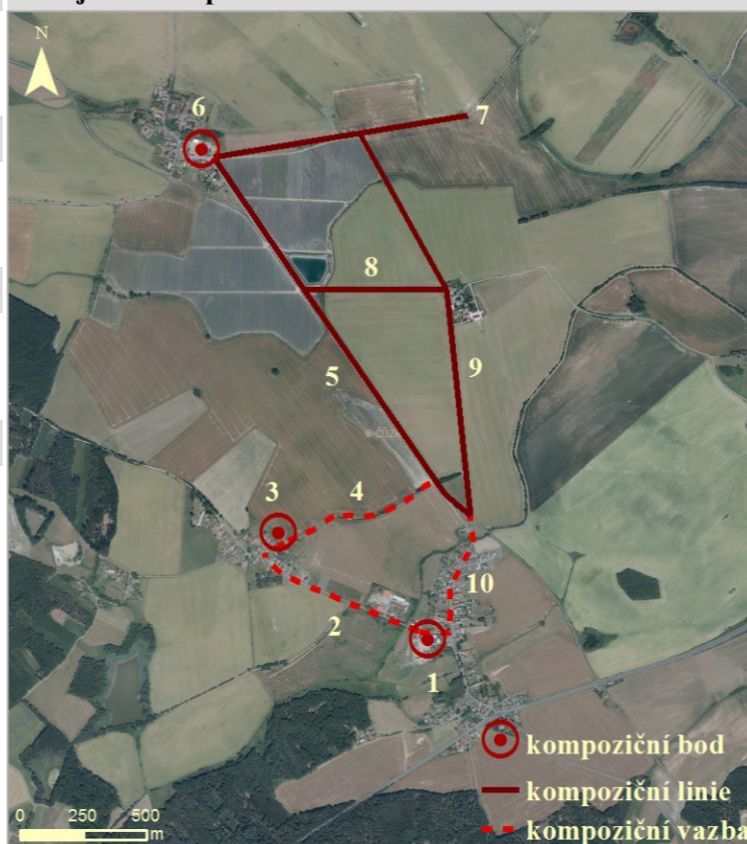
Fotodokumentace:

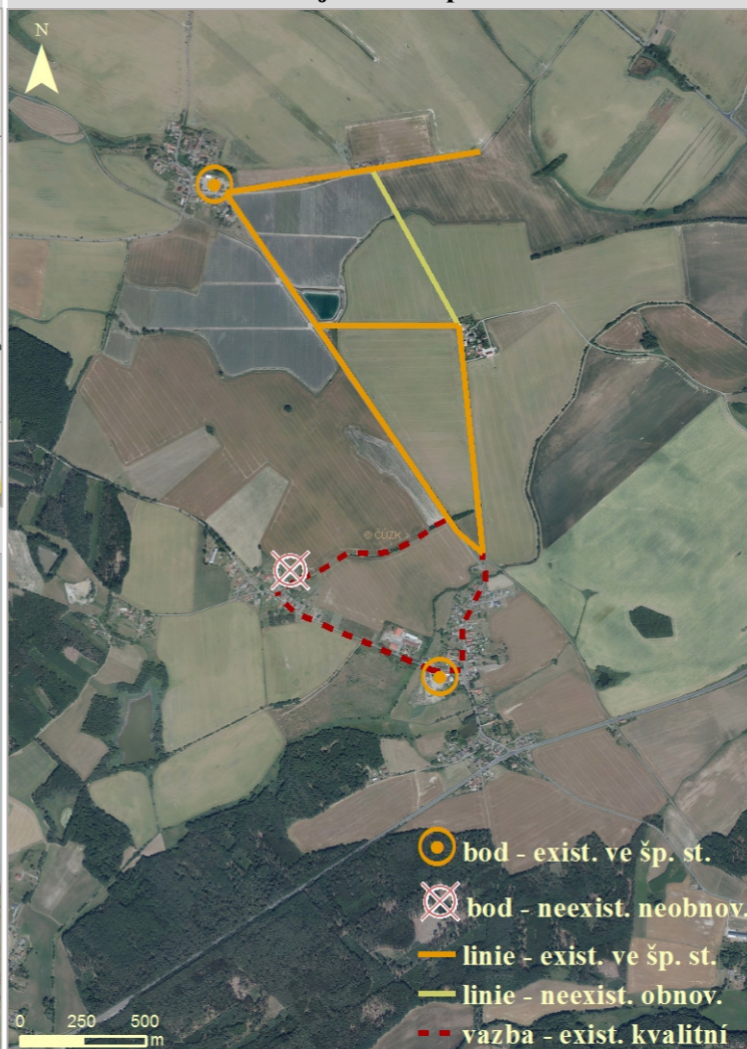
Hospodářský dvůr Obrubce – jádro kompozice

Rozcestí cest s alejemi směrem na Všebořsko a Litkovice

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

● Kategorie č. 4: krajinná kompozice poškozená

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

1 – hospodářský dvůr Obrubce
 3 – ovčín
 6 – hospodářská dvůr Litkovice
 2,4,10 – kompoziční vazba
 5,7,8,9 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Projekt IGA ZF MENDELU vymezil jako možnou potenciální komponovanou krajinu v obci Obrubce, v níž se však nevyskytují jednoznačně určitelné signifikantní znaky naznačující existenci rozsáhlé kompozice se schématem 2C. Nejbližší obcí s možnou komponovanou krajinou s profánním konceptem je obec Obrubce. Protože jej zmíněný projekt nevymezuje, byla stanovena vlastní charakteristika. Zamýšlenou kompozicí mohl být dvůr Obrubce (1) s vazbou na blízký ovčín (3) a alejemi (5,7,8,9) směřujícími ke kostelu ve Všebořsku a k hospodářskému dvoru Litkovice (6).

* I přes absenci plošného prvku je vzhledem ke složitosti kompozice zachováno číselné hodnocení 2, avšak s menším počtem prvků. Schéma kompozice tedy odpovídá spíše hodnocení 2B.

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci kompozice došlo k poškození některých hlavních prvků. Jedná se o hospodářského dvůr Obrubce (1) a Litkovice (6), jenž jsou hodnoceny jako existující, avšak ve špatném kvalitativním stavu. Areál dvorů není plnohodnotně dochován, hlavní budovy chátrají nebo byly zdemolovány. Taktéž aleje (5,9) utvářející vazbu mezi dvory nejsou dochovány.

Vedlejší prvek kompozice, blízký ovčín (3), je s kompozičním jádrem propojen vazbami (2,4,10) v podobě cest. Vazby (2,4,10) jsou dodnes zachovány a tvoří současnou cestní síť. Kompoziční prvek ovčína (3) překryla nová výstavba. Hodnocen je tak jako neexistující a neobnovitelný. Zaniklým, ale obnovitelným vedlejším prvkem je cesta s alejí (9) doplňující cestní síť vedoucí od kostela ve Všebořsku směrem k Litkovicím.

Celková krajinná kompozice je na základě ztelného poškození hlavních prvků a překryvu či zániku vedlejších prvků zařazena do kategorie č. 4. Hlavní kompoziční vazby jsou narušeny. Obnova kostry takové kompozice je i přes její náročnost stále možná.

18) KOŠÁTKY

Základní informace:

Název obce: Košátky k.ú.: Košátky ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 218 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: zámek Koncept: kombinovaný * Název: Košátky
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1B, 2A * Číslo: 46

Památková péče:

zámek – KP, kat. č. 1000159022, gotická věžovitá tvrz z 15. st. později renesančně, barokně i klasicistně přestavěná, areál disponuje nádvořím, příkopem s mostem, hospodářským dvorem v předzámčí, branou a mlýnem;
socha sv. Jana Nepomuckého – KP, kat. č. 1000157491, barokní neudržovaná skulptura z 18. st. u přístupové cesty k bráně tvrze

Historický vývoj území:

Existenci vsi Košátky dokládají písemné prameny z roku 1365, kdy Žibrid ze Slivence prodává poplužní dvůr zároveň s tvrzí, lesy, rolemi, lukami a mlýnem Petrovi Krabicovi. Košátky tak byly připojeny k majetkové državě rodu Weitmilů. Na základě dochovaných pramenů nelze určit, zda stará košátecká tvrz byla nahrazena stavbou zámku, nebo se nacházela v části Starých Košátek. S predikátem „z Košátek“ poprvé vystupuje Zikmund Krabice v roce 1421. Jeho následovník, Jan Košátecký, nechává vystavět novou gotickou tvrz s mohutnou hranolovitou věží na místě dnešního zámku. Východně od tvrze buduje poplužní dvůr a stavení řemeslníků, panské čeledi či vrchnostenských provozů. Na konci 15. st. je tato část vsi nazývána jako Nové Košátky. Ve 2. pol. 16. st. dochází na přání Jáchyma Novohradského z Kolovrat k přestavbě tvrze na renesanční zámecký areál. Nové Košátky tak v roce 1627 disponovaly pouze vrchnostenskými staveními, zatímco část vsi Staré Košátky měla 6 chalupnických stavení. Až v počátku 18. st. začaly v obou částech vsi vyrůstat poddanské stavby.

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Fotodokumentace:

Zámek s hospodářským dvorem – jádro kompozice

Mlýn u zámku – vedlejší prvek kompozice

Krajinná kompozice:

● kompoziční bod
 — kompoziční linie
 - - kompoziční vazba
 ■ kompoziční plocha

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

● bod - exist. kvalitní
 — linie - exist. kvalitní
 - - vazba - exist. ve šp. st.
 ■ plocha - exist. kvalitní

Kategorizace:

● Kategorie č. 1: krajinná kompozice zachovalá

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – mlýn a lesovna
- 2 – hospodářský dvůr
- 3 – zámek Košátky
- 4 – hájovna
- 5 – bažantnice
- 6 – lesní průsek

Popis skladby kompozice:

Jádem kompozice je příkopem obehnaný zámek Košátky (3). Dalším hlavním prvkem je trojkřídlový dvůr (2) s věžovou branou. Dvůr je od předzámčí oddělen příkopem, kterým protéká Košátecký potok. V předzámčí je u potoka vystavěn mlýn (2) na jehož protější straně stojí lesovna (2). Areál zámku a dvora obklopuje ze severní strany bažantnice (5), na jejímž východním okraji se nachází hájovna. V bažantnici je zřetelných několik vedlejších prvků v podobě lesních průseků (6). Dalším významným prvkem je přímá cesta s alejí (7) vedoucí k zámku s dvorem. * Projekt IGA ZF MENDELU uvádí schéma kompozice 1B/ 2A. Kompozice disponuje větším množstvím prvků, je schéma změněno na 2B. *Koncept je dále změněn na profánní, neboť se v záměrné kompozici nenachází sakrální prvek.

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

Bodové prvky kompozice jsou udržované a ve velmi dobrém kvalitativním stavu. Jedná se o areál zámku (3), s hospodářským dvorem (2), lesovnou i mlýnem (1). Zámek (3) není momentálně přístupný veřejnosti a přístup k němu přes most je uzavřen. Volně přístupná je pouze budova lesovny s mlýnem (1).

Vynikajícím kvalitativním stavem disponuje také hájovna (4), která je v současné době obydlená a udržovaná. Žádný z bodových prvků není poškozen ani pozměněn stavebními úpravami. Existujícím kvalitativním prvkem je dále plocha bažantnice (5) severně od zámku. Porost je poměrně hustý, rozsah lesního porostu zůstal zachován ve stejné ploše.

Lesní průseky (6) viditelné na III. vojenském mapování jsou zachovány, avšak poškozeny. Jedná se o jediný prvek kompozice, jenž není ve vynikajícím kvalitativním stavu.

Přímá cesta vedoucí k zámku (7) je i dnes doprovázena alejí ovocných stromů, bez zřetelného narušení. V nejbližší zalomené části cesty se nachází průhled na zámek (3).

Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 1. Došlo pouze k minimálnímu poškození doplňkových prvků kompozice. Jádro a hlavní vztahy jsou plně funkční jak v kompozičním principu, tak v kontextu místa.

19) HŘIVNO

Základní informace:

Název obce: Hřivno k.ú.: Hřivno ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 260 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: dvůr Koncept: profánní Název: Hřivno
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1A Číslo: 47

Památková péče:

-

Historický vývoj území:

První písemná zmínka o vsi ze 14. st. uvádí, že Hřivno patřilo k majetku staroboleslavské kapituly. Ves dříve nazývaná Řivno, měla půdorys staročeské okrouhlice. Statky a krčmy stály kolem návsi. Ve vsi nebyl kostel, fara, ani šlechtický statek, pouze hospodářský dvůr. Po vládě rodu Michalovců přešla ves do držení Jana Šellenberga, a to v roce 1506. Dalšími majiteli vsi, páni z Krajku, byli za neposlušnost a příslušnost k Českým bratřím potrestáni v roce 1513 císařem Ferdinandem. Ves se tak stala majetkem panovnické komory na velice krátkou dobu. Po roce 1560 byla prodána a připojena ke košáteckému panství rodu Kolovratů. Roku 1848 bylo Hřivno prohlášeno za samostatnou obec. Postupně jsou demolovány staré budovy ve středu obce a po roce 1989 vystavěny nové rodinné domy. Od roku 1990 obec Hřivno spadá pod společnou správu obce Chotětov. (Chotětov, ©2020)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

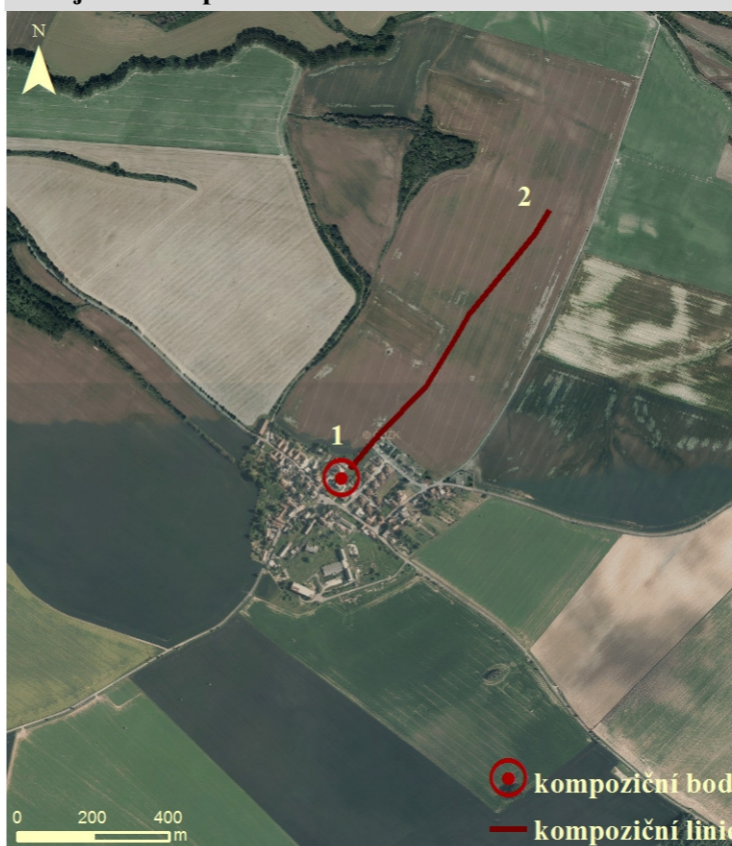
Fotodokumentace:

Možný hospodářský dvůr – jádro kompozice

Pohled na obec, kde se dříve dvůr nacházel

Krajinná kompozice:

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

1 – hospodářský dvůr
 2 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Na archivních mapách je znatelná existence hospodářského dvora (1) s cestou a alejí (2) vedoucí do plochy velkého remízku nebo lesní plochy. Dvůr (1) se zřejmě skládal ze čtyř zděných budov a byl otevřen směrem do návsi, kolem níž byly soustředěny další usedlosti. Na III. vojenském mapování Čech po roce 1877 se na návsi objevuje stavba drobné kaple, jež je v obci zachována do dnes. Do této krajinné kompozice není zařazena záměrně, neboť kaple není zmapována na dřívějších archivních mapách, kde je tato krajinná kompozice již zřetelná. Koncept je proto zachován profánní. Schéma kompozice 1A je odpovídající.

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V území je stavba bývalého dvora (1) těžce identifikovatelná. V obci se nachází více staveb s charakteristikou hospodářského dvora. Vzhledem ke špatnému stavu některých staveb a nemožnosti vizuální kontroly přes zdi či ploty bylo komplikované nalézt stavbu hospodářského dvora (1) viditelnou na archivních mapách, je-li vůbec dochována. Důraz byl proto kladen na polohu dvora vzhledem k bývalé návsi. Jako jedna ze staveb možného hledaného hospodářského dvora (1) je zobrazena ve fotodokumentaci.

Dle překryvu II. vojenského mapování se současnou polohou území, včetně respektování možných odchylek a nepřesností, byla poloha dvora (1) identifikována do míst současné zástavby. V těchto místech se však dnes areál hospodářského dvora nenachází. Dvůr je proto hodnocen jako neexistující a neobnovitelný. Od dvora vedoucí linie v podobě cesty s alejí (2) není dochována, vyznačena je tedy jako neexistující, avšak stále obnovitelná. V rámci celkové krajinné kompozice došlo k zániku všech hlavních prvků. V charakteru struktury kompozice došlo k takovým změnám, že její celková obnova není možná. Je proto zařazena do kategorie č. 5.

Kategorizace:

● Kategorie č. 6: krajinná kompozice zaniklá

20) VELKÉ VŠELISY

Základní informace:

Název obce: Velké Všelisy k.ú.: Velké Všelisy ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 282 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: zámek Koncept: profánní Název: Velké Všelisy
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2C Číslo: 43

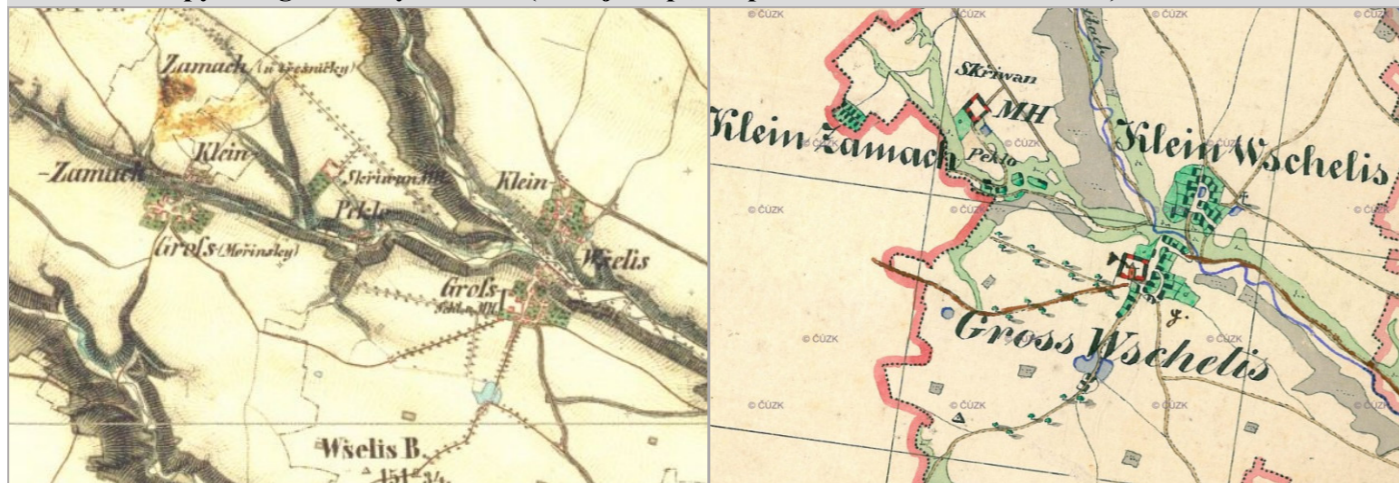
Památková péče:

venkovská usedlost – KP, kat. č. 1000159859, čtyřboká usedlost z 18. - 19. st.
 zámek – KP, kat. č. 1000144402, architektonicky a také urbanisticky hodnotný areál zámku, klasicistní zámek z 19. st. tvořený objektem zámku, kočárovny, sýpky a hospodářských budov

Historický vývoj území:

První písemná zmínka připomíná obec Velké Všelisy v roce 1180 za vlastnictví pražského biskupa Veliše. Obec měla zajišťovat kněžím na Hradčanech, Vyšehradě a ve Staré Boleslavi obživu. Ve vsi se nacházely dvě tvrže, jedna z nich na místě dnešního zámku, druhá v místech dnešního č. p. 13. V roce 1565 byla ves spolu se zchátralou tvrzí a dvorem odprodána Anně Jablonské z Nenežetic. O rok později ji získali bratři Vtelenští ze Vtelna a následně Bzenští z Porubě. Na konci 16. st. se hovoří o Velkém Dvoře v majetku Věžníků z Věžníka a okolo roku 1715 o Malém dvoře (zřejmě dnešní Skřivany), který odkoupil rod Věžníků. Po změně několika majitelů nechal v roce 1832 hrabě Josef Špork vystavět na místě tvrže zámek. Šlechta zámek navštěvovala jen zřídka, správa statku byla tak ponechána na úřednících hraběte. Mezi poslední majitele patří rod Weinmannů, do jejichž majetku patřilo panství až do roku 1938. Historie obce popisuje také dělení na Malé a Velké Všelisy. Po roce 1842 byly tyto dvě obce sloučeny, v roce 1921 rozděleny a v roce 1980 znovu sloučeny včetně obcí Zamachy a Nemyslovice. (Velké Všelisy, 2009)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., Mapa kultur stabilního katastru):

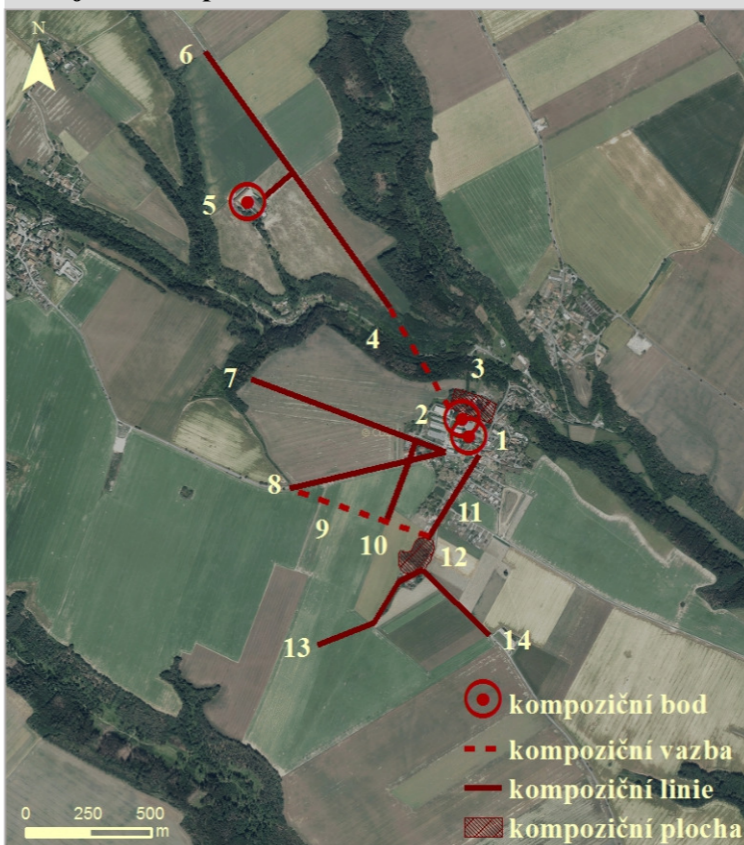
Fotodokumentace:

Pohled na areál zámku s hospodářským zázemím

Zámek Velké Všelisy – jádro kompozice

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

Kategorie č. 5: krajinná kompozice silně poškozená

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

1 – zámek Velké Všelisy 12 – rybník
 2 – dvůr, sýpka, kočárovna
 3 – zahrada
 4 – vizuální vazba
 5 – hospodářský dvůr Skřivany
 9 – kompoziční vazba
 6,7,8,10,11,13,14 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Jádro kompozice tvoří dvoukřídlá budova zámku (1) a areál zámku (2) s patrovou sýpkou, zahradou (3), hospodářskými budovami a kočárovou (2). Vizuální vazba (4) spojuje zámecký areál s linií cestou s alejí (6) vedoucí k druhému menšímu hospodářskému dvoru (4), dnes s názvem Skřivany. Krajina v zámeckém areálu je protkána cestami doprovázenými alejemi (7,8,10,11,13,14). Některé z nich navazují na plochu rybníka (12), zřejmě hospodářsky využívaného. Cesty dále pokračují do okolních vsí, avšak aleje se vyskytují pouze v blízkosti zámku s dvorem tak, jak je zobrazeno v kompozici.

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci kompozice došlo k zániku a poškození některých hlavních a vedlejších prvků. Jedná se o areál zámku (1) s hospodářským dvorem, budovou sýpky, kočárovnou (2) a přílehlou zahradou (3). Areál, dnes zemědělsky využíván, je ve špatném kvalitativním stavu a některé z budov chátrají. Cestní síť tvořící kostru kompozice (6,7,8,10,11,13,14) je z velké části poškozená. Ač je koridor cest zachován, došlo k zániku všech alejí. Neexistující cesty s alejemi jsou však stále obnovitelné, stejně jako je spojující kompoziční vazba. Plocha rybníka (12) tvořící jeden z centrálních prvků, je nedochovaná, ale obnovitelná. Rybník (12) dnes tvoří remízku u zástavby na okraji obce.

Výborným kvalitativním stavem disponuje jádro kompozice, zámek Velké Všelisy (1) a hospodářský dvůr Skřivany (5). Samotu Skřivany (5) odkoupil Josef Bajtl, majitel dostihové stáje ve Velké Chuchli, který ze statku vybudoval farmu pro ustájení a chov koní. Bývalý hospodářský dvůr je tak využíván a nechátrá. Hlavní stavby dvora jsou zachovány. Dochovanou vizuální vazbu (4) mezi dvorem a zámek narušila výstavba a vzrostlá zeleň.

Vzhledem ke špatnému stavu většiny dochovaných prvků je celková krajinná kompozice zařazena do kategorie č. 5. Prostorové souvislosti utvářející kostru kompozice jsou narušeny a její obnova je neúměrně náročná.

21) HORNÍ KRNSKO

Základní informace:

Název obce: Krnsko k.ú.: Krnsko ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 230 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: zámek Koncept: kombinovaný Název: Horní Krnsko

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2C* Číslo: 45

Památková péče:

zámek – KP, kat. č. 1000143613, barokní zámek hraběte z Vrba z 18. st., předmětem ochrany je zámek s parkem, ohradní zdí, sochami a okolními pozemky;

kostel sv. Jiří s farou – KP, kat. č. 1000129630, hřbitovní kostel s farou z 18. st., areál leží na údolím Jizery

Historický vývoj území:

Prvním majitelem Krnska se stal Arnošt z Krnska, a to okolo roku 1354. Dalším majitel se stal Jindřich z Michalovic, po jehož smrti se panství ujal Jan Tovačovský z Cimburka. V roce 1476 kupuje panství Jan Vančura z Řehnic. V roce 1689 sloučil Vtelnu a Krnsko František Karel, později tak patří Krnsko i Řehnice k Jizernímu Vtelnu. Na konci 18. st. získává panství rodina Šporkova, kdy jej zakoupil Jan Václav Špork. Sídlem panského rodu Vančurů bývala ves Řevnice, kterou v 18. st. odkoupil majitel krnského panství. V roce 1844 se na zámku v Krnsku usídlil Josef Václav Špork, který se postupně zbavoval všech cenností ze zámku, včetně vzácného archivu písemností z dějin předchozích majitelů panství, dokladů o českých rodech a nábytku. Ke cti mu slouží pouze to, že založil zámecký park a vysadil mnoho stromů. Do roku 1899 byla obec Řehnice ustanovena jako samosprávný celek. Obec se později rozdělila na historicky mladší Dolní Krnsko, starší Horní Krnsko a Řehnice. V roce 1919 slouží zámek jako dům dětství, tedy sirotčinec a po roce 1959 jako domov důchodců. V současné době zámek vlastní soukromý majitel a není veřejně přístupný. (Krnsko, ©2020)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

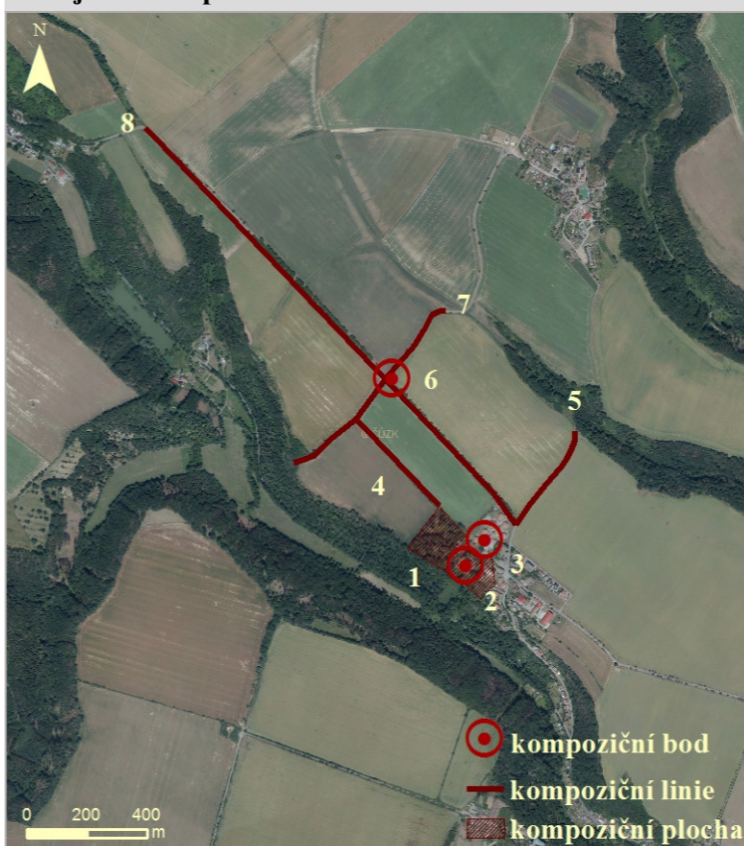
Fotodokumentace:

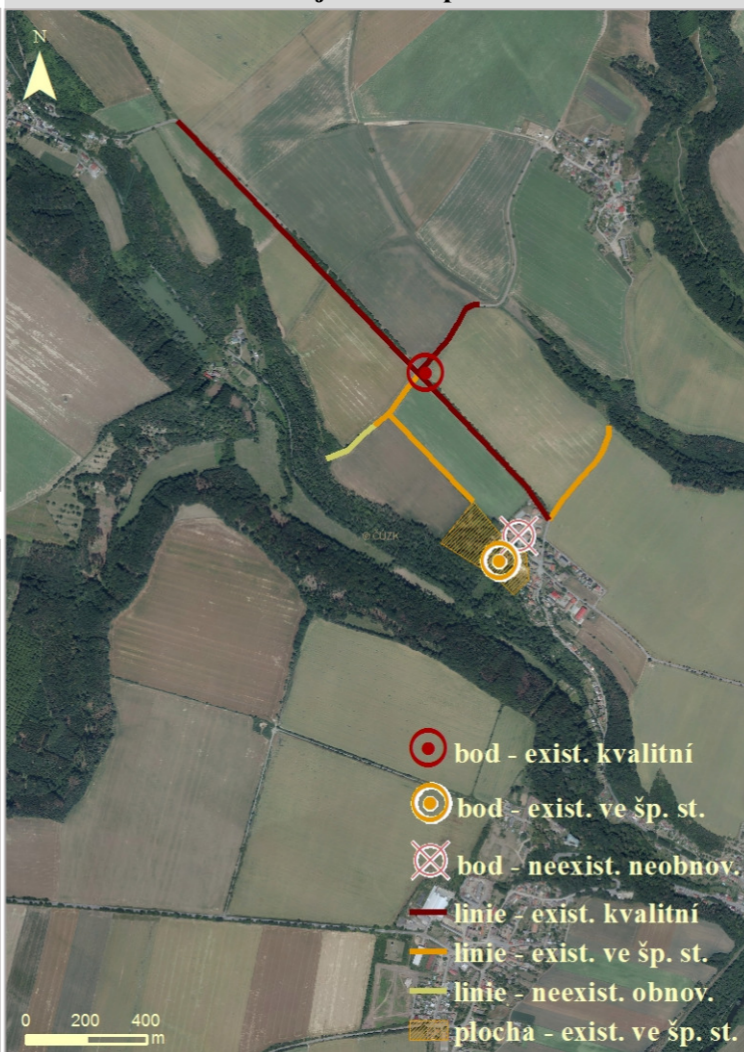
Zámek Horní Krnsko – jádro kompozice

Aleje vedoucí od zámku

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

● Kategorie č. 4: krajinná kompozice poškozená

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – anglický park
- 2 – zámek Horní Krnsko
- 3 – hospodářský dvůr
- 6 – drobná sakrální architektura
- 4, 5, 7, 8 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Hlavním bodovým prvkem kompozice je zámek Horní Krnsko (2), sousední hospodářský dvůr (3) a drobná sakrální architektura v podobě křížku (6). Společně tvoří kombinovaný koncept. Od zámku a zámecké zahrady, později anglického parku (1), vychází několik alejí (4,5,7,8). Aleje (5,7) jdoucí severovýchodně dále vedou jako cesty do blízké obce Řehnice. Hlavní a největší alej (8) se táhne severovýchodně směrem na obec Strenice. * **Projekt IGA ZF M. uvádí schéma kompozice 2C. Takové schéma by odpovídalo propojení kompozice například se zámkem Stránov, s dvorem a mlýnem v Jizerním Vtelnu. Společné vazby těchto kompozic však nebyly identifikovány. Vzhledem k menšímu množství zapojených prvků bylo schéma kompozice změněno na 2B.**

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci krajinné kompozice došlo k poškození či zániku některých kompozičních prvků. Jedná se o zánik hospodářského dvora (3), jenž býval součástí zámeckého areálu. V současné době jsou veškeré budovy dvora po demolicí. Na jeho místě byl zbudován dětský domov s několika novostavbami, který z hlediska architektonického a estetického neodpovídá charakteru okolní venkovské zástavby. Poškozeno je jádro kompozice. Zámek Horní Krnsko (2) disponuje špatným kvalitativním stavem. Budova není stejně jako zámecká zahrada (1) udržována. Cesty (4,5,7) hodnocené jako existující ve špatném stavu jsou sice dochovány, avšak bez doprovodných alejí. V současné době je převážná většina z nich osázena novými stromky na místě bývalých alejí. Je tedy zajištěna jejich obnova.

Ve výborném kvalitativním stavu se nachází sakrální prvek (6), křížek na křižovatce cest s alejemi a mohutná alej (8) vedoucí od zámku k obci Strenice. Alej (8) je na jejím severním konci prořídlá, avšak stále vizuálně dominantní.

V hodnocení kompozice bylo přihlédnuto k obnově alejí u cest hodnocených jako existující ve špatném stavu. Celková krajinná kompozice je tak zařazena do kategorie č. 4. Některé z hlavních kompozičních prvků a vazeb jsou zaniklé nebo narušené. Vzhledem k nemožnosti obnovy dvora překrytého novou zástavbou je obnova celé kompozice neúměrně náročná, až nemožná.

22) NIMĚŘICE

Základní informace:

Název obce: Niměřice k.ú.: Niměřice ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 285 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: zámek Koncept: kombinovaný Název: Niměřice
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2C Číslo: 44

Památková péče:

zámek – KP, kat. č. 1000127294, empírová budova zámku z roku 1832, součástí areálu je anglický park s ohradní zdí a hospodářský dvůr, areálu zámku se také nachází zahradní altán s oranžérií a pomník Františka Josefa I.;
kaple Korunování Panny Marie – KP, kat. č. 1000148519, neorománská stavba v blízkosti zámku z roku 1864, sakrální stavba s kvalitní vnitřní výmalbou, okolí kaple je zatravněné a lemováno vzrostlými stromy s keři;
socha sv. Vendelína – KP, kat. č. 1000144149, sochařské dílo z 18. st.

Historický vývoj území:

První písemná zmínka dokládá existenci obce v roce 1354. Ve vsi se nacházel dvorec ve vlastnictví Adama z Niměřic, později Hrdoně ze Všetat. Okolo roku 1408 ves náleží Janu Pruškovi z Niměřic, jenž vlastnil ve vedlejších Strenicích část podacího kostelního práva. Pozdějším majitelem tvrze, vsi a poplužního dvora se stává Burjan Strahovský. V roce 1832 Jan Weithof zakládá na místě chátrající tvrze klasicistní zámek, který následně spadá do majetku Rudolfa Thurn-Taxisa v letech 1854-1864. Dvoukřídlý zámek ve tvaru L je navštěvován významnými osobnostmi tehdejší doby. Disponuje střešní zvonící s hodinami, klasicistními klenbami a dochovanými sklepy z bývalé tvrze. Rudolf navíc nechává v okolo roku 1864 naproti zámecké bráně vystavět novorománskou kapli Korunování Panny Marie. Zámek a hospodářské budovy jsou dnes v osobním vlastnictví a velice dobře udržované. Kaple je výjimečná dochovalou původní výmalbou. (Niměřice, ©2020)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Fotodokumentace:

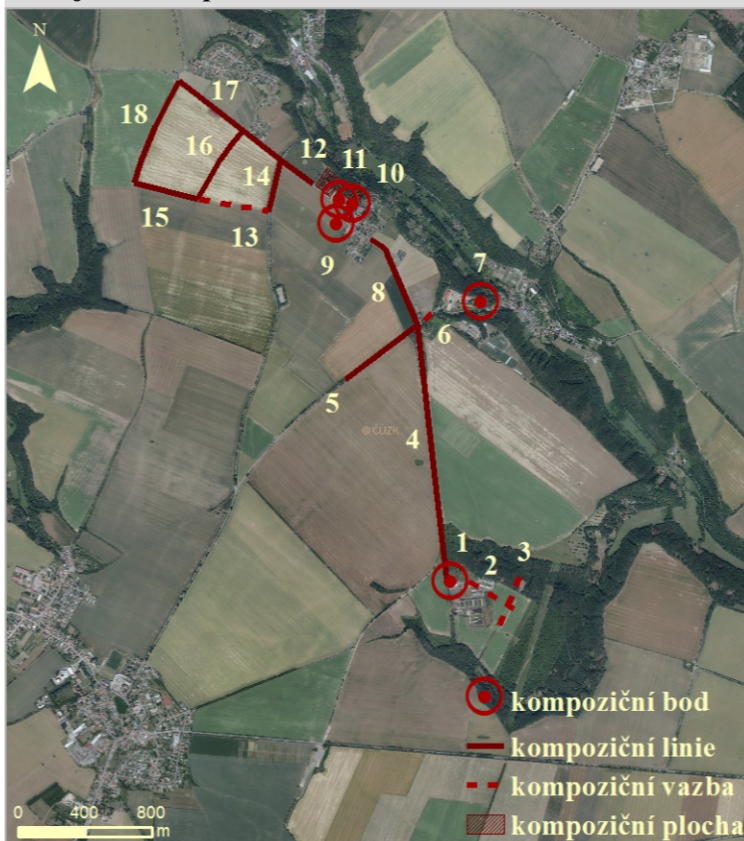

Hospodářský dvůr v blízkosti zámku

Kaple Korunování P. M.

Zámek Niměřice

Krajinná kompozice:

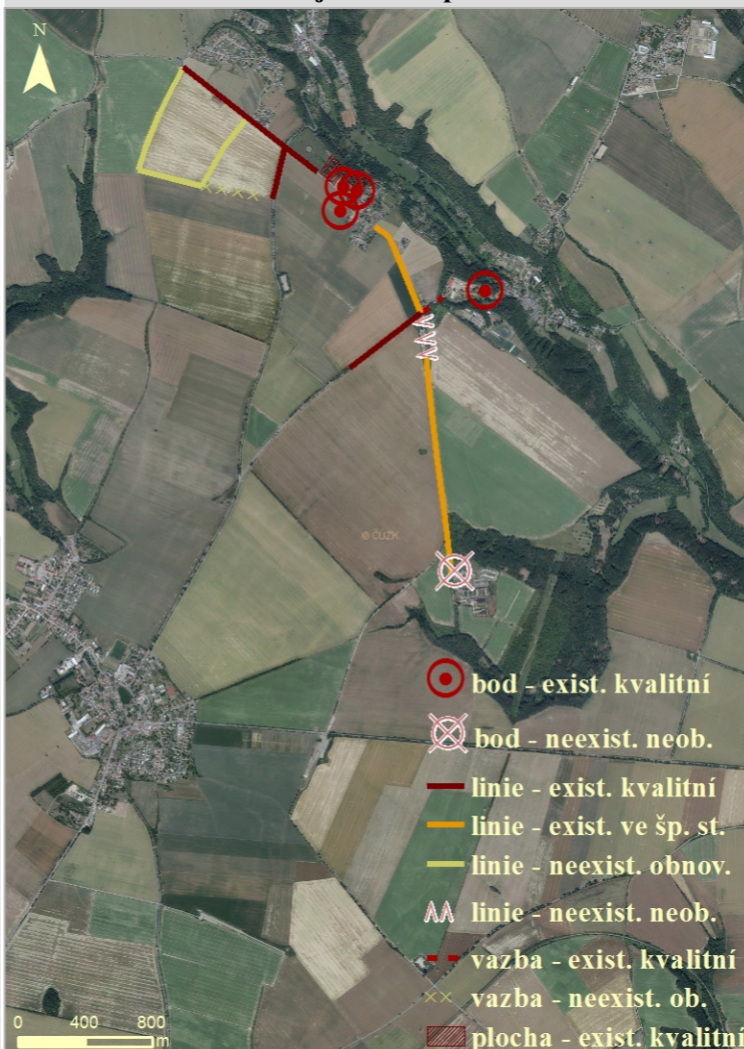
Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – hájovna
- 7 – tvrz Velké Horky
- 9 – kaple
- 10 – hospodářský dvůr
- 2,3 – lesní průsek
- 6,13 – kompoziční vazba
- 4,5,8,14,15,16,17,18 – cesta s alejí
- 11 – zámek
- 12 – anglický park

Popis skladby kompozice:

Jedná se o složitou kompozici rozvinutou v prostoru s bodovými, liniovými a plošnými prvky. Schéma kompozice odpovídá hodnocení 2C. Kompozičním jádrem je zámek Niměřice (11), v jehož areálu se nachází hospodářský dvůr (10) a v přímé vizuální linii od brány zámku neorománská kaple (9). Zámek (11) disponuje anglickým parkem (12) a hospodářskými staveními v jeho zázemí (ty však tvoří součást komponované krajiny). Západně se kompozice rozvíjí do cestní sítě s alejemi (14,15,16,17,18), kde jsou viditelné znaky geometrizace krajiny. Východně pokračuje cestou s alejí (8) v okolí tvrze Velké Horky (7) a dále k bývalé myslivně (1). V okolí myslivny (1) se mohl zřejmě nacházet háj, jehož průseky (2,3) jsou znázorněny ve výkresu kompozice.

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci krajinné kompozice došlo k poškození či zániku některých kompozičních prvků. Jedná se o zánik myslivny (1) kvůli překryvu s jinou zástavbou a v severní části kompozice o zánik alejí s cestami (18,15,16). Ty utvářely geometrizaci krajiny u zámku s hospodářským dvorem. Aleje i liniové cesty jsou však stále obnovitelné, neboť nedošlo k překryvu s jinou funkcí území. V případě cesty (8,4) vedoucí od zámku (11), přes tvrz (7) až k myslivně (1) došlo k zániku alejí. Cesta až na část úseku narušeného zástavbou drží svou původní trasu.

Ve výborném kvalitativním stavu se nachází jádro kompozice – zámek (11), hospodářský dvůr (10) v zámeckém areálu s kaplí Korunování Panny Marie (9) a zámeckou zahradou (12), dříve anglický park. Zmíněné objekty se zahradou jsou dnes udržovány a využívány. V zámku se mohou mimo jiné konat svatební obřady. Dochované aleje lze nalézt při cestě ze zámku a tvrze Velké Horky (7), která disponuje výborným kvalitativním stavem. Tvrz (7) je postupně rekonstruována.

Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 4. Některé z hlavních kompozičních prvků a vazeb jsou zaniklé nebo narušené. Vzhledem k nemožnosti obnovy myslivny překryté rozšířeným výrobním či průmyslovým areálem je obnova celé kompozice neúměrně náročná, až nemožná.

Kategorizace:

● Kategorie č. 4: krajinná kompozice poškozená

23) MLADÁ BOLESLAV

Základní informace:

Název obce: Mladá Boleslav k.ú.: Mladá Boleslav ORP: Mladá Boleslav
Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 235 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: kostel Koncept: kombinovaný Název: Mladá Boleslav
Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2A * Číslo: 48

Památková péče:

Mladá Boleslav disponuje okolo 47 objektů památkové péče s aktuální ochranou, např.:
Mladá Boleslav – městská památková zóna, kat. č. 1000084426, středověké město založené ve 13. st.;
průmyslová škola – NKP, kat. č. 1000149841, funkcionalisticko-konstruktivistická stavba z roku 1927;
hrad – KP, kat. č. 1000134161, gotický hrad na ostrožně nad Jizerou ze 14. st., v 16. st. přestavěný na zámek

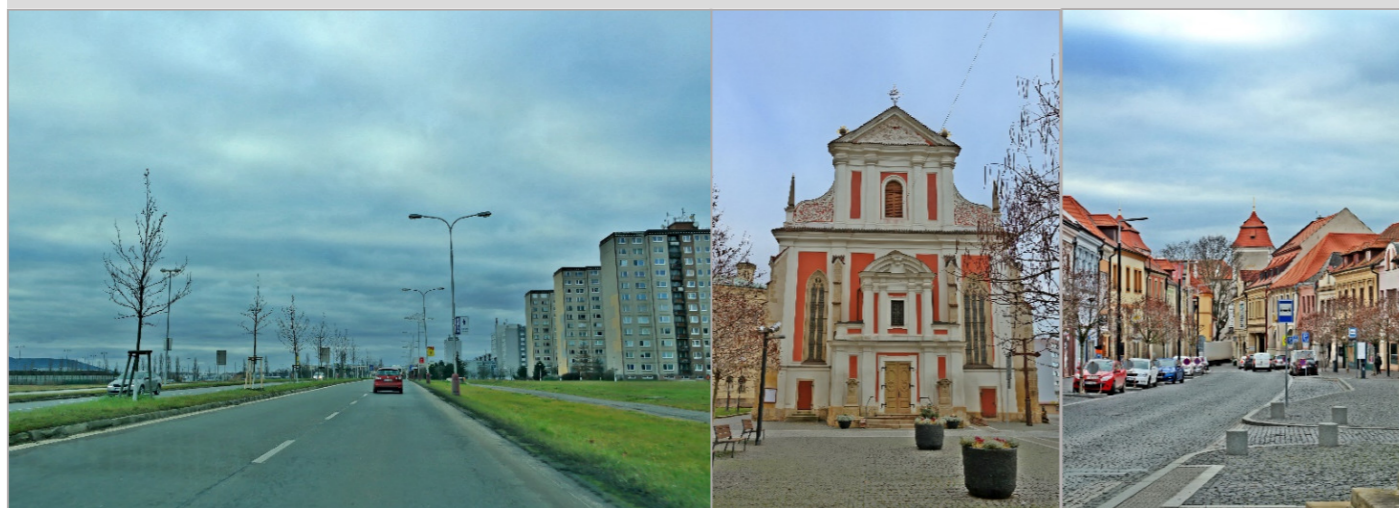
Historický vývoj území:

Název města vychází ze jména zakladatele knížete Boleslava II., nazývaného „Mladý“. Mladá Boleslav, původním názvem „město Boleslava Mladého“, přestává být rokem 1318 knížecím majetkem a spadá do vlastnictví Michaloviců, kteří zahájili stavební proměnu města. Okolo roku 1334 přesouvají město z údolí na vyvýšený ostroh v blízkosti hradu, aby mu skála poskytovala bezpečnější podmínky. V 16. st. prochází Boleslav slavnou érou, neboť se stává nejdůležitějším centrem jednoty bratrské. V Boleslavi sídlí například Jan August či autor první tištěné mapy Mikuláš Klaudián. V roce 1600 je Mladá Boleslav prohlášena za královské město. Během třicetileté války se Boleslav stává provinčním městem s absencí velkých událostí. Město je několikrát dobito Švédy. Konec 18. st. přináší rozmach průmyslu a zakládání mnoha manufaktur či továren. Začaly se tak psát dějiny známé mladoboleslavské automobilky, a to v roce 1895, kdy otevírá dílnu na výrobu kol Laurin a Klement. Později roku 1899 sestrojují první konstrukci motocyklu. Tak započala tradice automobilové výroby. (Mladá Boleslav, ©2020)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (I. voj. map., II. voj. map.):

Fotodokumentace:

Bývalá cesta s alejí, dnes tř. Václava Klementa

Kostel Nanebevzetí p. Marie

Pohled na hrad

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

Kategorie č. 3: krajinná kompozice částečně zachovalá

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – hrad Mladá Boleslav
- 2 – kostel Nanebevzetí Panny Marie
- 3 – kostel sv. Jana Nepomuckého
- 4 – kostel sv. Havla
- 9 – špitál
- 5,6,7,8 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Kombinovaný koncept je složen z hradu v Mladé Boleslavi (1), ležící nad řekou Jizerou na jižním cípu města, s vazbou na kostel Nanebevzetí Panny Marie (2). Kostel se nacházející v historickém centru města. Dle vedení cest a alejí (5,6,7,8), znázorněných na archívních mapách, lze odhadnout vazbu na další bodové prvky. Jimi je kostel sv. Jana Nepomuckého (3) a kostel sv. Havla (4) ve východní části centra města. Součástí kompozice je také bývalý špitál (9), dříve ležící na okraji zástavby. Dle III. voj. map. s pojmenováním K. K. Garnisonsspital později sloužil jako vojenská nemocnice. * **I přes absenci plošného prvku je zachováno schéma kompozice 2A, neboť se jedná o složitou kompozici vázanou na město, kde jsou kompoziční prvky poměrně těžce rozeznatelné.**

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci kompozice bylo následkem rozvoje města poškozeno několik kompozičních prvků. Skladba kompozice je neúplná, neboť došlo k zániku veškerých původních alejí (5,6,7,8). V částech dnešní třídy Václava Klementa, ulice Palackého a ulice Husova jsou však aleje obnoveny a vysázeny nové mladé stromy. V ulici Jičínská obnova alejí neproběhla, proto je liniový prvek původní cesty s alejí hodnocen jako existující ve špatném kvalitativním stavu (5).

Bodový hlavní prvek v podobě hradu v Mladé Boleslavi (1) a centrálního kostela Nanebevzetí Panny Marie (2) disponuje vynikajícím kvalitativním stavem. Ostatní vedlejší prvky, kostel sv. Jana Nepomuckého (3) a kostel sv. Havla (4), jsou taktéž využívány a udržovány. Bývalý špitál (9) v současné době funguje jako dům s pečovatelskou službou. Vzhledem k uchovalosti a údržbě je prvek hodnocen jako existující a kvalitativní.

Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 3. Poškozené či zniklé prvky, jako jsou doprovodné aleje cest, mohou být opět obnoveny. Vzhledem ke kompozici vázanou na město není charakter krajinné kompozice zcela zachován.

24) KOSMONOSY

Základní informace:

Název obce: Kosmonosy k.ú.: Kosmonosy ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 243 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: zámek Koncept: profánní Název: Kosmonosy

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2C Číslo: 30

Památková péče:

zámek – KP, kat. č. 1000138496, šlechtické sídlo ze 16. st.; **loreta** – KP, kat. č. 1000143305; **vila** – KP, kat. č. 1000126207; **piaristický klášter** – KP, kat. č. 1000143859; **dvojice kaplí** – KP, kat. č. 1000141557; **fara** – KP, kat. č. 1000140430; **venkovský dům** – KP, kat. č. 1890318628; **socha sv. J. Nepomuckého** – KP, kat. č. 1000142261; **špitál** – KP, kat. č. 1986027853; **ohradní zeď obory** – KP, kat. č. 1000138180

Historický vývoj území:

První písemná zmínka o Kosmonosech pochází z raného středověku. V roce 1186 kníže Bedřich Přemyslovec daruje ves s poplužním dvorem, 9 staveními a kostelem řádu Johanitů. Za pánů z Lemberka a Zvířetic kolem roku 1280 je ve vsi vystavěna fara, jež tvoří středisko duchovního života. Za husitských válek je část vsi vypálena a kostel poškozen. Po roce 1571 nechává starou tvrz Adam Krajíř z Krajku přestavět na třípodlažní čtyřkřídlní zámek a buduje oboru se střílnami a kamennou zdí. V 1. pol. 17. st. se Kosmonosy stávají sídlem rozsáhlého panství například s obcemi Chrást, Obrubce, Obruby či Bezděčín. Hospodářský rozvoj Kosmonos započal v roce 1650 za vlády Černínů z Chudenic, kdy bylo panství rozšířeno o Horní Stokorady a další malé vsi. V rámci stavebního rozvoje došlo k výstavbě sýpky s hostincem, piaristického kláštera, lorety a přestavbě zámku. V roce 1730 však kvůli zadlužení bylo zdejší panství částečně rozprodáno. V pol. 19. st. byly okolo vsi založeny ovocné sady. Roku 1868 byly Kosmonosy prohlášeny za městys a v roce 1913 za město. (Kosmonosy, 2020)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

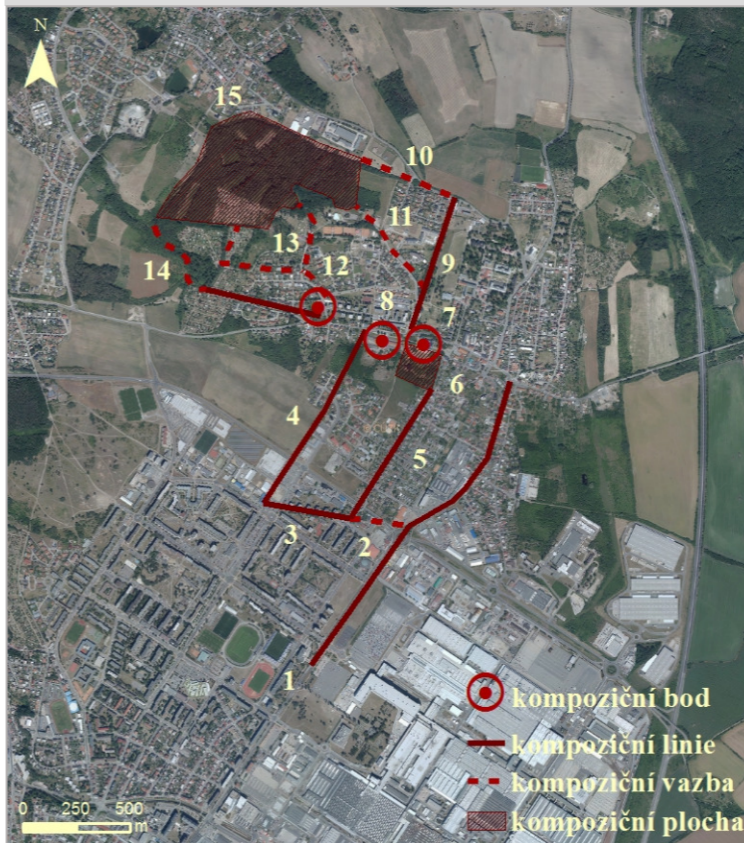
Fotodokumentace:

Zámek Kosmonosy – jádro kompozice

Hospodářský areál s dvorem v blízkosti zámku

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

Kategorie č. 5: krajinná kompozice silně poškozená

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

6 – zámecký park
 7 – zámek
 8 – dvůr
 12 – myslivna
 15 – obora
 1,3,4,5,9 – cesta s alejí
 2,10,11,13,14 – kompoziční vazba

Popis skladby kompozice:

Jádrum kompozice je zámek (7) Kosmonosy, v jehož blízkosti se nachází hospodářský dvůr (8) a zámecký park (6). Od zámku jsou jižně vedeny cesty s alejemi (3,4,5) okruhem propojující areál zámku s dvorem. Severně je stavba zámku provázána s alejí (9) směřující k oboře. Myslivna (12), jeden z hlavních bodových prvků krajinné kompozice, se nachází západně od zámku Kosmonosy (7). Od ní vedoucí kompoziční vazby, zřejmě lesní či polní cesty (12,13,14) s doprovodným stromořadím, stavbu myslivny kompozičně pojí s nedalekou oborou. V rámci této kompozice jsou velice dobře znatelné vazby mezi jednotlivými prvky a jejich provázanost. Profánní koncept i kompoziční schéma 2C zůstalo zachováno.

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

Krajinná kompozice v Kosmonosích je znatelně narušená rozvojem města. Hlavní kompoziční prvky a vazby jsou však v území převážně znatelné. Kosmonoský zámek (7) v současné době slouží jako budova základní školy. Budova zámku (7) s parkem (6) je tak udržována a hodnocena jako existující a ve velice dobrém kvalitativním stavu. Dochovalý je stejně tak hospodářský areál s dvorem (8) a od něho vedoucí cesta s alejí (9). Cestní síť v severní části území je vázána na plochu obory (15), do níž dnes z jihozápadní části zasáhla zástavba rodinných domů, která překryla vazbu obory s blízkou myslivnou (12). Obora (15) je proto vedena jako existující, avšak ve špatném stavu. Zmíněná kompoziční vazba není dochována a nelze ji v současné chvíli obnovit. Ostatní kompoziční vazby zámku či myslivny s bažantnicí jsou převážně dochovány a v kvalitativním stavu, či naopak zaniklé, avšak s možností obnovy. Cestní síť jižně od zámku poznamenala výstavba rodinných domů s průmyslovými podniky, došlo tak k zániku alejí. Některé části z cest jsou novou výstavbou narušeny natolik, že není možná jejich obnova. Vazba propojující cesty s alejemi v této jižní části území není dnes zachována, hodnocena je proto jako neexistující s možností obnovy. Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 5, jež připouští zánik některých hlavních prvků kompozice. Prostorové souvislosti utvářející kompoziční kostru jsou narušeny. Obnova takové kompozice je neúměrně náročná.

25) VALDŠTEJNSKO

Základní informace:

Název obce: Březovice k.ú.: Březovice ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 329 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: lovecký zámek Koncept: profánní Název: Valdštejsko

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2A Číslo: 32

Památková péče:

brána usedlosti č.p. 34 - KP, kat. č. 1000157825; lesovna se sochami granátníků - KP, kat. č. 1000156950, barokní lovecký zámek z roku 1725, součást hvězdicově komponované obory; sousoší sv. J. Nepomuckého - KP, kat. č. 1000138672; Víska - památková rezervace, kat. č. 1000084278; venkovský dům - KP, kat. č. 1000148154, 1000153613, 1000128547, 1000453459, 1000141520; venkovská usedlost - KP, kat. č. 1000134636, 1383985233, 1000453516, 1000453594, 1000134845, 1000157374, 1000164351, 1000164339, 1000136418

Historický vývoj území:

První písemná zmínka o části obce Víska je datována k roku 1400, obec Březovice je zmiňována o něco dříve, a to roku 1348 na listině Karla IV. Obec Březovice s částí Víska se osamostatnila v roce 1992. O tři roky později byla Víska prohlášena za památkovou rezervaci se souborem lidové architektury. Březovice se dělí na horní a dolní část obce, která se svazuje na kraj zalesněného údolí. Severní stranu obklopují rozsáhlé valdštejské lesy, nad nimiž ční hrad Bezděz. (Ginzl, 2013) Odtud název kompozice Valdštejsko, též také Valdštýnsko. Jedná se o lovecký zámek uprostřed lesů, vystavěný roku 1725. Areál se skládal z několika pavilonů pro odpočinek a doplňkových budov jako byl chlév či skladiště. Valdštejsko je dnes známé sochami granátníků strážící areál zámku, kteří stojí na konci Pankráckého (Dokského) průseku. Sochy nechal postavit František Arnošt z Valdštejna na paměť kompanie granátníků, kterou postavil proti Prusům za války o rakouské dědictví v letech 1740-1746.

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map. - chybí digitalizace dalšího listu):

Fotodokumentace:

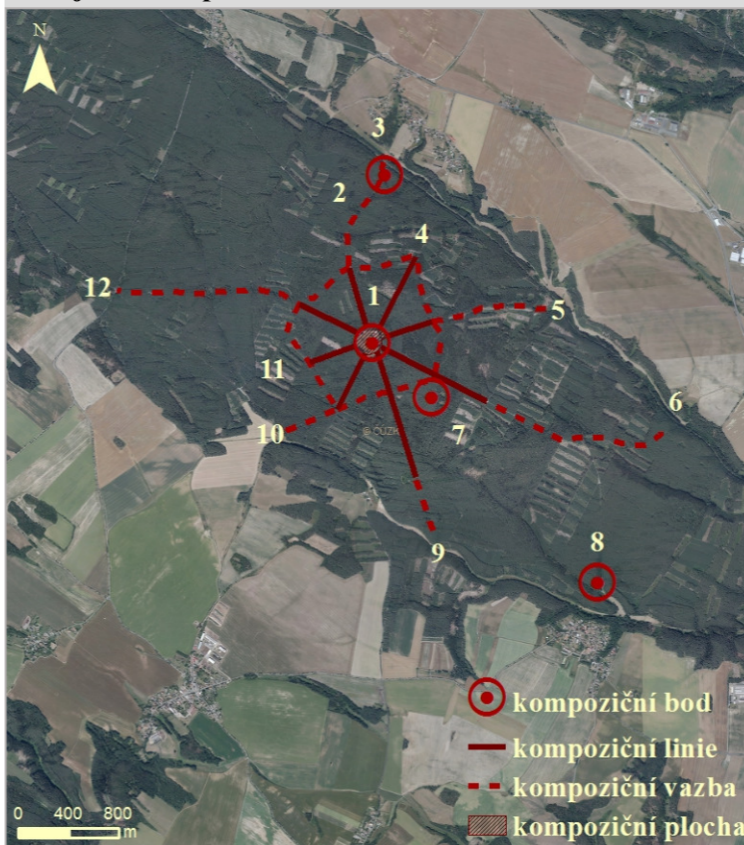
Pankrácký průsek

Auersperský pavilon

Dochovaná myslivna

Schéma areálu zámku

Krajinná kompozice:

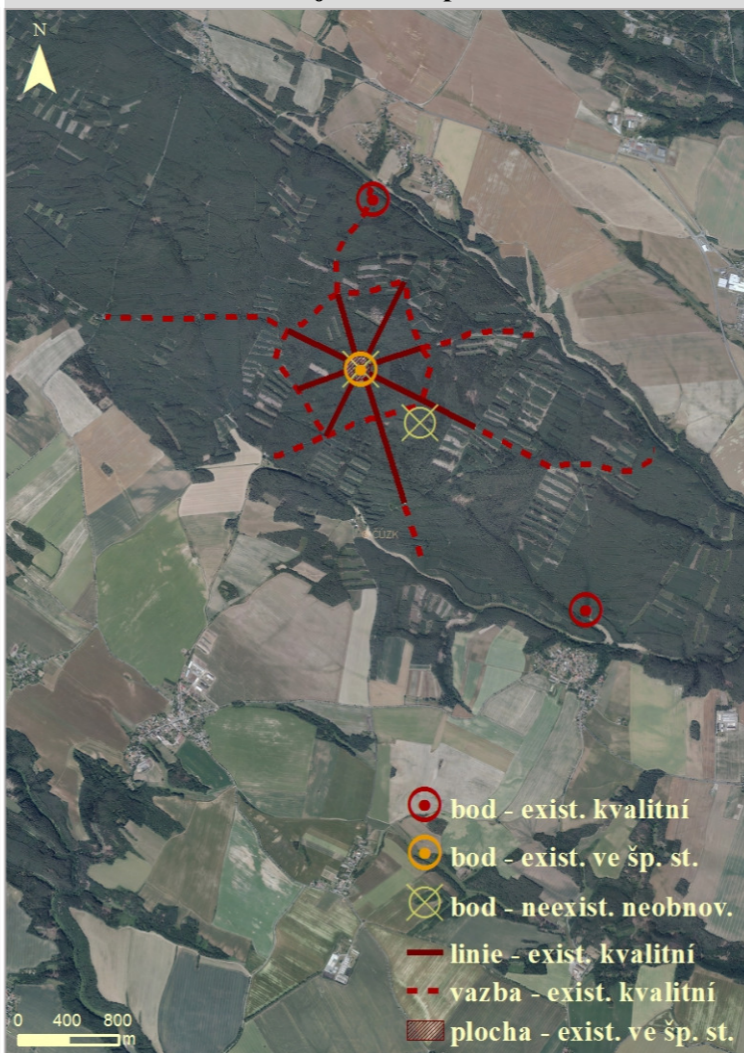
Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – areál lovec. zámku
- 2 – Bezděžský průsek
- 3,7,8 – myslivna
- 4 – Svatojánský průsek
- 5 – Bělský průsek s alejí
- 6 – Černínský průsek
- 9 – Březínský průsek
- 10 – Březovický průsek
- 11 – Bezdědický průsek
- 12 – Pankrácký průsek
- 2,4,5,6,9,10,11,12 – alej

Popis skladby kompozice:

Na okrouhlé mýtině se nacházel lovecký zámek Valdštýnsko, nazývaný také Valdštejsko (1). Areál byl určený pro odpočinek hostů při honech. Ve středu mýtiny byl umístěn pahorek, na němž stála besídka. Zahrada (1) obklopující besídku je rozdělena osmi alejemi (2,4,5,6,9,10,11,12). Na aleje navazuje 8 lesních průseků. Po obvodu zahrady stálo v kruhu několik pavilonů (1) pojmenovaných dle šlechtických hostů. V areálu se nacházel pavilon hraběnky, hraběte, schwarzenberský, černínský, pro letní ubytování a také kaple Panny Marie, dům pro služebnictvo, stáje, chlév, skladiště, kočárovna, dřevník, hostinec a myslivna. Lovecký zámek byl postaven v 18. st. zřejmě za hraběnky Markéty Černínové, nebo za Františka Arnošta z Valdštejna. Rozlehlý les je doplněn myslivnami (3,7,8).

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

Jádro kompozice tvoří areál loveckého zámku (1) s pavilony a dalšími profánními stavbami. Všechny budovy až na Auerspergův pavilon pro zimní ubytování (dnes lesovna), část pavilonu hraběnky (dnes stáje) a myslivnu, byly roku 1903 rodem Valdštejnů zbourány. Vzhledem k měřítku kompozice není možné ve výkresu stavu a dochovanosti krajinné kompozice přehledně vymežit jednotlivé budovy. Proto je zvlášť hodnocen stav dochovaných prvků a stav původního areálu jako celku. Dochované stavby dvou pavilonů a myslivny jsou v současné době ve špatném kvalitativním stavu. Na rozdíl od pavilonů je však budova myslivny využívána. Celkový areál (1) je hodnocen jako neexistující a neobnovitelný, neboť většina prvků není dochována. Naopak ve výborném kvalitativním stavu se nachází cesty s alejemi (2,4,5,6,9,10,11,12) a lesní průseky (4,5,6,9,10,11,12) paprskovitě vyběhající od loveckého zámku (1). Kompozici doplňují stavby mysliven (3,7,8) v rozsáhlém zalesněném území v okolí loveckého areálu. Myslivna v severní a jižní části území (3,8) je dnes dochována. Budova myslivny (7) v centrální části území není dochována. Prvek je proto hodnocen jako neexistující a neobnovitelný.

Vzhledem k zániku velké části hlavního prvku a kompozičního jádra je celková krajinná kompozice zařazena do kategorie č. 5. Její obnova je neúměrně náročná.

Kategorizace:

● Kategorie č. 5: krajinná kompozice silně poškozená

26) PANIN DVŮR U BĚLÉ POD BEZDĚZEM

Základní informace:

Název obce: Bělá pod Bezdězem k.ú.: Bělá pod Bezdězem ORP: Mladá Boleslav
 Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 301 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: dvůr Koncept: profánní Název: Panin Dvůr u Bělé pod B.
 Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1B Číslo: 31

Památková péče:

Bělá pod Bezdězem – městská památková zóna, kat. č. 1000084424, město ze 14. st. nad pravým břehem říčky Bělá; **Panin dvůr** – KP, kat. č. 1513740247, areál barokního hospodářského dvora s domem a sýpkou ze 17. st.; **pomník Na stráž** – KP, kat. č. 1000132143, **kostel Povýšení sv. Kříže** – KP, kat. č. 1000133806; **děkanství** – KP, kat. č. 1000128205; **zámek** – KP, kat. č. 1000132663; **socha sv. J. Nepomuckého** – KP, kat. č. 1000142006; **městský dům** – KP, kat. č. 1000147264; **Březinka** – vesnická památková zóna, kat. č. 1000084724 aj.

Historický vývoj území:

Obci původně zvanou Bezděz, později Nový Bezděz, založil kolem roku 1264 Kunrát a Hervítek z Kravař. Ves byla později povýšena na město. Původně mělo stát královské město Nový Bezděz, následně Bělá pod Bezdězem, na úpatí kopce pod hradem Bezděz. Kvůli nedostatku vody bylo nakonec v 1. pol. 14. st. založeno v údolí potoka Bělá Hynkem Berkou z Dubé. Dnešní náměstí, dříve velké tržiště, poukazuje na potenciál města stát se významným hospodářským střediskem v kraji. Za vlády Václava IV. připadlo město s hradbami pánům z Michalovic, následně např. Albrechtu z Valdštejna či v roce 1678 hraběti Arnoštu z Valdštejna. Významným hospodářským dvorem z konce 17. st. je barokní Panin Dvůr s roubeným špýcharem, obytným domem a hospodářskými budovami. V držení rodu Valdštejnů zůstala Bělá pod Bezdězem do roku 1848. Dnes se ve městě nachází městská památková zóna s dochovanými částmi opevnění a historickými stavbami. (Bělá pod Bezdězem, ©2000-2020)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Fotodokumentace:

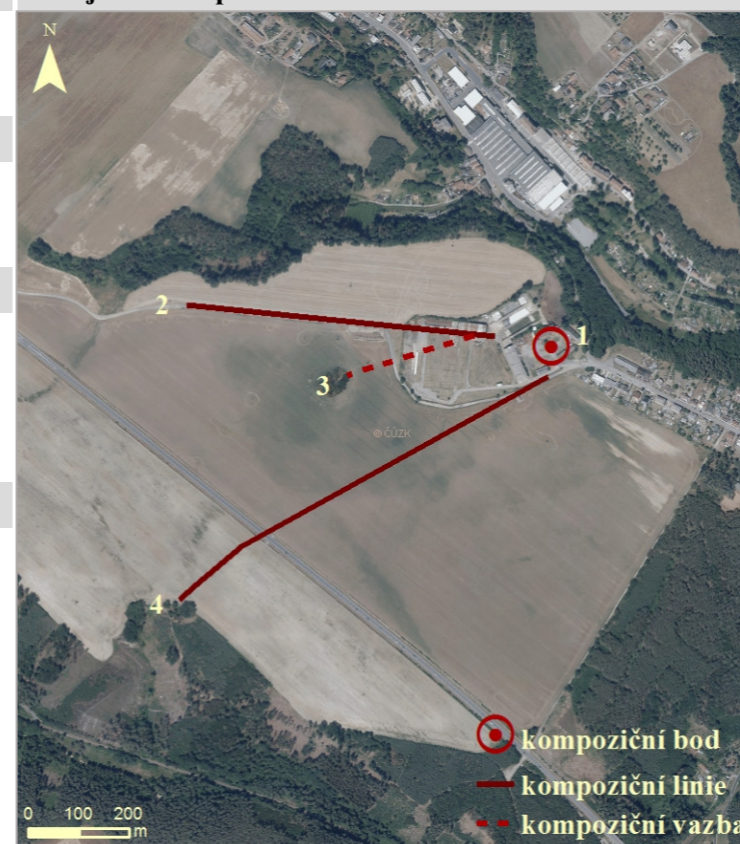

Obytný dům Panina Dvoru – jádro kompozice

Roubená sýpka a dostavba

Cesta od Panina Dvoru

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

● Kategorie č. 4: krajinná kompozice poškozená

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 – areál hospodářského dvora se sýpkou a obytným domem
- 2 – cesta s alejí
- 3 – alej propojující dvůr a rybník
- 4 – cesta s alejí

Popis skladby kompozice:

Areál zemědělského dvora (1) představuje soubor několika hospodářských budov, včetně roubené sýpky a obytného domu s názvem Panin Dvůr. Od dvora vede přímá cesta s alejí (2), která se dále napojuje na cestní síť směřující do města Bělá pod Bezdězem. Linie je přímá, s vizuální vazbou na dvůr (1). Druhá cesta s alejí (4) směřuje do zalesněné části území, umožňuje prostupnost územím a usnadňuje přístup k zemědělské půdě. Vazba v podobě aleje (3), později s cestou, vede k bývalému rybníku, dnes remízku. **Schéma kompozice zůstalo po ověření zachováno jako 1B. Označení číslem 1 vylučuje výskyt plošných prvků v kompozici. Proto do této kompozice není zařazen blízký rybník, dnes remízek.**

Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci kompozice došlo k poškození hlavních prvků. Areál hospodářského dvora (1) je ve špatném stavu, i když stále existující. Do některých z budov bylo negativně zasazeno stavebními úpravami (viz fotodokumentace).

Západní cesta od dvora (2) zůstala zachována, zanikla však její doprovázející alej. Jižní cesta s alejí (4) nezůstala dochována následkem překryvu ornou půdou. Cestu navíc křížuje silnice I/38 (silnice I. třídy) a znemožňuje tak její plnohodnotnou obnovu v dřívější podobě. Severní část cesty mohla být například zachována jako účelová s vedlejší protierozní funkcí vzhledem k množství okolní orné půdy.

Vedlejším prvkem kompozice je vazba aleje (3) vedoucí od dvora k rybníku, dnes remízku. Později se přístup k rybníku mění v cestu doprovázenou alejí (viz III. voj. map.). Tato vazba či cesta není dochována. Překrývá ji rozlehlý zemědělský areál.

Od dvora je možné i dnes dohlédnout na budovu zámku. Tato vizuální vazba zůstala zachována, aniž by byla narušena rozrůstající se výstavbou města Bělá pod Bezdězem. Není však součástí této záměrné kompozice.

Celková krajinná kompozice je zařazena do kategorie č. 4. Její obnova je poměrně náročná, avšak z velké části stále možná.

27) MILOVICE

Základní informace:

Název obce: Milovice k.ú.: Milovice ORP: Lysá nad Labem
Okres: Nymburk Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 221 m n. m.

Charakteristika dle projektu IGA ZF MENDELU:

Charakter jádra: dvůr Koncept: profánní Název: Milovice
Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1C * Číslo: 144

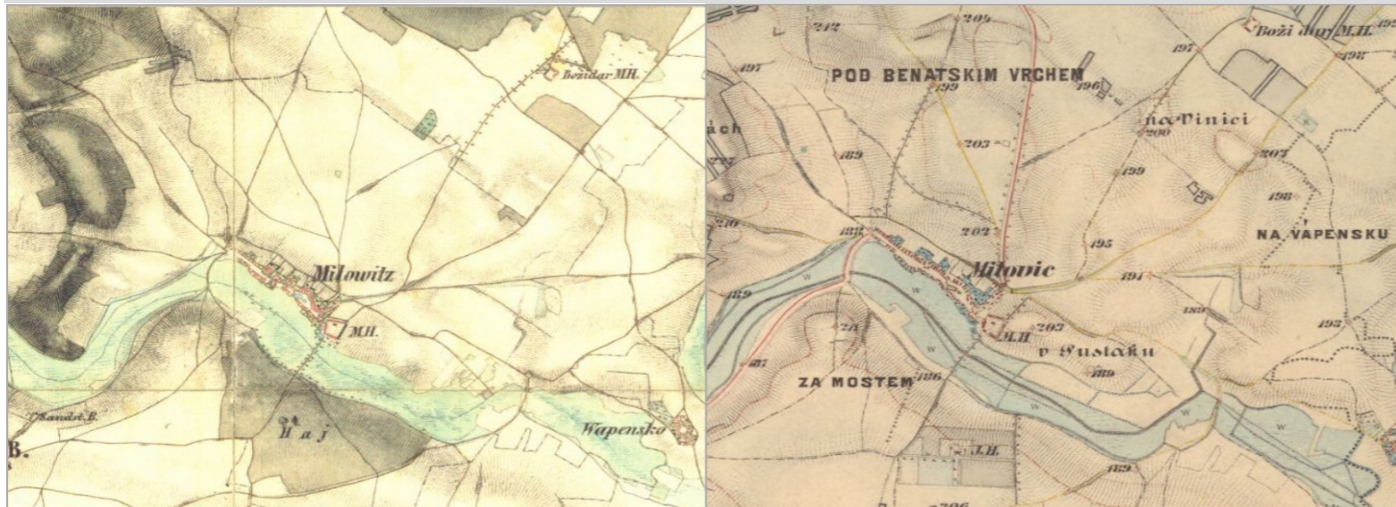
Památková péče:

kostel sv. Kateřiny – KP, kat. č. 1000471895; socha sv. Antonína Paduaňského – KP, kat. č. 1000139775; kaple sv. Jana Nepomuckého – KP, kat. č. 1000133406; hangár č. 12 – KP, kat. č. 1915940717; brána usedlosti č.p. 22 – KP, kat. č. 1485554377; mostek – KP, kat. č. 1256910897

Historický vývoj území:

První zmínka o městě pochází z roku 1396. U cesty vedoucí z Prahy do Jičína, na území města Milovice, dříve stávalo zemanské sídlo vladyky Homolka, jenž sídlil na milovické tvrzi spolu se svým synem Janem ve 14. st. Okolo roku 1454 získává ves rod Smiřických, který ves v roce 1509 prodává Bedřichovi z Donína. Milovice jsou tak připojeny k benátskému panství. Tvrz objevující se v archívalích ještě roku 1599 jako zachovalá, postavená z kamene, zanikla zřejmě při třicetileté válce. Dodnes se však nedochovaly žádné její pozůstatky, proto není jisté, kde přesně stávala. Zda na místě dvora (na mírném návrší u vesnice), jenž je prvně zmiňován až kolem roku 1696, či na jiném místě ve městě. Kroniky se v tomto směru rozcházejí. Po vzniku vojenského újezdu Mladá kolem roku 1904 dochází k velkému rozvoji Milovic, z nichž se stává významné místo v regionu. Ve vojenském areálu působila rakouskouherská, československá, německá a také sovětská armáda. V roce 1991 byly Milovice prohlášeny za město. Roku 1995 byl výcvikový vojenský prostor zrušen a o rok později zrevitalizován pro potřeby běžného civilního obyvatelstva. (Milovice, 2020; Cechner, 1909, str. 95; Bareš, 1905, str. 181; Vedral, 2011)

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

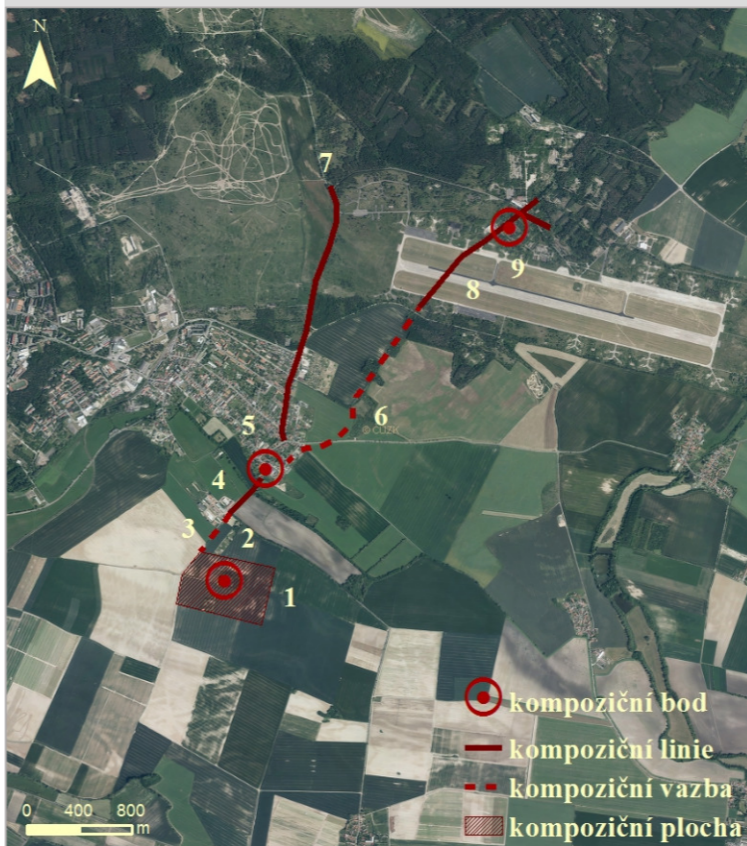
Fotodokumentace:

Alej vedoucí ke dvoru

Bývalý hospodářský dvůr – jádro kompozice

Krajinná kompozice:

Stav a dochovanost krajinné kompozice:

Kategorizace:

Kategorie č. 6: krajinná kompozice zaniklá

Identifikované znaky, objekty a jejich soubory:

- 1 - pravděpodobná bažantnice
- 2 - hájovna
- 5 - hospodářský dvůr Milovice
- 7 - cesta
- 9 - hospodářský dvůr Boží Dar
- 4,8 - cesta s alejí
- 3,6 - kompoziční osa

Popis skladby kompozice:

Krajinná kompozice je složena z hospodářského dvora Milovice (5), jenž je jádrem kompozice a blízké stavby hájovny (2) obklopené hájem (1). Třetí vojenské mapování zobrazuje lesní průseky a záměrnou kompozici v blízkosti hájovny (2). Pravděpodobně se tak jedná o plochu bažantnice (1). Dvůr (5) s bažantnicí (1) propojuje cesta s výraznou alejí (4) a kompoziční osa (3). Severozápadně od dvora (5) směřuje cesta (7) směrem na bývalou obec Mladá. Severovýchodně je znatelná osa (6) ke dvoru (9) v obci Boží Dar, dříve zřejmě v podobě cesty. V nejbližším zázemí dvora (9) Boží Dar se vyskytují cesty doprovázené alejemi (8). * **Vzhledem k plošnému prvku, který je součástí kompozice, je vhodnější hodnocení schématu označení 2A.**

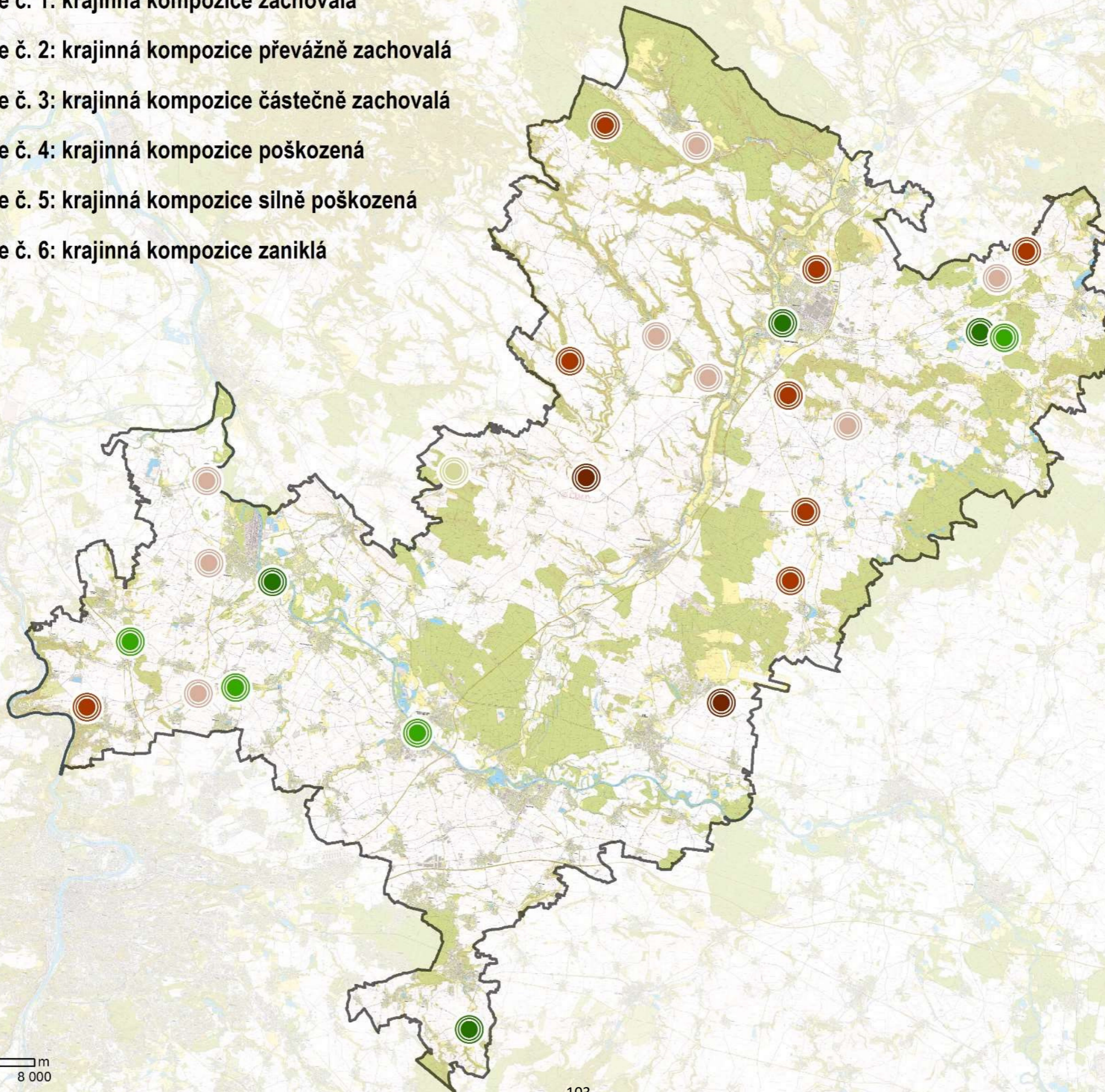
Hodnocení skutečného stavu kompozice:

V rámci kompozice došlo k zániku většiny hlavních kompozičních prvků. Jedná se především o samé jádro kompozice, tedy hospodářský dvůr Milovice (5), včetně plochy pravděpodobné bažantnice (1) s hájovnou (2). Z areálu dvora je dnes dochována pouze jedna stavba, jejíž podoba je znatelně narušena přestavbou. Hájovna (2) s plochou bažantnice (1) není dochována, stavba s lesním porostem pozvolna zanikla. Dochovaný prvek v kvalitativním stavu je alej s cestou (4) utvářející vazbu mezi bývalou hájovnou (2) a dvorem (5). V současné době alej (4) tvoří vzrostlé stromy v dobrém kvalitativním stavu pravidelně uspořádané. Archivní mapy poukazují na osu (6,8) vedoucí od dvora Milovice (5) ke dvoru (9) v obci Boží Dar. Jedná se o bývalou obec, která byla původně zabrána armádou jako významné strategické místo s ruskými kasárnami a letištěm. Domy byly okolo roku 2015 kvůli špatnému stavu na rozhodnutí státu, v jehož byly vlastnictví, zdemolovány. Letiště dnes využívají pouze letci sportovních letadel či město Milovice pro pořádání kulturních akcí. Stejně tak zanikl i dvůr (9) v obci Boží Dar, včetně přilehlých alejí (8) a cest (8,6). Tyto prvky jsou hodnoceny jako neexistující a neobnovitelné.

Celková krajinná kompozice je vzhledem k zániku hlavních prvků zařazena do kategorie č. 6. V charakteru krajinné struktury došlo k takovým změnám, že obnova kompozice není možná.

Kategorizace komponovaných krajiny v severní části Středočeského kraje

- Kategorie č. 1: krajinná kompozice zachovalá
- Kategorie č. 2: krajinná kompozice převážně zachovalá
- Kategorie č. 3: krajinná kompozice částečně zachovalá
- Kategorie č. 4: krajinná kompozice poškozená
- Kategorie č. 5: krajinná kompozice silně poškozená
- Kategorie č. 6: krajinná kompozice zaniklá

Názvy komponovaných krajín:

- 1) Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
- 2) Škvorec
- 3) Měšice
- 4) Líbeznice
- 5) Panenské Břežany
- 6) Klecany
- 7) Lobkovice
- 8) Byškovice
- 9) Obrříví
- 10) Struhy
- 11) Luštěnice
- 12) Dobrovice
- 13) Nepřevázka
- 14) Dlouhá Lhota
- 15) Skašov
- 16) Obruby
- 17) Obrubce
- 18) Košátky
- 19) Hřívno
- 20) Velké Všelisy
- 21) Horní Krnsko
- 22) Niměřice
- 23) Mladá Boleslav
- 24) Kosmonosy
- 25) Valdštejsko
- 26) Panin Dvůr u Bělé pod Bezdězem
- 27) Milovice

1:230 000

0 4 000 8 000 m

6. Diskuse

Studie potenciálně komponovaných krajín jsou prováděny vizuálně nad dostupnými mapovými podklady. Z toho důvodu se do studie může promítnout subjektivní a citově zabarvené vnímání řešitele. Výsledky jednotlivých studií se tak mohou lišit, stejně jako definování schématu, jádra či konceptu dané krajinné kompozice. Tato práce vychází primárně z vytipovaných potenciálně komponovaných krajín projektem IGA ZF MENDELU a jím uvedených charakteristik. V některých řešených lokalitách mohlo vzhledem k subjektivnímu vnímání znaků v archivních mapách dojít k řešení jiných komponovaných krajín nebo k rozdílnému vnímání charakteristik kompozice. U zpracování vlastních studií lokalit bylo v některých případech nejasné přesné složení skladby kompozice, a to z následujících důvodů.

V případě, že kompozice nebyla z mapových děl zřetelná, bylo nutné dohledávat informace o možných kompozičních prvcích v jiných zdrojích, například v historii obce. Ta však v mnoha případech byla strohá, nebo chyběla úplně. Například v rámci obce Byškovice, dnes součásti města Neratovice, je z volně dostupných zdrojů složité dohledat její vznik a vývoj. Kvůli historickému vývoji obce Byškovice byl kontaktován Státní okresní archiv Mělník. Ten ale disponuje archiváliemi mladšími, cca z konce 19. a 20. století. Kroniky a další historické prameny z období II. a III. vojenského mapování je možné vyhledávat pouze dle majitelů panství. Tyto prameny jsou však často psané německou novogotickou kurzívou, neboli kurentem či lomeným písmem „Schwabacher“. Problémem ve správném určení prvků kompozice není jen absence informací, ale také značný rozvoj území v dané lokalitě. Příkladem je město Mladá Boleslav, kde větší rozvoj průmyslové i bytové výstavby ovlivnil okolní krajinu. Prvky buď zanikly nebo byly zastíněny novodobou výstavbou.

Dále je nutné dohledat správný výklad použitých zkratk a názvů využívaných v archivních mapách. Příkladem je výraz „Abdecker“ u kompozice v městyse Škvorec. Význam slova je pohodný či kožišník. Protože je v archivních mapách tento výraz poměrně nápadný a často je k budově pohodného znázorněna alej, je nutné si uvědomit, že budova pohodného byla umístována dále za město. Patrně se tak nejednalo o součást kompozice.

Důležitým krokem je také správná identifikace funkce prvků. Příkladem je systém alejí vedoucích od zámku ve městě Klecany. Aleje utváří téměř pravidelné obdélníky, které naznačují existenci tzv. „bažantích pásů“. Tento výraz se v současné době začíná objevovat v souvislosti s jakýmsi střeleckými koridory pro lov bažantů. Protože k tomuto výrazu chybí více informací, byla lokalita Klecany konzultována s odborníky z Národního památkového ústavu. O bažantí pásy by se jednalo za předpokladu, že by výraz „hon“ objevující se na III. vojenském mapování souvisel s myslivostí a přítomností bažantnice či obory. Pomístní jméno, v němž je užito "hon", čili akronymum neboli pozemkové jméno může být použito i v případě pozemku obdělávaného (užívalo se zemědělský hon, ale také pro pole, louku, pastvinu apod.). V rámci této lokality je nutné se podrobně věnovat samotným pomístním jménům v území a porovnat je se skutečným významem slova "hon". Není tedy jasné, zda základ slova "hon" v dané oblasti vůbec souvisí s myslivostí.

Obr. 30: Výraz „Abdecker“ uvedený ve II. vojenském mapování na území městyse Škvorec. (Zdroj: FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b)

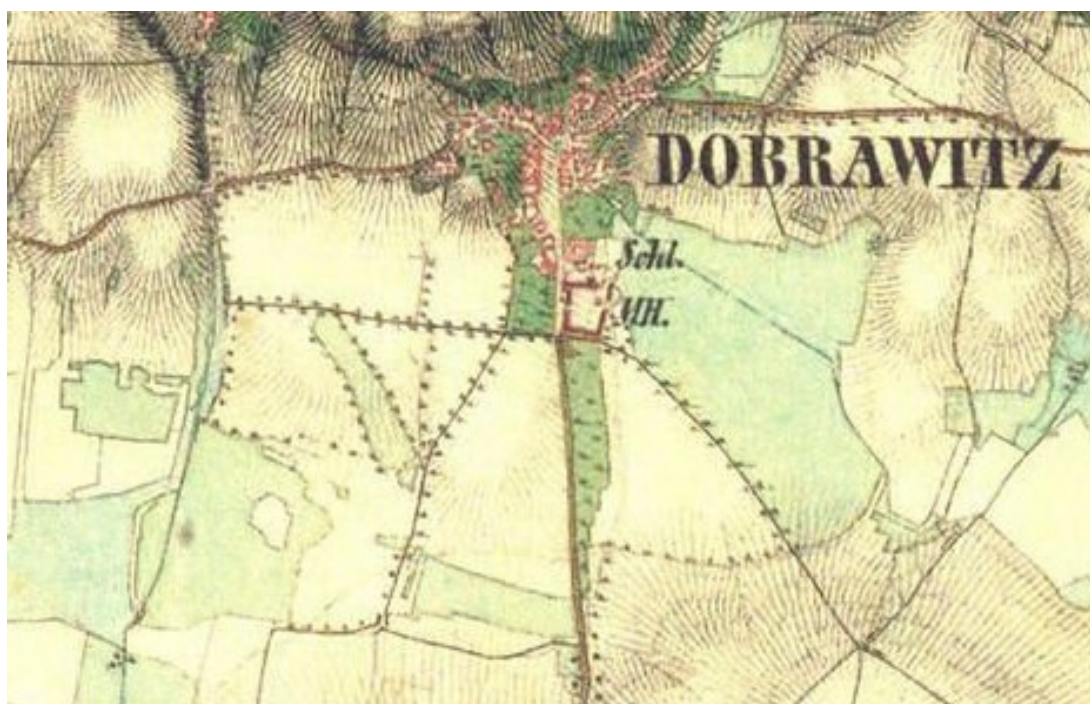
Obr. 31: Soustava alejí označená jako čtyři hony ve vsi Klecany. (Zdroj: FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017c)

Projekt IGA ZF MENDELU uvádí jako jádro kompozice v obci Struhy lovecký zámeček. V historii obce, památkovém katalogu a dalších volně dostupných informací a zdrojů nebyla existence tohoto prvku ověřena. Karta lokality Struhy proto uvádí jádrem kompozice hospodářský dvůr. Samotnou existenci loveckého zámečku v minulosti však nelze zcela vyloučit. Podobně je tomu u lokality Dobrovice. Zde se však jedná o projektem uvedené schéma kompozice 2A, což naznačuje existenci kompoziční plochy. V okolí dvora se nachází plochy sadů, remízku apod., jež by mohly být součástí Dobrovické komponované krajiny. Žádná z ploch však není dle archivních map jednoznačnou součástí kompozice.

U lokality Košátky projekt IGA ZF MENDELU uvedl kombinovaný koncept. V blízkosti zámku s dvorem se nachází pouze dvě sakrální stavby. Kaplička v Košátkách a kostel sv. Martina v Horním Slivnu. Obě stavby sice mohou být součástí této záměrné kompozice, avšak ani u jednoho z prvku nebyla po rozborech a terénním průzkumu prokázána vazba na řešenou kompozici. Koncept u lokality Košátky byl z uvedených důvodů pozměněn na profánní.

V blízkosti některých komponovaných krajin lze najít další vzdálenější prvky, které mohou (a nemusí) být součástí kompozice. Příkladem je obec Nepřevázka, v níž se nachází hospodářský dvůr s blízkým systémem alejí a cest. Nedaleko ní leží v obci Sýčina další hospodářský dvůr, který na první pohled nepatří do dané kompozice. Oba dvory jsou však propojeny cestami a může mezi nimi existovat určitá vizuální nebo funkční vazba. Dle indikačních skic vlastnil hospodářské dvory rod Thurn-Taxisů. Je tedy možné, že součástí komponované krajiny v Nepřevázce může být i dvůr v Sýčině. V rámci této práce bylo na základě terénního průzkumu vyhodnoceno, že dvůr v Sýčině zřejmě nepatří do nepřevázské komponované krajiny.

Nejasnosti se objevují také v případě lokality Niměřice. Na mapě II. vojenského mapování je znázorněna stavba hospodářského dvora v dnešní obci Horní Cetno. Aleje v blízkosti dvora utváří vazbu s nedalekým zámekem. Je tedy možné, že součástí komponované krajiny v Niměřicích může být i dvůr v Horním Cetnu. V rámci této práce bylo na základě terénního průzkumu vyhodnoceno, že zmiňovaný dvůr zřejmě nepatří do kompozice v Niměřicích, neboť se mezi ním a zámekem nenachází přímá vizuální ani fyzická vazba.

Obr. 32: Plošné prvky v okolí hospodářského dvora zámku ve vsi Dobrovice, které by mohly být součástí kompozice. (Zdroj: FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b)

Obr. 33: Hospodářský dvůr ve vsi Nepřevázka a Sýčina. (Zdroj: FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b)

Obr. 34: Hospodářský dvůr Horní Cetno v blízkosti zámku ve vsi Niměřice, který by mohl být součástí kompozice. (Zdroj: FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b)

Jádro, koncept či schéma kompozice bylo vyhodnoceno rozdílně u lokality Škvorec, Struhy, Luštěnice, Dobrovice, Obruby, Košátky, Horní Krnsko a Milovice. U kompozice v Obrubcích a Skašově, které zmíněný projekt nevymezuje, byla stanovena vlastní charakteristika s využitím Metodiky identifikovaných krajín, jejíž autorkou je Kulišťáková a kol. (2014).

Nepřesnosti ve studiích komponovaných krajín mohou být také dány pouhým rozborem map, z nichž nelze určit významné pohledové osy na vrcholky hor, kopců, skalní města a na další (přírodní či člověkem vytvořené) cílové prvky. Je zřejmé, že v rámci důkladné studie je zapotřebí terénního průzkumu. Krajina se však do dnešní doby mohla proměnit natolik, že není možné odhalit vizuální podmínky z historických dob. V tomto ohledu pak terénní průzkum selhává. Zmíněné pohledové osy jsou často podceňovány, neboť k prvku není směřována výrazná liniová výsadba nebo jiný jasně zřetelný člověkem vytvořený prvek. Například hrady či zámky ve skalních městech (jako je zámek Malá skála v Českém ráji nebo hrad Valdštejn) disponují hodnotnými výhledy vytvořenými samotnou přírodou. Proč tedy do souhrnu identifikace krajinných kompozic nezařadit i takovéto přírodou volně utvořené areály, byť s menším počtem člověkem vytvořených prvků.

V komponované krajině mohou převládat přírodní hodnoty, které člověk využil v rámci své osobité kompozice.

Důsledků nerespektování kompozic jako hodnot je hned několik – překryv či narušení záměrných kompozičních vazeb, zarůstání pohledových propojení či vyhlídek, změna funkce hlavních staveb fixujících danou kompozici, proměny jejich vzhledu a jejich okolí. To vše vede k narušování logiky kompozice. Vhodné by bylo vytvořit vrstvu ověřených komponovaných krajin na úrovni jednotlivých ORP, která by sloužila jako vstupní vrstva do ÚAP. Taková databáze by sloužila jako podklad v rámci územního plánování pro zajištění ochrany kulturně-historických hodnot, kterými bezesporu komponované krajiny jsou. Vrstva v prostředí GIS má tu výhodu, že je lehce kombinovatelná s jinými mapovými vrstvami a podklady v památkové ochraně či územním plánování. V rámci ÚAP jsou komponované krajiny zahrnuty do jevu č.11 s názvem Urbanistické a krajinné hodnoty. Jednotlivými sledovanými jevy (včetně jevu č.11), které jsou součástí ÚAP, se zabývá Metodika sledovaných jevů pro územně analytické podklady. (MMR, 2019)

Další potenciálně komponované krajiny v řešeném území:

Při podrobnějším zpracování této práce, tedy detailnějším měřítku a menším řešeným územím, byla nalezena řada dalších potenciálně komponovaných krajin, které projekt IGA ZF MENDELU ve své studii neuvádí. Lze tedy říci, že tato studie není zcela kompletní a na území České republiky se nachází více potenciálně komponovaných krajin. Neúplnost studie je zřejmě způsobena velikostí řešeného území, tedy zvoleného měřítku a časové náročnosti.

1) NEHVIZDY

Základní informace:

Název obce: Nehvizdy

k.ú.: Nehvizdy

ORP: Brandýs n. L. - Stará Bol.

Okres: Praha - východ

Kraj: Středočeský

Nadmořská výška: 240 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: dvůr

Koncept: profánní

Název: Nehvizdy

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1C

Číslo: 1

Památková péče:

kostel sv. Václava – KP, kat. č. 1000157991, původně románský kostel;

sýpka panská – KP, kat. č. 1000132586, výrazná dvoupatrová barokní sýpka s valbovou střechou;

sklep – KP, kat. č. 1000159168, středověké sklepy s valenými klenbami a kamenným portálem

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (Müllerovo mapování, I. voj. map.):

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Popis krajinné kompozice:

Jádrem potenciální krajinné kompozice je poplužní dvůr v městyse Nehvizdy (dříve městečko Velké Nehvizdy). Panský dvůr v Nehvizdech se poprvé připomíná okolo roku 1524. Jak severně tak jižně směřují od dvora krátké aleje. Znatelná je vazba mezi Nehvizdským dvorem a dvorem v Nehvizdkách (u obce Záluží). Ke dvoru v Nehvizdkách náležela zahrada, ovčín a dva rybníky. (Nehvizdy, ©2020) Oba dvory propojuje cesta s alejí. Dlouhá a významná alej je na archivních mapách znatelná od dvora v Nehvizdkách jižním směrem k obci Vyšehořovice.

Krajinná kompozice je složena z bodových a liniových prvků. Vzhledem k množství prvků kompozice je schéma hodnoceno jako 1C. Koncept je vyhodnocen jako profánní s charakterem jádra v podobě dvora.

2) JIRNY

Základní informace:

Název obce: Jirny	k.ú.: Jirny	ORP: Brandýs n. L. - Stará Bol.
Okres: Praha - východ	Kraj: Středočeský	Nadmořská výška: 250 m n. m.

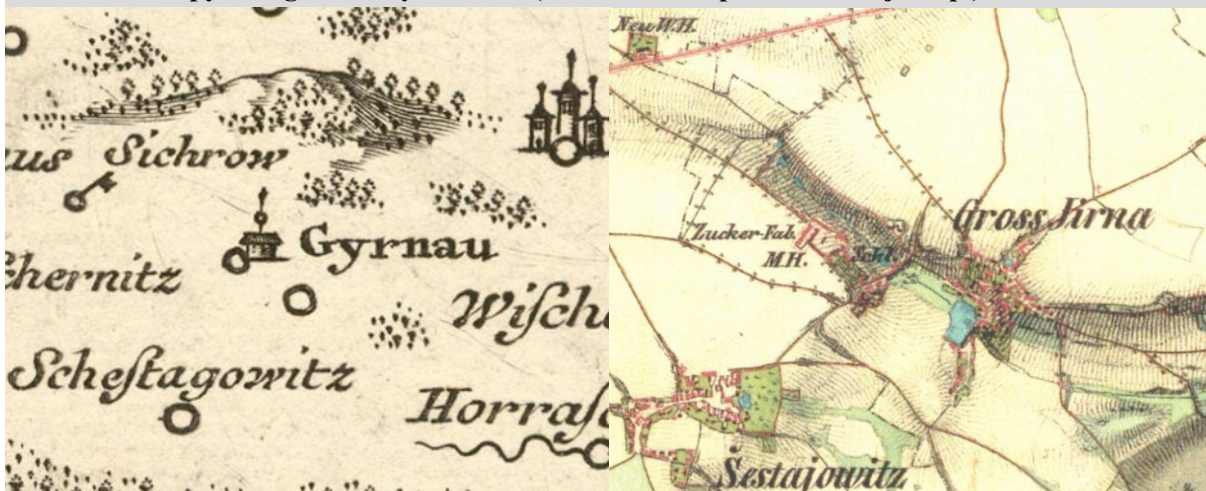
Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: dvůr	Koncept: profánní	Název: Jirny
Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2B		Číslo: 2

Památková péče:

kostel sv. Petra a Pavla – KP, kat. č. 1000138153, jednolodní kostel barokně přestavěn v 18. st.; zámek – KP, kat. č. 1000135415, areál zámku s parkem a hospodářským dvorem, původně středověká tvrz v 17. st. přestavěná na barokní zámek, zásadní úpravy z 19. st. v duchu romantismu

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (Müllerovo mapování, II. voj. map.):

Archivní mapy a současné mapové podklady (III. voj. map., ortofoto mapa (Jirny, ©2020)):

Popis krajinné kompozice:

Zřejmě v 17. st. byl za hrabat Stubicků z Königsteina ve vsi Jirny postaven zámek s hospodářským dvorem. Nový zámek byl vystavěn okolo roku 1844. Zámecký areál tvoří dvoupatrová budova zámku, rozsáhlý park a několik rybníků. V roce 1890 nechává František Zvěřina rozšířit hospod. dvůr naproti parku o hospodu, kovárnu, cukrovar, mlýn a pivovar. (Jirny, ©2020) Kompozice je tvořena zámeckým areálem s parkem, dvorem a od nich vedoucím systémem alejí. Jižní cesty s alejemi vychází z parku k rybníku a utváří drobnou geometrizaci krajiny. Další alej propojuje ves Jirny se sousední vsí Šestajovice. Severní systém alejí spojuje tzv. „Horní“ a „Dolní“ Jirny. Cesta s alejí vycházející od zámku severozápadně utváří vazbu zámku s blízkou hospodou. Vzhledem k plošnému prvku, jenž je součástí kompozice, je kompoziční schéma hodnoceno jako 2B.

3) CHARVATCE

Základní informace:

Název obce: Charvatce

k.ú.: Charvatce u Jabkenic

ORP: Mladá Boleslav

Okres: Mladá Boleslav

Kraj: Středočeský

Nadmořská výška: 219 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: dvůr

Koncept: profánní

Název: Charvatce

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2B

Číslo: 3

Památková péče:

-

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (Müllerovo mapování, I. voj. map.):

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Popis krajinné kompozice:

Jádrem potenciální krajinné kompozice je hospodářský dvůr v obci Charvatce. Od dvora směřuje několik alejí. Severní alej je vedena k hospodářskému dvoru v obci Kosořice, východní alej směřuje k myslivně a oboře (na pravém okraji výřezu II. a III. voj. map. výše) u obce Jabkenice. Soustava alejí jižně od dvora propojuje dvůr v Charvatcích s obcí Chudír a zmiňovanou oborou.

Krajinná kompozice je složena jak z bodových a liniových prvků, tak z prvku plošného. Vzhledem ke složitosti kompozice je schéma hodnoceno jako 2B. Koncept je vyhodnocen jako profánní s charakterem jádra v podobě dvora.

4) BYŠIČKY (Lysá nad Labem)

Základní informace:

Název obce: Byšičky (Lysá n. L.) k.ú.: Lysá nad Labem ORP: Lysá nad Labem
Okres: Nymburk Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 183 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: dvůr Koncept: profánní Název: Byšičky
Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2A Číslo: 4

Památková péče:

-

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (Müllerovo mapování, I. voj. map.):

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Popis krajinné kompozice:

Stopy barokní krajiny jsou znatelné v okolí města Lysá nad Labem s množstvím stromových alejí, hospodářských objektů, zámeckých areálů, drobné sakrální architektury atd. Jednou ze záměrných kompozic panství Františka Antonína Šporka je ves Byšičky, u níž se nachází dvůr Karlov. Severní strana dvora je obklopená rozsáhlým lesním porostem, jižní strana je otevřená a protkaná soustavou alejí. Součástí kompozice je také mlýn jihovýchodně od dvora. Samotná ves Byšičky je významná pro svůj dochovalý půdorys okrouhlice. Ke vsi je nepřímou od dvora vedena cesta v počátku doprovázená alejí. Krajinná kompozice je složena z bodových a liniových prvků. Vzhledem ke složitosti kompozice je schéma hodnoceno jako 2A. Samotná kompozice může být daleko rozlehlejší a provázanější s dalšími prvky v okolí Lysé nad Labem. Prověření celkové kompozice není předmětem této práce. Koncept je vyhodnocen jako profánní s charakterem jádra v podobě dvora.

5) VELEŇ

Základní informace:

Název obce: Veleň

k.ú.: Veleň

ORP: Brandýs n. L. - Stará Bol.

Okres: Praha - východ

Kraj: Středočeský

Nadmořská výška: 211 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: dvůr

Koncept: profánní

Název: Veleň

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1B

Číslo: 5

Památková péče:

-

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (Müllerovo mapování, I. voj. map.):

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Popis krajinné kompozice:

Ves Veleň byla dříve zvláštním vladyčím statkem se svobodnými dvory. Hospodářský dvůr ve Veleni byl sídlem Veleňských z Veleně. (Veleň, 2020) Od zmíněného dvora, jenž je jádrem kompozice, je vedena cesta s alejí do vsi Sluhy. Alej utváří vazbu mezi dvorem ve Veleni a Sluhách. V blízkosti dvora Sluhy se nachází stavba kostela sv. Vojtěcha s možnou vizuální vazbou. Zmíněnou vazbu je nutné prověřit v rámci dalších rozborů a terénního průzkumu, jenž není předmětem této práce. Koncept je proto hodnocen jako profánní. Krajinná kompozice je složena z bodových a liniových prvků. Vzhledem k jednoduchosti kompozice je schéma hodnoceno jako 1B.

6) KOSTELNÍ HLAVNO

Základní informace:

Název obce: Kostelní Hlavno

k.ú.: Kostelní Hlavno

ORP: Brandýs n. L. - Stará Bol.

Okres: Praha - východ

Kraj: Středočeský

Nadmořská výška: 194 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: kostel

Koncept: kombinovaný

Název: Kostelní Hlavno

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2A

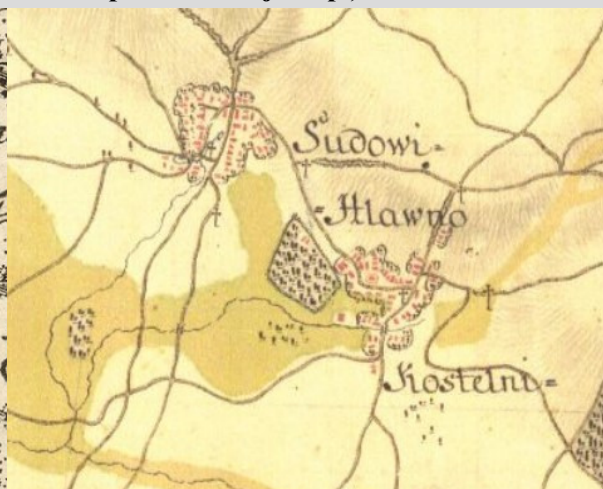
Číslo: 6

Památková péče:

sýpka – KP, kat. č. 1881333425, roubená sýpka z přelomu 18. a 19. st.;

kostel sv. Petra v okovech – KP, kat. č. 1000142009, jedná se o „nový“ kostel z roku 1807, postavený na místě původního zbořeného gotického kostela

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (Müllerovo mapování, I. voj. map.):

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Popis krajinné kompozice:

Jádrem potenciální krajinné kompozice je farní kostel sv. Petra v obci Kostelní Hlavno s vazbou na blízkou myslivnu s možnou oborou či bažantnicí. Potenciální bažantnice disponuje lesními průseky, od nichž jsou vedeny aleje do obce Sudovo Hlavno. Na návsi v Sudovém Hlavnu se nachází drobná sakrální architektura. Písemné prameny zmiňují existenci tvrze, dvora a kostela. Kostel se poprvé připomíná kolem roku 1339. Na jeho místě byla v 19. st. postavena nová stavba kostela, a to v dnešní podobě. (Kostelní Hlavno, ©2020)

Potenciální krajinná kompozice je složena jak z bodových a liniových prvků, tak z prvku plošného. Vzhledem ke složení kompozice je schéma hodnoceno jako 2A. Koncept je vyhodnocen jako kombinovaný s charakterem jádra v podobě kostela.

7) VLKAVA

Základní informace:

Název obce: Vlkava

k.ú.: Vlkava

ORP: Mladá Boleslav

Okres: Mladá Boleslav

Kraj: Středočeský

Nadmořská výška: 205 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: dvůr

Koncept: profánní

Název: Vlkava

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1C

Číslo: 7

Památková péče:

zámek – KP, kat. č. 1000136550, barokní zámek ze 17. st. u rybníka na okraji obce, v areálu záměčku se nachází hospodářský dvůr z 19. st. v místě bývalé středověké tvrze

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (Müllerovo mapování, I. voj. map.):

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Popis krajinné kompozice:

Jádrem krajinné kompozice je hospodářský dvůr, u něhož se nachází stavba zámku. Od areálu zámku a dvora vede několik cest s alejemi. Severní alej směřuje k obci Bratronice, jižní alej vede k obci Zawadilka a nejvýraznější východní alej propojuje dvůr s myslivnou. Významná je dále vazba mezi myslivnou a dvorem v městysu Loučeň. U městysu se vazba proměňuje v alej.

Krajinná kompozice je složena z bodových a liniových prvků, kompoziční schéma je tak hodnoceno jako 1C. Rozsáhlá lesní plocha s průseky není v mapových archivních pramenech uvedena jako bažantnice či obora, proto není zařazena do kompozice. Koncept je vyhodnocen jako profánní. Jedna z potenciálních komponovaných krajín může být i v okolí městysu Loučeň.

8) HORNÍ SLIVNO

Základní informace:

Název obce: Horní Slivno

k.ú.: Horní Slivno

ORP: Mladá Boleslav

Okres: Mladá Boleslav

Kraj: Středočeský

Nadmořská výška: 197 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: dvůr

Koncept: kombinovaný

Název: Horní Slivno

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1C

Číslo: 8

Památková péče:

kostel sv. Martina – KP, kat. č. 1000130967, kostelík z 2. pol. 19. st. ležící na návsi v centru obce

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (Müllerovo mapování, I. voj. map.):

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Popis krajinné kompozice:

Jádrem potenciální kompozice je hospodářský dvůr v obci Horní Slivno. Západně vedoucí cesta s alejí propojuje dvůr s blízkým zámekem a dvorem v Košátkách. Významná je také alej východně od dvora, jež utváří vazbu mezi dvorem Horní Slivno a hospodářským dvorem v Dolním Slivnu. Na návsi v obou vesnicích stojí v blízkosti dvorů kostel. V Horním Slivnu se nachází kostel sv. Martina a v dolním Slivnu kostel sv. Františka Serafinského. Stejně jako dvory mohou mít i stavby kostelů mezi sebou určitou záměrnou vazbu, kterou je třeba na základě veškerých mapových a jiných volně dostupných podkladů prověřit. Detailní rozbor této kompozice není předmětem této práce. Vzhledem k možnosti vazby mezi profánními a sakrálními stavbami je koncept kompozice vyhodnocen jako kombinovaný a kompoziční schéma hodnoceno jako 1C. Komponovaná krajina je v tomto případě zřejmě složena pouze z bodových a lineárních prvků.

9) HORNÍ STAKORY (součást města Kosmonosy)

Základní informace:

Název obce: Horní Stakory

k.ú.: Horní Stakory

ORP: Mladá Boleslav

Okres: Mladá Boleslav

Kraj: Středočeský

Nadmořská výška: 243 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: dvůr

Koncept: profánní

Název: Horní Stakory

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2C

Číslo: 9

Památková péče:

socha sv. Jana Nepomuckého – KP, kat. č. 1000126478, socha z roku 1746;

sýpka – KP, kat. č. 1000145038, roubená stavba z 18. st.;

zvonice – KP, kat. č. 1000132818, roubená zvonice z 16. - 18. st.

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (Müllerovo mapování, I. voj. map.):

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Popis krajinné kompozice:

Jádrem potenciální krajinné kompozice je hospodářský dvůr ve vsi Horní Stakory. V blízkosti dvora se nachází ovčín a několik alejí. Západní cesta s alejí směřuje k zámku ve vsi Kosmonosy a prochází okolo stavby myslivny. Myslivnu obklopuje větší zalesněná plocha s průseky. Jižně vedoucí alej propojuje dvůr s vesničkou Chaloupka, u níž se nachází lesní plocha s průseky, možná obora a protkaný systém cest s alejemi. Výrazná a krátká alej vychází od ovčína v Horních Stakorech. Aleje a cesty směřující na sever utváří liniovou vazbu dvora Horní Stakory se sousedním dvorem ve vsi Studénka. Ve Studénce se objevuje ovčín a později také stavba zámku. Aleje v okolí Studénky směřují k myslivně s bažantnicí (severně) a hospodářskému dvoru ve vsi Násedlnice (východně). Krajinná kompozice je složena jak z bodových a liniových prvků, tak z prvku plošného. Vzhledem ke složitosti kompozice je schéma hodnoceno jako 2C. Koncept je vyhodnocen jako profánní.

10) VALOVICE

Základní informace:

Název obce: Valovice (Katusice) k.ú.: Sudoměř ORP: Mladá Boleslav
Okres: Mladá Boleslav Kraj: Středočeský Nadmořská výška: 308 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: dvůr Koncept: profánní Název: Valovice
Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 1B Číslo: 10

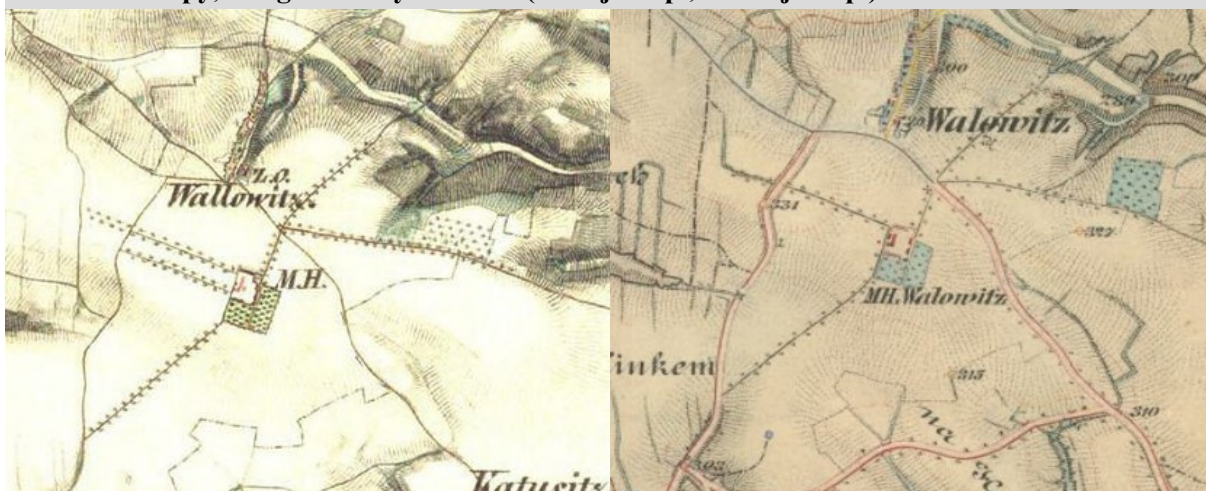
Památková péče:

-

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (Müllerovo mapování, I. voj. map.):

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Popis krajinné kompozice:

Jádrem potenciální krajinné kompozice je hospodářský dvůr v blízkosti vsi Valovice. Dvůr se nachází pod vrchem „Ú Valovic“. Krajinnou kompozici tvoří zázemí dvora, zřejmě plocha sadů a soubor alejí směřující ke vsi Sudoměř.

Krajinná kompozice je složena z bodových a liniových prvků. Schéma kompozice je hodnoceno jako 1B, koncept je pak zřejmě profánní.

11) BAŠŤ

Základní informace:

Název obce: Bašť

k.ú.: Bašť

ORP: Brandýs n. L. - Stará Bol.

Okres: Praha - východ

Kraj: Středočeský

Nadmořská výška: 284 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: dvůr

Koncept: profánní

Název: Bašť

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2A

Číslo: 11

Památková péče:

panská sýpka – KP, kat. č. 1000121976, barokní špýchar v areálu hospodářského dvora;
tvrz, archeologické stopy – KP, kat. č. 1000150727, pozůstatky tvrziště

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (Müllerovo mapování, I. voj. map.):

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Popis krajinné kompozice:

Jádrem potenciální krajinné kompozice je hospodářský dvůr ve vsi Bášť. Součástí kompozice je také od dvora vedoucí alej ke vsi Pakoměřice a bažantnice s lesními průseky na východní straně Báště. Existenci bažantnice dokládá indikační skica a název současné ulice „K bažantnici“. Na III. vojenském mapování je již plocha bažantnice z velké části nedochována.

Tato krajinná kompozice disponuje bodovými, lineárními i plošnými prvky. Kompoziční schéma tak odpovídá hodnocení 2A. Dvůr s alejemi a bažantnicí naznačují profánní koncept.

12) BRNKY (součást města Zdiby)

Základní informace:

Název obce: Brnky (Zdiby)

k.ú.: Brnky

ORP: Brandýs n. L. - Stará Bol.

Okres: Praha - východ

Kraj: Středočeský

Nadmořská výška: 265 m n. m.

Vlastní charakteristika:

Charakter jádra: zámek

Koncept: profánní

Název: Brnky

Schéma kompozice dle II. a III. voj. mapování: 2A

Číslo: 12

Památková péče:

zámek – KP, kat. č. 1000143777, barokní zámek s parkem a ohrazením, prostory bývalého dvora, zámek je v současné době v havarijním stavu

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (Müllerovo mapování, I. voj. map.):

Archivní mapy, fotografie a vyobrazení (II. voj. map., III. voj. map.):

Popis krajinné kompozice:

Jádrem potenciální krajinné kompozice je zámek ve vsi Brnky, dnes součástí obce Zdiby. Součástí kompozice je také hospodářský dvůr, pivovar, vinopalna, poplužní dvůr a zámecký park. Alej východně vedoucí od dvora se zámkem směřuje k lesní ploše. Dnes je zámek v havarijním stavu a jeho budoucnost je nejistá.

Krajinná kompozice je složena jak z bodových a liniových prvků, tak z prvku plošného, kterým je zámecký park. Vzhledem k jednoduchosti kompozice je schéma hodnoceno jako 2A. Koncept je vyhodnocen jako profánní s charakterem jádra v podobě zámku.

7. Závěr

V rámci hodnocení stavu a dochovanosti 27 komponovaných krajín ve správním území ORP Brandýs nad Labem, ORP Lysá nad Labem, ORP Mladá Boleslav a ORP Neratovice převažují poškozené kompozice. Poškozených a zaniklých komponovaných krajín je dvakrát více než těch zachovalých. Nejčastějšími důvody zániku nebo poškození prvků kompozice je rozvoj města či obce (výstavba budov, vyšších tříd komunikací apod.) a absence pravidelné údržby hmotných prvků kompozice.

Protože není zpracována metodika, která by detailně určovala postupy k identifikaci prvků a vazeb utvářející záměrnou kompozici, jejich míru dochovanosti a stanovila přesná kritéria, podle nichž by byly jednotlivé komponované krajiny řazeny do jednotlivých kategorií, je studium takových kompozic poměrně obtížné. Každý, kdo se studiem komponovaných krajín zabývá, je ovlivněn vlastním úsudkem a individuálním cítěním. Jednotlivým prvkům kompozice může proto přikládat různou důležitost a váhu. Tento nesoulad byl prokázán také v rámci této práce. Individuální vnímání se projevilo v rozdílném hodnocení schématu, jádra kompozice či konceptu a také v identifikaci samotných komponovaných krajín, včetně jednotlivých prvků, jejich stavu a dochovanosti. Některé z potenciálních kompozic stanovených Projektem IGA ZF MENDELU byly v této práci vyhodnoceny jako neexistující a naopak byla prokázána existence dalších potenciálních komponovaných krajín. Ani v tomto případě se však nejedná o kompletní soupis záměrných kompozic na území ORP Brandýs nad Labem, ORP Lysá nad Labem, ORP Mladá Boleslav a ORP Neratovice. Z uvedených důvodů mohou v budoucnu provedené studie vyvrátit zde uvedené výsledky nebo výčet potenciálních (či již ověřených) komponovaných krajín rozšířit. Pokud nebudeme brát v úvahu časovou náročnost zpracování a rozdílnost měřítek Projektu IGA ZF MENDELU a této práce, lze říci, že databáze potenciálních komponovaných krajín vytvořená zmíněným projektem není zcela spolehlivá. V této práci byly totiž identifikovány další možné záměrné kompozice. Na druhou stranu se jedná o první komplexní databázi, která je sice nekompletní, avšak stále významná a dále využitelná.

8. Seznam použité literatury

Odborné publikace:

Anzenbacher A., 2004: Křesťanská sociální etika – úvod a principy. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 192 s. ISBN 80-7325-030-6.

Bareš F., 1905: Soupis památek historických a uměleckých v království českém. Archaeologická kommise při české akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha, 412 s.

Cechner A., 1909: Soupis památek historických a uměleckých v království českém. Archaeologická kommise při české akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha, 180 s.

Dejmal I., 2000: Co s evropskou kulturní krajinou na konci dvacátého století?. In: Kulturní krajina aneb proč ji chránit?. MŽP ČR, Praha. S. 13-16.

Demek J., Mackovčín P. (eds.), 2006: Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Brno, 582 s. ISBN 80-86064-99-9.

Douet J., 2012: Industrial Heritage Re-tooled: The TICCIH Guide to Industrial Heritage Conservation. Carnegie Publishing Ltd, Lancaster, 255 s.

Ehrlich M., Pacáková B., Pavlátová M., Salašová A., Šantrůčková M., Weber M., 2019: Typologie historické kulturní krajiny České republiky. Národní památkový ústav, Praha, 129 s.

Flekalová M., 2011: Definice pojmu komponovaná krajina. In: Kulišťáková L. (ed.): Komponované krajiny. Mendelova univerzita, Brno. S. 9-15.

Harvey S., Fieldhouse K., Hopkins J. (eds.), 2005: The cultured landscape, Designing the environment in the 21st century. Routledge, New York, 176 s. ISBN 0-419-25030-1.

Hauserová M., Poláková J., 2015: Pomůcka pro používání základních historických map. Ústav památkové péče FA ČVUT, Praha, 63 s.

Hájek P., Bukačová I., 2001: Příběh drobných památek (od nezájmu až k fascinaci). Studio JB, Lomnice nad Popelkou, s. 138. ISBN 80-900903-9-7.

- Hájek P., Sádlo J., 2004:** Česká barokní krajina: co to vlastně je?. Dějiny a současnost XXVI, č.3. S. 29-33.
- Hendrych J., 2002:** Historická kulturní krajina: krajina jako památka. In: Bárta J.: Krajina jako kulturní prostor. Studio JB, Lomnice n. Popelkou. S. 114-123.
- Hrubý P., Altová E., Kadlec A., 2015:** Metodika dokumentace drobných památek. Národní památkový ústav, Ústí nad Labem, 104 s. ISBN 978-80-85036-57-2.
- Jančura P., 2013:** Význam historických krajinných struktur na utváření krajinného rázu a identity krajiny. In: Štrébllová Hronovská K., Kupka J. (eds.): Ochrana kulturní krajiny – hledání cílů, možností a pravidel. ČVUT v Praze, Praha. S. 28-41.
- Kalusok M., 2004:** Zahradní architektura. Computer Press, Brno, 192 s. ISBN 80-251-0287-4.
- Kmínek P., 2000:** Člověk v krajině – krajina v člověku. In: Kulturní krajina aneb proč ji chránit?. MŽP ČR, Praha. S. 134-141.
- Kolmanová D., Pařík A., 2002:** Židovské hřbitovy v české krajině. In: Plicka I.: Tvář naší země – krajina domova, Krajina jako kulturní prostor. Studio JB, Lomnice n. Popelkou. S. 87-91.
- Kovář P., 2000:** Přirozená obnova nepřirozených krajin. In: Kulturní krajina aneb proč ji chránit?. MŽP ČR, Praha. S. 79-84.
- Krusová A., 2018:** Péče o kulturní krajinu ve vztahu k územnímu plánování (nejen z pohledu státní památkové péče). In: Krajina v územním plánování 21. století. Ústav územního rozvoje, Brno. S. 32-37.
- Kubeša P., Kulišťáková L., 2010:** Krajinné úpravy okolo bývalého loveckého zámku v Nových Zámcích u Litovle provedené za Jana Josefa Liechtensteina po roce 1805 a jejich obnova. In: Komponovaná kulturní krajina a možnost její obnovy a zachování. NPÚ ÚOP Olomouc, Olomouc. S. 16-29.
- Kuča K., 2013:** Ochrana kulturní krajiny z hlediska památkové péče. In: Štrébllová Hronovská K., Kupka J. (eds.): Ochrana kulturní krajiny – hledání cílů, možností a pravidel. ČVUT v Praze, Praha. S. 79-84.

- Kuča K., 2014:** Oblasti dochovaných strukturálně výrazných plužin v České republice. Zprávy památkové péče 74. S. 34-49.
- Kuča K., 2015:** Stručný vývoj ochrany přírody a krajiny v České republice. In: Kuča K. (ed.): Krajinné památkové zóny České republiky. Národní památkový ústav, Praha. S. 11-24.
- Kuča K., 2018:** Historická a komponovaná krajina v územním plánování. In: Krajina v územním plánování 21. století. Ústav územního rozvoje, Brno. S. 25-31.
- Kuča K., Kučová V., 2000:** Principy památkového urbanismu. Národní památkový ústav, Praha, 104 s. ISBN 80-86234-15-0.
- Kuča K., Kučová V., 2015a:** Metodika identifikace a klasifikace území s urbanistickými hodnotami. Národní památkový ústav, Praha, 164 s. ISBN 978-80-7480-025-2.
- Kuča K., Kučová V., 2015b:** Krajinné památkové zóny a jejich místo v ochraně kulturní krajiny. In: Kuča K. (ed.): Krajinné památkové zóny České republiky. Národní památkový ústav, Praha. S. 27-30.
- Kuča K., Kučová V., 2015c:** Mezinárodní dokumenty k ochraně kulturní krajiny: Kuča K. (ed.): Krajinné památkové zóny České republiky. Národní památkový ústav, Praha. S. 9-10.
- Kučová V., 2008:** Kulturní krajina a krajinné památkové zóny v České republice v kontextu světového kulturního a přírodního dědictví. Zprávy památkové péče 68. S. 295-301.
- Kučová V., 2015:** Legislativní ochrana kulturní krajiny v České republice. In: Kuča K. (ed.): Krajinné památkové zóny České republiky. Národní památkový ústav, Praha. S. 24-27.
- Kulišťáková L., 2010:** Pozdně renesanční a raně barokní komponovaná krajina Mikulovsko-Falkensteinsko. In: Komponovaná kulturní krajina a možnost její obnovy a zachování. NPÚ ÚOP Olomouc, Olomouc. S. 45-55.
- Kulišťáková L., 2011:** Definice pojmu komponovaná krajina. In: Kulišťáková L. (ed.): Komponované krajiny. Mendelova univerzita, Brno. S. 9-15.

- Kulišťáková L., 2013:** Metody identifikace komponovaných krajín. In: Štréblová Hronovská K., Kupka J. (eds.): Ochrana kulturní krajiny – hledání cílů, možností a pravidel. ČVUT v Praze, Praha. S. 12-27.
- Kulišťáková L., Kučera P., Salašová A., Flekalová M., atějka D., Pavlačková K., Sedláček J., Vítovská D., Matáková B., Lacina D., 2014:** Metodika identifikace komponovaných krajín. Mendelova univerzita v Brně, Brno, 190 s. ISBN 978-80-7375-997-1.
- Kupka J., 2006b:** Vliv jednotlivců a jejich rozhodnutí na podobu krajiny. In: Vorel I., Sklenička P. (eds.): Ochrana krajinného rázu. Třináct let zkušeností, úspěchů i omylů. Naděžda Skleničková, Praha. S 181-189.
- Kupka J., 2008:** Regionální rozdíly – důležitý znak kulturně historické charakteristiky krajinného rázu. In: Šimůnek R.(ed.): Regiony – časoprostorové průsečíky?. Historický ústav AV ČR, Praha S. 38-46.
- Kupka J., 2010:** Krajiny kulturní a historické – vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny. ČVUT v Praze, Praha, 180 s. ISBN 978-80-01-04653-1.
- Kupka J., 2012:** Komponovaná kulturní krajina. In: Vorel I., Mansfeldová A., Šovarová D., Štréblová Hronovská K. (eds.): Člověk, stavba a územní plánování VI. ČVUT v Praze, Fakulta stavební, Praha, S. 90-96.
- Květ R., 2003:** Duše krajiny, Staré stezky v proměnách věků. Academia, Praha, 196 s. ISBN 80-2000-1012-2.
- Liška P., 2013:** Kulturní krajina jako obraz Božího řádu. In: Štréblová Hronovská K., Kupka J. (eds.): Ochrana kulturní krajiny – hledání cílů, možností a pravidel. ČVUT v Praze, Praha. S. 6-11.
- Ložek V., Cílek V., Kubíková J., 2003:** Střední Čechy. Příroda, člověk, krajina. Dokořán s.r.o., Praha, 127 s. ISBN 80-86569-40-3.
- Löw J., Míchal I., 2003:** Krajinný ráz. Lesnická práce s.r.o., Kostelec nad Černými lesy, 552 s. ISBN 80-86386-27-9.

Löw J., Novák J., 2008: Typologické členění krajín České republiky. Urbanismus a územní rozvoj XI, č. 6. S. 19-23.

Machek V., 1971: Etymologický slovník jazyka českého. Academia, Praha, 866 s.

Matáková B., Salašová A., Kulišťáková L., 2011: Vznik a vývoj komponovaných krajín. In: Kulišťáková L. (ed.): Komponované krajiny. Mendelova univerzita, Brno. S. 20-36.

Matoušková A., 2000: Historická zeleň a rozhledny – součást kulturního dědictví města Berouna. In: Kulturní krajina aneb proč ji chránit?. MŽP ČR, Praha. S. 52-62.

Mareček J., 2001: Lidové krajinářství v obrazu naší země. In: Plicka I.: Tvář naší země – krajina domova, Krajina jako kulturní prostor. Studio JB, Lomnice n. Popelkou. S. 21-28.

Meyer T., 2006: Plädoyer für den Schutz von Industriekulturlandschaften – A Plea for the Protection of Industrial Cultural Landscapes. In: Albert M.T., Gauer-Lietz S. (eds.): Perspektiven des Welterbes – Constructing World Heritage. IKO-Verlag für interkulturelle Kommunikation, Frankfurt am Main, S. 172-179. ISBN 3-88939-795-6.

Pešta J., 2014: Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel. Národní památkový ústav, Praha, 176 s. ISBN 978-80-86516-78-3.

Royt J., 2000: Zahrada Mariánská, Mariánská úcta ve výtvarném umění od středověku do 20. století. Muzeum Šumavy, Sušice, 59 s.

Salašová A., 2004: The future of designed landscapes. In: Fingerová R.: Czech landscape and garden society. International federation of landscape architects, Prague. S. 22-26.

Sádlo J., Pokorný P., Hájek P., Dreslová D., Cílek V., 2008: Krajina a revoluce: významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny českých zemí. Malá skála, Praha, 255 s. ISBN 978-80-86776-06-4.

Sedláček J., Salašová A., 2016: GIS analysis in cultural landscape protection - Example from Czech Republic. In: Proceedings of the Third European SCGIS

Conference: Geoinformation technologies for natural and cultural heritage conservation. Space Research and Technology Institute BAS, Sofia. S. 176-182.

Semotanová E., 2018: Prameny (zdroje) – základní stavební kameny historické geografie. In: Semotanová E., Chromý P., Kučera Z.: Historická geografie, tradice a modernita. Historický ústav, Praha. S. 77-122.

Sklenička P., 2003: Základy krajinného plánování. Naděžda Skleničková, Praha, 321 s. ISBN 80-903206-0-0.

Stíbral K., 2005: Proč je příroda krásná? Estetické vnímání přírody v novověku. Dokořán, Praha, 208 s. ISBN 80-7363-008-7.

Stíbral K., Dadejlik O., Zuska V., 2009: Česká estetika přírody ve středoevropském kontextu. Dokořán, Praha, 320 s. ISBN 978-80-7363-247-2.

Šimůnek R., Chodějovská E., Semotanová E., 2015: Krajiny minulosti v zorném úhlu historicko-geografického studia. In: Šimůnek R., Chodějovská E., Semotanová E.: Historické krajiny Čech. Historický ústav, Praha. S. 13-63.

Trpák P., 2001: Krajina sakrální, animální a profánní. In: Bárta J.: Duchovní rozměr krajiny. Studio JB, Lomnice n. Popelkou. S. 50-56.

Valtr V., 1986: Krajinářské úpravy v 17. a 18. století. In: Zelené systémy a jejich význam v krajinném obraze. Dům techniky ČSVTS, Praha. S. 34-42.

Velička P., 2010: Jak jsme k alejím přišli a jak o ně dnes přicházíme. In: Esterka J. (ed.): Zachování alejí jako typického prvku české krajiny. Arnika, Praha. S. 16-33.

Vorel I., 2004: Geometrické principy prostorové skladby některých historických krajinných úprav. In: Krajiny a zahrady – staré vzácné knihy. Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, Průhonice. S. 61-75.

Vorel I., 2006: Krajinný ráz a jeho ochrana. 2. část – Proměnlivost krajinného rázu – typické a rozlišující znaky. Ochrana přírody 61, 10/2006. S. 301-303.

Vysloužil M., 2007: Struktura alejí v lednicko-valtickém areálu její vývoj. In: Historie a současnost alejí v krajině a urbanizovaném prostředí. Národní památkový ústav ÚOP Olomouc, Olomouc. S. 74-82.

Weber M., Kučová V., 2015: Úvod. In: Kuča K. (ed.): Krajinné památkové zóny České republiky. Národní památkový ústav, Praha. S. 7-8.

Zahradnická fakulta, 2016: Potenciální krajinné kompozice na mapách II. a III. vojenského mapování, Průvodní zpráva k výsledku. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Lednice, 17 s.

Legislativní zdroje:

MMR, 2015: Politika územního rozvoje České republiky, ve znění Aktualizace č. 1. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Ústav územního rozvoje, Praha, Brno (online) [cit. 2019.10.18], dostupné z <http://mmr.cz/getmedia/e7ff2b3b-b634-425f-8fa5-6699b8d2f755/2015_VI_8_cistopis_apur_1.pdf?ext=.pdf>.

Rada Evropy, 2000: Evropská úmluva o krajině – český překlad. Florencie 2000. (č. 13/2005 Sbírký mezinárodních smluv)

Sdělení č. 159/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, v platném znění.

Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy - č. 99/2000 Sbírký mezinárodních smluv.

Vyhláška č. 475/1992 Sb., o prohlášení území bojiště bitvy u Slavkova za památkovou zónu, v platném znění.

Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, v platném znění.

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), v platném znění.

Internetové zdroje:

AOPK ČR, 2019: Otevřená data AOPK ČR (online) [cit. 2019.12.20], dostupné z <<http://gis-aopkcr.opendata.arcgis.com/>>.

AOPK ČR, ©2020: Migrační koridory (online) [cit. 2020.01.05], dostupné z <<http://www.ochranaprirody.cz/druhova-ochrana/migracni-koridory/>>.

Bělá pod Bezdězem, ©2000-2020: Historie a současnost města (online) [cit. 2020.02.05], dostupné z <<https://www.mubela.cz/o-meste/historie-a-soucasnost-mesta/>>.

Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, 2014: Historie (online) [cit. 2020.02.16], dostupné z <<https://brandysko.cz/historie/d-25457/p1=1005>>.

Buček A., 2000: Krajina České republiky a pastva (online) [cit. 2019.10.10], dostupné z <https://is.muni.cz/el/1423/jaro2009/HEN414/um/7511024/7511034/Bucek-Krajiny_CR_a_pastva.pdf>.

Čachovice, ©2019: Informace o obci (online) [cit. 2020.01.05], dostupné z <<http://www.cachovice.cz/obec-195/informace-o-obci/historie/?ftresult=struhy>>.

České dědictví UNESCO, ©2016: Kroměříž – fotografie (online) [cit. 2019.10.9], dostupné z <<http://www.unesco-czech.cz/kromeriz/fotogalerie/?photoID=13>>.

Dlouhá Lhota, ©2005-2019: Z historie obce (online) [cit. 2020.02.17], dostupné z <<https://www.dlouhalhota.cz/o-obci/historie-obce-kronika/>>.

Dobrovice, 2006: Město dobrovice (online) [cit. 2020.02.10], dostupné z <<http://www.dobrovice.cz/mesto%2Ddobrovice/d-41707/p1=35481>>.

Ginzl, 2013: Pár informací o obcích Březovice a Víska (online) [cit. 2020.02.29], dostupné z <<http://www.obecbrezovice.cz/o%2Dobci/ds-50/p1=52>>.

Horní Slivno, ©2020: Obrázky z obce (online) [cit. 2019.03.05], dostupné z <<https://www.hornislivno.cz/obrazky%2Dz%2Dobce/gs-1001>>.

Hrbov - Svařenov, ©2016 - 2017: Štěpánova kaplička nad Hrbovem (online) [cit. 2019.10.05], dostupné z <<http://www.hrbov-svarenov.cz/historie/hrbov/stepankova-kaplicka-nad-hrbovem/>>.

Chotětov, ©2020: Místní část Hřivno (online) [cit. 2020.02.13], dostupné z <<https://www.chotetov.cz/mistni-cast-hrivno/d-1013/p1=52>>.

- Jirny, ©2020:** Historie (online) [cit. 2020.03.03], dostupné z <<https://www.jirny.cz/obec-7/o-obci/historie/>>.
- Klecany, ©2020:** Historie obce (online) [cit. 2020.02.01], dostupné z <<https://www.klecany.cz/obsah/historie-mesta-2.html>>.
- Kosmonosy, 2020:** Historie (online) [cit. 2020.02.27], dostupné z <<https://www.kosmonosy.cz/o-meste/historie/historie/>>.
- Kostelní Hlavno, ©2020:** Z historie obce (online) [cit. 2019.03.05], dostupné z <<https://www.kostelnihlavno.cz/historie-a-pamatky-obce>>.
- Krnsko, ©2020:** Historie (online) [cit. 2020.02.19], dostupné z <<https://www.krnsko.cz/obec-7/historie/panstvi-a-zamek/>>.
- Kučová, 2016:** Kulturní krajina v legislativě (online) [cit. 2019.10.17], dostupné z <http://krizovatkyarchitektury.cz/source/4_Vera_Kucova.pdf>.
- Kupka J., 2006a:** Krajina, charakter a ráz krajiny (online) [cit. 2019.10.07], dostupné z <<http://www.uzemi.eu/predmety/-17-krajinarska-architektura-a-zivotni-prostredi.html?var=dwn>>.
- Líbeznice, ©2020:** Historie a památky (online) [cit. 2020.02.16], dostupné z <<https://www.libeznice.cz/historie-pamatky>>.
- Luštěnice, ©2019:** Historie obce (online) [cit. 2020.01.06], dostupné z <<http://www.lustenice.cz/index.php?page=page&kid=14>>.
- Měšice, 2016:** Historie obce (online) [cit. 2020.02.15], dostupné z <<http://www.mesice.org/historie%2Dobce/d-1006/p1=1027>>.
- Milovice, 2020:** Základní informace o městě (online) [cit. 2020.02.28], dostupné z <<http://urad.mesto-milovice.cz/cs/samosprava/zakladni-informace-o-meste.html>>.
- Mladá Boleslav, ©2020:** Dějiny města automobilů (online) [cit. 2020.02.22], dostupné z <<https://www.mb-net.cz/dejiny%2Dmesta%2Dautomobilu/ms-724/p1=724>>.
- MO ČR, ©2009:** Kontaminovaná místa (online) [cit. 2019.10.01], dostupné z <<https://kontaminace.cenia.cz/>>.

- MMR, 2019:** Metodika sledovaných jevů pro územně analytické podklady (online) [cit. 2020.03.20], dostupné z <https://mmr.cz/getmedia/48cdbe94-bb00-4447-a469-13188d27e999/Metodicky_navod_UAP_jevy_12_2019_final.pdf.aspx?ext=.pdf>.
- MŽP, 2013:** Věstník (online) [cit. 2019.10.20], dostupné z <[www.mzp.cz/web/edice.nsf/1CD7256D13065B01C1257BBA0041868B/\\$file/2013_Vestnik_7.pdf](http://www.mzp.cz/web/edice.nsf/1CD7256D13065B01C1257BBA0041868B/$file/2013_Vestnik_7.pdf)>.
- MŽP, ©2008-2019a:** Příroda a krajina (online) [cit. 2019.10.20], dostupné z <https://www.mzp.cz/cz/priroda_krajina>.
- MŽP, ©2008-2019b:** Příroda a krajina (online) [cit. 2019.10.21], dostupné z <https://www.mzp.cz/cz/vyznamne_krajinne_prvky>.
- Nehvizdy, ©2020:** Historie obce (online) [cit. 2020.03.03], dostupné z <<https://www.nehvizdy.cz/informace/historie/>>.
- Nepřevázka, ©2006-2009:** Historie obce (online) [cit. 2019.10.6], dostupné z <<http://www.obecneprevazka.cz/index.php?jdina=historieobce>>.
- Niměřice, ©2020:** Historie obce (online) [cit. 2020.02.20], dostupné z <<https://www.nimerice.cz/obec-7/historie/>>.
- NPÚ, ©2003-2016a:** Lednicko-valtická areál (online) [cit. 2019.10.01], dostupné z <<https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatky-s-mezinarodnim-statusem/Lednicko-valticky-areal>>.
- NPÚ, ©2003-2016b:** Vesnická památková rezervace Holašovice (online) [cit. 2019.10.05], dostupné z <<https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatky-s-mezinarodnim-statusem/Holasovice>>.
- NPÚ, ©2003-2016c:** UNESCO (online) [cit. 2019.10.05], dostupné z <<http://previous.npu.cz/pro-odborniky/pamatky-a-pamatkova-pece/zakony-mezinarodni-dokumenty/mezinarodni-dokumenty/unesco/>>.
- NPÚ, ©2003-2016d:** Památkový katalog, Mladá Boleslav – městská památková zóna (online) [cit. 2020.01.07], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/mlada-boleslav-mestska-pamatkova-zona-7664438>>.

NPÚ, ©2003-2016e: Památkový katalog (online) [cit. 2020.01.07], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz>>.

NPÚ, ©2019: Památky s mezinárodním statutem (online) [cit. 2019.11.16], dostupné z <<https://www.npu.cz/pamatky-unesco>>.

Obrubce, 2019: Historie obce (online) [cit. 2020.02.25], dostupné z <<http://www.obrubce.e-obec.cz/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=4>>.

Obruby, 2019a: Historie obce Obruby (online) [cit. 2020.02.23], dostupné z <<http://www.obec-obruby.cz/index.php/historie>>.

Obruby, 2019b: Obec Obruby 2019 (online) [cit. 2020.02.24], dostupné z <<http://www.obec-obruby.cz/index.php/fotogalerie>>.

Obříství, ©1998-2017: Historie obce (online) [cit. 2020.01.05], dostupné z <<http://obristvi.cz/>>.

Panenské Břežany, ©2020: Historie obce Panenské Břežany (online) [cit. 2020.02.01], dostupné z <<https://www.panenskebrezany.cz/obec/historie/>>.

Pálka J., 2017: Uchování české krajiny (online) [cit. 2019.10.03], dostupné z <<https://www.aliancens.cz/single-post/2017/04/23/Uchov%C3%A1n%C3%AD-%C4%8Desk%C3%A9-krajiny>>.

Středočeský kraj, ©2010: Mapka ORP (online) [cit. 2020.01.02], dostupné z <https://odpady.kr-stredocesky.cz/doc/mapka_orp.gif>.

Středočeský kraj, ©2020a: Základní informace o kraji (online) [cit. 2020.01.02], dostupné z <<https://www.kr-stredocesky.cz/kraj>>.

Středočeský kraj, ©2020b: Životní prostředí (online) [cit. 2020.01.02], dostupné z <<https://www.kr-stredocesky.cz/web/kraj/zakladni-informace/zivotni-prostredi>>.

Svobodová K., 2011: Krajina a krajinný ráz ve strategickém plánování (online) [cit. 2019.09.09], dostupné z <http://cvut.mapovyportal.cz/krajina_krajinni_raz.pdf> .

Škvorec, ©2020: Historie Škvorce a Třebohostic (online) [cit. 2020.02.15], dostupné z

<<https://www.obceskvorec.cz/mestysskvorec/informace/historie/?ftresult=historie>>.

UNESCO, ©1992-2019a: Cultural lanscape (online) [cit. 2019.10.14], dostupné z

<<http://whc.unesco.org/en/culturallandscape/>>.

UNESCO, ©1992-2019b: About (online) [cit. 2019.10.6], dostupné z

<<https://whc.unesco.org/en/about/>>.

UNESCO, 1992: Report of the Expert Group on Cultural Landscape (online) [cit.

2019.10.15], dostupné z <<http://whc.unesco.org/archive/pierre92.htm>>.

Vaishar A., Jakešová L., Náplavová M., 2011: Current problems in the South-Moravian rural landscape (online) [cit. 2019.10.15], dostupné z

<<https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/euco.2011.3.issue-4/v10091-012-0008-5/v10091-012-0008-5.pdf>>.

Vedral V., 2011: Milovice (online) [cit. 2019.02.28], dostupné z

<http://www.pratele-milovic.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=68>.

Veleň, ©2020: Z historie (online) [cit. 2019.03.05], dostupné z

<<https://www.velen.cz/o-obci/historie>>.

Velké Všelisy, 2009: Z historie obce (online) [cit. 2020.02.18], dostupné z

<<http://www.velkevselisy.cz/z%2Dhistorie%2Dobce/d-7712/p1=2026>>.

Východní Morava, ©2000-2019: NPR Lednické rybníky (online) [cit. 2019.10.03],

dostupné z <<https://www.vychodni-morava.cz/cil/1277>>.

Zámek Slavkov - Austerlitz, ©2016: Bitva u Slavkova (online) [cit. 2019.10.05],

dostupné z <<http://www.zamek-slavkov.cz/historie/bitva-u-slavkova/30-historie/bitva/84-historie-bitvy>>.

Mapové zdroje:

ČÚZK, ©2018a: Archivní mapy (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z

<<https://archivnimapy.cuzk.cz/>>.

ČÚZK, ©2018b: Archivní mapy (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/index_download2.html>.

FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017a: I. vojenské mapování – Josefské (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=1vm>.

FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b: II. vojenské mapování – Františkovo (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=2vm>.

FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017c: III. vojenské mapování – Františkovo-josefské (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=3vm>.

FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017d: Müllerovo mapování (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=mul>.

Geoportál ČÚZK, ©2010: Prohlížeč služba Esri ArcGIS Server (online) [cit. 2020.01.05], dostupné z <[https://geoportal.cuzk.cz/\(S\(tidcl1s5epdgow30ntftiwjz\)\)/Default.aspx?mode=TextMeta&side=wms.AGS&metadataID=CZ-CUZK-AGS-GEOMORF&metadataXSL=metadata.sluzba&head_tab=sekce-03-gp&menu=3144](https://geoportal.cuzk.cz/(S(tidcl1s5epdgow30ntftiwjz))/Default.aspx?mode=TextMeta&side=wms.AGS&metadataID=CZ-CUZK-AGS-GEOMORF&metadataXSL=metadata.sluzba&head_tab=sekce-03-gp&menu=3144)>.

Geoportál ČÚZK, 2020: Prohlížeč služba WMS – Ortofoto (online) [cit. 2020.01.05], dostupné z <[https://geoportal.cuzk.cz/\(S\(ncz44stufbkir3wvfgwljw5j\)\)/Default.aspx?mode=TextMeta&side=wms.verejne&metadataID=CZ-CUZK-WMS-ORTOFOTO-P&metadataXSL=metadata.sluzba&head_tab=sekce-03-gp&menu=3121](https://geoportal.cuzk.cz/(S(ncz44stufbkir3wvfgwljw5j))/Default.aspx?mode=TextMeta&side=wms.verejne&metadataID=CZ-CUZK-WMS-ORTOFOTO-P&metadataXSL=metadata.sluzba&head_tab=sekce-03-gp&menu=3121)>.

Mapy.cz (online) [cit. 2019.10.01], dostupné z <<https://mapy.cz/letecka-2015?planovani-trasy&x=16.5774525&y=49.1669863&z=17&l=0&rc=9lxYTxF7c9mHYcxTnbf&rs=muni&rs=quar&ri=5834&ri=18&mrp=%7B%22c%22%3A111%7D&rt=&rt=&xc=%5B%5D>>.

Národní geoportál INSPIRE, 2010-2019: WMS Server CENIA (online) [cit. 2019.12.20], dostupné z <<https://geoportal.gov.cz>>.

Vichrová M., 2013: Katalog objektů Stablního katastru (online) [cit. 2019.10.10], dostupné z <http://home.zcu.cz/~vichrova/clanky/Katalog_objektu_VII.pdf>.

Ostatní zdroje:

Čihařová L., 2008: Emocionální typologie krajiny. Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, ateliér Intermediální konfrontace, Praha. (diplomová práce) Dostupné z: <<http://www.lindacihar.com>>.

Kučová V., 2009: Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO. Národní památkový ústav, Praha, 200 s. ISBN 978-80-87104-52-1.

Kupka J., 2018: Poznámky k problematice krajiny a krajinného rázu v ÚP. ČZU v Praze, Praha, 4 s.

Vlček P., 2006: Encyklopedie českých zámků. Libri, Praha, 314 s. ISBN 978-80-7277-302-5.

9. Seznam obrázků

Obr. 1: Barevně znázorněný polohopis v I. vojenském mapování. (Hauserová M., Poláková J., 2015: Pomůcka pro používání základních historických map. Ústav památkové péče FA ČVUT, Praha, 63 s.).

Obr. 2: Legenda k Císařským otiskům stabilního katastru (ČÚZK, ©2018b: Archivní mapy (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/index_download2.html>).

Obr. 3: Část legendy III. vojenského mapování (ČÚZK, ©2018a: Archivní mapy (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <<https://archivnimapy.cuzk.cz/>>).

Obr. 4: Znázornění Müllerova mapování na příkladu dnešní obce Husinec (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017d: Müllerovo mapování (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=mul>).

Obr. 5: Znázornění I. vojenského mapování na příkladu dnešní obce Husinec (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017a: I. vojenské mapování – Josefské (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=1vm>).

Obr. 6: Znázornění II. vojenského mapování na příkladu dnešní obce Husinec (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b: II. vojenské mapování – Františkovo (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=2vm>).

Obr. 7: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech na příkladu dnešní obce Husinec (ČÚZK, ©2018a: Archivní mapy (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <<https://archivnimapy.cuzk.cz/>>).

Obr. 8: Znázornění III. vojenského mapování na příkladu dnešní obce Husinec (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017c: III. vojenské mapování – Františko-josefské (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=3vm>).

Obr. 9: Ortofoto mapa na příkladu dnešní obce Husinec (Mapy.cz (online) [cit. 2019.10.01], dostupné z <<https://mapy.cz/letecka-2015?planovani-trasy&x=16.5774525&y=49.1669863&z=17&l=0&rc=9lxYTxF7c9mHYcxTnbf&rs=muni&rs=quar&ri=5834&ri=18&mrp=%7B%22c%22%3A111%7D&rt=&rt=&xc=%5B%5D>>).

Obr. 10: Pohled na krásy české krajiny (Pálka J., 2017: Uchování české krajiny (online) [cit. 2019.10.03], dostupné z <<https://www.aliancens.cz/single-post/2017/04/23/Uchov%C3%A1n%C3%AD-%C4%8Desk%C3%A9-krajiny>>).

Obr. 11: Pohled na komponovanou krajinu Lednicko-valtického areálu (NPÚ, ©2003-2016a: Lednicko-valtická areál (online) [cit. 2019.10.01], dostupné z <<https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatky-s-mezinarodnim-statusem/Lednicko-valticky-areal>>).

Obr. 12: Umělecké ztvárnění bitvy u Slavkova tvořící hlavní hodnotu památkové zóny Bojiště bitvy u Slavkova (Zámek Slavkov – Austerlitz, ©2016: Bitva u Slavkova (online) [cit. 2019.10.05], dostupné z <<http://www.zamek-slavkov.cz/historie/bitva-u-slavkova/30-historie/bitva/84-historie-bitvy>>).

Obr. 13: Drobná sakrální architektura. Štěpánova kaplička nad Hrbovem byla postavena v roce 1766 Vavřincem Štěpánkem jako symbol vděčnosti za ochranu jeho domu před požárem v roce 1765, kdy celý Hrbov prakticky zlikvidoval požár (Hrbov - Svařenov, ©2016-2017: Štěpánova kaplička nad Hrbovem (online) [cit. 2019.10.05], dostupné z <<http://www.hrbov-svarenov.cz/historie/hrbov/stepankova-kaplicka-nad-hrbovem/>>).

Obr. 14: Půdorysná struktura sídla (Kuča K., Kučová V., 2015a: Metodika identifikace a klasifikace území s urbanistickými hodnotami. Národní památkový ústav, Praha, 164 s. ISBN 978-80-7480-025-2).

Obr. 15: Vesnická památková rezervace Holašovice s dochovanou zástavbou z 19. století jako tzv. selské baroko (NPÚ, ©2003-2016b: Vesnická památková rezervace Holašovice (online) [cit. 2019.10.05], dostupné z <<https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatky-s-mezinarodnim-statusem/Holasovice>>).

Obr. 16: Bohunice na katastrální mapě z roku 1895 a na současné ortofoto mapě. Historické jádro nahradilo panelové sídliště (ČÚZK, ©2018a: Archivní mapy (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <<https://archivnimapy.cuzk.cz/>>; Mapy.cz (online) [cit. 2019.10.01], dostupné z <<https://mapy.cz/letecka-2015?planovani-trasy&x=16.5774525&y=49.1669863&z=17&l=0&rc=9lxYTxF7c9mHYcxTnbf&rs=muni&rs=quar&ri=5834&ri=18&mrp=%7B%22c%22%3A111%7D&rt=&rt=&xc=%5B%5D>>).

Obr. 17: Květná zahrada v Kroměříži zapsaná na Seznamu světového dědictví (České dědictví UNESCO, ©2016: Kroměříž – fotografie (online) [cit. 2019.10.9], dostupné z <<http://www.unesco-czech.cz/kromeriz/fotogalerie/?photoID=13>>).

Obr. 18: Pohled na kompoziční plochu v podobě rybníční soustavy Lednické rybníky (Východní Morava, ©2000-2019: NPR Lednické rybníky (online) [cit. 2019.10.03], dostupné z <<https://www.vychodni-morava.cz/cil/1277>>).

Obr. 19: Správní obvody obcí s rozšířenou působností v rámci Středočeského kraje (Středočeský kraj, ©2010: Mapka ORP (online) [cit. 2020.01.02], dostupné z <https://odpady.kr-stredocesky.cz/doc/mapka_orp.gif>).

Obr. 20: Vymezení řešeného území. V levém dolním rohu se nachází hlavní město Praha. (vlastní obrázek)

Obr. 21: Pohled na cukrovar Dobruška společnosti Tereos TTD. (vlastní fotografie)

Obr. 22: Rámcové sídelní krajinné typy v rámci řešených ORP (Národní geoportál INSPIRE, 2010-2019: WMS Server CENIA (online) [cit. 2019.12.20], dostupné z <<https://geoportal.gov.cz>>).

Obr. 23: Rámcové krajinné typy způsobu využití území v rámci řešených ORP (Národní geoportál INSPIRE, 2010-2019: WMS Server CENIA (online) [cit. 2019.12.20], dostupné z <<https://geoportal.gov.cz>>).

Obr. 24: Rámcové krajinné typy dle reliéfu v rámci řešených ORP (Národní geoportál INSPIRE, 2010-2019: WMS Server CENIA (online) [cit. 2019.12.20], dostupné z <<https://geoportal.gov.cz>>).

Obr. 25: Ochrana přírody v rámci řešených ORP (AOPK ČR, 2019: Otevřená data AOPK ČR (online) [cit. 2019.12.20], dostupné z <<http://gis-aopkcr.opendata.arcgis.com/>>).

Obr. 26: Sídla s národní kulturní památkou či kulturní památkou v rámci řešených ORP. (vlastní obrázek)

Obr. 27: Sídla s památkovou zónou či památkovou rezervací v rámci řešených ORP. (vlastní obrázek)

Obr. 28: Poloha řešených lokalit na mapě České republiky (Zahradnická fakulta, 2016: Potenciální krajinné kompozice na mapách II. a III. vojenského mapování, Průvodní zpráva k výsledku. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Lednice, 17 s.).

Obr. 29: Grafické znázornění počtu lokalit v jednotlivých kategoriích dochovanosti. (vlastní obrázek)

Obr. 30: Výraz „Abdecker“ uvedený ve II. vojenském mapování na území městyse Škvorec. (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b: II. vojenské mapování – Františkovo (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=2vm>).

Obr. 31: Soustava alejí označená jako čtyři hony ve vsi Klecany (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017c: III. vojenské mapování – Františko-josefské (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=3vm>).

Obr. 32: Plošné prvky v okolí hospodářského dvora zámku ve vsi Dobrovice, které by mohly být součástí kompozice (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b: II. vojenské mapování – Františkovo (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=2vm>).

Obr. 33: Hospodářský dvůr ve vsi Nepřevázka a Sýčina (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b: II. vojenské mapování – Františkovo (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=2vm>).

Obr. 34: Hospodářský dvůr Horní Cetno v blízkosti zámku ve vsi Niměřice, který by mohl být součástí kompozice (FŽP Univerzity J.E.Purkyně, ©2001-2017b: II. vojenské mapování – Františkovo (online) [cit. 2019.11.01], dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=2vm>).

10. Seznam tabulek

Tab. 1: Přehled hmotných jevů dokazující existenci kompozice (Kulišťáková L., Kučera P., Salašová A., Flekalová M., atějka D., Pavlačková K., Sedláček J., Vítovská D., Matáková B., Lacina D., 2014: Metodika identifikace komponovaných krajín. Mendelova univerzita v Brně, Brno, 190 s. ISBN 978-80-7375-997-1).

Tab. 2: Přehled řešených lokalit s definovaným jádrem kompozice (vlastní tabulka a Zahradnická fakulta, 2016: Potenciální krajinné kompozice na mapách II. a III. vojenského mapování, Průvodní zpráva k výsledku. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Lednice, 17 s.).

Tab. 3: Jmenovitý výčet sídel s památkovou ochranou v rámci řešeném ORP Mladá Boleslav, 1. část (vlastní tabulka a NPÚ, ©2003-2016e: Památkový katalog (online) [cit. 2020.01.07], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz>>).

Tab. 4: Jmenovitý výčet sídel s památkovou ochranou v rámci řešeném ORP Mladá Boleslav, 2. část (vlastní tabulka a NPÚ, ©2003-2016e: Památkový katalog (online) [cit. 2020.01.07], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz>>).

Tab. 5: Jmenovitý výčet sídel s památkovou ochranou v rámci řešeném ORP Brandýs nad Labem - Stará Boleslav (vlastní tabulka a NPÚ, ©2003-2016e: Památkový katalog (online) [cit. 2020.01.07], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz>>).

Tab. 6: Jmenovitý výčet sídel s památkovou ochranou v rámci řešeném ORP Neratovice (vlastní tabulka a NPÚ, ©2003-2016e: Památkový katalog (online) [cit. 2020.01.07], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz>>).

Tab. 7: Jmenovitý výčet sídel s památkovou ochranou v rámci řešeném ORP Lysá nad Labem (vlastní tabulka a NPÚ, ©2003-2016e: Památkový katalog (online) [cit. 2020.01.07], dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz>>).

Tab. 8: Popis a základní charakteristiky 25 vytipovaných lokalit dle projektu IGA ZF MENDELU na území ORP Brandýs nad Labem, Neratovice, Mladá Boleslav a Lysá nad Labem (vlastní tabulka a Zahradnická fakulta, 2016: Potenciální krajinné kompozice na mapách II. a III. vojenského mapování, Průvodní zpráva k výsledku. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Lednice, 17 s.).

Tab. 9: Změny v charakteristikách řešených lokalit (zobrazeny červeně), včetně doplnění lokality Skašov a Obrubce. (vlastní tabulka)

Tab. 10: Výsledný počet lokalit v rámci jednotlivých kategorií dochovanosti. (vlastní tabulka)